

Adriana Mezeg

**POLSTAVKI V
FRANCOŠČINI IN
NJIHOVO PREVAJANJE
V SLOVENŠČINO –
KORPUSNI PRISTOP**

Zbirka Prevodoslovje
in uporabno jezikoslovje

Ljubljana 2020

**POLSTAVKI V FRANCOŠČINI IN NJIHOVO PREVAJANJE
V SLOVENŠČINO – KORPUSNI PRISTOP**
ZBIRKA PREVODOSLOVJE IN UPORABNO JEZIKOSLOVJE
ISSN 2335-335X

Adriana Mezeg

Recenzenta: Mojca Schlamberger Brezar, Tamara Mikolič Južnič

Založila: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani

Izdal: Oddelek za prevajalstvo

Za založbo: Roman Kuhar, dekan Filozofske fakultete

Ljubljana, 2020

Prva izdaja

Naklada: 150 izvodov

Oblikovna zasnova: Kofein, d. o. o.

Prelom: Aleš Cimprič

Tisk: Birografika Bori, d. o. o.

Cena: 20,00 EUR

To delo je ponujeno pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva-Deljenje pod enakimi pogoji 4.0 Mednarodna licenca. / This work is licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

Knjiga je izšla s podporo Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

Knjiga je nastala v okviru raziskovalnega programa št. P6-0265, ki ga iz sredstev proračuna RS financira ARRS.

Prva e-izdaja. Publikacija je v digitalni obliki prosto dostopna na <https://e-knjige.ff.uni-lj.si/>
DOI: 10.4312/9789610602927

Kataložna zapisa o publikaciji (CIP) pripravili v
Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

Tiskana knjiga
COBISS.SI-ID=303851008
ISBN 978-961-06-0291-0

E-knjiga
COBISS.SI-ID=303856896
ISBN 978-961-06-0292-7 (pdf)

Kazalo

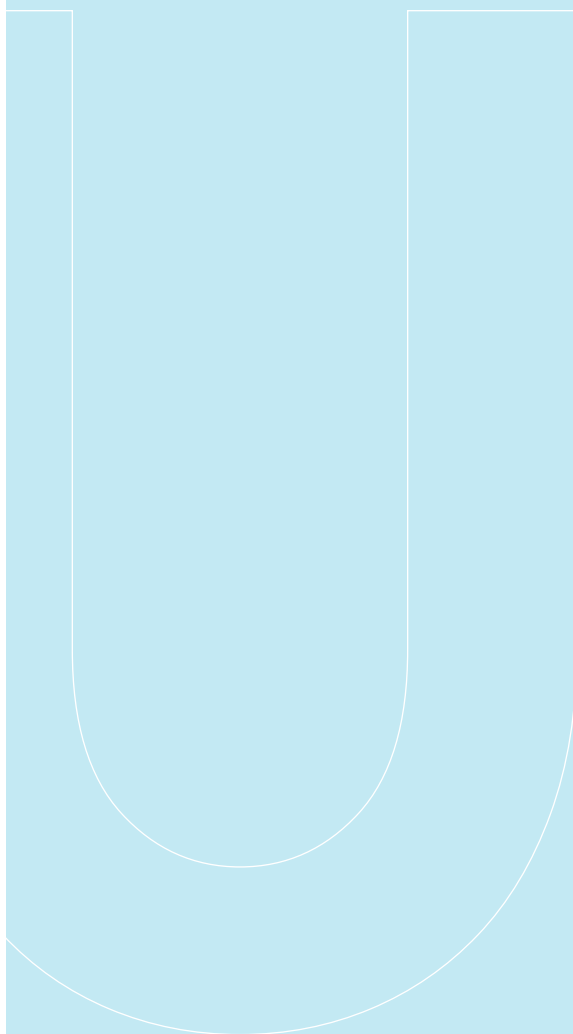
KAZALO

Uvod	8
1 POLSTAVKI V FRANCOŠČINI	14
1.1 Problematika poimenovanja in definicije polstavka v francoščini	17
1.2 Raba in pogostnost polstavkov v francoščini	21
1.3 Splošne značilnosti polstavkov v francoščini	23
1.3.1 Semantične vrednosti francoskih polstavkov	27
1.3.2 Besedilna vloga francoskih polstavkov	31
1.4 Značilnosti izbranih vrst francoskih polstavkov	33
1.4.1 Gerundijski polstavki	33
1.4.2 Deležniški polstavki	35
1.4.2.1 Polstavki s francosko sedanjo deležniško obliko	35
1.4.2.2 Polstavki s francosko preteklo deležniško obliko	36
1.4.3 Pridevniški polstavki	40
1.4.4 Samostalniški polstavki	43
1.4.4.1 Francoski samostalniški polstavki tipa 1 (<i>constructions absolues</i>)	43
1.4.4.2 Francoski samostalniški polstavki tipa 2 (<i>appositions nominales</i>)	45
2 POLSTAVKI V SLOVENŠČINI	48
2.1 Raba polstavkov v slovenščini	49
2.1.1 Jesenškova raziskava rabe deležniško-deležijskih skladov na -č in -ši v 19. stoletju	49
2.1.2 Breznikovo mnenje o rabi polstavkov	50
2.2 Splošne značilnosti in tipologija polstavkov v slovenščini	53
2.3 Značilnosti izbranih vrst polstavkov v slovenščini	58
2.3.1 Glagolski polstavki	58
2.3.1.1 Deležijski polstavki	58
2.3.1.2 Deležniški polstavki	60
2.3.2 Brezglagolski polstavki	64
2.3.2.1 Pridevniški polstavki	64
2.3.2.2 Samostalniški polstavki	66
2.4 Dosedanje kontrastivno-prevodoslovne raziskave polstavkov	67
2.5 Hipoteza o prevajanju francoskih polstavkov v slovenščino	69

3	KORPUSNI PRISTOP	74
3.1	Razvoj korpusnega jezikoslovja in prevodoslovja	75
3.1.1	Korpusi v jezikoslovju	76
3.1.2	Korpusi v prevodoslovju	78
3.1.3	Prednosti in omejitve korpusnega pristopa	83
3.2	Korpusna dejavnost v Franciji	84
3.3	Francosko-slovenski vzporedni korpus <i>FraSloK</i>	90
4	FRANCOSKI POLSTAVKI V KORPUSU <i>FRASLOK</i>	96
4.1	Metodologija luščenja francoskih polstavkov	97
4.2	Luščenje francoskih polstavkov iz korpusa <i>FraSloK</i>	100
4.2.1	Francoski gerundijski polstavki	100
4.2.2	Francoski polstavki s sedanjo deležniško obliko	105
4.2.3	Francoski polstavki s preteklo deležniško obliko	111
4.2.4	Francoski pridevniški polstavki	122
4.2.5	Francoski samostalniški polstavki	126
4.3	Ovrednotenje računalniškega luščenja francoskih polstavkov	136
4.4	Raba francoskih polstavkov v korpusu <i>FraSloK</i>	138
5	STRATEGIJE PREVAJANJA FRANCOSKIH POLSTAVKOV V SLOVENŠČINO	144
5.1	Francoski gerundijski polstavki	145
5.1.1	Skladenjska analiza slovenskih prevodov	146
5.1.2	Skladenjsko-semantična analiza slovenskih prevodov	151
5.1.2.1	Podredje	152
5.1.2.2	Priredje	156
5.1.2.3	Prislovno določilo	157
5.1.2.4	Zaključne ugotovitve	159
5.2	Francoski polstavki s sedanjo deležniško obliko	160
5.2.1	Skladenjska analiza slovenskih prevodov	160
5.2.2	Skladenjsko-semantična analiza slovenskih prevodov	167
5.2.2.1	Podredje	167
5.2.2.2	Priredje	170
5.2.2.3	Prislovno določilo	172
5.2.2.4	Zaključne ugotovitve	175

5.3	Francoski polstavki s preteklo deležniško obliko	176
5.3.1	Skladenjska analiza slovenskih prevodov	177
5.3.2	Skladenjsko-semantična analiza slovenskih prevodov	190
5.3.2.1	Podredje	190
5.3.2.2	Priredje	195
5.3.2.3	Druge stavčne vloge	198
5.3.2.4	Zaključne ugotovitve	202
5.4	Francoski pridevniški polstavki	205
5.4.1	Skladenjska analiza slovenskih prevodov	205
5.4.2	Skladenjsko-semantična analiza slovenskih prevodov	215
5.4.2.1	Prilastek in povedkov prilastek	215
5.4.2.2	Podredje	216
5.4.2.3	Priredje	218
5.4.2.4	Prislovno določilo	220
5.4.2.5	Zaključne ugotovitve	222
5.5	Francoski samostalniški polstavki	223
5.5.1	Skladenjsko-semantična analiza francoskih samostalniških polstavkov tipa 1	223
5.5.2	Skladenjsko-semantična analiza francoskih samostalniških polstavkov tipa 2	232
5.6	Polstavki v prevedeni slovenščini	242
5.7	Načini prevajanja francoskih polstavkov v slovenščino	247
5.8	Eksplicitacija semantičnih vrednosti francoskih polstavkov	250
6	SKLEPNE UGOTOVITVE	254
	Summary	260
	Bibliografija	264
	Literatura	265
	Slovarji	270
	Programsko orodje	278
	Imensko kazalo	280

Uvod

Pričujoča monografija obravnava rabo polstavčnih struktur v francoščini in pri naša kontrastivno analizo prevajanja tovrstnih struktur v slovenščino. Raziskava izhaja iz praktičnih težav, ki se pojavljajo pri poučevanju francoskega jezika in prevajanju iz francoščine v slovenščino, in iz pomanjkanja strokovnih in znanstvenih virov za francoščino v kombinaciji s slovenščino, ki bi temeljito obravnavali skladijske, semantične, stilistične in druge razlike med omenjenima jezicoma in ponujali strategije za uspešno francosko-slovensko medjezikovno posredovanje.

Francoski polstavki so zaradi svoje specifične narave predmet številnih jezikoslovnih razprav ne samo v Franciji (npr. Combettes 1998; Neveu 1998a), temveč tudi v evropskem prostoru v okviru kontrastivnih študij na primeru francoščine in drugih jezikov (npr. Havu 2002a, 2002b, 2003; Korzen 2001; Lindqvist 2006). V slovenskem jezikoslovnem prostoru je vprašanje prenosa francoskih polstavkov v slovenščino še neraziskano, in to vrzel želimo s pričujočo monografijo zapolniti.

Francoska pisna besedila pričajo o razmeroma pogosti rabi polstavkov, zato se jim pri prevajanju v slovenščino in tudi pri poučevanju oziroma učenju francoskega jezika ni mogoče izogniti. Kot stilistična posebnost francoskega jezika za nematerne govorce francoščine lahko predstavljajo težave pri dekodiranju, predvsem kadar stojijo na začetku povedi pred glavnim stavkom, kar izhaja iz njihovih skladijskih (npr. neizraženost osebka in, pri nekaterih tipih, povedka na površinski¹ ravni) in semantičnih (nizka stopnja pomenske prosojnosti zaradi neizraženosti stavčnih povezovalcev) lastnosti. Za uspešno interpretacijo tovrstnih skladijsko-semantično okrnjenih struktur na površinski ravni je pomembno še upoštevanje besedilne referenčnosti (kohezivnih sredstev, predvsem anafore; npr. Halliday in Hasan 1997; de Beaugrande in Dressler 1992) na povedni in nadpovedni ravnini kakor tudi naše (zunaj)jezikovno znanje in sposobnosti (npr. Havu 2002a: 11). V raziskavi se osredotočamo na prevodnost francoskih polstavkov, ki se v povedi nahajajo pred glavnim stavkom, saj so t. i. desni polstavki, ki stojijo desno od odnosnice oziroma za osebkom in/ali povedkom glavnega stavka, za dekodiranje manj problematični.

Polstavki so v slovenščino prišli tudi prek prevodov francoskih literarnih del, na primer Flauberta, Zolaja, Anatola Francea (Breznik 1967: 92–95), sam »izraz polstavek pa je vzet iz češkega jezikoslovja« (Toporišič 1982: 146). Pod vplivom francoščine oziroma francoske skladijske, ohranjene v prevodih (npr. Otona Župančiča) z začetka 20. stoletja, so polstavke začeli uporabljati tudi nekateri slovenski

1 Izraza *površinska struktura* (angl. *surface structure*) in *globinska struktura* (angl. *deep structure*) je vpeljal Noam Chomsky (1957, 1965) in izhajata iz generativno-transformativne slovnice. V pisnih besedilih je površinska struktura to, kar vidimo napisano (tj. besede), globinska struktura pa določa pomen posameznih besed/povedi oziroma nosi sporočilo. Površinska struktura je torej »oblikovna, izrazna, materialna ali fizična pojavnost besedila« (Kunst-Gnamuš 1985/86: 272), ki »/o/mogoča /d/ostop do sporočila« (prav tam), globinska struktura pa »podaja tak opis stavkov, ki omogoča razložiti pomen« (1985/86: 268).

pisatelji, na primer Ivan Cankar, Vladimir Levstik, France Bevk (Breznik 1967: 92–95, 100–103).² Breznik (1967: 92–95) je tovrstne strukture³ obsodil, saj je po njegovem »/v/ slovenščini [...] treba take stavke porazdeliti v primerne odvisne in samostojne stavke«, kajti »/g/lavna stvar je, da ima slovenski stavek glagol« (1967: 94).

Na osnovi Breznikove 'obsodbe' rabe polstavkov in dejstva, da ti v sodobni slovenščini delujejo starinsko (npr. Schlamberger Brezar 2005b: 127), domnevamo, da jih današnji prevajalci iz francoščine ne ohranjajo v prevodih, temveč jih razvezujejo v odvisne, priredne ali proste stavke, v katerih so implicitna skladijska in pomenska razmerja iz izvornika eksplicitno izražena. Iz tega izhaja naša hipoteza o eksplicitaciji skladijsko-semantičnih prvin pri prevajanju francoskih polstavkov v slovenščino, ki jo bomo preverili z analizo prevodov francoskih gerundijskih, deležniških (s preteklo in sedanjo deležniško obliko), pridevniških in samostalniških polstavkov z začetka povedi pred glavnim stavkom, izluščenih iz namensko zgrajenega francosko-slovenskega vzporednega korpusa sodobnih publicističnih in literarnih besedil, poimenovanega *FraSloK*. Dosedanje raziskave polstavkov so temeljile na ročno izpisanih primerih iz tiskanih besedil, zato metodologija računalniškega luščenja polstavkov iz elektronskega korpusa predstavlja novost na področju proučevanja polstavkov.

Poleg preverjanja postavljene hipoteze so glavni cilji raziskave:

- sestaviti ukaze za računalniško luščenje francoskih polstavkov in ugotoviti, ali je zaradi kompleksne zgradbe francoskih polstavkov na osnovi jezikoslovno označenega korpusa popolnoma avtomatsko luščenje sploh mogoče;
- ugotoviti pogostnost rabe posameznih tipov polstavkov v francoskih časopisnih in literarnih besedilih kakor tudi v slovenskih prevodih;
- analizirati slovenske prevode s skladijsko-semantičnega vidika ob upoštevanju najširšega konteksta (besedilnega in zunajbesedilnega) in poskusiti določiti dejavnike, ki so vplivali na posamezne prevajalske strategije, ter izluščiti kriterije, ki jih je treba upoštevati pri interpretaciji semantičnih vrednosti francoskih polstavkov;
- identificirati in ovrednotiti strategije prevajanja francoskih polstavkov v slovenščino ter jih ponuditi kot smernice pri reševanju te francosko-slovenske kontrastivne problematike.

2 Breznikova razprava o rabi francoskega zloženega stavka, ohranitvi francoske skladnje v slovenskih prevodih francoskih literarnih del in posnemanju francoskih struktur v delih slovenskih pisateljev je bila prvič objavljena leta 1918 v literarnem mesečniku *Dom in svet* (DS) pod naslovom *Francoski zloženi stavek* (246–248; vir Toporišič 1982: 480).

3 Osredotočil se je predvsem na samostalniške polstavke tipa 'fant, ogenj v očeh, ...' (Toporišič 1982: 54), pa tudi na polstavke s trpnim deležnikom in pridevnikom (več o tem v drugem poglavju).

Raziskava je torej interdisciplinarno usmerjena, saj sega na področje korpusnega jezikoslovja in prevodoslovja kakor tudi drugih vej jezikoslovja (skladnje, semantike, stilistike, besediloslovja in analize diskurza), in bo prinesla nova spoznanja, pomembna za razvoj uporabnega jezikoslovja in prevodoslovja.

Monografija je razdeljena na pet poglavij, ki se med sabo dopolnjujejo in poskušajo čim bolj zaokroženo in celovito predstaviti posamezne vidike raziskave. V prvem poglavju bomo zarisali teoretični jezikoslovni okvir raziskave, ki bo temeljil na teoriji francoskih polstavkov. Pregledali bomo obravnavo pojma 'polstavek' v francoski literaturi in razpravljali o razdvojenosti francoske stroke, kar zadeva poimenovanje in definiranje tovrstnih struktur. Pogostnosti rabe polstavkov v francoščini bo na osnovi dela *Les constructions détachées en français* Bernarda Combettesa (1998) sledila predstavitev splošnih skupnih značilnosti francoskih polstavkov s skladenjskega, semantičnega in besedilnega vidika ter značilnosti izbranih vrst polstavkov (gerundijskih, polstavkov s francosko sedanjo in preteklo deležniško obliko, pridevniških in samostalniških) s poudarkom na njihovi zgradbi (kar je zelo pomembno za računalniško luščenje) in mogočih semantičnih vrednostih.

Drugo poglavje je namenjeno polstavkom v slovenščini. Na osnovi sicer redkih relevantnih raziskav (Jesenšek 1998a; Breznik 1967) bomo povzeli ugotovitve o pogostnosti rabe polstavčnih struktur v slovenščini, predstavili njihove splošne značilnosti in natančneje opredelili posamezne vrste polstavkov glede na jedro kot mogoče ustreznice francoskih polstavkov. Na koncu bomo izpostavili nekaj dosedanjih raziskav, ki so se ukvarjale s proučevanjem prevajanja polstavkov ali neosebniških glagolskih oblik v okviru kontrastivne slovnice in prevodoslovja.

V tretjem poglavju bomo podali kratek pregled razvoja korpusnega jezikoslovja in prevodoslovja, predstavili korpusno dejavnost v Franciji in Sloveniji ter korpus *FraSloK*, ki bo služil kot osnova za luščenje francoskih polstavkov in njihovih prevodov v slovenščini.

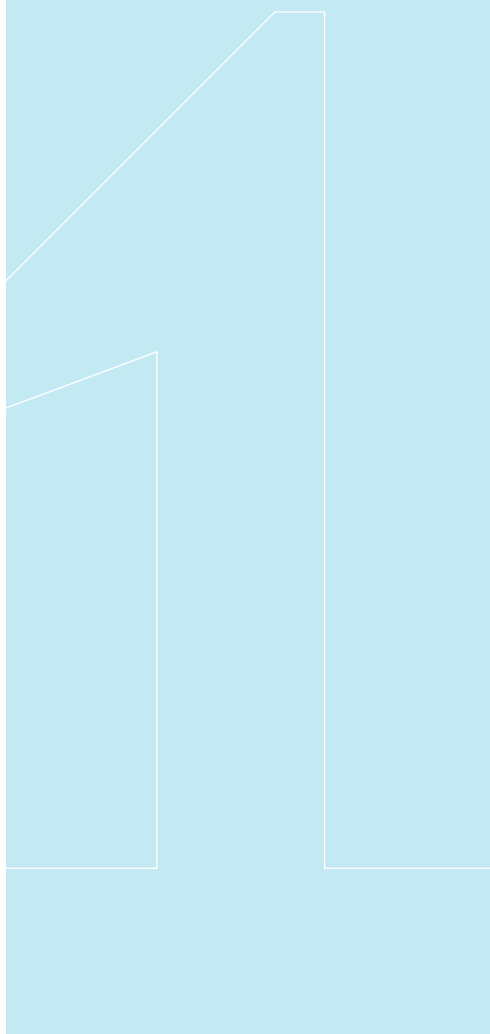
Empirični del predstavljata četrto in peto poglavje. V četrtem poglavju bomo predstavili metodologijo in rezultate luščenja francoskih polstavkov iz korpusa *FraSloK*, na osnovi katerih bomo ugotovili pogostnost rabe posameznih vrst francoskih polstavkov v časopisnih in literarnih besedilih korpusa *FraSloK*. Peto poglavje bo namenjeno kvantitativni in kvalitativni analizi slovenskih prevodov posameznih tipov francoskih polstavkov. Razdeljeno bo na več podpoglavij in v vsakem bo celovito obravnavana posamezna vrsta francoskih polstavkov. Pri vsaki vrsti bomo opravili skladenjsko-semantično analizo slovenskih prevodov francoskih polstavkov, razpravljali o premikih, do katerih je prišlo v procesu prevajanja, in poskusili določiti dejavnike, ki so vplivali na posamezne prevajalske strategije, ter izluščiti kriterije, ki jih je treba upoštevati pri interpretaciji semantičnih vrednosti francoskih polstavkov. Na koncu bomo povzeli rezultate kvantitativne in

kvalitativne analize, razpravljali o premikih v slovenskih prevodih na skladenjski in semantični ravnini ter izpostavili izbrane prevajalske strategije. Pri tem bomo pozorni na razlike med posameznima podkorpusoma, saj nas bo zanimalo, ali je način prevajanja francoskih polstavkov v slovenščino odvisen od besedilnega tipa in/ali od prevajalčevega sloga.

V šestem, sklepnem poglavju, bomo povzeli pomembnejše izsledke oziroma rezultate posameznih poglavij in izpostavili vprašanja, ki jih je odprla raziskava, ter s tem možnosti za nadaljnje proučevanje rabe polstavkov v francoščini in slovenščini v širšem smislu.

1

Polstavki v francoščini

Izhodišče pričujoče raziskave predstavljajo francoske strukture, ki jih Bernard Combettes (npr. 1988, 1996, 1998) imenuje *les constructions détachées* in imajo naslednje skupne značilnosti:

- a) 'détachément' oziroma v pisnem jeziku ločenost od preostalega besedila z nekončnim ločilom (vejico, dvopičjem, podpičjem, pomišljajem);
- b) stavčna mobilnost: nahajajo se lahko na začetku povedi pred glavnim stavkom (1), med osebkom in povedkom (2) ali za osebkom in povedkom (3);
- c) sekundarna predikacija: takšna struktura na površinski ravni nima eksplicitno izraženega osebk, temveč samo predikat, tj. povedek oziroma del povedka, ki z osebkom (lahko tudi s predmetom oziroma z drugimi udeleženci, odvisnimi od povedja) glavnega stavka vzpostavi povezavo, identično tisti v popolni predikaciji; poleg glagolske oblike se predikacija lahko tvori tudi okrog samostalnika in pridevnika (gre za t. i. samostalniška in pridevniška povedja, ki jih novejšje funkcijske slovnice že obravnavajo);¹
- d) skriti nanosnik: takšna struktura obvezno implicira neki nanosnik, ki ga v glavnem stavku po navadi predstavlja osebek (lahko tudi predmet) (prirejeno po Combettes 1998: 10–13).

Posamezne značilnosti bodo natančneje predstavljene v podpoglavju 1.3, za boljšo predstavbo pa jih najprej ponazorimo s primeri:

- (1) *Fatiguée, Marie s'est endormie tout de suite.*²
[**Utrujena, Marie je takoj zaspala.*! **Utrujena, je Marie takoj zaspala.*]³
- (2) *Marie, fatiguée, s'est endormie tout de suite.*
[*Marie, utrujena, je takoj zaspala.*]
- (3) *Marie s'est endormie tout de suite, fatiguée.*
[*Marie je takoj zaspala, utrujena.*]

S skladenjskega vidika se dani primeri razlikujejo v mestu pridevnika *fatiguée* (kriterij b), ki je sicer povsod od preostalega besedila ločen z vejico (kriterij a). V strukturi s pridevnikom *fatiguée* osebek ni površinsko izražen, je pa razviden iz

1 To velja tako za francoščino (npr. Combettes 1998) kakor za slovenščino (npr. Toporišič 1982, 2004), kot bo prikazano v nadaljevanju (za slovenščino gl. npr. 2.2. in 2.3).

2 V monografiji so vsi polstavki označeni s krepko pisavo. Če polstavek vsebuje več elementov, je jedro podčrtano.

3 Slovenski prevodi v oglatih oklepajih so večinoma dobesedni zaradi strukturne primerjave s francoskimi izvirniki in niso vedno slovnično ustrezni. V primeru (1) ne prvi ne drugi prevod nista dopustna zaradi rabe vejice za *Utrujena* – vejico bi, na primer, upravičili z dopolnilom za pridevnikom (npr. *Utrujena od težkega dela, je Marie takoj zaspala.*; več o tem pri 2.3.2.1).

pridevniške končnice *-ée*, ki ustreza ženskemu spolu ednine in ga v glavnem stavku predstavlja lastno ime *Marie*; pridevniška struktura torej vsebuje skriti nanosnik (*Marie était fatiguée*; kriterij d) in vzpostavlja koreferenco med tem skritim nanosnikom in osebkom glavnega stavka. Ostane nam še kriterij sekundarne predikacije (c), ki ga je mogoče razložiti s parafrazo; na primeru (1) bi to pomenilo: *Marie était fatiguée, Marie s'est endormie tout de suite.*, pri čemer drugi del (glavni stavek) vsebuje glavno oziroma primarno predikacijo, prvi del v neparafraziranem primeru (1), ki je semantično podrejen drugemu, pa sekundarno predikacijo zaradi neizraženosti povedka na površinski ravni.

Po navedenih kriterijih (a–d) izpostavljene francoske strukture v slovenščini ustrezajo kategoriji *polstavek*, ki ga Toporišič (2004: 632) definira kot »tak del povedi (ali poved), ki mu je jedro neosebna glagolska oblika ali kak pridevnik ali samostalnik iz povedka«, kar lahko ponazorimo s primerom (4), ki izpolnjuje vse Combettesove kriterije:

- (4) **Čepeč na hladnih tlakovcih**, je Marjeta plela gredico.
 Marjeta je, **čepeč na hladnih tlakovcih**, plela gredico.
 Marjeta je plela gredico, **čepeč na hladnih tlakovcih**.

Zato v pričujočem delu francoske strukture, ki so predmet raziskave, poimenujemo z izrazom *polstavek*.

Jedro francoskega polstavka lahko predstavljajo različne besedne vrste (več o tem v nadaljevanju), v tej raziskavi pa se bomo osredotočili na tiste polstavke, ki imajo za jedro 'gerundij'⁴ (fr. *gérondif*), 'sedanji' in 'pretekli deležnik' (fr. *participe présent* in *participe passé*), 'pridevnik' (fr. *adjectif*) in 'samostalnik' oziroma 'samostalniško besedno zvezo' (fr. *nom* oziroma *groupe nominal*).

Na osnovi primerov (1)–(3) je mogoče sklepati, da za nematerne govorce francoščine potencialno največ težav pri dekodiranju in prevajanju v slovenščino predstavljajo polstavki v začetnem položaju (primer (1)), kar med drugim ugotavljamo pri prevajalskih vajah in pri poučevanju francoske slovnice na fakultetni ravni,⁵ zato v pričujočem delu obravnavamo samo načine prevajanja t. i. levih polstavkov, ki stojijo na začetku povedi pred glavnim stavkom, polstavkov v drugih položajih pa ne, čeprav so tudi ti, predvsem zaradi mogoče dvoumnosti z vidika koreference⁶

4 Nekateri jezikovni priročniki (Jereb 2004: 147) francoski 'gérondif' prevajajo z izrazom 'deležje', kar je tudi edino pravilno, če že slovenimo, ker pa 'gérondif' po obliki ni enak slovenskemu 'deležju', ga v pričujočem delu prevajamo z izrazom 'gerundij', ki ga, na primer, Toporišič (1992: 22, 47) navaja kot sopomenko 'deležja'.

5 Natančneje pri prevajalskih in slovničnih vajah na Oddelku za prevajalstvo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

6 Primer: *Le petit garçon était blotti dans les bras de son père, muet de frayeur.* (Riegel, Pellat in Rioul 1999: 191). V francoščini se brez širšega konteksta pridevniški polstavek *muet de frayeur* (*onemel od groze*) lahko nanaša tako na 'dečka' (*le petit garçon*) kakor 'očeta' (*père*) – od nanosnika je odvisen tudi slovenski prevod (ki se kaže v spremembi pridevniške končnice): *Deček je bil zvit v očetovem naročju, onemel od groze.* (nanosnik je *deček*); *Deček je bil zvit v naročju očeta, onemelega od groze.* (nanosnik je *oče*).

in implicitne semantične vezi med glavnim stavkom in polstavkom,⁷ lahko problematični.

V tem teoretičnem poglavju, ki predstavlja osnovo za empirični del, najprej opozorimo na težave s poimenovanjem polstavkov v francoski literaturi in se dotaknemo pogostnosti njihove rabe, predvsem v pisnih besedilih; nato predstavimo splošne skupne značilnosti francoskih polstavkov s skladenjskega, semantičnega in besedilnega vidika ter značilnosti izbranih vrst polstavkov (gerundijskih,⁸ deležniških s sedanjo in preteklo deležniško obliko, pridevniških in samostalniških) s poudarkom na njihovi zgradbi, kar je zelo pomembno za računalniško luščenje, in mogočih semantičnih vrednostih.

Za ustrezno interpretacijo in prevajanje polstavčnih struktur je poleg skladenjsko-oblikoslovne ravnine pomembno upoštevanje značilnosti polstavkov na semantični in besedilni ravnini. Ko v povezavi s polstavki govorimo o semantiki, imamo v mislih (implicitne) semantične vrednosti (npr. vzročnost, pogojnost, časovnost), pomenske odnose oziroma logične povezave, ki jih polstavek vzpostavlja z glavnim stavkom. Včasih je takšno povezavo mogoče vzpostaviti na povedni skladenjski ravnini na osnovi danih elementov, pogosto pa je za uspešno interpretacijo potrebno upoštevanje konteksta,⁹ torej nadpovedne ravnine. Zato nekateri francoski jezikoslovci polstavčno strukturo včasih obravnavajo v okviru izreka (fr. *énoncé*).¹⁰ O vlogi besedilne ravnine pri dekodiranju polstavkov razpravljamo pri splošnih značilnostih francoskih polstavkov (1.3.2).

1.1 PROBLEMATIKA POIMENOVANJA IN DEFINICIJE POLSTAVKA V FRANCOŠČINI

Po francoskih slovnica in znanstvenih razpravah sodeč, so francoski polstavki problematični z več vidikov, predvsem glede samega poimenovanja in določitve, ali je polstavek struktura, funkcija ali oboje, in še danes niso enotno obravnavani.¹¹

7 V povedi *Ce plat est acceptable, froid* lahko, na primer, pridevniški polstavek **froid** (*hladen*) z glavnim stavkom vzpostavlja več semantičnih vezi, na primer časovno, pogojno, protivno (*Ta jed je sprejemljiva, ko/če/čeprav je hladna.*), odvisno od konteksta.

8 Izraz 'gerundijski polstavek' najdemo, na primer, v maturitetnem katalogu za preverjanje znanja iz francoščine (<http://portal.mss.edus.si/msswww/programi/gimnazija/gimnazija/francoscina.htm>).

9 Pojem *kontekst* uporabljamo v širšem pomenu besede, in sicer tako za 'ožji kontekst' (*sobesedilo*) kakor za 'širši kontekst' (*sotvarje*) (prim. Schlamberger Brezar 2009c: 14).

10 Razliko med 'povedjo' in 'izrekom' jasno pojasni Marja Bešter (1994: 45): »Na izrazni ravni se izrek pokriva s Toporišičevim pojmovanjem povedi, ki pa po definiciji ni (kot tudi stavek ne) pragmatična enota, enota rabe, sredstvo delovanja na naslovnik, temveč slovnična/skladenjska enota. Poved je torej za pragmatiko zaradi neupoštevanja sporočevalčevega namena in okoliščin izrekanja le izolirana enota z 'okolišičinsko nevtralnim pomenom', ne pa smiselna enota sporazumevanja.«

11 V nasprotju s slovenščino, kjer je ta kategorija jasno opredeljena (gl. 2.2).

Ko v francoski literaturi (slovnica, jezikovnih priročnikih, znanstvenih člankih) iščemo podatke o polstavčnih strukturah, ki so predmet te raziskave, je prva težava, s katero se soočimo, vezana na poimenovanje teh struktur,¹² saj v nasprotju s slovenščino v francoščini ni uveljavljenega enotnega izraza. Francoski jezikoslovci polstavke najpogosteje poimenujejo s terminom *apposition*¹³ in njegovimi izpeljankami,¹⁴ v zadnjem času pa se pod vplivom Bernarda Combettesa vedno bolj uveljavlja izraz *constructions détachées*.¹⁵ Sledi kratek pregled obravnave terminov *apposition* in *construction détachée* v francoski literaturi.¹⁶

Z izrazom *apposition* oziroma *apozicija* latinski slovnicaarji v 4. oziroma 5. stoletju označijo prilastkovne strukture, ki dopolnjujejo odnosnico iz samostalniške besedne zveze (Neveu 2000: 4), primer *urbs Roma* in *rex Ancus* (Tesnière 1988: 165; Riegel, Pellat in Rioul 1999: 191). Zanje apozicija predstavlja funkcijo samostalnika, neposredno postavljenega zraven drugega samostalnika v istem sklonu in označujoč istega referenta (Riegel, Pellat in Rioul 1999: 191). Pod vplivom latinščine se je funkcija 'apozicija' prenesla v francoščino in je označevala dele besednih zvez, ki jih danes analiziramo kot prilastke,¹⁷ na primer *le roi Louis XIV*¹⁸ (*kralj Ludvik XIV*) in *la ville de Paris* (*mesto Pariz*).

Zaradi pojasnjevalne narave apozicije so se v 18. stoletju slovničarji (npr. Girard in Beauzée) usmerili k *syntaxe détachée*, se pravi strukturam, ločenim od odnosnice (Neveu 2000: 6), da bi se znebili vpliva latinskih slovnice, ki so s tem pojmom označevale skladenjsko zelo različne strukture (npr. *la ville de Rome, théâtre sanglant*)¹⁹ (Neveu 2000: 8). S tem se je termin *apposition* začel uporabljati za strukture, ki ustrezajo slovenskim pristikom,²⁰ pozneje pa tudi za številne druge strukture, z ločilom ločene od odnosnice oziroma glavnega stavka (vrinjene

12 Na to opozarjajo številni raziskovalci, ki se ukvarjajo s proučevanjem francoskih polstavkov (npr. Busuioc 2007; Forsgren 1993; Grevisse 1980; Havu 2002a, 2002b, 2003; Neveu 1996, 1998a, 1998b, 2000).

13 Na primer Blanche-Benveniste in Caddeo 2000; Benzitoun in Caddeo 2005; Forsgren 1988, 2000; Goes 2007; Lindqvist 2006; Neveu 1996, 1998a, 1998b, 2000; Tesnière 1988; Wagner in Pinchon 1962; Wilmet 1997. Ker izraz *apposition*, kot bo prikazano v nadaljevanju, pokriva zelo različne rabe, ga prevajamo z 'apozicija'.

14 Predvsem v povezavi s pridevniškimi polstavki, na primer *adjectif en apposition* (Wagner in Pinchon 1962; Glatigny 1966), *adjectif apposé* (Arrivé, Gadet in Galmiche 1986). Pridevnik *apposé* pomeni 'tak, ki je postavljen zraven' oziroma 'pristavljen'.

15 Najdemo ga pri Boch, Tutin in Laurent 2009; Combettes in Tomassone 1988; Combettes 1996, 1998; Havu 2002a, 2002b, 2003; Le Goffic 1993; Rossi-Gensane 2009. Za posamezne vrste polstavkov se uporabljajo tudi izrazi z izpeljanko *détaché* (kar približno pomeni: nevezan, ločen od odnosnice oziroma glavnega stavka): *adjectif en position détachée* (Wagner in Pinchon 1962), *adjectif détaché* (Grevisse 1980), *apposition détachée* (Béchade 1986), *modificateurs en position détachée* (Riegel, Pellat in Rioul 1999).

16 Poleg izrazov, omenjenih v prejšnjih opombah, ki ustrezajo slovenskim pristikom, se v francoščini uporabljajo še mnogi drugi, ki jih tu ne navajamo (več o tem v Forsgren 1993: 15).

17 Prilastkovna raba apozicije je med drugim deplasirana v Tesnière 1988; Combettes in Tomassone 1988; Le Goffic 1993; Riegel, Pellat in Rioul 1999; Wilmet 1997, medtem ko nekatere francoske slovnice (npr. Arrivé, Gadet in Galmiche 1986; Grevisse 1980) primere tipa *le roi Louis XIV* in *la ville de Paris* še vedno uvrščajo pod apozicijo.

18 Podčrtani deli označujejo prilastek.

19 *Terminologie grammaticale* iz leta 1998 (19) ju šteje med direktne in predložne strukture s funkcijo prilastka (Neveu 2000: 8, opomba 15).

20 Na primer *Henri IV, le roi d'Angleterre, est le héros d'une pièce de Shakespeare*. (Wagner in Pinchon 1962: 77).

stavke, odvisnike, polstavke idr.). Prav zaradi tega se je konec 20. stoletja za tovrstne strukture najbrž začel uporabljati izraz *construction détachée*, ki ga najdemo predvsem v novejših slovnica (prim. Le Goffic 1993; Riegel, Pellat in Rioul 1999) prek iskanja s ključno besedo *apposition*.²¹

Izraz *construction détachée* za izključno polstavčne strukture prvi začne uporabljati Bernard Combettes (1988, 1996, 1998), ker se mu zdi praktičen in ne implicira ničesar v zvezi z izvorom same strukture (1998: 10). Od drugih *structures détachées* jih loči z že omenjenimi kriteriji ločenosti od odnosnice oziroma glavnega stavka z nekončnim ločilom,²² stavčne mobilnosti,²³ sekundarne predikacije²⁴ in skritega nanosnika (Combettes 1998: 10–15; gl. uvod na začetku poglavja in 1.3). V tem pogledu mu že sledijo nekateri raziskovalci,²⁵ vendar v francoskem jezikoslovju termin še ni splošno uveljavljen, kot kažejo novejši zborniki, ki obravnavajo *constructions détachées*:

- a) v zborniku prispevkov s konference na Univerzi v Temišvarju junija 2005 z naslovom *Les Constructions détachées* (Flaux in Stosic 2007) od objavljenih 13 prispevkov samo 2 obravnavata polstavčne strukture (Arjoca-Ieremia 2007;²⁶ Busuioc 2007²⁷),²⁸ drugi pa različne vrste struktur, z vejico ločenih od glavnega stavka (prislovne zveze, predložne zveze, oziralne odvisnike s kazalnim zaimkom *ce*²⁹ idr.);
- b) v zborniku prispevkov s konference *Les linguistiques du détachement* v Nancyju leta 2006 uredniki (Apothéloz, Combettes in Neveu 2009: 1) navajajo, da je bil cilj združiti raziskovalce, ki se ukvarjajo z različnimi vrstami *détachement*, saj se terminologija tega področja še zdaleč ni stabilizirala; polstavčne strukture sicer obravnavajo 4 prispevki (10 %) od 41, poimenujejo pa jih z različnimi izrazi: *constructions appositives*

21 V nobeni od slovic v kazalu ne najdemo ključne besede *construction détachée*. Riegel, Pellat in Rioul (1999) sicer v stvarnem kazalu pod ključno besedo *détaché* navajajo *modificateur d.* (635) in nas vodijo do istih strani kot ključna beseda *apposition* (632).

22 S tem izloči strukture tipa *la ville de Paris in l'empereur Napoléon*, kjer ima podčrtani del funkcijo prilastka (Combettes in Tomassone 1988: 83).

23 S tem izloči pristavke tipa *X, le professeur de latin, a pris la parole*. Ne moremo namreč reči *Le professeur de latin, X a pris la parole*, lahko pa rečemo *Le professeur de latin, X, a pris la parole*. (s tem *X* postane *apposition* oziroma *pristavek*) ali *Professeur de latin, X a pris la parole*. (v tem primeru je *Professeur de latin apposition nominale*, ki jo Combettes (1998: 19–24) uvršča med polstavke (gl. 1.4.4.2)) (povzeto po Combettes in Tomassone 1988: 82).

24 V primeru pristavka gre za enakovreden predikat (fr. *prédicat d'identité* ali *prédicat équatif*) (Forsgren 2000: 37).

25 Glej opombo 15.

26 Primerja francoske samostalniške polstavke (tip '*c'est un petit bonhomme qui, les mains dans les poches et sa gibecière au dos, s'en va au collège...*') in njihove strukturne ustreznike v romunskem jeziku, ki jih uvaja predlog *cu* (s/z).

27 Primerja splošne značilnosti polstavkov v francoščini in romunščini, nato pa se omeji na polstavke s pogojno vrednostjo.

28 Omenja jih tudi Goes 2007, ki jih pri pregledu vrst *apposition* sicer uvršča pod *apposition*.

29 V francoščini: »les relatives en ce détachées (*Paul a insulté son directeur, ce qui n'est pas très malin*)« (Flaux in Stosic 2007: 7). V slovenščini takšni primeri po stavčnočlenski vlogi ustrezajo osebkovemu odvisniku (Toporišič 2004: 638) (prevod primera: *Paul je užalil svojega direktorja, kar ni preveč pametno*).

(Amourette 2009),³⁰ *construction détachée* (Boch, Tutin in Laurent 2009; Borillo 2009), *apposition* (Goes 2009).³¹

Poleg razpravljanja o terminu *apposition*³² in njegovi rabi, ki v francoskem jezikoslovnem prostoru poteka od šestdesetih let prejšnjega stoletja (Neveu 1996) in še do danes ni prineslo enotnega, splošno sprejetega dogovora, kakšne strukture naj bi ta pojem zajemal, se številni jezikoslovci v povezavi s polstavki³³ posvečajo še enemu perečemu vprašanju, in sicer ali je to vrsta strukture ali skladska funkcija (Neveu 2000: 10). Zagovorniki skladske funkcije to utemeljujejo na različne načine, na primer:

- a) Forsgren 1993 (21): kadar je pridevnik ali deležnik »na mestu sekundarnega predikata, predstavlja podredno predikacijsko dejanje, z drugimi besedami tematski element v odnosu do glavnega predikata, ki predstavlja središče izreka«; te diskurzivne značilnosti se mu zdijo tako izstopajoče, da upravičujejo ohranitev prave funkcijske kategorije, četudi ta ne temelji 100 % na skladskih kriterijih v smislu povedne skladnje (prav tam);
- b) Neveu 1998b (368): »Ko rečemo, da apozicija izhaja iz mehanizma predikacije, s tem tudi napovemo, da, ker je ta predikacija posebna – ne moremo je zamenjati s katero drugo funkcijsko realizacijo (povedkovo določilo ali prilastek) –, apozicija predstavlja vse značilnosti skladske funkcije.«

V zvezi s to dihotomijo se bolj nagibamo k jezikoslovcem, ki polstavčne strukture razumejo kot vrsto strukture (npr. Combettes 1998; Riegel, Pellat in Rioul 1999). Slovnice to problematiko navadno omenjajo v okviru pridevnika in njegovih funkcij; mnoge pridevniškim polstavkom pripisujejo funkcijo *épithète détachée*, tj. prilastka, z ločilom ločenega od odnosnice (npr. Chevalier in sod. 1964; Le Goffic 1993; Lesot 2010), čeprav gre v resnici za *attribut indirect* (*nedirektno povedkovo določilo*),³⁴ kar je mogoče ponazoriti z naslednjimi primeri:

- (1) *Les enfants épuisés s'endormirent dans le train.*³⁵ (pridevnik *épuisés* v vlogi prilastka)
 [Izčrpani otroci so zaspali na vlaku.]

30 Naslov prispevka: *Sémantique temporelle de quelques constructions appositives*, str. 33–47.

31 Naslov prispevka: *L'adjectif prototypique et l'apposition*, str. 277–288.

32 Za celovit diahroni pregled rabe termina *apposition* glej Neveu 1996, 1998a, 2000 in Goes 2007.

33 Kot rečeno, jih številni jezikoslovci poimenujejo z izrazom *apposition*, ki je sprejemljiv samo, če ga vzamemo v strogo etimološkem smislu, kjer *apposition* pomeni »položaj zraven« (Riegel, Pellat in Rioul 1999: 190).

34 Povedkovo določilo je *nedirektno*, ker se predikacija ne vzpostavlja direktno s pomožnim glagolom, temveč nedirektno s polnopomenskim glagolom (Forsgren 1993: 19).

35 Primer je iz Bentolila 1995: 45.

- (2) *Les enfants, épuisés, s'endormirent dans le train.*

[Otroci, **izčrpani**, so zaspali na vlaku.]

Če pridevnik ločimo od odnosnice (2), se spremeni tudi njegov pomen: v (1) so zaspali samo izčrpani otroci, v (2) so zaspali vsi otroci, ker so bili izčrpani. Zato se funkcija prilastka ne ohrani in strogo formalno ne moremo govoriti o *épithète détachée*. Če pridevniški polstavek iz (2) pretvorimo v stavek z osebno glagolsko obliko (3), vidimo, da ima pridevnik funkcijo povedkovega določila, zato lahko rečemo, da ima v pridevniškem polstavku (2) funkcijo *attribut indirect* oziroma nedirektnega povedkovega določila.

- (3) *Les enfants, qui/parce qu'ils étaient épuisés, s'endormirent dans le train.*³⁶

[Otroci, ki/ker so **bili izčrpani**, so zaspali na vlaku.] (poudarjena pridevnika v vlogi povedkovega določila)

Iz tega razloga nekateri raziskovalci za polstavčne strukture v francoščini uporabljajo funkcijska poimenovanja, na primer *attribut indirect* (Korzen 2001), ki pa tudi ni dovolj razločevalno, da bi z njim polstavke ločili od drugih vrst stavkov, saj ima enako funkcijo tudi jedro pristavka, npr. *Paris, la capitale de la France...* (= *Paris est la capitale de la France*).³⁷

1.2 RABA IN POGOSTNOST POLSTAVKOV V FRANCOŠČINI

V vsakdanjem spontanem pogovornem jeziku so polstavki zelo redki (Forsgren 2000: 30), pogostejši so stavki z osebno glagolsko obliko (Rossi-Gensane 2009: 187).³⁸

36 Tudi pridevnik v (1) lahko razvezemo v odvisni stavek (*Les enfants qui étaient épuisés s'endormirent dans le train.*), vendar ga zaradi omejevalnosti (samo izčrpani otroci so zaspali) od odnosnice ne smemo ločiti z vejico (gre za t. i. omejevalni oziralni prilastkov odvisnik oziroma *relative restrictive/déterminative* (Riegel, Pellat in Rioul 1999: 484)), v nasprotju s primerom (3), kjer je poleg vzročne vrednosti mogoča tudi pojasnjevalna vrednost (*pojasnjevalni oziralni prilastkov odvisnik oziroma relative explicative/appositive* (prav tam)).

37 Prevod: *Pariz, glavno mesto Francije* (pristavek); *Pariz je glavno mesto Francije* (podčrtani del je povedkovo določilo).

38 S proučevanjem polstavkov v govorjenih besedilih se kot redki, na primer, ukvarjata Claire Blanche-Benveniste in Sandrine Caddeo (2000: 68–69), ki ugotavljata, da je raba polstavkov precej pogosta v vseh vrstah javnega diskurza (strokovni diskurz, radijske in televizijske oddaje, javne razprave ipd.) in zelo redka v pogovorih in življenjskih pripovedih. Mary-Annick Morel in Laurent Danon-Boileau (1998) prav tako nimata gerundijev in deležnikov v naboru govorjenih besedil. Kar zadeva rabo polstavkov v govorjenih besedilih, je treba razlikovati pisno-govorno in formalno-neformalno (pripravljeno-nepripravljeno) – v besedilih, vnaprej pripravljenih za govorjenje, je raba predvidoma pogostejša kakor v spontanem, neformalnem položaju (Irena Kovačič, ustna komunikacija).

V pisnem zbornem jeziku je raba polstavčnih struktur z neosebniimi glagolskimi oblikami in s pridevniki³⁹ (npr. Thiry in sod. 2005: 216) pogostejša, pisci jih dodajajo tudi pri pregledovanju besedil za doseganje večje jedrnatosti (Rossi-Genesane 2009: 188). Rabo polstavčnih struktur namesto dolgih odvisnih stavkov, ki otežujejo poved,⁴⁰ priporočajo tudi različni francoski jezikovni priročniki (npr. Arénilla-Béros 1982: 32–36; Thiry in sod. 2005: 215–216, 218) in torej izhajajo iz stilističnih razlogov (prim. Dubois in sod. 2007: 140).

To nekako splošno prepričanje o pogosti rabi polstavčnih struktur v pisni francoščini ni celovito raziskano in dokazano in je pri posameznih raziskovalcih le redko številčno podkrepljeno. Boch, Tutin in Laurent (2009: 99), na primer, navajajo, da v mladinski literaturi pisatelji pogosto uporabljajo pridevniške ali deležniške polstavke, ki izražajo čustva,⁴¹ ne govorijo pa o konkretnih številkah in o velikosti opazovanega vzorca besedil. V francoski literaturi o polstavkih smo zasledili samo dve raziskavi, kjer je pogostnost polstavkov številčno podkrepljena:

- a) Glatigny (1966: 275) je v delih Chateaubrianda, Nervalja, Rimbauda in Claudela našel 910 polstavkov, od tega je bilo pridevnikov samo 190, 80 % polstavkov pa je imelo za jedro pretekli ali sedanji deležnik;
- b) Neveu (1998a: 159–160) je v delih Jeana-Paula Sartra⁴² našel 576 pojavitev polstavkov in prišel do podobnih zaključkov kakor Glatigny (1966): večina jih je imela za jedro pretekli ali sedanji deležnik, pridevnikov je bilo zelo malo; zanimiv je tudi podatek, da se je slabih 50 % (267) polstavkov nahajalo na začetku povedi pred glavnim stavkom.

Pričujoča raziskava med drugim želi odgovoriti tudi na to vprašanje in raziskati pogostnost rabe posameznih vrst polstavčnih struktur v dveh tipih besedil, in sicer sodobnih časopisnih člankih in proznih delih, kar bo mogoče storiti na osnovi elektronskega korpusa *FraSloK*. Francoski del korpusa sestavljata približno sorazmerno velika podkorpusa časopisnih (637 297 besed oziroma pojavnic) in literarnih besedil (701 715 pojavnic), kar bo omogočilo primerljivost rezultatov in ugotavljanje, ali je pogostnost rabe posameznih vrst polstavkov odvisna od tipa besedil.

39 Thiry in sodelavci (2005: 216) navajajo, da so pridevniški polstavki značilni za zborni jezik (*langue soutenue*), v katerem je, na primer, boljše reči '*Malade, il a décidé de renoncer à ce voyage.*' (dobesedno: **Bolán, se je odločil odreči se temu potovanju.*) kakor '*Étant malade*' (dobesedno: (*Ker je (bil) bolan*) ali '*À cause de sa maladie*' (dobesedno: *Zaradi bolezni*) (215).

40 '*Tandis qu'il réfléchissait...*' (*Medtem ko je razmišljal*), na primer, nadomestimo z gerundijem '*En réfléchissant...*' (dobesedno: *Razmišljujoč...*) (Arénilla-Béros 1982: 43).

41 Na primer *Haletant, il déclara...*; *Terrorisé, il se tut...* (Boch, Tutin in Laurent 2009: 99).

42 Gre za štiri eseje, vsak je dolg približno 60 strani (Neveu 1998a: 12–13).

1.3 SPLOŠNE ZNAČILNOSTI POLSTAVKOV V FRANCOŠČINI

Kot smo ugotovili v podpoglavju 1.1, v francoščini ni enotnega izraza za poimenovanje polstavčnih struktur. Večina jezikoslovcev jih imenuje bodisi *apposition* bodisi *construction détachée*, čeprav nobeden od teh terminov ni popolnoma ustrezen, saj pokriva zelo različne rabe. V zvezi s slednjim Combettes (1998: 9–10) navaja, da če pod pojmom *détachement* razumemo preprosto dejstvo, da je neka prvina ločena od drugega dela povedi, tvegamo, da bomo morali opazovati celo vrsto precej raznolikih izrekov, katerih edina skupna točka bi bila, da vsebujejo prvino v začetnem položaju, ki je od drugega dela izreka ločena z vejico, na primer:⁴³

Ses opinions, on les connaît ! [*Njegova mnenja, mi jih poznamo!]

Dans dix minutes, j'aurai fini. [*Čez deset minut, bom končal.]

Fou de joie, il s'est précipité vers la sortie. [Nor od veselja, je planil proti izhodu.]

Quelle bêtise, cette décision ! [Kakšna neumnost, ta odločitev!]

Ce qu'il veut, c'est que tu le regardes. [To_ρ, kar hoče, je_ρ, da ga pogledaš.]

Moi, je m'ennuie. [*Jaz, jaz se dolgočasim.]

Da bi t. i. *constructions détachées*⁴⁴ omejil na strukture, ki v slovenščini ustrezajo polstavkom, izpostavi tri glavne značilnosti, skupne vsem:

a) kriterij pozicije

Najopaznejša značilnost polstavkov je njihova slovnična nevezanost/mobilnost v odnosu do drugih delov izreka. Polstavek tako lahko stoji na začetku izreka (1), lahko je vrinjen med osebek in povedek (2) ali stoji za povedkom (3) (povzeto po Combettes 1998: 10–11):

(1) *Stupéfaite, elle s'immobilisa.*

[**Osupla, je obstala.*]⁴⁵

(2) *Cette décision, trop hâtive, a été mal acceptée.*

[*Ta odločitev, preveč nagla, je bila slabo sprejeta.*]

(3) *Elle se promène, un foulard noir sur les épaules.*

[**Sprehaja se, črna ruta na ramenih.*]

43 Zaradi lažje primerjave so v oglatih oklepajih dobesedni prevodi francoskih struktur (brez prilagoditve besednega reda slovenščini), ki v slovenščini večinoma niso ustrezni.

44 V nadaljevanju za ta izraz uporabljamo slovensko ustreznico 'polstavek'.

45 Zaradi lažje primerjave smo v slovenskih prevodih ohranili francoske strukture. Več o problematiki prevajanja francoskih polstavkov v slovenščino sledi v nadaljevanju.

b) **sekundarna predikacija**⁴⁶

Polstavek je mogoče analizirati kot neke vrste pomanjkljivi, reducirani stavek, ki po izpustu osebkca na površinski ravni ohrani samo povedek (fr. *prédicatif*) oziroma del povedka. V izrek vpelje novo predikacijsko strukturo, ki ne bi mogla delovati sama in z osebkom (ali s predmetom) glavnega stavka vzpostavi povezavo, identično tisti v popolni predikaciji.⁴⁷ Ta značilnost je ključna in razloži, da se polstavek pogosto zdi kot neke vrste pojasnjevalni vrinjeni stavek, katerega namen ni določanje samostalniške besedne zveze, temveč prinašanje novih informacij (Combettes 1998: 12). Ali v nekem izreku gre za sekundarno predikacijo, lahko preverimo s preizkusom zanikanja oziroma vprašalnosti (1998: 13).⁴⁸

c) **skriti nanosnik**⁴⁹

Neke vrste posledica sekundarne predikacije je prisotnost tega, čemur bi lahko rekli skriti referent oziroma nanosnik (Combettes 1998: 13). Polstavek namreč obvezno implicira neki nanosnik, ki ga v 'popolnem' stavku po navadi predstavlja osebek (npr. *Fou de joie, il n'a pas pu répondre* → *il était fou de joie*).⁵⁰ Ena temeljnih značilnosti polstavkov ni samo to, da se nanašajo na nanosnika, temveč da vzpostavljajo koreferenco med implicitnim osebkom in nanosnikom, ki ga pokriva izraz (npr. zaimek, lastno ime), ki se načeloma nahaja v glavnem stavku (prav tam). Ta izraz po navadi ustreza osebkcu glavnega stavka, lahko tudi predmetu.

Kombinacija druge in tretje značilnosti se Combettesu zdi dovolj za jasno razlikovanje med polstavki in drugimi t. i. *structures détachées*. Zgornjim kriterijem po njegovem ustrezajo tri glavne skupine polstavkov, in sicer (povzeto po Combettes 1998: 17–24):

1. pridevniški polstavki (jedro predstavlja pridevnik ali pridevniška besedna zveza):⁵¹

46 Combettes v glosarčku (1998: 137) *prédication* oziroma *predikacijo* označi kot zvezo med osebkom in povedkom, podobno kakor Toporišič (2004: 556). O okrnjeni (fr. *prédication réduite*) ali sekundarni predikaciji (fr. *prédication seconde*) govorimo, ko je predikacijska zveza v obliki okrnjenega stavka dodana glavni predikaciji (fr. *prédication principale*). Enako pojmovanje zasledimo tudi v Borillo 2009: 129.

47 Primer *Fou de joie, il n'a pas pu répondre* (**Nor od veselja, ni mogel odgovoriti*.) kaže skrito povezavo med osebkom in povedkom, ki jo je mogoče prevesti kot *Il était fou de joie* (*Bil je nor od veselja*, oziroma, bolje rečeno, *Bil je noro vesel*). (Combettes 1998: 12). *Il n'a pas pu répondre* je torej glavna, primarna predikacija, *fou de joie* pa sekundarna predikacija.

48 Pri zanikanju oziroma pretvorbi izreka v vprašalni stavek se spremeni samo primarna predikacija, ne pa tudi sekundarna (prim. *elle est partie, rassurée* → *elle n'est pas partie, rassurée*) (Combettes 1998: 13).

49 V francoščini *référent sous-jacent*.

50 Dobesedno: *Nor od veselja, on ni mogel odgovoriti* → *on* je bil nor od veselja.

51 Sem uvršča tudi predložne zveze (npr. *avec une taille de gerbe* v povedi: *Courte, ronde, avec une taille de gerbe, solidement debout, elle me dit* (...) J. Renard), ki so po njegovem mnenju funkcijsko podobne pridevnikom (Combettes 1998: 17). V tej raziskavi predložnih zvez ne obravnavamo.

- (4) *Fou de joie, il n'a pas pu répondre.* (Combettes 1998: 12)
 [**Nor od veselja, ni mogel odgovoriti.*]

2. **deležniški polstavki** (sem uvršča polstavke, ki imajo za jedro sedanji deležnik (5), pretekli deležnik (6) ali gerundij (fr. *gérondif*) (7):

- (5) *Croyant bien faire, il a tout gâché.* (Schlamberger Brezar in Mezeg 2010: 220)
 [**Misleč narediti dobro, je vse pokvaril.*]
- (6) *Assise au bord du lac, Marie réfléchit sur son futur.*
 [*Sedeč(a) ob robu jezera, Marie razmišlja o svoji prihodnosti.*]⁵²
- (7) *En arrivant à la maison, Jacques s'est tout de suite mis à travailler.*
 [*Prišedši domov, je Jacques takoj začel delati.*]⁵³

3. **samostalniški polstavki** (imenuje jih *les constructions absolues*; v tej strukturi jedro predstavlja samostalniška besedna zveza, ki ji lahko sledi pridevnik, deležnik ali predložna zveza):

- (8) *Les mains jointes, il priaît (...)* (Combettes 1998: 20)
 [**Sklenjenih rok, je molil (...)*]⁵⁴

V to skupino glede na samostalniško jedro lahko uvrstimo tudi t. i. *appositions nominales*, ki jih Combettes (1998: 24–28) sicer uvršča v samostojno skupino, primer:

- (9) *Étudiant de première année, X attend ses résultats.* (Combettes 1998: 25)
 [**Študent prvega letnika, X pričakuje rezultate.*]

Glavna razlika med *constructions absolues* in *appositions nominales* je ta, da je prve (8) mogoče razvezati z glagolom *avoir* oziroma *imeti* (il a *les mains jointes* → on ima *sklenjene roke*), druge (9) pa z glagolom *être* oziroma *biti* (*X est étudiant de première année* → *X je študent prvega letnika*), sicer pa obe strukturi izpolnjujeta zgoraj izpostavljeni kriterije polstavkov.⁵⁵ Ena glavnih značilnosti

52 Mogoča je tudi raba deležja na *-é* (*Sede ob robu jezera ...*), za katerega Toporišič (1992: 22) pravi, da je bilo to »/p/rtvotno pravo deležje na *-e* (hote)«, »sedaj [pa] /je/ le izdeležijski prislov«. Takšnih oblik torej danes ne občutimo več kot polstavke.

53 Deležje *prisedši* je v *SSKJ*² in v *Slovenskem pravopisu* (Fran) označeno s kvalifikatorjem *starinsko*. Francoski primer prevajamo dobesedno zgolj zato, da bi ponazorili mogočo ohranitev polstavčne strukture v slovenščini.

54 Brez vejice bi bil takšen prevod v slovenščini sprejemljiv (vsebina francoskega polstavka bi bila v tem primeru izražena v obliki prislovnega določila), sicer pa v konkretnem primeru strukturalna ohranitev polstavka v slovenščini ni mogoča.

55 Edino kar zadeva koreferenco, *les constructions absolues* neposredno ne označujejo referenta (osebek glavnega stavka), temveč enega njegovih vidikov ali realnost, povezano z njim (Combettes 1998: 21). Več o samostalniških polstavkih v podpoglavju 1.4.4.

appositions nominales je njihova stavčna mobilnost, po čemer se ločijo od pristikov oziroma samostalniških zvez, ki jih uvaja določevalnik.⁵⁶

Combettes (1998: 28–31) na osnovi kriterijev polstavčnosti med vrste polstavkov potencialno vključi še nedoločnike, ki jih uvaja predlog⁵⁷ (10), in prislove (11) ter predložno zložene prislove⁵⁸ (12):

(10) *Avant de sortir, X a regardé Y.* (Combettes 1998: 28)

[**Preden oditi/Pred odhodom*_(s) je X pogledal Y-a.]

(11) *Ironiquement, X a dit (...)* (Combettes 1998: 30)

[**Ironično*, je X rekel (...)]

(12) *Avec ironie, X a dit (...)* (prav tam)

[**Z ironijo*, je X rekel (...)]⁵⁹

Predložne nedoločniške zveze (primer (10)) izpolnjujejo kriterije stavčne mobilnosti, implicitnega osebka in koreference, vendar so zaradi predloga blizu prislovnim odvisnikom (Combettes 1998: 29), zato se s prevajalskega stališča ne zdijo problematični in jih ne bomo vključili v raziskavo. Prislovne zveze (primera (11) in (12)) je zaradi neizpolnjevanja kriterijev sekundarne predikacije in koreference še težje vključiti med polstavke, poleg tega pri prevajanju v slovenščino ne predstavljajo težav, zato jih v nadaljevanju prav tako ne bomo obravnavali.

Če povzamemo, bo v raziskavo vključenih pet skupin polstavkov, in sicer francoski pridevniški polstavki, polstavki s sedanjo in preteklo deležniško obliko, gerundijski⁶⁰ in samostalniški polstavki. Osredotočili se bomo izključno na polstavke, ki se nahajajo na začetku povedi pred glavnim stavkom, saj je na osnovi primerov ((1), (4)–(9)), navedenih v tem podpoglavju, razvidno, da ohranitev francoske skladnje v slovenščini večinoma ni ustrezna ali deluje nerodno, zastarelo, zato so potrebne drugačne prevodne strategije. Francoski polstavki za prevajanje niso težavni zgolj s skladenjskega vidika, temveč tudi s semantičnega in besedilnega, čemur se bomo posvetili pred natančnejšo predstavitvijo izbranih vrst polstavkov.

56 Pristavek tipa *X, le professeur de latin, a pris la parole.* ni enako mobilni kakor polstavek. Ne moremo namreč reči *Le professeur de latin, X a pris la parole.*, lahko pa rečemo *Le professeur de latin, X, a pris la parole.* (*X* postane *apposition* oziroma *pristavek*); samostalniška zveza brez določevalnika lahko spreminja mesto v stavku: *Professeur de latin, X a pris la parole.* ; *X, professeur de latin, a pris la parole.* (prirejeno po Combettes in Tomassone 1988: 82).

57 V francoščini *les infinitifs prépositionnels* (Combettes 1998: 28).

58 V francoščini *les circonstants prépositionnels* (Combettes 1998: 30).

59 Da bi bila primera (11) in (12) v slovenščini sprejemljiva, bi morali izpustiti vejico in spremeniti besedni red, na primer postaviti prislov oziroma prislovno zvezo za pomožni glagol (npr. *X je ironično/z ironijo rekel ...*), saj so v slovenščini tovrstni izrazi bolj integrirani v samo poved. Periferna ohranitev francoskega prislovnega polstavka v slovenščini torej ni mogoča.

60 Zaradi prevajalske narave raziskave Combettesove deležniške polstavke glede na jedro ločimo v tri skupine, saj želimo primerjati pogostnost in načine prevajanja posameznih tipov.

1.3.1 Semantične vrednosti francoskih polstavkov

Polstavki z glavnim stavkom »eksplicitno ne izražajo specifičnih logičnih odnosov in so tako pomensko dokaj nedoločni« (Milojević Sheppard 1992: 230). »Odsotnost veznika dodatno zmanjša stopnjo eksplicitnosti polstavkov, saj je vrsto odnosa med polstavkom in nadrednim stavkom (npr. vzročnost, načinovnost, časovnost) praviloma treba razbrati iz sobesedila.« (1992: 229) V tej raziskavi nas zanimajo načini prevajanja francoskih polstavkov z neizraženim osebkom na površinski ravni in brez uvajalnega veznika, ki so pomensko najmanj eksplicitni (prav tam).

Predvsem t. i. levi polstavek predstavlja skladenjsko slabo integrirano enoto, ki je s preostalim delom besedila povezana predvsem s semantičnega vidika (Combettes 2000: 99). Vrednost implicitne logične povezave med polstavkom in glavnim stavkom je odvisna od sestavin (besedišča) polstavka in glavnega stavka, od jezikoslovne interpretacije povedi in konteksta pa tudi od bralčevega zunajjezikovnega znanja in poznavanja sveta (Busuioc 2007: 233; Combettes in Tomassone 1988: 86; Havu 2002a: 1, 3; Havu 2002b: 391; Havu 2003: 37). V (1), na primer, zveza med *malade (bolan)* in *rester chez lui (ostati doma)* bralcu omogoči vzpostaviti vzročno vrednost (Combettes in Tomassone 1988: 84), ki jo lahko izrazimo z vzročnim odvisnikom (1a) ali s predložno samostalniško besedno zvezo (1b):

(1) *Malade, il est resté chez lui.*

[**Bolan, je ostal doma.*]⁶¹

(1a) *Ker je bil bolan, je ostal doma.*

(1b) *Zaradi bolezni je ostal doma.*

Combettes in Tomassone (1988: 84–85) navajata, da je v primeru polstavčnih struktur bralec obkrožen s tremi vrstami informacij, ki se nanašajo na različne ravni, so različne po pomembnosti in bolj ali manj lahke za interpretacijo: a) z informacijo, ki jo nosi polstavek (lahko je nova, poznana, domnevno priznana), b) z informacijo, ki jo prinaša preostanek povedi, in c) z informacijo, ki jo tvori pomenska vez, ki se vzpostavi med polstavkom in glavnim stavkom. Vzpostavitve te vezi otežuje dejstvo, da je treba razumeti dane skladenjske skupine, če jih želimo smiselno povezati (prav tam). Vez med polstavkom in glavnim stavkom je razmeroma nestalna in lahko ustreza protistavi (fr. *juxtaposition*),⁶² kadar se na osnovi nobene posebne semantične informacije ne moremo odločiti za katero od

61 V ustreznem kontekstu bi bil ob izpustu vejice takšen prevod sprejemljiv.

62 'Protistava' oziroma 'juxtaposition' je zveza stavkov iste povedi, ki med sabo nista povezana z veznikom, temveč si samo sledita. Primer: *Les chiens aboient, la caravane passe.* (dobesedno: *Psi lajajo, karavana gre dalje.*) (Riegel, Pellat in Rioul 1999: 469).

prislovnih vrednosti, na primer vzročnost (2a), časovnost (2b), pogojnost (2c) (1988: 85):

(2) *Immobilier, il regardait par la fenêtre. (Il regardait par la fenêtre et il était immobile.)*

[**Nepremičen, je gledal skozi okno. (Gledal je skozi okno in bil (pri tem) nepremičen.)* → *Nepremičen je gledal skozi okno. | Nepremično je gledal skozi okno.*]⁶³

(2a) ?*Parce qu'il était immobile, il regardait par la fenêtre.*

[?*Ker je bil nepremičen, je gledal skozi okno.*]

(2b) ?*Lorsqu'il était immobile, il regardait par la fenêtre.*

[?*Ko je bil nepremičen, je gledal skozi okno.*]

(2c) ?*Bien qu'il soit immobile, il regardait par la fenêtre.*

[?*Čprav je bil nepremičen, je gledal skozi okno.*]

Polstavke je mogoče razvezati v stavke z osebno glagolsko obliko z glagolom *être* oziroma *biti* (3) ali *avoir* oziroma *imeti* (samo *constructions absolues* v okviru samostalniških polstavkov; primer (4)) (povzeto po Combettes 1996: 83):

(3) *Fatigué, X... → X, qui est fatigué...*

[**Utrujen, X... → X, ki je utrujen...*]

(4) *Les mains dans les poches, X... → X, qui a les mains dans les poches...*

[**Roke v žepih, X... → X, ki ima roke v žepih...*]

Implicitna vez, ki jo polstavki vzpostavljajo s preostalim besedilom, ima navadno eno od dveh osnovnih vrednosti:

a) opisna vrednost

Ta vrednost je najpogostejša, kadar med polstavkom in glavnim stavkom ni mogoče vzpostaviti nobene posebne semantične povezave (Combettes 2005: 34); sekundarna in primarna predikacija se nanašata na dve različni stanji nanosnika, kakor da bi šlo za preprosto sopostavitev (fr. *juxtaposition*) neodvisnih informacij (prav tam). V tem primeru jih najlažje primerjamo z oziralnimi⁶⁴ odvisniki (prav tam) (5a). Primer polstavka, ki ga navaja Combettes (prav tam) (5), bi bilo v slovenščini sicer bolje vključiti v poved z vezalnim priredjem (5b):

⁶³ V slovenščini je ohranitev polstavka nemogoča zaradi vejice. Dani pridevniški polstavek bi v slovenščini lahko izrazili s povedkovim prilastkom ali s prislovnim določilom načina.

⁶⁴ V francoščini *les relatives*. V slovenščini to vrsto odvisnika po stavčnočlenski vlogi prilastka imenujemo prilastkov odvisnik (npr. Toporišič 2004: 645), tudi oziralni prilastkov odvisnik (npr. Cazinkič 2000).

- (5) *Assis devant la porte*, Paul attendait patiemment.
[*Sedeč pred vrati*, je Paul potrpežljivo čakal.]
- (5a) Paul, *qui était assis devant la porte*, attendait patiemment.
[Paul, *ki je sedel pred vrati*, je potrpežljivo čakal.]
- (5b) *Paul je sedel pred vrati* *in* potrpežljivo čakal.
[*Paul était assis devant la porte et il attendait patiemment.*]

Opisno vrednost lahko izražajo vsi tipi polstavkov, ki so predmet te raziskave.

b) prislovna vrednost

Po Combettesu (1998: 51) vse vrste polstavkov lahko izražajo različne prislovne vrednosti, ki ustrezajo odvisnikom. Kadar so na začetku povedi, imajo pogosteje prislovno vrednost, kakor če so drugje v povedi (Havu 2002a: 3, 11), vendar je tudi njihova mobilnost omejena: četudi je mogoča, se s spremembo mesta polstavka (npr. na konec povedi za glavni stavek (6a)) izgubi njegova prislovna vrednost (Busuioc 2007: 234), na primer:

- (6) *Énorme*, cette femme faisait preuve d'une agilité surprenante. (Busuioc 2007: 234)
[**Obilna*, se je ta ženska izkazala za presenetljivo gibčno.]
- (6a) ?*Cette femme faisait preuve d'une agilité surprenante, énorme.* (prav tam)
[**Ta ženska se je izkazala za presenetljivo gibčno, obilna.*]

V (6) pridevniški polstavek izraža dopustnost oziroma protivnost v odnosu do glavnega stavka, ki bi jo v slovenščini najverjetneje poudarili z rabo veznika *čprav* ali *kljub temu* (*Čprav/Kljub temu da je bila obilna*,⁶⁵ *se je ta ženska izkazala za presenetljivo gibčno.*). V (6a) se, kot že rečeno, prislovna vrednost izgubi.

Implicitna prislovna zveza, ki se vzpostavlja med polstavkom in glavnim stavkom, lahko izraža več vrednosti:

časovna vrednost: preddobnost ali sočasnost (v tem primeru mora polstavek izražati stanje) (Havu 2002a: 5) (primer (7)); k časovni interpretaciji lahko prispeva tudi časovni izraz v glavnem stavku (prav tam); dani pridevniški polstavek (7) poleg časovne zveze z glavnim stavkom lahko vzpostavlja vzročno ali pogojno povezavo (7a):

65 Lahko tudi s predložno samostalniško zvezo (*Kljub obilnosti se je ta ženska izkazala za presenetljivo gibčno.*).

(7) *Fatigués, les enfants devenaient insupportables.*

[**Utrujeni, so otroci postali nevzdržni.*]

(7a) [*Kadar/Ker/Če so bili otroci utrujeni, so postali nevzdržni.*]

protivna vrednost: imajo jo predvsem pridevniki (razen vrstnih), deležniki (zlasti kadar stojijo pred odnosnico) in *structures absolues* (Busuioc 2007: 234);

pogojna vrednost: čisto pogojno vrednost je mogoče določiti, ko je povedek glavnega stavka v pogojniku (Havu 2002b: 396–397), sicer je pogojna interpretacija odvisna od konteksta;

vzročna vrednost: med polstavkom in vsebino glavnega stavka mora obstajati povezava vzrok-posledica, ki je po navadi implicitna in odvisna tudi od bralčeve subjektivne interpretacije oziroma od njegovega pogleda na svet, na primer (povzeto po Havu 2002a: 7):

(8) *Très indépendante, tout le monde l'admire.*

[**Zelo samostojna, jo ves svet občuduje.*]⁶⁶

Dana povezava v (8) je lahko vzročna (v kulturi, kjer je samostojnost cenjena (*Ker je zelo samostojna, ...*)) ali dopustna (v kulturi, kjer ni cenjena (*Čeprav je zelo samostojna, ...*)).⁶⁷

Vzročnost lahko spremlja tudi odtенок časovnosti (Havu 2002a: 7). Po Combettesovih besedah (1996: 94) imajo polstavki najpogosteje vzročno vrednost.

dopustna vrednost: pogosto jo implicira prislov oziroma veznik v glavnem stavku (npr. *cependant, toutefois – vendar*) ali antonima v polstavku in glavnem stavku (npr. *simple/complexe* v (9)–(9a)); dopustno vrednost lahko spremlja odtенок časovnosti (Havu 2002a: 9):

(9) *La recette, simple dans son principe, exigeait complexité et subtilité. (Le Monde, v Havu 2002a: 9)*

[*Recept, preprost v osnovi, je zahteval kompleksnost in natančnost.*]

(9a) *Čeprav je bil recept v osnovi preprost, je zahteval kompleksnost in natančnost.*

Eva Havu ugotavlja (2002a: 4; 2002b: 391), da je prislovno vrednost v večini primerov mogoče razbrati že iz same povedi.

66 Pridevniški polstavek je mogoče razvezati tudi v povedkov prilastek: *Vsi jo občudujejo kot zelo samostojno.*

67 Druga različica je manj verjetna in bi morala biti označena še s kakšnim drugim zaznamovalcem.

Samostalnik in pridevnik vedno izražata stanje, pretekli deležnik pa tudi proces, zato se uporablja pogosteje in ima največje mogoče število prislovnih vrednosti (Havu 2002a: 11); Combettes (2005: 34) sicer navaja, da tudi nekateri pridevniki lahko vzpostavljajo celo paleto različnih semantičnih vrednosti (več o tem v razdelku 1.4.3).

Kot je razvidno iz nekaterih primerov (npr. (7)), neki polstavek lahko izraža več vrednosti, zato je za pravilno interpretacijo nujno upoštevanje širšega konteksta. Interpretacija polstavkov ni vedno preprosta niti za matrne govorce francoščine. Eva Havu (2002b: 392) je namreč opravila preizkus interpretacije različnih tipov polstavkov in za interpretacijo prosila francoske matrne govorce, ki pa kljub dostopnosti širšega konteksta nekaterih polstavkov niso vedno interpretirali na enak način, temveč so v njih videli različne semantične vrednosti (primer (7)). Zato ni presenetljivo, da je ustrezna interpretacija francoskih polstavkov še toliko težja za govorce francoščine kot tujega jezika.

1.3.2 Besedilna vloga francoskih polstavkov

Delovanje polstavkov ni odvisno samo od skladijskih, temveč tudi od besedilnih značilnosti. Kadar polstavek stoji na začetku izreka, okrnjeni predikat deluje kot nekakšen prehod med dvema izrekoma oziroma podaljšek glavnega nosnika, ki je bil že omenjen v bližnjem kontekstu in je še prisoten v spominu bralca (Combettes 1996: 84). Skriti nosnik polstavka, ki v tem primeru predstavlja *temo* (tisto, kar je znano) (Combettes 1998: 56), tako ohranja identiteto nosnika predhodnega konteksta (*remo* oziroma *novi*) in obenem vpelje novo značilnost (Combettes 2005: 35). Polstavek tako prek podaljševanja levega konteksta ohranja vlogo tematskega nosnika (Combettes 1996: 84; 1998: 39–40) oziroma omogoča medpovedno tematsko kohezijo (Combettes 1996: 87) in ima prav zaradi zagotavljanja povezave s predhodnim kontekstom pomembno diskurzivno vlogo (Combettes 2005: 31). V takšnih primerih je najobičajnejša koreferenčna smer anafora (de Beaugrande in Dressler 1992: 50). Ker pa *temo* predstavlja že (najpogosteje) osebik glavnega stavka, se Combettesu (npr. 1996: 94) polstavek zdi ustreznejše označiti kot sekundarno oziroma drugotno *temo*, ki prinaša dodatno informacijo v zvezi z glavno *temo* in ima tako šibkejšo informacijsko moč ter predstavlja nižjo stopnjo komunikacijskega dinamizma. Combettes (1998: 136) *komunikacijski dinamizem* označuje kot »lestvico različnih stopenj ‘informacijske moči’ prvin izreka. Glede na kontekst neki sestavni del povedi prinese več informacij kakor drugi, ki samo povzame že znano ali domnevno znano informacijo. Zaporedje sestavnih delov povedi je na neki način urejeno glede na njihovo mesto na takšni lestvici.« To tudi pojasnjuje, zakaj se polstavek tako pogosto nahaja na začetku izreka oziroma povedi.

Polstavek lahko predstavlja tudi sekundarno remo (Combettes 1998: 64), kadar se skriti nanosnik navezuje na novega, v besedilu še neomenjenega referenta, ki nima nanosnika v predhodnem kontekstu. V takšnih primerih so polstavki še težji za dekodiranje. M. Schlamberger Brezar (2005a: 265) navaja, da je »/k/atafora kot oblika anaforičnega zaznamovalca, ki je postavljen pred odnosnico, [...] v francoščini pogostejša kot v slovenščini.« Takšno izražanje je pogosto predvsem v francoskih publicističnih besedilih, »kjer najprej poudarijo lastnost, potem jo šele pripišejo določeni osebi« (prav tam). M. Schlamberger Brezar to ponazori z naslednjim primerom (prav tam):

(1) *Grand vainqueur des dernières élections européennes, François Hollande de se retrouve dans une position délicate.*⁶⁸

[**Veliki zmagovalec zadnjih evropskih volitev, François Hollande se je znašel v neprijetnem položaju.*]⁶⁹

V slovenščini ohranitev polstavčne strukture (zaradi vejice) ni ustrezna. Če bi želeli ohraniti besedni red, bi vejico lahko postavili za *François Hollande*, s čimer bi ta postal pristavek, elementi polstavka iz izvirnika pa bi imeli v slovenskem prevodu funkcijo osebk (1a). Vsebinsko polstavka bi sicer lahko izrazili tudi v obliki levega prilastka (1b) ali pristavka desno od odnosnice (1c):

(1a) *Veliki zmagovalec zadnjih evropskih volitev, François Hollande, se je znašel v neprijetnem položaju.* (osebek)

(1b) *Veliki zmagovalec zadnjih evropskih volitev François Hollande se je znašel v neprijetnem položaju.* (prilastek)

(1c) *François Hollande, veliki zmagovalec zadnjih evropskih volitev, se je znašel v neprijetnem položaju.* (pristavek)

S tem se v slovenščini ne spremeni samo besedni red (v francoščini je ta še posebno zaznamovan, kadar se polstavki nahajajo pred odnosnico oziroma glavnim stavkom (Forsgren 1993: 21)), temveč tudi hierarhizacija (porazdelitev, razvrstitev) informacij na lestvici komunikacijskega dinamizma in s tem členitev po aktualnosti.

V francoščini je tisto, kar je pomembnejše, po navadi v glavnem stavku. Hierarhizacija je odvisna tudi od kronološkega poteka dogodkov (Combettes in Tomassone 1988: 88–89).

Hierarhizacijo informacij je včasih težko utemeljiti, saj polstavek lahko prinaša novo informacijo enake rematske vrednosti kakor tista, ki je zajeta v glagolski zvezi glavnega stavka (Combettes in Tomassone 1988: 89). Combettes in Tomassone

68 Samostalniški polstavek je označila avtorica monografije.

69 Dobesedni prevod je prispevala avtorica monografije.

(prav tam) spremembo členitve po aktualnosti in s tem hierarhizacije informacij ponazorita z zamenjavo izhodiščnega polstavka (2) z glavnim stavkom (2a):

- (2) *Les grands plateaux calcaires des Causses... **Bordés à l'Est par les Cévennes, au Nord par la vallée du Lot**, ils s'ouvrent au Sud sur les plaines de l'Hérault et du Bas Languedoc...*

[Velike apnenčaste planote Causses ... **Na vzhodu obrobjene s Seveni, na severu z dolino Lot**, se odpirajo na jug proti ravninam Héraulta in Bas Languedoca ...]

- (2a) ***S'ouvrant au Sud sur les plaines...**, ils sont bordés à l'Est...*

[**Odpirajoč se na jug proti ravninam ...**, so na vzhodu obrobjene ...]

Polstavek je torej »dvoumna struktura« (Combettes 1988: 119; Combettes in Tomassone 1988: 91), saj včasih predstavlja drugotno temo ali remo, včasih pa tudi pravo temo ali remo. Bralec mora določiti stopnjo komunikacijskega dinamizma teh struktur na osnovi konteksta in razumevanja vsakega dela izreka (prav tam).

1.4 ZNAČILNOSTI IZBRANIH VRST FRANCOŠKIH POLSTAVKOV

Poglavje o francoskih polstavkih zaključujemo s pregledom glavnih značilnosti in mogočih semantičnih vrednosti posameznih vrst francoskih polstavkov, ki bodo predstavljali izhodišče za računalniško luščenje iz korpusa *FraSloK* (četrto poglavje) in analizo slovenskih prevodov (peto poglavje).

1.4.1 Gerundijski polstavki

Jedro francoskih gerundijskih polstavkov predstavlja *gérondif* oziroma *gerundij*, ki ga vedno uvaja predlog *en* (ta izraža časovno sočasnost v odnosu do dejanja glavnega stavka (Riegel, Pellat in Rioul 1999: 342)), sledi pa mu sedanja deležniška oblika (glagolska osnova + končnica *-ant*, ki se ne spreminja); včasih *en* uvaja prislov *tout*, ki mu prinese časovno ali dopustno/protivno vrednost (Halmøy 2003: 125). Poleg tega predlog *en* lahko uvaja veznik (npr. *et, mais*), med predlogom in glagolom na *-ant* pa se lahko nahaja tudi kakšen zaimsek (npr. povratnoosebni *se*, osebni *le, la*, prislovni *y*). Gerundij je neosebna glagolska oblika, ki ne izraža časa, naklona, vida ali osebe (Halmøy 2003: 109). Kot glagolska oblika pa vendarle ima osebek ali nosnik, ki je impliciten v

polstavku in izražen v glavnem stavku (npr. *Emile* v (1)) ali v jezikoslovnem oziroma situacijskem kontekstu⁷⁰ (prav tam):

- (1) ***En sortant du cinéma**, Emile a rencontré Léa.* (Halmøy 2003: 83)
 [***Odhajajoč iz kina**, je Emile srečal Léo.*]

V raziskavo bodo vključeni samo primeri, ko površinsko neizraženi osebek gerundijskega polstavka ustreza osebkju glavnega stavka (ne pa, na primer, vezniki oziroma prislovne zveze, kot so *en admettant, en attendant, en supposant*).

Francoski gerundij je prislovna oblika glagola, ustreza prislovu in ima glede na odnos do preostalega besedila lahko funkcijo prislovnega določila načina, sredstva, časa, vzroka, pogoja ali nasprotja (Riegel, Pellat in Rioul 1999: 342), ne more pa izražati krajevnosti, namena, posledice ali rezultata (Halmøy 2003: 89).

Časovno vrednost lahko izražajo:

glagoli premikanja, ki označujejo bodisi začetno (npr. *entrer, arriver*) ali končno stopnjo (npr. *sortir, partir*), bodisi ves potek premikanja (npr. *monter, descendre, se promener*);

dovršni glagoli zaznavanja (npr. *voir, entendre, apercevoir, remarquer*);

glagoli mišljenja (npr. *comprendre, se rendre compte*) (Halmøy 2003: 92).

Gerundijski polstavek je po besedah Odile Halmøy (2003: 90) mogoče nadomestiti s podrednim stavkom prislovne vrednosti, vendar je popolno semantično prekrivnost zelo težko doseči. Interpretacija semantične vrednosti med dvema procesoma je odvisna od primera do primera (Halmøy 2003: 90), in sicer od besedišča (pomena glagolov in njihovih dopolnil), jezikoslovnega konteksta (skladnje, časa in naklona glagola v glavnem stavku) in/ali situacijskega oziroma besedilnega konteksta (pragmatika) (2003: 107).

V sodobni francoščini je gerundij zelo pogost tako v pisnih besedilih kakor v govoru (Halmøy 2003: 1; Rossi-Gensane 2009: 182) in predstavlja izvirno francosko obliko, ki nima oblikoslovne in funkcijske ustreznice ne v latinščini, ne v drugih romanskih jezikih, ne v germanskih jezikih (Halmøy 2003: 3, 11). V slovenščini mu še najbolj ustreza deležje (gl. primer (1) zgoraj), vendar je v nasprotju s francoščino njegova raba v sodobnih pisnih besedilih redka (gl. 2.3.1.1).

⁷⁰ Na primer *L'appetit vient en mangeant*. (*Tek pride z jedjo.*)

1.4.2 Deležniški polstavki

1.4.2.1 Polstavki s francosko sedanjo deležniško obliko

Jedro tovrstnih polstavkov predstavlja sedanji deležnik, ki ga tvorimo tako, da glagolskemu korenu (1. osebe množine sedanjika v povednem naklonu) dodamo obrazilo *-ant* (npr. *finir* (nedoločnik) → *finiss-ons* (1. os. mn. sed.) → *finiss-ant* (sedanji deležnik); izjeme so nepravilne oblike glagolov *être* (*ét-ant*), *avoir* (*ay-ant*) in *savoir* (*sach-ant*). Sedanji deležnik je neosebna glagolska oblika, ki se ne spreminja oziroma je enaka ne glede na spol ali število osebkov, na katerega se nanaša. Uvaja ga lahko nikalni prislov *ne*, kakšen drug prislov (npr. *puis*), veznik (npr. *et*, *mais*), zaimek (v vlogi direktnega ali predložnega predmeta), pri povratnih glagolih pa še povratnoosebni zaimek. Pri računalniškem luščenju je treba upoštevati kombinacije vseh naštetih mogočih levih dopolnil sedanjega deležnika, da se izognemo čim več nepravilnim zadetkom. V francosko-slovenskem korpusu *FraSloK*, ki je besednovrstno označen (gl. 3.3), ima sedanji deležnik oznako *Gds*.⁷¹

V nasprotju z gerundijem deležnik nikoli ni prislovno določilo (Halmøy 2003: 30–31). Razvezati ga je mogoče z osebno glagolsko obliko (in, na primer, vključiti v odvisni stavek; gl. primer (1)) in ima torej funkcijo drugotnega povedka. Samo v okviru polstavka se z gerundijem včasih semantično prekrivata (1), vendar gerundij ne more vedno zamenjati sedanjega deležnika (2) (Halmøy 2003: 34):

- (1) *Sortant du cinéma, Emile a rencontré Léa.* / *En sortant du cinéma, Emile a rencontré Léa.*⁷² → *Emile a rencontré Léa lorsqu'il sortait du cinéma.*

[*Odhajajoč iz kina, je Emile srečal Léo.* → *Emile je srečal Léo, ko je odhajal iz kina.*]

- (2) *Fumant dans le jardin, je ne l'ai pas entendu sonner.* → *Je ne l'ai pas entendu sonner parce que je fumais dans le jardin.*

[*Kadeč na vrtu, ga nisem slišal(a) zvoniti.* → *Nisem ga slišal(a) zvoniti, ker sem kadil(a) na vrtu.*]

**En fumant dans le jardin, je ne l'ai pas entendu sonner.* (izraža sočasnost, ne pa vzročnosti)
[*Kadeč na vrtu, Med kajenjem na vrtu ga nisem slišal(a) zvoniti.*]

Sedanji deležnik izraža nedovršeno dejanje, sočasnost z glavnim dejanjem (Riegel, Pellat in Rioul 1999: 341), na primer v (1). Z glavnim stavkom lahko vzpostavlja

⁷¹ Računalniško luščenje polstavkov bo predstavljeno v četrtem poglavju.

⁷² Primer je iz Halmøy 2003: 177.

različne semantične vrednosti, poleg časovne (1) še vzročno (2), pogojno, dopustno oziroma protivno (Bentolila 1995: 203).

Kadar stoji na začetku povedi, označuje začetno stopnjo ali učinek sprožitve situacije, ki jo izraža glavni glagol (Herslund 2000: 91). Če ga je mogoče parafrazirati s *comme (ker)*, vedno stoji na začetku pred glavnim stavkom (Rossi-Gensane 2009: 188), kadar izraža posledico, pa je vedno v končnem položaju (takšni primeri so pogosto rabljeni v časopisih) (Rossi-Gensane 2009: 189).

Deležniki, predvsem sedanji (Chevalier in sod. 1964: 129), se skoraj izključno uporabljajo v pisnem jeziku in so značilni za literaturo (Rossi-Gensane 2009: 180); v vsakdanjem jeziku se namesto njih uporabljajo oziralni stavki (Chevalier in sod. 1964: 129). V pisnem jeziku pisec uporabi sedanji deležnik, da se izogne rabi veznikov *que* in *qui (ki)* ter poigra z nasprotjem osebnih in neosebnih oblik (prav tam). Francoski polstavki s sedanjo deležniško obliko so v govoru zelo redki (prav tam); kadar so uporabljeni, se skoraj vedno nanašajo na nekatere glagole premikanja, predvsem *arriver (prispeti)* (Blanche-Benveniste 1995: 23, v Rossi-Gensane 2009: 180). Na osnovi prevodov primerov (1) in (2) lahko rečemo, da sedanjemu deležniku v polstavku v slovenščini ustreza deležje (gl. 2.3.1.1).

1.4.2.2 Polstavki s francosko preteklo deležniško obliko

Francoski pretekli deležnik oziroma *participe passé* ima površinsko dve obliki, in sicer zloženo in nezloženo (Riegel, Pellat in Rioul 1999: 342):

zložena oblika: tvori jo sedanji deležnik glagola *avoir (ayant)* ali *être (étant)* in nezloženi pretekli deležnik, na primer *ayant trouvé, étant venu(e)(s)* (v primeru glagola *être* se pretekli deležnik ujema z osebkom glavnega stavka v spolu in številu; *être* uporabljamo v primeru dovršnih glagolov, ki izražajo premikanje, in pri povratnih glagolih z zaimkom *se*, ki se ujema z osebkom (Riegel, Pellat in Rioul 1999: 252) (npr. *m'étant souvenu, s'étant souvenu*)); besedne vrste, ki lahko uvajajo sedanji deležnik, so navedene v 1.4.2.1; zložena oblika preteklega deležnika izraža dovršeno dejanje, preddobnost v odnosu do dejanja, ki ga izraža glagol glavnega stavka (1999: 344–345);

nezložena oblika: pri glagolih na *-er* (1. skupina) se pretekli deležnik končuje na *-é* (npr. *chanté*), glagoli na *-ir* (2. skupina) se končujejo na *-i* (npr. *fini*), 3. skupina ima različne oblike: *-é, -i, -u, -t, -s, -ert* (npr. *allé, senti, venu, dit, mis, ouvert*); nezložene oblike preteklega deležnika so v francosko-slovenskem korpusu označene z besednovrstno oznako *Gdr*⁷³; pretekli deležnik lahko uvaja prislov (npr. *trop*,

73 Označenost po besednih vrstah je zelo uporabna, saj bi bilo iskanje po končnicah zelo zamudno.

très) ali veznik (npr. *mais*); v polstavku se nezložena pretekla deležniška oblika z osebkom glavnega stavka ujema v spolu in številu.

Pri luščenju polstavkov bomo v to skupino uvrstili vse francoske pretekle deležnike glagolskega izvora, sicer bi nekatere lahko uvrstili tudi med pridevniške polstavke, saj v polstavčni strukturi izražajo stanje po izvršenem dejanju ali lastnost (več o tem v nadaljevanju), ne pa dejanja, na primer: *surpris* iz glagola *surprendre*: *Pierre a surpris Tania*. – *Pierre je presenetil Tania*. (pretekla deležniška oblika v povedi v tvornem načinu izraža dejanje) proti *Surprise, Tania ne savait que répondre*. – **Presenečena, Tania ni vedela, kaj naj odgovori*.⁷⁴ (pretekla deležniška oblika v polstavčni strukturi izraža stanje po izvršenem dejanju).

Nezložena oblika pretekega deležnika ima v francoščini pridevniško funkcijo, kadar je rabljena v vlogi povedkovnega določila⁷⁵ ali prilastka⁷⁶ (Riegel, Pellat in Rioul 1999: 343), glagolsko funkcijo pa, »kadar izraža proces v trpniku z vršilcem dejanja (*Ma voiture a été révisée par le garagiste*)⁷⁷ ali kadar tvori zloženo obliko glagola v tvornem načinu (*Il est arrivé en retard*)«⁷⁸ (1999: 344).

Kadar je francoska tvorna pretekla deležniška oblika z glagolsko funkcijo rabljena v polstavku (npr. *Revenu du travail trop tard, Jacques a manqué le match France-Angleterre de foot.*), je njen direktni strukturni ustreznik v slovenščini deležje (večinoma na *-ši*) (**Vrnišči*⁷⁹ *se z dela prepozno, je Jacques zamudil nogometno tekmo med Francijo in Anglijo.*), če ga je na osnovi slovenske ustreznice danega francoskega glagola v slovenščini mogoče tvoriti,⁸⁰ v primeru glagola *naître* (*roditi se*) pa je mogoč tudi deležnik na *-n* (*né – rojen*). Tem nezloženim francoskim preteklim deležniškimi oblikami so po funkciji podobni zloženi pretekli deležniki (npr. *ayant trouvé, étant venu*), ki v slovenščini ustrezajo deležju, čeprav tega ni mogoče vedno tvoriti.⁸¹ Ker omenjeni francoski zloženi in nezloženi obliki, kadar sta rabljeni v polstavku, v slovenščini nimata ene same funkcijske ustreznice, ki

74 Direktna ohranitev polstavčne strukture v slovenščini ni mogoča, kadar je deležniško jedro rabljeno brez dopolnila; dano deležniško jedro bi v slovenščini lahko izrazili s prilastkom (*Presenečena Tania ni vedela, ...*), s povedkovnim določilom (*Tania je bila presenečena in ni vedela, kaj naj odgovori*.) ali s predložno samostalniško zvezo (*Tania od presenečenja ni vedela, kaj naj odgovori*).

75 Na primer: *Tania est surprise*. (*Tania je presenečena*.); primer je avtoričin.

76 Na primer: *une fille surprise* (*presenečena deklica*); primer je avtoričin.

77 Dobesedni prevod: *Moj avtomobil je bil pregledan od avtomehanika*.

78 Dobesedni prevod: *Prišel je prepozno*.

79 Deležje *vrnišči* je v SSKJ² in v *Slovenskem pravopisu* (Fran) označeno s kvalifikatorjem starinsko; v današnji pisni slovenščini se uporablja redko (v korpusu *Gigafida 2.0* (<https://viri.cjvt.si/gigafida/>) najdemo, na primer, šestnajst povedi s takšno obliko).

80 To, na primer, ni mogoče v primeru francoskih glagolov *apparître* (*pojavit se*), *attirer* (*privlačiti*), *devenir* (*postati*), *rester* (*ostati*) – takrat je eksplicitacija v slovenščini obvezna.

81 Med drugim v primeru *ayant trouvé*: iz dovršnega glagola *trouver*, bi lahko tvorili samo deležje na *-ši* (**najdivši*), ki se v slovenščini načeloma ne uporablja (ne najdemo ga ne v SSKJ² ne v *Slovenskem pravopisu*), čeprav v *Gigafidi 2.0* najdemo en takšen primer (v romanu *Knjiga z rdečimi platnicami* Alexandre Berkové iz leta 2016).

bi veljala za vse primere, smo se odločili, da ju poimenujemo kar s francoskim izrazom *participe passé* oziroma uvrstimo v kategorijo *participe passé*.⁸²

Na osnovi zgornjih navedb francoske pretekle deležniške oblike, ki tvorijo jedro francoskega polstavka, delimo v tri skupine glede na njihove funkcije:

a) ***participe passé***: izraža dovršeno dejanje v tvornem načinu (navadno preddobnost, kot v primerih (1)–(1a), (2)–(2a)) in ima torej glagolsko funkcijo; v skupino *participe passé* uvrščamo francosko zloženo obliko preteklega deležnika (primer (1)), od nezloženih pa tiste, ki tvorijo sestavljene čase z glagolom *être* (*biti*), na primer *accouru* (*pritekel*, *prihitel*), *arrivé* (primer (2)), *devenu* (*postal*), *resté* (*ostal*), *revenu* (*vrnil*); polstavki z omenjenima oblikama v francoščini ustrezajo reduciranemu odvisnemu stavku in imajo prislovno vrednost, navadno časovno ((1a) in (2a)):

(1) ***Ayant fini son travail***, Paul est parti à la maison.

[***Končavši z delom***, je Paul odšel domov.]⁸³

(1a) ***Quand Paul avait fini son travail***, il est parti à la maison.

[***Ko je Paul končal z delom***, je odšel domov.]

(2) ***Arrivée à la maison***, Claire s'est tout de suite mise à cuisiner.

[***Prišedši domov***, je Claire takoj začela kuhati.]⁸⁴

(2a) ***Quand elle est arrivée à la maison***, Claire...

[***Ko je Claire prispela***/Ko se je Claire ***vrnila domov***, je ...]

V povezavi s časovno vrednostjo tvornega *participe passéja* sekundarna predikacija polstavka vzpostavi kronološko zvezo preddobnosti (primera (1) in (2)) ali sočasnosti v odnosu do osrednjega predikata (Borillo 2009: 129). Kadar *participe passé* izraža preddobnost, se vedno nahaja v začetnem položaju (Rossi-Gensane 2009: 188) in izraža dovršeno dejanje v odnosu do dejanja glavnega stavka (Riegel, Pellat in Rioul 1999: 343). *Participe passéji*, ki izražajo sočasnost, so maloštevilni (Havu 2002a: 5): v takšnem primeru največkrat izražajo prehodno stanje, ki traja ali je trajalo v času dejanja, izraženega v glavnem stavku (prav tam).

82 Izbrani izraz ni najboljši, vendar nam ni uspelo najti primernejšega poimenovanja. Kategorijo bi lahko poimenovali s slovenskim terminom 'deležje', vendar se za to nismo odločili iz dveh razlogov: a) ker je le redke francoske pretekle deležniške oblike iz te skupine v slovensščini mogoče izraziti z deležjem; b) da bi se izognili terminološkim nejasnostim, saj deležju v slovensščini lahko ustrezajo tudi primeri francoskega gerundija in sedanjega deležnika (fr. *participe présent*), kadar so rabljeni v polstavku.

83 Deležje *končavši* ima v SSKJ² (Fran) oznako 'zastarelo'.

84 Deležje *prišedši* ima v SSKJ² in v Slovenskem pravopisu (Fran) oznako 'starinsko'.

b) **trpni deležnik**: izraža rezultat v trpniku in ima glagolsko funkcijo (Riegel, Pellat in Rioul 1999: 343–344);⁸⁵ vršilec dejanja (fr. *complément d'agent*) je lahko eksplicitno izražen (uvaja ga predlog *par* ali *de*) (primer (3)) ali izpuščen na površinski ravni:⁸⁶

(3) *Ma voiture a été révisée par le garagiste./Révisée par le garagiste, ma voiture...*

[*Moj avtomobil je bil pregledan od avtomehnika.⁸⁷/***Pregledan od avtomehnika**, moj avtomobil ...]

To, da trpni deležnik po obliki ustreza francoski pretekli deležniški obliki, je rezultat homonimije: da je homonimija v francoščini le površinska,⁸⁸ je razvidno tudi iz slovenskega prevoda francoske trpne povedi in polstavka (npr. *pregledan* v (3), *peta* v (4a)–(4b)), saj francoski »pretekli« deležnik globinsko ustreza drugi paradigmi, in sicer trpnemu deležniku:

(4) *Mon frère chante une chanson.* (tvorni način, sedanji čas)

[Moj brat poje neko pesem.]

Mon frère a chanté une chanson. (tvorni način, dovršni pretekli čas)

[Moj brat je pel neko pesem.]

(4a) *Une chanson est chantée par mon frère.* (trpni način, sedanji čas)

[Neka pesem je peta od mojega brata.] (trpni deležnik na -t)

Une chanson a été chantée par mon frère. (trpni način, dovršni pretekli čas)

[Neka pesem je bila peta od mojega brata.] (trpni deležnik na -t)

(4b) *Chantée par mon frère, une chanson...* (polstavek)

[*Peta od mojega brata, neka pesem ...]

c) **deležnik stanja**: izraža lastnost oziroma prehodno značilnost nanosnika (*déçu, fatigué, connu* idr.) (Riegel, Pellat in Rioul 1999: 439) ali stanje, ki je posledica dokončanega dejanja (1999: 343), na primer:

(5) *Cette montagne est éloignée.../Eloignée..., cette montagne...*

[Ta gora je oddaljena .../***Oddaljena**, ta gora ...]

85 Enako obliko kakor trpni deležnik ima deležnik stanja, ki pa ga zaradi drugačne funkcije uvrščamo v svojo skupino (gl. točko c).

86 Gre za t. i. nepopolni pasiv (fr. *passif incomplet*) (Riegel, Pellat in Rioul 1999: 439). V veliki večini francoskih povedi v trpnem načinu vršilec dejanja ni izražen (prav tam).

87 V slovenščini je sicer pogostejša oziroma edina sprejemljiva tvorna oblika *Moj avtomobil je pregledal avtomehnik*.

88 Pojma *površinska* in *globinska struktura* izhajata iz generativno-transformativne slovnice; razložili smo ju v uvodu.

Kadar pasivna oblika francoskega preteklega deležnika (npr. *couvert (pokrit)*, *engourdi (otrpel)*) izraža lastnost oziroma stanje, pridevniška funkcija izbriše glagolsko funkcijo (Riegel, Pellat in Rioul 1999: 343–344). Riegel, Pellat in Rioul (1999: 343, 438) trpni deležnik stanja, ki je rezultat dokončanega dejanja (fr. *passif d'état*), uvrščajo v isto skupino kakor trpni deležnik, ki izraža dejanje (fr. *passif action*). Ker ima prvi pridevniško, drugi pa glagolsko funkcijo, ju v raziskavi obravnavamo ločeno, saj menimo, da se bo razlika med omenjenima tipoma pokazala tudi pri skladenjsko-semantični analizi slovenskih prevodov iz korpusa *FraSloK*.

Francoski deležnik stanja ima navadno opisno vrednost (razvezati ga je mogoče s prilastkovim odvisnikom), na določitev logičnega razmerja med polstavkom in glavnim stavkom pa lahko pomembno vpliva dopolnilo, ki mu sledi: v (6), na primer, desno dopolnilo odločilno vpliva na vzročno-posledično povezavo med polstavkom in glavnim stavkom:

(6) *Épuisé par l'effort, il s'arrêta.* (Bentolila 1995: 200)

[*Izčrpan od napora, se je ustavil.* → *Ker je bil izčrpan od napora, se je ustavil.*]

Zaradi različnih funkcij in različnega izvora površinsko enake francoske pretekle deležniške oblike bomo v empiričnem delu vse izluščene polstavke s »preteklim« deležnikom skupaj s prevodi razvrstili v eno od izpostavljenih treh skupin (torej v skupino 'participe passé', 'trpni deležnik' ali 'deležnik stanja') in jih obravnavali ločeno, saj menimo, da se bo razlika med njimi pokazala tudi pri skladenjsko-semantični analizi slovenskih prevodov iz korpusa *FraSloK*. Polstavke z omenjenimi tremi različnimi funkcijami imenujemo polstavki s francosko preteklo deležniško obliko.

1.4.3 Pridevniški polstavki

Jedro pridevniškega polstavka predstavlja pridevnik,⁸⁹ ki se z nosilcem (navadno z osebkom, tudi s predmetom)⁹⁰ glavnega stavka ujema v spolu in številu. Pridevnik v polstavku lahko uvaja nikalni prislov (*non*) ali kakšen drug prislov (npr. *plus, enfin, souvent, trop*), pa tudi veznik (npr. *quoique*).

Predikacija polstavka je drugotna tako s skladenjskega kot s semantičnega vidika, zasidra se namreč v primarno predikacijo, ki je informacijsko pomembnejša

⁸⁹ V francoskem delu korpusa ima besednovrstno oznako *P*.

⁹⁰ Pridevnik v polstavčni strukturi se redko nanaša na zaimek v vlogi predmeta; takšne primere najdemo predvsem v klasični literaturi, jezikoslovci pa takšno rabo danes obsojajo (Noailly 1999: 126), primer: *Plus jeune, une telle perspective l'aurait plongé dans l'enthousiasme.* (*Če bi bil mlajši, bi ga takšen obet za prihodnost navdal z valom navdušenja.*)

(Noailly 1999: 124). Pridevniški polstavki zagotavljajo neke vrste okvir (fr. *cadre*) glagolski predikaciji, ki sledi, in so po izračunih Neveuja (1998a: 148, 159) najpogostejši prav v tem začetnem položaju (med pridevniškimi polstavki). Informacija, ki jo nosi levi polstavek, lahko okrepi koherenco z neposrednim predhodnim kontekstom in s tem zagotovi tematsko kontinuiteto (Neveu 1998; Noailly 1999: 125; Combettes 1998). V odnosu do predikata, ki sledi, lahko prinaša pojasnilo (vzročno ali dopustno) ali predstavlja časovni okvir, lahko tudi pogoj, če je povedek glavnega stavka v pogojniku (Noailly 1999: 125).

Sekundarna predikacija pridevniškega polstavka s primarno predikacijo torej lahko vzpostavi tako opisno kakor prislovno vrednost:

a) opisna vrednost

Skladenjsko gledano pridevniški polstavek izhaja iz oziralnega stavka (Dubois in sod. 2007: 140), na primer:

- (1) *Le chat, (qui est) satisfait, ronronne.* (Dubois in Lagane 1973: 182)
[Maček, (ki je) **zadovoljen**, prede.]

Oziralni odvisnik samo prinaša dodatno informacijo, neko podrobnost, ki se nanaša na osebek glavnega stavka (Dubois in Lagane 1973: 182). O opisni vrednosti torej govorimo, kadar je med obema predikacijama težko vzpostaviti kakršno koli prislovno vrednost (Boch, Tutin in Laurent 2009: 103). V tem primeru povezava med pridevniškim polstavkom in glavnim stavkom lahko ustreza preprosti sopostavitvi (fr. *juxtaposition*) sestavin izreka (Combettes 1988: 115), na primer:

- (2) *Immobilier, il regardait par la fenêtre. (Il regardait par la fenêtre et **il était immobile**.)* (Combettes 1988: 115)
[***Nepremičen**, je gledal skozi okno. (Gledal je skozi okno in **bil** (pri tem) **nepremičen**.) → **Nepremičen** je gledal skozi okno. / **Nepremično** je gledal skozi okno.]]⁹¹

Kadar pridevniški polstavek lahko parafraziramo z vrinjenim vezalnim ali prislovnim stavkom, ima torej dopolnjevalno oziroma pojasnjevalno funkcijo (Riegel, Pellat in Rioul 1999: 150, 179), saj so vse lastnosti vezane na dopolnjevalni značaj informacije, ki jo prinašajo (1999: 179).

b) prislovna vrednost

Od prislovnih vrednosti pridevniško jedro polstavka z glavnim stavkom lahko vzpostavlja vzročno (3), časovno (4), dopustno/protivno (5) in pogojno (6)

91 V slovenščini vsebino pridevniškega polstavka lahko izrazimo s povedkovim prilastkom ali s prislovnim določilom načina. V francoščini se prislov *immoblement* uporablja redko in deluje nerodno.

razmerje. Logično razmerje vzročnosti se pogosto prekriva s časovno vrednostjo (7), ki izraža preddobnost ali sočasnost z glavno predikacijo (Boch, Tutin in Laurent 2009: 101), lahko pa tudi z več drugimi prislovnimi vrednostmi (npr. pogojnostjo, dopustnostjo; primer (8)). V takšnem primeru je pravilna določitev vrednosti odvisna od konteksta.

- (3) *Malade, il ne peut pas nous joindre.*
 [***Bolan**, se nam ne more pridružiti. → **Ker je bolan**,/Zaradi bolezni se nam ne more pridružiti.]
- (4) *Jeune, il faisait du sport.*
 [***Mlad**, se je ukvarjal s športom. → **Ko je bil mlad**,/V mladosti/V mladih letih se je ukvarjal s športom.]
- (5) *Malade, il continue à travailler.* (Bentolila 1995: 45)
 [***Bolan**, še naprej dela. → **Čeprav je bolan**,/Kljub bolezni še naprej dela.]
- (6) *Plus attentif, il aurait de meilleurs résultats.* (Bentolila 1995: 45)
 [***Bolj pozoren**, bi dosegel boljše rezultate. → **Če bi bil pozornejši**, bi dosegel boljše rezultate.]
- (7) *Jeune, je ne comprenais pas de quoi il s'agissait.* (Havu 2002a: 5)
 [***Mlad**, nisem razumel, za kaj je šlo. → ?**Ker sem bil mlad**, nisem razumel, za kaj je šlo./?**Ko sem bil mlad**, nisem razumel, za kaj je šlo.]
- (8) *Froid, ce plat est acceptable.* (Combettes in Tomassone 1988: 85)
 [***Hladna**, je ta jed sprejemljiva. → **Ker je hladna**, je ta jed sprejemljiva. (vzrok)/**Kadar je hladna**, je ta jed sprejemljiva. (čas)/**Če je hladna**, je ta jed sprejemljiva. (pogoj)/**Čeprav je hladna**, je ta jed sprejemljiva. (dopustnost)]

Na pravilno interpretacijo semantične vezi lahko vpliva glagolski čas povedka glavnega stavka (če je v pogojniku, je vez med polstavkom in glavnim stavkom pogojna; gl. primer (6)). Kadar polstavek uvaja veznik (npr. *quoique* v (9), ki izraža dopustnost (Wagner in Pinchon 1962: 149)), ta poudari semantično vrednost, ki je tako ne moremo zamenjati z drugimi vrednostmi:

- (9) *Quoique riche, il aidait toujours les pauvres.*
 [**Čeprav bogat**, je vedno pomagal revnim. → **Čeprav je bil bogat**, je vedno pomagal revnim.]

Pogostnost semantičnih vrednosti pridevniških polstavkov je v izbranih klasičnih delih raziskoval Glatigny (1966). Od 190 pridevniških polstavkov, ki jih je našel,

je prevladovala prislovna vrednost (vzrok, čas),⁹² manj je bilo opisne vrednosti, kjer gre preprosto za dodajanje novega dejstva⁹³ (1966: 276). Francoskemu pridevniškemu polstavku v slovenščini ustreza polstavek s pridevniškim jedrom, če ima pridevnik ob sebi dopolnilo (gl. 2.3.2.1).

1.4.4 Samostalniški polstavki

V to skupino uvrščamo dva tipa samostalniških polstavkov, in sicer t. i. *constructions absolues* in *appositions nominales* (Combettes 1998: 19–28). Francoskih terminov ne prevajamo, saj v slovenščini nimamo uveljavljenih ustreznih izrazov. V nadaljevanju večinoma govorimo o samostalniških polstavkih tipa 1 (tj. *constructions absolues*) in samostalniških polstavkih tipa 2 (tj. *appositions nominales*).

1.4.4.1 Francoski samostalniški polstavki tipa 1 (*constructions absolues*)

Francoska *construction absolue* povezuje dva izraza v predikacijski zvezi, ne da bi bila eksplicitno pojasnjena zveza med njima ali s preostalim izrekom (Riegel, Pellat in Rioul 1999: 192). Ta tip polstavka sestoji iz samostalniške besedne zveze (brez člena/določni člen + samostalnik), ki ji lahko sledi pridevnik (npr. *la tête basse*), predložna zveza (npr. *les mains dans les poches*) ali deležnik (npr. *le cœur battant*, *les bras croisés*) (prav tam; podobno Combettes 1998: 19–20). Samostalniška besedna zveza navadno vzpostavlja zvezo del-celota z nekim drugim samostalniškim elementom v povedi (pogosto se nanaša na del telesa ali psihološko oziroma vedenjsko posebnost živega bitja) (Riegel, Pellat in Rioul 1999: 192), na primer:

- (1) *Pierre se promène les mains dans les poches.* (prav tam)
 [**Pierre se sprehaja roke v žepih.* → *Pierre se sprehaja z rokami v žepih.*]

Takšne strukture so običajnejše v obliki polstavka, kjer njihova opisna vrednost služi kot portret; včasih so obkrožene s polstavčnimi pridevniškimi zvezami, kar kaže na skladijsko sorodnost obeh vrst struktur (prav tam), na primer:

- (2) *Blême, les cheveux noirs et marquée de petite vérole, elle s'appuyait sur le bras du militaire.* (Flaubert, v Riegel, Pellat in Rioul 1999: 192)
 [*Bleda, črnih las in kozavega obraza, se je opirala na vojakovo roko.*]

92 Na primer *Il partit, furieux. (... parce qu'il était furieux).* (Glatigny 1966: 276) (*Odšel je, ker je bil jezen.*)

93 Na primer *Le chat, immobile, guettait la souris.* (Glatigny 1966: 276) (*Maček, nepremičen, je prežal na miš.* → *Maček je nepremično prežal na miš.* | *Maček je nepremičen prežal na miš.*)

Jedro tovrstnih polstavkov je mogoče razvezati z glagolom *avoir* (*imeti*), ki označuje svojilnost (*imela je črne lase* v primeru (2)). Samostalniška besedna zveza, ki v francoščini sledi glagolu *avoir*, ima funkcijo predmeta, njegovo dopolnilo (pridevnik oziroma predložna zveza desno od samostalniške zveze) pa prilastka (prav tam).

Combettes (1998: 21) ugotavlja, da se v zadnjem času samostalniška besedna zveza uporablja tudi brez desnega dopolnila, predvsem v časopisih, na primer:

- (3) *Elwood Blues n'a pas changé : costard, lunettes, chapeau, cravate, tout ça en noir – juste un peu empaté, peut-être.* (Télérama, v Combettes 1998: 22)
[*Elwood Blues se ni spremenil: obleka, očala, klobuk, kravata, vse v črnem – samo malo zalit, morda.*]

Na prvi pogled bi *constructions absolues* (primer (4)) lahko zamenjali z deležniškimi stavki oziroma odvisniki (5), vendar preizkušanje kriterijev polstavčnosti odpravi morebitne dvome (Combettes 1998: 22–23). V empiričnem delu obravnavamo samo polstavke, ki izpolnjujejo vse Combettesove kriterije polstavčnosti (gl. 1.3). Zaradi pogostnosti samostalniških besednih zvez v pisnem jeziku (npr. člen + samostalnik) lahko pričakujemo težave pri računalniškem luščenju tovrstnih polstavkov (veliko število neustreznih zadetkov in ročno razvrščanje primerov na osnovi preizkušanja kriterijev polstavčnosti). V slovenščini strukturna ohranitev tovrstnih francoskih samostalniških polstavkov večinoma ni ustrezna (gl. 2.3.2.2), zato bo v empiričnem delu zanimivo preveriti, kako jih prevajalci vključujejo v slovenske povedi.

- (4) *La bouche ouverte, le dentiste s'est mis au travail. (Le dentiste avait la bouche ouverte ; il s'est mis au travail.)*⁹⁴ (Combettes 1998: 23)
[**Odprtih ust, je zobozdravnik začel delati. (Zobozdravnik je imel odprta usta; začel je delati) → Zobozdravnik je odprtih ust/z odprtimi usti začel delati.*]
- (5) *La porte fermée, nous sommes plus tranquilles.* (Combettes 1998: 22)
[**Vrata zaprta, smo mirnejši. → Zdaj ko so vrata zaprta, smo mirnejši.*]

⁹⁴ Deležniški stavek je lahko identičen, vendar ga ne moremo zamenjati s polstavkom, ker skriti nanosnik ne ustreza osebkju glavnega stavka (zobozdravniku), temveč pacientu: *La bouche ouverte, le dentiste s'est mis au travail.* → *Ko je imel pacient odprta usta, je zobozdravnik začel delati.* (Combettes 1998: 23)

1.4.4.2 Francoski samostalniški polstavki tipa 2 (*appositions nominales*)

Njihova glavna značilnost je, da je samostalniška besedna zveza vedno rabljena brez člena (1), po čemer se razlikujejo od pristavkov (2), ki ne izpolnjujejo kriterija stavčne mobilnosti:

- (1) *Étudiant de première année, Luc attend ses résultats.* – *Luc, étudiant de première année, attend ses résultats.* (prirejeno po Combettes 1998: 24)
[**Študent prvega letnika, Luc čaka na rezultate.* – *Luc, študent prvega letnika, čaka na rezultate.*]95
- (2) *Luc, ton cousin, vient de téléphoner.* – **Ton cousin, Luc vient de téléphoner.* (Forsgren 2000: 37)⁹⁶
[*Luc, tvoj bratranec, je pravkar klical.* – **Tvoj bratranec, Luc je pravkar klical.*]

Drugi primer z zvezdico v (2) bi bil sprejemljiv samo, če bi za imenom *Luc* postavili vejico – v tem primeru se vloga obrne, in sicer *tvoj bratranec* postane osebek, *Luc* pa pristavek (Combettes 1998: 25; Picabia 2000: 72).

Tovrstni polstavki z jedrom glavnega stavka vzpostavljajo zvezo z glagolom *être*, zato jih je mogoče razvezati z oziralnim odvisnikom, na primer:

- (3) *Porte-parole du président, Hubert Védrine expose la stratégie présidentielle.* (*Hubert Védrine est le porte-parole du président.*) (Picabia 2000: 71)
[**Predsednikov predstavnik za odnose z javnostmi, Hubert Védrine predstavi strategijo predsedniških volitev.* (*Hubert Védrine je predsednikov predstavnik za odnose z javnostmi.*) → *Hubert Védrine, (ki je) predsednikov predstavnik za odnose z javnostmi, predstavi strategijo predsedniških volitev.*]97

Poleg pojasnjevalne vrednosti tovrstni polstavki z glavnim stavkom lahko vzpostavljajo časovno (4) ali celo vzročno povezavo (v (5) je to mogoče, če polstavek izraža permanentno stanje, ki traja v trenutku izrekanja (Havu 2002a: 5)):

95 V drugem primeru francoski polstavek v slovenščini ustreza pristavku (o razločevanju polstavkov in pristavkov v slovenščini gl. 2.2).

96 Za Forsgrene (2000) stavčna mobilnost ni eden od kriterijev polstavčnosti, zato med *apposition* uvršča tako pristavke kakor polstavke.

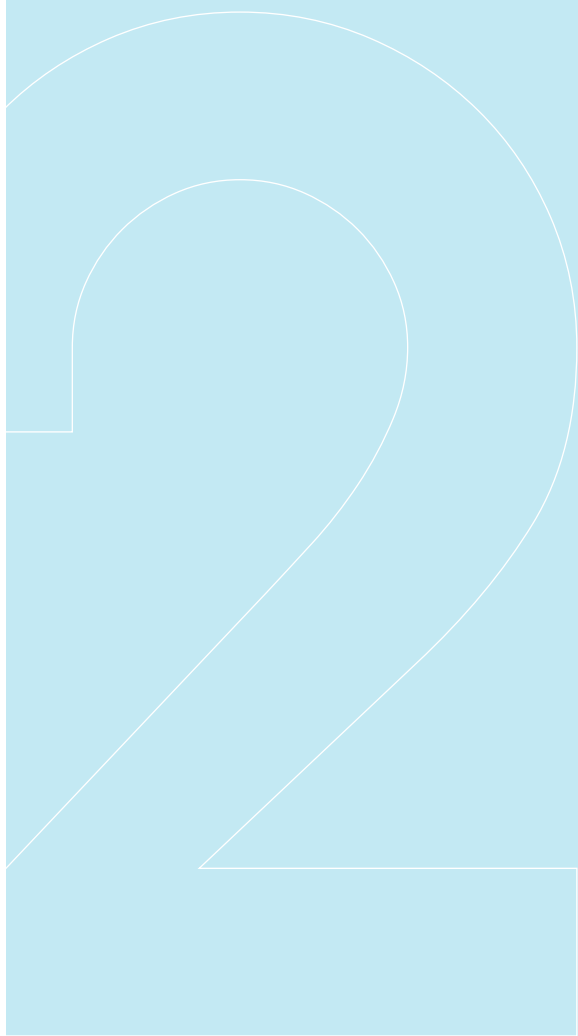
97 V slovenščini je raba pristavka ustrežnejša od oziralnega oziroma prilastkovskega odvisnika.

- (4) *Enfant, je ne concevais pas une vie possible sans l'appui de la littérature. (Le Figaro, v Havu 2002a: 5)*
 [***Otrok**, si nisem predstavljal(a) življenja brez literature. → **V otroštvu/ Kot otrok** si nisem predstavljal(a) življenja brez literature.]
- (5) *Professeur de littérature, je ne conçois pas une vie possible sans l'appui de la littérature. (Havu 2002a: 5)*
 [***Profesor(ica) književnosti**, si ne predstavljam življenja brez literature. → **Ker sem profesor(ica) književnosti, /Kot profesor(ica) književnosti** si ne predstavljam življenja brez literature.]

Zgornji primeri kažejo, da ohranitev francoskih samostalniških polstavkov tipa 2 v slovenščini ni mogoča, temveč je treba njihovo vsebino izraziti kako drugače (v obliki pristavka, povedkovega določila v odvisnem stavku, prislovnega določila idr.).

2

Polstavki v slovenščini

Polstavke poznamo tudi v slovenskem jeziku, zato lahko pričakujemo, da jih bodo prevajalci včasih ohranili v slovenskih prevodih. Zaradi kontrastivne narave raziskave se bomo v tem poglavju osredotočili na polstavke v slovenščini. Na osnovi sicer redkih relevantnih raziskav bomo povzeli ugotovitve glede pogostnosti rabe polstavčnih struktur v slovenščini, predstavili splošne značilnosti polstavkov v slovenščini in nato natančneje opredelili posamezne vrste polstavkov glede na jedro kot mogoče ustreznice francoskih polstavkov. Sledil bo pregled ugotovitev nekaterih dosedanjih kontrastivnih raziskav polstavčnih struktur. Na koncu bomo izpostavili problematiko prevajanja francoskih polstavkov v slovenščino in ob ugotovitvah predhodnih podpoglavij postavili hipotezo, ki jo bomo na osnovi primerov iz francosko-slovenskega elektronskega korpusa preverili v petem poglavju.

2.1 RABA POLSTAVKOV V SLOVENŠČINI

O pogostnosti rabe polstavčnih struktur v slovenščini nimamo na voljo veliko študij, ki bi se ukvarjale s tem vprašanjem. To velja predvsem za rabo v 20. in 21. stoletju, medtem ko je za 19. stoletje pogostnost nekaterih tovrstnih struktur¹ podrobno raziskal Marko Jesenšek (1998a in 1998b). Pravopis in slovnice v povezavi s polstavki navajajo tipologijo in njihove glavne značilnosti, ne pomagajo pa nam odgovoriti na vprašanje, koliko se danes sploh še uporabljajo. Splošni vtis je, da se v izvorni in prevedeni sodobni slovenščini (po 1980) uporabljajo redko (Milojević Sheppard 1992; Schlamberger Brezar 2005a in 2005b; Lujčić 2006; gl. 2.4), saj slovenščina daje prednost rabi osebnih glagolskih oblik, kakor je, na primer, učil Breznik na začetku 20. stoletja (Breznik 1967). V tem poglavju bomo povzeli glavne ugotovitve dveh obstoječih študij v zvezi z rabo polstavkov, tj. Marka Jesenška (1998a) in Antona Breznika (1967), kar nam bo v pomoč pri oblikovanju hipoteze, kakšne prevodne strategije lahko pričakujemo pri prevajanju francoskih polstavkov v slovenščino.

2.1.1 Jesenškova raziskava rabe deležniško-deležijskih skladov na -č in -ši v 19. stoletju

Diahronih ali sinhronih študij, ki bi natančno raziskale rabo vseh tipov polstavkov v slovenščini, za zdaj ni na voljo, vendar obstajajo dela, ki se ukvarjajo s tem vprašanjem. Celovit prikaz razvoja rabe oblik na -č in -ši v slovenskem knjižnem jeziku 19. stoletja prinaša delo *Deležniki in deležja na -č in -ši* Marka Jesenška (1998a). Avtor izhaja iz spoznanja, »da je bilo konec 18. stoletja deležniško-deležijsko

¹ Natančneje deležniške in deležijske strukture na -č in -ši; več o tem v nadaljevanju.

izražanje (-č, -ši) v osrednjeslovenskem jezikovnem prostoru zelo redko, na vzvodu (panonska tradicija) pa so se te oblike rabile kot učinkovit (predvsem knjižni) strnjivalec, ki je nadomeščal zapleteno zložene skladenjske vzorce« (Jesenšek 1998a: 11). Omenjene oblike na -č in -ši, ki imajo »izrazito knjižni predznak« (1998a: 13), »so v osrednjeslovenski prostor prišle s prekmurskim (vzhodnoslovenskim) prevodom nove zaveze« (1998a: 12) in »postale po letu 1809 pravo odkritje« (prav tam), sicer pa so bile »ustaljene v starem obrednem jeziku in potrjene v jeziku Brižinskih spomenikov« (prav tam). V slovenščino so prihajale tudi »iz drugih slovanskih jezikov, ki so imeli že daljšo jezikovno (knjižno) tradicijo (močan vpliv češčine)« (1998a: 13).

Po Jesenškovih besedah (1998a: 11) so »prav oblike na -č in -ši [...] omogočale izvorno slovensko (in slovansko) izražanje« ter »oblikoslovno-skladenjsko sredstvo za krajšanje zapleteno zloženih povedi« (1998a: 315), nad katerim so se navduševali številni pisatelji in jezikoslovci, med drugim Matjaž Ravnikar, Jovan Vesel Koseski in Fran Levstik (1998a: 12–14). Raba deležniško-deležijskih struktur je bila zelo priljubljena do 70. let 19. stoletja, potem se je postopoma zmanjševala in doživela zaton na prelomu 19. in 20. stoletja s prihodom Ivana Cankarja in Jakoba Sketa (1998a: 12–15):

»Cankar jih je odstranil iz umetnostnega jezika in jih nadomestil z drugimi skladenjskimi možnostmi (ohranil je le oblike na *-aj/e*), Sket pa je s predelavami Janežičevo diahrono slovnico poskušal prilagoditi novim (sinhronim) pogledom na jezik, ki arhaičnim deležniško-deležijskim skladom niso bili naklonjeni. Čeprav sodobniki Sketovih popravkov niso sprejeli brez zadržkov in so zahtevali boljše slovnico, je predelana Janežič-Sketova izdaja² odprla novo smer v slovenskem slovničarstvu. Na prelomu stoletja je zaključila diahrono proučevanje jezika in odprla vrata jezikovni sinhroniji, ki se je potrdila z nastopom Antona Breznika. Njegova slovnica³ je deležnike na *-ši* odsvetovala⁴ in ker je večina pišočih nasvet sprejela, je oblika skoraj povsem izginila; njena raba se je omejila le na posamezne glagole, in to predvsem za stilno zaznamovano izražanje.« (Jesenšek 1998a: 15)

2.1.2 Breznikovo mnenje o rabi polstavkov

O rabi polstavkov v izvirnih slovenskih besedilih in prevodih je na začetku 20. stoletja pisal Anton Breznik. Po njegovih besedah (Breznik 1967: 92–94) so

2 *A. Janežičeva Slovenska slovnica. Za srednje šole priredil dr. Jakob Sket. Šesta predelana izdaja. Celovec 1889.* (Jesenšek 1998a: 15, opomba 22)

3 *A. Breznik: Slovenska slovnica za srednje šole* (1. izdaja), Celovec 1916. (Jesenšek 1998a: 15, opomba 23)

4 »Sedanjo pisavo kazni preveč takšnih deležnikov. Narod jih dela samo od male peščice dovršnikov, zato se jih je v pisavi ogibati.« (Breznik 1916: 155 (gl. prejšnjo opombo), v Jesenšek 1998a: 15, opomba 24)

polstavčne strukture značilne za francoski način izražanja in bi se jim v slovenščini morali izogibati. Njegove jezikoslovne razprave so bile pozneje ponatisnjene v samostojnem delu *Življenje besed* (npr. 1967),⁵ iz katerega izhajamo v tem razdelku.

Breznik je v poglavju *Novejše napake slovenskega sloga* (1967: 82) obsodil dobesedno posnemanje francoske skladnje v prevodih in delih slovenskih pisateljev, med drugim raba polstavkov. »Po romanskem načinu stoji namesto celega stavka samo trpni deležnik, samostalnik ali pridevnik« (Breznik 1967: 85), v slovenščini pa je vsebino tovrstnih oblik bolje izraziti z osebno glagolsko obliko v priredno ali podredno zloženi povedi (1967: 82–83, 85–88).

Breznik (1967: 88) navaja, da je raba trpnih deležnikov, pridevnikov ipd. upravičena,

»kadar tvorijo povedkovo določilo, npr.: V take misli *zatopljen* sem hodil danes po mestu. – *Ves premočen* sem prisopihal v Sevnico. – *Premagan* pri Bohinjskem sam jezéri. – Stoji, *naslonjen* na svoj meč krvavi. – *Bolehen, trbel* na telesu, a *bistrega uma* je šel Krek na jug med svoje brate umirat. V teh in takih primerih so pridevniki in deležniki povedni imenovalniki, to jè določila, ki pojasnjujejo povedek, ne pa skrajšani odvisniki, ki so romanska posebnost in se jih moramo ogibati.« (prav tam)

Po Breznikovih navedbah (1967: 92) slovenske slovnice »pravilno uče, da morajo biti posamezni stavki zloženega stavka v nekem razmerju med seboj. V francoskem zloženem stavku pa večkrat ni nobene zveze med njimi.«

Po zgledu francoščine so polstavke v slovenskih prevodih francoskih pisateljev ohranili nekateri prevajalci, na primer Oton Župančič in Vladimir Levstik, v svojih delih pa so jih uporabili tudi nekateri slovenski pisatelji, na primer Ivan Cankar, Vladimir Levstik, Silvin Sardenko, Joža Lovrenčič, Alojzij Kraigher, Ivan Pregelj, Janez Evangelist Zorè (Breznik 1967: 82–83, 85–88). Navedimo nekaj primerov Alojzija Kraigherja, ki jih citira Breznik:

»Kraigher, LZ⁶ 1917: *Sam čemerer samotar, nezadovoljen z vso okolico*, je zahteval, da postane tudi ona črna samotarka (11).« (1967: 85) »Slovenski bi bilo: *Bil je sam čemerer samotar ... in je zahteval, ... ali: Ker je bil ... – Komaj dvajsetleten*, je resen in zamišljen (451); slov. bolje: *komaj je bil star 20 let, pa je bil že resen in zamišljen*« [...] Tvorila sta levo krilo, *zavzeta zmeraj za najskrajnejše* (bolje: *Tvorila sta ... in se zavzemala ...*; trpna oblika ni slovenska!)« (1967: 86).

5 Breznikovo delo *Življenje besed* (1967) je priredil Jakob Šolar na podlagi Breznikovih jezikoslovnih razprav, objavljenih v reviji *Dom in svet*. Gre za drugi ponatis (prvič so bile razprave ponatisnjene v samostojni knjigi takoj po Breznikovi smrti leta 1944 (1967: 5)), v katerem je, kot pravi Šolar, »Breznikovo besedilo [...] natisnjeno zvesto po izvirniku; kolikor sem kje popravil, sem to omenil v opombah« (1967: 265).

6 Ljubljanski zvon (avtoričina opomba).

Breznik (1967: 92) med zgledi navaja tudi primere iz del Ivana Cankarja in jih analizira ter ovrednoti, na primer:

»Tokrat sem ga ugledal, ko je stal v veži, majhen in plah, v zakrpani obleki in nerodnih čevljih, *oči velike in bleščče in velik robec v žepu* (LZ 1909, 137). Pri besedah *oči velike* ... itd. je stavčna zveza pretrgana. Če nadaljujemo stavek tako, kakor ga je pisatelj začel, bi se glasil: *z velikimi blešččimi očmi in z velikim robcem v žepu*; ker pa zadnje povedkovo določilo po smislu ne spada sem, bi bil moral pisatelj izbrati tu drugačno stavčno obliko, npr.: *in imel je velik robec v žepu*, ali podobno. Po francoskem načinu (ki je pa zastarel, kakor sploh romanska raba vejic!) je pisatelj z vejico presekaval stavek že pri prvem povedkovem določilu: *ko je stal v veži, majhen in plah*. Nemci in Slovenci tu ne rabijo vejice, ker tvorijo te besede (*je stal majhen in plah*) en sam stavčni člen, to je povedek.« (1967: 92)

Po Brezniku (1967: 93) takšni glagolsko okrnjeni »francoski stavki poplavlajo nemško in zadnje čase tudi našo in sploh slovansko skladnjo. Še več takega se je zaneslo iz prevodov francoskih del«, na primer Flauberta:

»Dès le seuil de la chambre, elle aperçut Virginie étalée sur le dos, *les mains jointes, la bouche ouverte, et la tête en arrière sous une croix noire s'inclinant vers elle, entre les rideaux immobiles*, moins pâles que sa figure (Flaubert, *Trois Contes*. Nelsonova izdaja, 63). Župančič je prevel takole: Takoj od praga je uzrla Virginijo, položeno vznak, *s sklenjenimi rokami, z odprtimi usti, glavo nazaj pod črnim razpelom* (ta del ni slovenski!), ki se je nagibalo proti nji, *med nepremičnimi zavesami*, manj bledimi od njenega lica (Tri povesti, 1917, 35).« (1967: 94)

Ohranitev samostalniških polstavkov⁷ v Župančičevem prevodu zaradi stavčne pretrganosti in neizraženosti pomenskega razmerja z glavnim stavkom deluje tuje, zato Breznik uči, da je treba v slovenščini »take stavke porazdeliti v primerne odvisne in samostojne stavke« (1967: 94), kajti »/g/lavna stvar je, da ima slovenski stavek glagol« (prav tam).⁸

Kljub Breznikovi obsodbi polstavčnih struktur so te še danes prisotne v večini jezikovnih priročnikov, predvsem po zaslugi Jožeta Toporišiča.⁹ Omenjene so tudi v slovnica in učbenikih drugih jezikoslovcev,¹⁰ vendar ne prinašajo novih

7 Ki ustrezajo francoskim t. i. *constructions absolues* (gl. 1.4.4.1).

8 Breznik v zvezi s tem sicer ni naredil celostne raziskave, temveč se je zanašal predvsem na »občutek za jezik«. Druge slovenske preskriptivne slovnice (npr. Bajec, Kolarič in Rupel 1964: 211, 261–262; Toporišič 2004: 632) navajajo, da je polstavke mogoče pretvoriti v stavke (npr. samostojne, odvisne, priredne) z osebno glagolsko obliko, vendar v nobeni ni tako jasno izraženo, da mora slovenski stavek nujno vsebovati glagol.

9 V povezavi z deležniško-deležijskimi skladi na -*č* in -*ši* Jesenšek (1998a: 133) navaja, da je kljub Breznikovi slovnici »/s/trukturalno jezikoslovje [...] na Slovenskem celo oživilo zanimanje« zanje.

10 Bajec, Kolarič in Rupel (1964) polstavkov eksplicitno ne omenjajo, obravnavajo pa posamezne vrste neosebne glagolske oblike (za to raziskavo so zanimivi samo deležniki, gl. 1964: 211–213, 260–264). Med primeri so tudi takšni, ki ustrezajo

informacij, temveč samo povzemajo Toporišičevo tipologijo (npr. Pavlin Povodnik 1993: 69–70; Žagar 2001: 77–78). Kot navaja Jesenšek (1998a: 136) v povezavi z deležniško-deležijskimi oblikami na *-č* in *-ši*, je njihova razdelitev »pri Toporišiču logična in razumljiva«, »/p/ogreša pa se [...] podrobnejša razčlenjenost deležniške in deležijske rabe, ki še v nobeni izmed slovenskih slovníc ni bila zadovoljivo predstavljena«. Enako velja tudi za druge vrste polstavčnih struktur, zato bi bilo treba njihovo rabo v prihodnosti raziskati, na primer na osnovi največjega aktualnega slovenskega referenčnega korpusa *Gigafida 2.0*.

2.2 SPLOŠNE ZNAČILNOSTI IN TIPOLOGIJA POLSTAVKOV V SLOVENŠČINI

Kot pravi Toporišič (1982: 146), je »izraz polstavek [...] vzet iz češkega jezikoslovja«, z njim pa označujemo »tak del povedi (ali poved), ki mu je jedro neosebna glagolska oblika ali kak pridevnik ali samostalnik iz povedka« (Toporišič 2004: 632). V *Enciklopediji slovenskega jezika* Toporišič (1992: 191) polstavek definira tudi kot »/b/esedn/ol zvez/ol, ki nastane tako, da se stavku odvzame osebnost, tj. da se mu osebna glagolska oblika zamenja z neosebno ali pa se opusti pomožni glagol«. Ob tem navaja naslednje primere: »*Sedeli smo na vrtu in se pomenkovali o tem in onem* → *Sedeč na vrtu, smo se...* /*Sedeli smo na vrtu, pomenkujoč se o tem in onem*; *mladost, ki je polna ponižanja* → *mladost, polna ponižanja*; *Bil sem tam, to je živa resnica* → *Živa resnica, bil sem tam*.« (prav tam)

Glede na Combettesovo (1998) opredelitev francoskih polstavkov delujeta Toporišičevi definiciji polstavkov precej ohlapni, zato polstavek lahko zamenjamo s pristavkom, ki ga Toporišič definira kot »/d/esno, nekako polstavčno določilo samostalnika oziroma samostalniške besedne zveze, torej rahlo povezano, tj. ločeno od odnosnice v pisavi z vejico, v govoru s premorom. Pomensko je drugo poimenovanje nanosnika (referenta), skladenjsko pa odnosnice, npr. France Prešeren, *naš največji pesnik*; ukrajinski pesnik, *Ševčenko*« (Toporišič 1992: 228).¹¹ Po Combettesu (1998) kriterije polstavčnosti izpolnjuje samo prvi primer, druga dva pa ne. Zaradi nenatančnosti definicij polstavka in pristavka v slovenščini in možnosti njune zamenjave (zlasti v položaju desno od odnosnice) si pri njunem razločevanju pomagamo tudi s francoščino, ki ju loči glede na kriterij stavčne mobilnosti (gl. npr. 1.4.4.2; več o tem še na koncu tega podpoglavja).

polstavčni strukturi (npr. *Prišedši domov, je legel.*; *Trdno verujoč v lepšo prihodnost, so prenesli tudi največje žrtve.*). Za deležnike na *-ši* pravijo, da »/t/a tvorba v slovenščini ni več živa« (1964: 212), pogostnosti rabe drugih deležnikov pa ne omenjajo.

11 Iz Toporišičevih definicij in primerov je sicer razvidno, da je jedro polstavka še vseeno predikacija, vendar ne iz osebne glagolske oblike, medtem ko pristavek nima takšnega jedra.

Kakor v francoščini polstavki v slovenščini lahko stojijo na začetku povedi pred glavnim stavkom (1), neposredno za odnosnico (2) ali na koncu povedi za glavnim stavkom (3) (podobno Milojevič Sheppard 1992: 232):

- (1) ***Prepevajoč žalostne pesmi**, se je sprehajala po obrežju.*
- (2) *Urška, **lepa, da ji ni bilo para**, je s plesom dolgo odlašala.* (Toporišič 1982: 62)
- (3) *Janez je sedel v parku, **občudujoč lepoto narave**.*¹²

V nasprotju s francoščino¹³ slovenščina »polstavkov z uvajalnim veznikom ne dopušča« (Milojevič Sheppard 1992: 228).¹⁴

Polstavke navadno razvezujemo v odvisne (Toporišič 1982: 145; 2004: 632) oziroma glagolske stavke (Žagar 2001: 78). Toporišič (1982: 16) sicer navaja, da »/je/ /n/ajbolje, da kot podredno zvezo pojmuje tudi zvezo stavka s polstavkom«, pri tem navaja primer: »*Sedeč za mizo, pišemo*« (prav tam).

Primeri (1)–(3) bi tako lahko izrazili z rabo osebne glagolske oblike znotraj vezalnega priredja ((1a) in (3a)) ali kot povedkovo določilo znotraj prilastkovega odvisnika (2a), prvi primer pa tudi s predložno zvezo z glagolniškim jedrom, s čimer bi poudarili časovno razmerje (sočasnost) z glavnim stavkom (1b):

- (1a) ***Prepevala je žalostne pesmi in se sprehajala po obali.***
- (1b) ***Med prepevanjem žalostnih pesmi se je sprehajala po obali.***
- (2a) *Urška, **ki je bila lepa, da ji ni bilo para**, je s plesom dolgo odlašala.*
- (3a) *Janez je sedel v parku **in občudoval lepoto narave.***

Tako razvezani stavki so skladenjsko in semantično eksplicitnejši od polstavčnih struktur in po intuiciji materne govora slovenščine v sodobni slovenščini predstavljajo običajnejši in pogostejši način izražanja od polstavkov.

Kot je bilo nakazano v razdelku 2.1, so slovenski pisci v 19. stoletju polstavke (predvsem nedoločniške, deležniške in deležijske) uporabljali kot skladenjske strnjevalce, »s katerimi so učinkovito krajšali povedi in povečevali njihovo sporočilnost« (Jesenšek 1998b: 98). Značilni so bili predvsem za vzhodnoslovenske pisce, mnogi od njih pa so jih pozneje začeli razvezovati v odvisnike,¹⁵ »najbrž [...] tudi

12 Primera (1) in (3) sta avtoričina.

13 Glej primer (9) v razdelku 1.4.3.

14 M. M. Sheppard (1992: 228) ob tem navaja naslednji primer: »(11b) ***Kakor (da bi) nenadoma odločivši se**, je nato... / direktni strukturalni ustreznik AN polstavka v (11a) /«; »(11a) Then, **as though having come to a decision**, [...]«.

15 To je, na primer, opaziti v poznejših izdajah Dajnkovich *Evangelijev* (1818, 1826, 1833, 1837; prva izdaja 1817) (Jesenšek 1998b: 100).

pod vplivom osrednjeslovenskega knjižnega jezika« (1998b: 100). Raba polstavkov v 20. in 21. stoletju do zdaj še ni bila natančno raziskana.

Milena Milojević Sheppard (1991: 10) v zvezi s polstavki navaja, da ti predstavljajo primer elipse, »saj sta izpuščena osebek in veznik, v brezglagolskih pa tudi povedek«, vendar je po njenem »tovrstno elipso treba ločiti od drugih vrst elipse, npr. elipse v dvogovoru«¹⁶ (prav tam), pri katerih je za ugotovitev izpuščenih delov potrebno upoštevanje širšega besedila ali sopoložaja (1991: 10–11), medtem ko je v primeru polstavkov izpuščene elemente mogoče določiti že samo ob upoštevanju povedi, katere del so (1991: 10). Poleg tega se po mnenju M. M. Sheppard v primerjavi z drugimi vrstami eliptičnih stavkov »polstavki ne občutijo kot nepopolne zgradbe« (1991: 11), zato namesto izraza 'eliptični stavek' v primeru polstavkov predlaga uporabo izraza 'reducirani stavek' (prav tam).

Kakor v francoščini tudi v slovenščini ločimo več vrst polstavkov, in sicer glede na jedro polstavčne zveze. Tipologijo polstavkov je v *Slovenskem knjižnem jeziku 4* podal Jože Toporišič (1970: 156–158), ki loči naslednje vrste polstavkov:

1. **deležijski:** *Boječ se, da je ne bi odpodili*, se je deklica približala skupini na trati.
2. **deležniški:** *Slovenec ne ljubi matere, vanj upajoče.*
3. **nedoločniški:** *Ljubezen zvesto najti, kratke sanje.*
4. **namenilniški:** *In šel je boj bojvat brez upa zmage.*
5. **pridevniški:** *Soseska je Marije službi vdana v dnu jezera vtopila bognjo Živo.*
6. **samostalniški:** *Ljubezen zvesto najti – kratke sanje.*

To tipologijo najdemo tudi v drugih Toporišičevih delih (npr. 1982, 2004), povzemajo pa jo tudi drugi jezikoslovci, na primer Marta Pavlin Povodnik (1993: 69–70) in France Žagar (2001: 77–78) – slednji v tipologijo ne uvršča samostalniških polstavkov. V *Slovenski slovnici* (2004: 632) Toporišič med polstavčne tvorbe uvršča še povedkovniške polstavke, vendar jih pri klasifikaciji (632–633) izpusti in nikjer ne podkrepi s primeri, tako da ni jasno, kakšni naj bi tovrstni polstavki bili.

Glede na jedro polstavke lahko delimo na glagolske (deležijski, deležniški, nedoločniški, namenilniški) in brezglagolske (pridevniški, samostalniški). »Glagolski polstavki so [...] manj eksplicitni kot stavki z osebno glagolsko obliko v povedku z ozirom na čas, naklon in naklonskost, nekatere vrste pa tudi glede na vid ali način.« (Milojević Sheppard 1992: 227)

16 Ob tem navaja angleški primer: »What did you tell him?« – »Nothing.« (Prevod: »Kaj si mu rekel?« – »Nič.«) (Milojević Sheppard 1991: 10).

Za analizo prevodov francoskih polstavkov je pomembno tudi to, kdaj se v slovenščini neka zveza šteje kot polstavčna. V zvezi s tem Toporišič (2004: 633) navaja, da »/d/eležja, deležnike, nedoločnik, namenilnik in pridevnik občutimo kot polstavke načeloma le tedaj, kadar imajo ob sebi kako dopolnilo ali določilo, večinoma predmet ali prislovno določilo. V takih primerih jih lahko razvežemo v navadne stavke.« Navedimo nekaj Toporišičevih (prav tam) primerov: »... *glasno utripaje* → *glasno je utripalo*; ... *prišedši z Dunaja* → *ko sem prišel...*; *matere, vanj upajoče* → *matere, ki upa vanj*; *oči nje, od ljubezni razsvetljene* → *ki so bile svetle od ljubezni*; [...] *ves še majhen in slab sem vedel* → *ko sem bil ves še majhen in slab*.«

Bolje bi bilo, če bi bili ti primeri navedeni v okviru povedi (predvsem tisti, ki naj bi stali na začetku povedi pred glavnim stavkom), saj na določitev polstavčnosti pomembno vpliva kriterij vejice¹⁷ (gl. Toporišič 2004: 633–634; Toporišič in sod. 2001: 39–40), v zvezi s čemer pa pri Toporišiču (2004: 633–634) zasledimo kar nekaj nejasnosti. Za pridevniške polstavke, na primer, Toporišič (2004: 633) pravi, da jih ne ločimo z vejico, če stojijo pred odnosnico, in kot primer navaja 'Vsega dobrega *siti* otroci'. Enak primer navaja tudi pri razpravi o 'občutenosti' polstavčnosti (prav tam), kjer ga ne uvršča med polstavke. Da je raba vejice odločilna za polstavčnost, je mogoče sklepati tudi na osnovi primerov 'Jure je stal sredi ceste *ves majhen*' in 'Jure je stal sredi ceste, *ves majhen*' – po Toporišiču (prav tam) je v prvem primeru pridevniška besedna zveza *ves majhen* povedkov prilastek, v drugem pa polstavek. V povezavi z zadnjim zgornjim primerom (*ves še majhen in slab sem vedel*) tako ne bi mogli reči, da gre za polstavek, temveč za povedkov prilastek (Toporišič 2004: 633).

V zvezi z 'občutenostjo' polstavčnosti Toporišič (2004: 633) še pravi, da »/k/adar omenjene oblike (deležja, deležniki itn.) »skladenjsko niso razvit/e/ ali pa so prislovna ali povedkova določila, jih ne občutimo kot polstavke, če nimajo stavčnih ustreznikov«. Navedimo nekaj primerov (prav tam): a) deležje: To si storil *hote*.; b) pridevnik: Meda *polna* skleda.; c) povedkov prilastek: Jure je stal sredi ceste *ves majhen*.¹⁸

Na težave pri zapisovanju vejic v primeru polstavkov opozarja tudi N. Logar (2015), ki je kritična do Toporišičevih navedb glede 'občutenosti' in 'osebnega razumevanja' polstavkov, saj to po njenem »gotovo nista merili, ki bi vodili v enotno rabo« (Logar 2015: 47), uporabniki pa si težko kakor koli pomagajo tudi s Toporišičevimi primeri tipa *Slovenec mile ne ljubi matere, vanj upajoče*. (prav tam).

Postavljanje vejic je strukturna zakonitost posameznega jezika, ki v slovenščini vsaj v zvezi s polstavki ni jasno določena. Ker je eden od ciljev raziskave ugotoviti število ohranjenih polstavkov v slovenskih prevodih, moramo nekako ločiti

17 Več o tem pri posameznih vrstah polstavkov v podglavju 2.3.

18 »Pač pa je polstavčno: *Jure je stal sredi ceste, ves majhen*.« (Toporišič 2004: 633)

polstavke od povedkovih prilastkov v začetnem stavčnem položaju, sicer v posameznih primerih (gl. že omenjeni primer *ves majhen*) razlikovanje med njimi ni mogoče. V zvezi z določitvijo polstavčnosti bomo pri analizi prevodov francoskih polstavkov izhajali iz rabe vejice. Strukture, ki bodo v slovenščini ohranile začetni položaj in bodo od glavnega stavka ločene z vejico (kar predstavlja stavek),¹⁹ bomo analizirali kot polstavčne (primer: *Prepevajoč žalostne pesmi, se je sprehajala po obrežju.*), v nasprotnem primeru pa ne (primer: *ves še majhen in slab sem vedel*). Enako velja tudi za strukture za odnosnico. V pričujoči raziskavi je polstavek torej vrsta stavka, ki ima za jedro neosebno glagolsko obliko, pridevnik ali samostalnik in je od preostalega besedila ločen z vejico.

Terminološko nejasnost je opaziti tudi v povezavi s t. i. desnimi polstavki, ki stojijo za odnosnico, saj jih Toporišič (1982: 41, 46, 54) včasih označuje oziroma zamenjuje s pristavki. Primer 'že vsi ti naši otroci, *vajeni vsega dobrega*' označi kot pristavčno zaporedje, nato pa se v opombi popravi, da »/bi/ /d/anes namesto »pristavčni« rekel »polstavčni« (1982: 46). Podoben primer (otroci, *siti vsega dobrega*) pozneje (1982: 54) označi kot polstavčni prilastek, kar v resnici je,²⁰ v nadaljevanju pa še pravi, da »se zdi, da bi bili polstavčne narave vsi pristavki, ki so, kot vemo, drugo poimenovanje iste predmetnosti: torej: naš junak, *Krjavelj*, (gre in vse to pove kralju)« (prav tam).²¹ Če to drži, potem vsako zvezo, ki je od odnosnice ločena z vejico, lahko označimo kot polstavek oziroma pristavek, kar pa jezikoslovca pri analizi postavi v neprijeten položaj. Zato je omenjena pojma treba ločevati, kar lahko storimo na naslednji način: o polstavku govorimo, ko ga je mogoče razvezati v navadni stavek z osebno glagolsko obliko ali s pomožnim glagolom in prinaša dodatno informacijo ali lastnost o osebkku, ki je večinoma ne moremo izpustiti, saj vpliva na pomen povedi (4), medtem ko je pristavčna zveza drugo poimenovanje iste predmetnosti, ki jo je mogoče parafrazirati z vezniki *to je, namreč, in sicer, z drugimi besedami, oziroma* itn. (Toporišič 2004: 600; gl. tudi Lengar Verovnik 2012: 163–164) in samo pojasnjuje osebek ter ne vpliva na preostanek povedi (5). V skladu s temi načeli pri analizi prevodov francoskih polstavkov ločujemo polstavke od pristavkov.

(4) Ta obraz, *prepoln miline*, je slika moje domovine. (polstavek; iz Toporišič 2004: 633)

[Ta obraz, *ki je prepoln miline*, je slika moje domovine.]

[*Ta obraz, *to je prepoln miline*, je slika moje domovine.] (pristavek ni mogoč)

19 Izraz polstavek se v slovenščini najbrž uporablja zato, ker takšni stavki na površinski ravni nimajo izražene osebne glagolske oblike.

20 Enako poimenovanje, tj. polstavčni prilastek, uporablja Korošec (2002: 44), primer: »Pohodniki, *držeči se za roke* ...«, medtem ko primer »Hodili so tiho, *držeč se za roke*.« šteje kot polstavek (prav tam).

21 Podobno razmišljanje zasledimo tudi pri tipologiji polstavkov, kjer Toporišič (1982: 146) pravi, da »/je/ /mi/ogoče polstavčne narave tudi pristavek: Jaz, *bedak*, sem mu verjel.«

- (5) Vaš sosed, *Jože Dobravec*, bi rad govoril z vami. (pristavek; iz Toporišič 2004: 600)

[Vaš sosed, *to je Jože Dobravec*, bi rad govoril z vami.]

[*Vaš sosed, *ki je Jože Dobravec*, bi rad govoril z vami.] (polstavke ni mogoč)

Kot je bilo večkrat omenjeno, je polstavke mogoče razvezovati v stavke z osebno glagolsko obliko znotraj priredno ali podredno zloženih povedi ali prostih stavkov. Kadar so skladenjsko nerazviti (Toporišič 2004: 633) in od odnosnice niso ločeni z vejico, jih v pričujoči raziskavi ne občutimo kot polstavke, temveč, na primer, kot prislovna določila, povedkova določila, povedkove prilastke. Skladenjska analiza slovenskih prevodov (gl. peto poglavje) bo temeljila na postavkah iz del Jožeta Toporišiča (predvsem 2004), ki vsebujejo uveljavljeno terminologijo in tipologije (npr. podredij, priredij) in jih na tem mestu prav zaradi tega ne bomo povzemali.²²

2.3 ZNAČILNOSTI IZBRANIH VRST POLSTAVKOV V SLOVENŠČINI

V nadaljevanju se bomo omejili samo na značilnosti polstavkov, ki so relevantni za to raziskavo in smo jih izpostavili že pri francoski tipologiji (gl. 1.3). Podobno kot Milena Milojević Sheppard (1991: 10; 1992: 224–225) ločimo glagolske (deležijske in deležniške) in brezglagolske (pridevniške in samostalniške) polstavke, pri čemer so slednji »skladenjsko bolj zgoščeni kot stavki z neosebno glagolsko obliko v povedku« (Milojević Sheppard 1992: 224).

2.3.1 Glagolski polstavki

2.3.1.1 Deležijski polstavki

Deležijski polstavki so tisti polstavki, ki imajo za jedro deležje (Žagar 2001: 290), to je »nepregibn/o/ (prislovn/o/) oblik/o/« (prav tam). Deležje v deležijem polstavku ima lahko priponsko obrazilo *-oč/-eč, -aje* ali *-(v)ši*.

a) Deležje na *-oč/-eč, -aje*

Deležje s takšnim priponskim obrazilom »izraža glagolsko dejanje, ki poteka hkrati z drugim dejanjem« (Žagar 2001: 291), torej istodobnost oziroma sočasnost

²² Če bo treba, bomo o nejasnosti katere od kategorij razpravljali v empiričnem delu.

dveh dejanj. Tvorimo ga »iz nedovršnih glagolov, in sicer večinoma iz sedanjika (*želim – želeč, kažem – kažoč, pišem – pišoč, plešem – plešoč*), pri glagolih na **-ati** pa pogosto tudi iz nedoločnika (*kazati – kazaje*). Po izvoru deležijske oblike na *-e* so prislovi, npr. *Jakob nas je molče poslušal.*« (prav tam) Navedimo nekaj primerov (vsi so iz Žagar 2001: 290–291):

- (1) ***Kažoč po zemljevidu***, je profesor pojasnjeval gibanje vetrov.
- (2) ***Želeč srečno pot***, smo se poslovili od prijaznega šoferja.
- (3) ***Nakupovaje za nedeljski izlet***, sem srečal Zorko.

Deležja na *-č* »nimajo stavčnih značilnosti (so polstavčne zveze), vendar pa izražajo nekatere oblikoslovne glagolske pomene, so sredstvo za hierarhizacijo dejanj in učinkovit skladenjski strnjemalec in tako dosegajo enako sporočilno vrednost kot stavke« (Jesenšek 1998a: 41). Uporabljajo se v »umetnostnih in strokovnih besedilih predvsem pri glagolih govorjenja, mišljenja, čustvenega zaznavanja in premikanja« (prav tam). Po Jesenškovih besedah (prav tam) raba deležij na *-č* peša in »je omejena predvsem na pisno izražanje istodobnosti dogajanja glavnega stavka in deležijskega polstavka«.

Podobno ugotavlja M. Schlamberger Brezar (2005b: 127), ki ob primeru *Sedeč na vrtu, je bral časopis*. navaja, »da je taka raba daleč od naravne rabe v govorjenem jeziku in da deluje starinsko, nerodno«. Po njenem se deležijske strukture pojavljajo predvsem v novejših prevodih političnih besedil, redkeje pa v izvornih slovenskih političnih besedilih (2005b: 126–128).²³

b) Deležje na **-(v)ši**

»/I/zraža glagolsko dejanje, ki se je dovršilo pred kakim drugim dejanjem«, tvorimo pa ga »samo iz omejenega števila dovršnih glagolov, npr. *vstopiti – vstopivši*« (Žagar 2001: 291). »Raba deležja na *-ši* je v slovenskem knjižnem jeziku zelo redka, omejena na pisni jezik, s predznakom knjižno zastarelo.« (Jesenšek 1998a: 42) Iz primerov (vsi iz Žagar 2001: 291) je razvidno, da z glavnim stavkom lahko vzpostavljajo časovno ((4)–(5), tudi (6)) ali vzročno (6) povezavo:

- (4) ***Prišedši domov***, je oče legel spat.
- (5) ***Vstopivši v razred***, so dekllice glasno pozdravile.
- (6) ***Začutivši napetost med gosti***, sta gospodar in gospodinja poskušala zamenjati temo pogovora.

²³ V članku se M. Schlamberger Brezar (2005b) osredotoči le na rabo deležij v političnih besedilih.

»Za deležje je značilno, da se v modernem jeziku ne ujema z osebkom po spolu ali številu« (Toporišič 1980: 167), medtem ko je bilo »/v/ starejšem jeziku« to mogoče (prav tam). Toporišič (prav tam) to podkrepi z Gregorčičevim primerom »/Sočal, od doma se mi zdiš poslanka, nesoča mnog mi ljub pozdrav.«

Deležja na -č, -e, -aje in -ši imajo v slovenščini prislovnodoločilno funkcijo (Milojevič Sheppard 1992: 226), razvezujemo pa jih lahko »v neodvisne [...] ali odvisne stavke z osebno glagolsko obliko v povedku« (1992: 227).

»Z deležji izražamo dejanje, ki nekako spremlja ali natančneje določa drugo dejanje glede na okoliščine, v katerih poteka.« Toporišič (1980: 167) to ponazori s Prešernovim primerom *Molče orožje vsak si vzame.*, ki ga je »mogoče prevesti: ko si je jemal orožja, je vsak molčal (= med jemanjem orožja je vsak molčal). Zvezo deležja in še enega glagola je mogoče prevesti v časovno podredje, izraža pa istodobno dejanje.« (prav tam)

Nekatere deležijske oblike (*mímogredé, všěč, gledé*) danes »ne čutimo več kot deležja« (Toporišič 1980: 167), na primer: *mímogredé* = spotoma, na hitro; *všěč* = nesklonljiv pridevnik ugajanja; *gledé* = nepravi predlog (prav tam).

Kar zadeva zapisovanje deležijskih polstavkov, jih z vejico »ločimo od glavnega stavka tudi tedaj, kadar so pred njim: *Želeč jim lahko noč, sem se odpravil spat.*« (Toporišič 2004: 634). »Kadar je deležje golo, brez dopolnila, ob njem vejico pišemo, če ga razumemo kot polstavek, drugače pa ne: *Boječ se, se je deklica približala skupini na trati* ali *Boječ se se je deklica približala skupini na trati.*« (Toporišič in sod. 2001: 40) V drugem primeru bi *Boječ se* potemtakem analizirali kot prislovno določilo načina (podobno Toporišič 2004: 403). Toporišič in sod. (2001: 40) namreč pravijo, da »/d/eležij po nastanku ne ločimo od preostalega besedila, kadar so prislovi: *Opotekaje se je hodil po sobi.* – *Molče je odšel.* – *Skrivši jih je obiskovala.* – *Odšli so omahujoč.*« V takšnem primeru jih lahko označimo kot 'izdeležijske prislove' (Toporišič 1992: 22).

2.3.1.2 Deležniški polstavki

Deležnik ali particip je »/p/ridevniška (tj. spolsko pregibna in sklonljiva) oblika glagola« (Toporišič 1992: 22), ki ima lahko priponsko obrazilo na -č, -l, -n/-t, -(v)ši (prav tam; enako tudi Toporišič 2004: 403–405). V slovenščini ima deležnik lahko glagolsko (npr. opisni deležnik na -l,²⁴ s katerim tvorimo sestavljene čase (npr. *je pel*, *je delal*)), pridevniško (npr. deležnik stanja na

24 Kategorije opisnega deležnika na -l v tem razdelku ne obravnavamo, saj se opisni deležnik na -l v slovenščini uporablja samo za tvorjenje sestavljenih časov in ne more tvoriti jedra polstavkov.

-*n/-t* (npr. je *razočaran* – iz glagola *razočarati*) ali prislovno (npr. *razočarano gledati*) funkcijo. Navedimo glavne značilnosti omenjenih vrst deležnikov v slovenščini:

a) Deležnik na -č

Uporablja se kot »pridevniška beseda, ki se v spolu, sklonu in številu ujema s samostalniško besedo« (Toporišič 2004: 403), na primer *goreča* hiša, tj. 'hiša, ki gori' (prav tam). »Pogosto se po izvoru deležnik oddalji od prvotnega pomena glagola in postane pridevnik« (prav tam), na primer *vroč, mogoč, pričujoč, noseč* (prav tam). Takšni pridevniki »lahko poleg vloge prilastka prevzemajo tudi vlogo povedkovega določila: *Voda je vroča* ('zelo topla, a ne vre')« (Žagar 2001: 291). Deležnik na -č lahko predstavlja jedro deležniškega polstavka, znotraj katerega ima glagolsko funkcijo, na primer:

- (1) *Slovenec mile ne ljubi matere, vanj upajoče.* (Toporišič 2004: 632)
- (2) *Ko z gorskih pribrumiš dobrov, od doma se mi zdiš poslanka, nesoča mnog mi ljub pozdrav.* (prav tam)
- (3) *Z bencinom smo napolnili posodo, držečo petnajst litrov.* (Žagar 2001: 291)

b) Deležnik stanja na -l

»Ta deležnik je navadna pridevniška beseda z oblikami za vse spole, sklone in števila.« (Toporišič 2004: 404) Tvorimo ga lahko iz neprehodnih glagolov, na primer 'ozebsti' – *ozebel*, 'osupiti' – *osupel*, 'pasti' – *padel*, 'vzcveteti' – *vzcvetel* (Toporišič 1992: 22). Namesto njega se v knjižnem jeziku pogosto uporablja deležnik stanja na -*n/-t*, na primer: *Mama ima otekle (otečene) roke.* (Žagar 2001: 292). »Rabi se kot vsak drug pridevnik« (Toporišič 2004: 404), na primer *uvel* obraz, *uvelega* obličja, z *uvelimi* ustnicami (prav tam), in ima lahko funkcijo prilastka (4), povedkovega določila (5) ali povedkovega prilastka (6):

- (4) *Alpinist ima ozeble prste.*
- (5) *Janez je bil ob novici ves osupel.*
- (6) *Ves osupel je pogledal očeta.*

Deležnik na -*l* je lahko jedro deležniškega polstavka, v katerem ima opisno vrednost. Od odnosnice je ločen z vejico, če stoji za njo (7):

- (7) *Tine je ustavil avtomobil, osupel nad silovitostjo nevihte.*

V zvezi z rabo deležnikov na -*l* (kot jedra deležniških polstavkov) pred odnosnico jezikovni priročniki navajajo, da jih od preostalega besedila ne ločimo z vejico,

»če so navadni, tj. levi prilastki« (Toporišič in sod. 2001: 40). Takšne primere Toporišič (2004: 632) kljub omenjenemu pravilu uvršča med deležniške polstavke, na primer v (8):

(8) Sicer tako *uspela* predstava je bila v drugi zasedbi zanič. (Toporišič 2004: 632)

V (8) je *uspela* levi prilastek odnosnice 'predstava' in ni jasno, zakaj naj bi šlo za polstavek, v nasprotju s primerom (9), kjer je levi deležniški polstavek očiten in od odnosnice ločen z vejico (zaradi dopolnila, ki to omogoča):

(9) *Ves osupel nad silovitostjo nevihte, je Tine ustavil avtomobil.*²⁵

V primeru polstavčne strukture se spremeni tudi funkcija deležnika na *-l*, in sicer je iz konteksta razvidno, da je ta povedkovoprilastkovna, kakršna bi bila tudi v primeru izpusta vejice v (9). Kljub temu da se zavedamo, da je polstavek vrsta stavka, prilastek ali povedkov prilastek pa stavčna funkcija, bomo pri analizi prevodov francoskih polstavkov takšne primere ločevali glede na rabo vejice (npr. deležnik na *-l*, ki stoji levo od odnosnice, analiziramo kot polstavek, če je razširjen in od nje ločen z vejico), saj nas zanima pogostnost ohranitve polstavčnih struktur v prevedenih slovenskih besedilih, zato se nam zdi razlikovanje med vrsto stavka in stavčno funkcijo pomembno.

c) Trpni deležnik na *-n/-t*

Trpno obliko imajo v slovenščini »glagoli dejanja, tožilniško prehodni, npr. *po-hvaljen, spoštovan, zapet*« (Toporišič 1992: 333). Pri trpniški pretvorbi vršilca dejanja »potisnemo iz vloge osebk v vlogo prislovnega določila izvora glagolskega dejanja« (Toporišič 1982: 242–243), primer: *Oče je pohvalil sina. → Sin je bil pohvaljen od očeta.* (1982: 243).²⁶ Trpnik »v polni obliki« (Toporišič 2004: 502), tj. z izraženim vršilcem dejanja v vlogi prislovnega določila izvora glagolskega dejanja, v slovenščini »ni prav pogost« (prav tam). Trpni deležnik na *-n/-t* lahko predstavlja jedro deležniških polstavkov, na primer:

(10) *Zaničevan od svojih najbližjih, jo je Peter mahnil v širni svet.*²⁷

d) Deležnik stanja na *-n/-t*

V kategorijo deležnik stanja uvrščamo deležnike na *-n/-t*, ki izražajo »lastnost, pridobljeno z izvršitvijo dejanja« (Toporišič 2004: 405), ali »'dokončano dejanje' /.../

²⁵ Primer je avtoričin.

²⁶ Ob tem primeru se kot neupravičena izkaže trditev Martine Križaj-Ortar (1993: 232), da trpni deležnik tvorimo iz nedovršnih glagolov in da »trpni deležnik ohranja pomen 'dejanje', in to vedno le 'nedokončano dejanje'«; *pohvaliti* je namreč dovršni glagol in izraža dokončano dejanje (*je pohvalil*).

²⁷ Primer je avtoričin.

s pomenom 'stanje po izvršenem dejanju'« (Križaj-Ortar 1993: 232).²⁸ Deležnik, ki izraža lastnost, je izglagolska pridevniška beseda (1993: 234) in ima lahko funkcijo povedkovega določila (11), prilastka (12) ali povedkovega prilastka (13); »ima tudi prislovno obliko« (Toporišič 2004: 405) s funkcijo prislovnega določila (14):

(11) Tomaž je *osamljen*.

(12) *Razočarani* otroci so v solzah zapustili dvorano.

(13) Ves *utrujen* se je pretegnil na kavču.

(14) Tine je *naveličano* zapustil pisarno.²⁹

Deležnike, ki izražajo stanje po izvršenem dejanju, tvorimo iz dovršnih glagolov (Križaj-Ortar 1993: 234):

(15) Vrata so bila *odprta* že nekaj ur. (Toporišič 1992: 22)

Deležniki stanja na *-n/-t* lahko tvorijo tudi jedro deležniških polstavkov, na primer:

(16) *Lonček* je ležal na tleh, ***razbit na tisoč drobnih koščkov***.

(17) ***Oblečena v kratke hlače in majico***, je deklica izgubila v noč.³⁰

e) Deležnik na *-(v)ši*

Gre za pridevniško besedo, ki »izraža lastnost, pridobljeno z izvršitvijo dejanja: *Vstopiše goste so vsi glasno pozdravili*.« (Toporišič 2004: 404). Ta deležnik se je veliko uporabljala v 19. stoletju (Žagar 2001: 291), tudi kot jedro polstavkov (18), danes pa je takšna raba stilno zaznamovana in deluje arhaično. Bajec, Kolarič in Rupel (1964: 212) navajajo, da »t/vorba [deležnika na *-ši*] v slovenščini ni

28 Z deležnikom na *-n/-t* lahko izrazimo trpnost ali stanje (Križaj-Ortar 1993: 231). Martina Križaj-Ortar (1993: 232) navaja, da je razlikovanje med njima v slovenščini »utemeljeno slovnično, prim. SS 1991, 296: "Pri pretvorbah tvornika v trpnik in narobe ostajata čas in glagolski vid nespremenjena (prav tako pa seveda tudi glagolski pomen). Kadar se eden ali drug pri podobni pretvorbi spremenita, oblike z deležnikom na *-n/-t* ne izražajo trpnosti, ampak stanje: *vrata so odprta l...l*", zato ne znamo razlikovati trpnosti od stanja«. Toporišič v *Enciklopediji slovenskega jezika* (1992: 22) pri geslu 'deležnik stanja' pravi, da »se/ /t/udi trpni opisni deležniki rabijo *l...l* kor deležniki stanja: trpno – *Vrata so bila odprta v trenutku* (tj. *so jih odprli*) proti stanjsko – *Vrata so bila odprta že nekaj ur*«, pri geslu 'trpna oblika' (1992: 333) pa, da »je med nezloženimi glagolskimi oblikami v slovenščini ena sama [trpna oblika], namreč deležnik na *-n/-t*, imajo pa jo glagoli dejanja, tožilniško prehodni, npr. *pohvaljen, spoštovan, zapet* (pa še ti lahko pomenijo tudi stanje po izvršenem dejanju).« (podčrtala avtorica). Kot kaže, Toporišič (npr. 1992, 2004) trpnost in stanje uvršča v isto skupino, čeprav med njima obstaja očitna razlika, razvidna tudi iz danih primerov. M. Križaj-Ortar (1993: 232) zato kot »bistveno določilnico razlikovanja« predlaga »pomen«, ki so ga po njenem »d/osedanje obravnave pri nas *l...l* zanemarile *l...l* - trpni deležnik ohranja pomen 'dejanje', in to vedno le 'nedokončano dejanje'« (o neustreznosti te navedbe gl. opombo 26), »medtem ko deležnik stanja zamenjuje pomen 'dejanje', in sicer vedno le 'dokončano dejanje', s pomenom 'stanje po izvršenem dejanju'. V skladu s tem v tem delu trpni deležnik in deležnik stanja na *-n/-t* uvrščamo v dve ločeni kategoriji (točki c in d). Za takšno razlikovanje smo se odločili tudi pri francoskih kategorijah 'trpni deležnik' in 'deležnik stanja' (gl. 1.4.2.2).

29 Vsi primeri so avtoričini.

30 Oba primera sta avtoričina.

več živa« in da »/imamo/ /t/eh deležnikov v živi ljudski govoricni le malo« (1964: 262). Navkljub tej trditvi tovrstne primere v polstavčni obliki najdemo v korpusu *Gigafida 2.0*:

- (18) *Došedši na mesto in vstopivši v samotno, temno kočo Smučiperovo, katera še železne ključavnice ni imela, najde župnik bolnico, ležečo na slami, ki je bila sicer ležišče staremu oglarju.*³¹

Zgoraj obravnavani deležniki na *-č*, *-l*, *-n/-t* in *-(v)ši* so v slovenščini torej spolsko pregibne in sklonljive (Toporišič 1992: 22) besede glagolskega izvora (v empiričnem delu po glagolskem izvoru ločimo deležniška polstavčna jedra od pridevniških), ki imajo lahko glagolsko, pridevniško ali prislovno funkcijo. V stavku lahko opravljajo različne vloge (tj. vlogo prilastka, povedkovega prilastka, povedkovega določila, prislovnega določila), tvorijo pa lahko tudi jedro polstavčnih struktur. Kar zadeva zapisovanje deležniških polstavkov, jih z vejico ločimo od preostalega besedila, če stojijo desno od odnosnice. Glede rabe vejice za deležniškimi polstavki levo od odnosnice jezikovni priročniki ne dajejo navodil. Primeri, s katerimi Toporišič (v 2004: 632) ponazarja leve deležniške polstavke, so rabljeni brez vejice, saj so deležniki deli samostalniških besed s funkcijo prilastka (npr. *Sicer tako uspela predstava je bila ...* v primeru (8) v tem razdelku) in jih ne bi smeli označevati kot polstavke. V skladu s pravili glede 'občutenosti' polstavčnosti (Toporišič 2004: 633; gl. 2.2) pri analizi v empiričnem delu leve deležniške polstavke priznavamo kot polstavke *le*, če imajo ob sebi desno dopolnilo in so od odnosnice ločeni z vejico (gl. primer (9) v tem razdelku), sicer jih analiziramo v okviru stavčnih funkcij.

2.3.2 Brezglagolski polstavki

2.3.2.1 Pridevniški polstavki

Jedro tovrstnih polstavkov predstavlja pridevniška beseda, na primer (*mladost*), *polna ponižanja in bridkosti*; (*mati*), *upajoča*³² *v svoje otroke* (Toporišič 1992: 220).

Po Toporišiču (2004: 633–634) pridevniške polstavke od preostalega besedila ločimo z vejico, če stojijo za odnosnico, v nasprotnem primeru (torej če so pred odnosnico) pa ne, na primer: *Vsega dobrega siti otroci proti Otroci, siti vsega dobrega*. V prvem primeru ima pridevniška besedna zveza (*Vsega dobrega siti*) pravzaprav funkcijo levega ujemalnega prilastka (podobno Toporišič in sod. 2001: 40) in

³¹ Avtor primera ni znan, objavljen pa je bil v *Dolenjskem listu* leta 2003.

³² Ta Toporišičev primer oblikoslovno gledano sicer sodi med deležniške polstavke, saj jedro zveze predstavlja deležnik na *-č* glagolskega izvora (iz glagola 'upati').

ne predstavlja polstavčne strukture, v drugem (... , *siti vsega dobrega*) pa funkcijo polstavka oziroma polstavčnega prilastka (Toporišič 1992: 191) s pridevnikom *siti* kot jedrom predikacije.

Pridevniška besedna zveza, ki stoji pred odnosnico, ima lahko funkcijo povedkovega prilastka, ki ga Toporišič (1992: 200) definira kot »/i/z povedkovega določila drugega stavka prilastek k odnosnici prvega, npr. Sava teče *motna* ← Sava teče, *je motna*«. Razliko med povedkovim prilastkom (1) in pridevniškim polstavkom (2) lahko ponazorimo z naslednjima primeroma:

- (1) **Ves majhen** je odšel v svet. (Bil je *ves majhen*, odšel je v svet)
- (2) *Jure je stal sredi ceste*, **ves majhen**. (Toporišič 2004: 633)

Drugi primer, rabljen brez vejice (gl. (2a)), Toporišič (2004: 633) označuje kot povedkov prilastek, (2) kot polstavek, razlikujeta pa se samo v rabi vejice. Kot pridevniški polstavek Toporišič (prav tam) označuje tudi primer '*ves še majhen in slab sem vedel*', ki je pravzaprav enak oziroma zelo podoben (1), tako da se zdijo njegove navedbe nejasne. Zato smo se odločili, da bomo pri analizi prevodov francoskih pridevniških polstavkov skladenjsko razvite pridevniške besedne zveze, od odnosnice ločene z vejico, uvrstili med polstavke (primer (3)), v nasprotnem primeru (brez vejice) pa jih bomo analizirali glede na njihovo stavčno funkcijo (npr. kot prilastek, povedkov prilastek).

- (2a) *Jure je stal sredi ceste* **ves majhen**. (Toporišič 2004: 633)
- (3) **Vsa rdeča v obraz od sramu**, je Tina odvihrala iz šole.³³

V prevodih francoskih del so pridevniške besede, ki stojijo levo od odnosnice in niso skladenjsko razvite, včasih od preostalega besedila ločene z vejico, kar ni ustrezno glede na sprejeto pravopisno normo. Breznik (1967: 103) navaja primer (4) iz Flaubertovih *Treh povesti*, v katerem je francoski besedni red ohranjen v slovenskem prevodu (4a), in ugotavlja, da je v slovenskem prevodu raba vejice napačna in »bi bila opravičena le, če bi povedkovo določilo nadomeščalo samostojen stavek, toda taka raba je romanska« (prav tam).³⁴ V empiričnem delu bomo morebitne takšne prevode označili kot slovnično neustrezne.

- (4) *Toute blanche*, elle éblouissait comme une nappe de neige.
- (4a) ***Vsa bela**, se je blestela kakor sneženo polje.

³³ Primer je avtoričin.

³⁴ Označena pridevniška zveza *Vsa bela* bi imela brez rabe vejice funkcijo povedkovega prilastka.

2.3.2.2 Samostalniški polstavki

O samostalniških polstavkih pri Toporišiču ne izvemo veliko drugega kakor to, da imajo za jedro samostalnik oziroma samostalniško besedno zvezo (Toporišič 1992: 265; 2004: 632), na primer:

- (1) *Ivan je, **glavo pokonci**, zrl nasprotniku v oči.* (nezborna) (Toporišič 2004: 633)³⁵
- (2) *Sosedov sin, **fant od fare**, je pa res vzor mladeniča.* (prav tam)³⁶

Pogostnost rabe samostalniških polstavkov v slovenščini ni raziskana, vendar se po zgornjih primerih zdi, da te strukture niso prav pogoste in jih najdemo, če že, predvsem v leposlovju. Najverjetnejša se zdi raba za odnosnico (kot v (1) in (2)), medtem ko raba tovrstnih polstavkov levo od odnosnice v nasprotju s francoščino, kjer je povsem običajna, v slovenščini ni pravilna ne glede na to, ali so ti od preostalega besedila ločeni z vejico (1*) ali ne (1**):

(1*) ***Glavo pokonci**, je Ivan zrl nasprotniku v oči.*

(1**) ***Glavo pokonci** je Ivan zrl nasprotniku v oči.*

Kot je ugotavljal že Breznik, je označeni samostalniški polstavek (npr. v (1)) del povedka, zato ga od njega ne smemo ločiti z vejico. Če bi želeli ohraniti zvezo *glavo pokonci*, bi jo s povedkom lahko povezali predložno in dobili naslednjo (1a) slovnično sprejemljivo rešitev:

(1a) *Ivan je z **glavo pokonci** zrl nasprotniku v oči.*³⁷

Samostalniški polstavek je izrazito romanska struktura (izhaja namreč iz francoskih *constructions absolues* (gl. 1.4.4.1), ki je v slovenščino prišla prek prevodov francoskih leposlovnih del (Breznik 1967: 93), kar je vplivalo na to, da so jo začeli uporabljati tudi nekateri slovenski pisatelji, na primer Ivan Cankar (gl. 2.1.2). Breznik je tovrstne strukture označil kot neslovenske in obsodil njihovo rabo, saj »morajo biti posamezni stavki zloženega stavka v nekem razmerju med seboj. V francoskem zloženem stavku pa večkrat ni nobene zveze med njimi« (Breznik 1967: 92), zato se jim moramo izogibati in namesto njih uporabljati glagolske stavke. Prav zato bo v empiričnem delu zanimivo preveriti pogostnost ohranitve

35 Toporišič (2004: 633) ob navedenih primerih (1) in (2) ne navaja vira.

36 V *Enciklopediji slovenskega jezika* Toporišič (1992: 265) pri geslu samostalniški polstavek pravi, da samostalniška beseda v jedru zveze nastopa v vlogi povedi ali njenega dela in kot primere navaja: *Slovo od mladosti*, *Ničevost ničevosti*, *Lepa Vida*, ki se po njegovem pojavljajo »zlasti v naslovih, napisih. Posebne vrste so medmetne zveze: *Ježeš nazavenski*; *strela božja*; *nesnaga nesnažna*; *o ti moj ljubi bog* ipd.« (prav tam). Za Toporišiča (1992: 265) je torej samostalniški polstavek vsaka poved oziroma del povedi brez povedka, ki ima za jedro samostalniško zvezo. Combettes (npr. 1998), iz katerega izhajamo pri tipologiji francoskih polstavkov, tovrstnih primerov ne uvršča med polstavke. Do tega je kritična tudi N. Logar (2015: 48), za katero omenjena Toporišičeva primera (1) in (2) nista polstavka, temveč je označeni del v (1) vrivek, v (2) pa pristavek.

37 Še boljša rešitev bi sicer bila: *Ivan je z **dvignjeno glavo** zrl nasprotniku v oči.*

samostalniških polstavkov³⁸ v slovenskih prevodih in nasploh odkriti strategije prevajanja teh brezglagolskih polstavkov v slovenščino.

2.4 DOSEDANJE KONTRASTIVNO- PREVODOSLOVNE RAZISKAVE POLSTAVKOV

Načini prevajanja francoskih polstavkov v slovenščino do zdaj še niso bili natančneje raziskani in le redki raziskovalci so se dotaknili te problematike. V tem podglavju bomo omenili nekatere dosedanje kontrastivne raziskave polstavčnih struktur in povzeli njihove glavne ugotovitve. Najprej bodo predstavljene raziskave s slovenščino, nato pa tiste, ki vključujejo druge jezike.

Slovenske prevode nekaterih francoskih polstavčnih struktur je v različnih tipih besedil, na primer časopisnih in političnih, opazovala Mojca Schlamberger Brezar (2005a in 2005b). Ugotovila je, da so v slovenščini deležijske, deležniške in nedoločniške strukture v apoziciji »precej redke, razen v prevodih političnih besedil, kamor prihajajo pod vplivom tujega izvirnika (Schlamberger Brezar 2005b). Običajna praksa je razvezovanje v vezalno ali vzročno in protivno priredje oziroma vzročno, pogojno ali dopustno podredje.« (Schlamberger Brezar 2005a: 264) Te strukture naj bi bile »v slovenščini [...] redke, rezervirane za posebne skladenjske položaje. Če pa se pojavljajo izven njih, delujejo nerodno.« (2005a: 265)

S proučevanjem slovenskih prevodov francoskih deležniških in gerundijskih struktur se je v diplomskem delu ukvarjala Andra Lujčić (2006) in ugotovila, da je v slovenščini njihova »raba precej bolj omejena in manj pogosta kot raba v francoskem jeziku« (Lujčić 2006: 16). Večina gerundijev in sedanjih deležnikov, ki jih je proučevala na primeru dveh frankofonskih afriških romanov, je bila v slovenskih prevodih izražena s priredjem ali podredjem³⁹ (2006: 28), ohranjenih deležnikov in deležij je bilo manj kot 10 % (7 % v primeru francoskega gerundija in 5 % v primeru sedanjega deležnika)⁴⁰ (2006: 38–39). Poudariti je treba, da Lujčićeva ni proučevala samo prevodov francoskih polstavčnih struktur, temveč gerundijev in sedanjih deležnikov na splošno. V njenem korpusu⁴¹ sicer najdemo 17 primerov

38 V francoščini ustrezajo samostalniškimi polstavkom tipa 1 (t. i. *constructions absolues*; gl. 1.4.4.1).

39 Pri tem je bilo »priredno zloženih povedi skoraj dvakrat več kot podredno zloženih« (Lujčić 2006: 49).

40 A. Lujčić (2006: 38–39) takšne prevodne rešitve sicer uvršča v kategorijo polstavkov, kar ni vedno povsem res, saj je iz nekaterih primerov, ki jih navaja, razvidno, da gre funkcijsko za deležijske prislove oziroma prislovna določila, kot je razvidno iz naslednjih njenih primerov: a) *Nehote je zastokala in Suka je stopila k njej, poskrbela, da je pravilno čepela, ji pomagala skleniti roke na tilniku, potem pa jo prepevajoč božala po trebuhu.* (podčrtana beseda 'prepevajoč' je prislovno določilo načina oziroma časa); b) *Drhte ga je ubogal.* (v izvirniku: *Tremblant, il obéit.*; podčrtana beseda 'Drhte' je izdeležijski prislov).

41 Gre za seznam primerov, izpisanih iz tiskanih romanov, in ne za elektronski korpus. Seznam primerov je naveden v prilogi na koncu njenega diplomskega dela (Lujčić 2006).

(tj. 13 % vseh primerov) francoskih polstavkov s sedanjo deležniško obliko, ki stojijo na začetku povedi pred glavnim stavkom – večina jih je v slovenščino prevedena z osebno glagolsko obliko v priredno oziroma podredno zloženi povedi, nekaj je tudi brezvezja in predložnih zvez, le v enem primeru pa je rabljen izdeležijski prislov (gl. primer b v opombi 40) –, in 6 primerov (od 54 oziroma 11 %) gerundijskih polstavkov, ki so bili v slovenščino po dvakrat prevedeni s prislovom, predložno zvezo in z osebno glagolsko obliko znotraj časovnega odvisnika.⁴²

V slovenskem prostoru se je s proučevanjem prevajanja polstavkov na primeru literarnih besedil iz angleščine v slovenščino ukvarjala Milena Milojević Sheppard (npr. 1991, 1992, 1993a, 1993b, 1997) in ugotovila, da so polstavki pogostejši v angleščini kakor v slovenščini (1992: 235):

»To je deloma pripisati dejstvu, da sistem SL dopušča tvorbo nekaterih neosebniških glagolskih oblik le v zvezi z določenimi vrstami glagolov (pri dovršnikih npr. ni mogoč deležnik na -č in (izvzemši glagol **reči**) deležje na -č), torej razlikam v jezikovnih sistemih AN in SL. Vendar se zdi, da tudi tedaj, ko je neosebna glagolska oblika mogoča, SL daje prednost stavkom z osebno glagolsko obliko v povedku. [...] Vzroke lahko iščemo v različni prevladujoči težnji v načinu izražanja, različni stopnji naravnosti in slogovni zaznamovanosti določene zgradbe v AN in SL [...].« (prav tam)

Poleg omenjenih vzrokov po mnenju M. Milojević Sheppard (1992: 235–236) »na odločitev za direktni strukturalni ustreznik AN polstavka oziroma za razširitev v zgradbo z osebno glagolsko obliko v povedku [...] vplivajo še dejavniki, ki so specifični za proces prevajanja, npr. splošna težnja po ekspliciranju izvirnika, prevajalski pristop, osebni slog prevajalca, tip in vrsta besedila, vrsta prejemnika prevoda.«

Do podobnih ugotovitev kot M. Milojević Sheppard je v svojem diplomskem delu prišla P. Šircelj Svetec (2013), ki je preučevala strategije prevajanja angleških deležijskih in deležniških polstavkov v dveh delih Stephenie Meyer; analiza je namreč pokazala, da se angleški deležijski in deležniški polstavki v približno 65 % primerov v slovenščino prevajajo z osebnimi glagolskimi oblikami v priredno in podredno zloženih povedih, medtem ko je bilo ohranjenih le 6 % neosebniških glagolskih oblik.

S proučevanjem prevajanja polstavčnih struktur so se na primeru drugih jezikovnih parov ukvarjali nekateri raziskovalci, na primer:

- Kinga Klaudy v 1993 (73) navaja, da je pri analizi prevajanja angleških in ruskih neosebniških glagolskih oblik v madžarščino v večini primerov opazila težnjo po rabi osebnih glagolskih oblik;

⁴² Primere je iz korpusa A. Lujčić (2006) izluščila in analizirala avtorica te monografije.

- Hanne Korzen je v 2001 predstavila tipologijo francoskih polstavkov in njihovo rabo v francoščini in danščini; ugotovila je, da je raba polstavkov v francoščini veliko pogostejša kakor v danščini (Korzen 2001: 73); pri prevajanju v danščino je strukturna ohranitev francoskih polstavkov mogoča, ko imajo ti opisno vrednost, in manj sprejemljiva, bolj ko je njegova vrednost prislovna (2001: 74); v splošnem so francoski polstavki v danščino najpogosteje prevedeni z odvisnim ali prirednim stavkom (2001: 78), čeprav so zadnje čase pod vplivom angleščine, v kateri so polstavki prav tako razširjeni kakor v francoščini (Brøndun 2001 in Vestergaard 1997, v Korzen 2001: 79), polstavčne strukture (npr. s preteklo deležniško obliko) vedno pogosteje rabljene v danščini, predvsem v časopisnih besedilih (Korzen 2001: 79);
- Karin Lindqvist (2006), ki je proučevala prevajanje francoskih polstavkov iz pisnih besedil v švedščino, je prav tako ugotovila, da je raba polstavkov večja v francoščini kakor v švedščini (kljub temu da polstavke uporabljajo v švedščini), kjer jih večinoma nadomeščajo z osebnimi glagolskimi oblikami znotraj odvisnih stavkov.

Študij, ki bi poročale o večinski ohranitvi polstavčnih struktur v prevodih, v literaturi nismo zasledili. Na osnovi zgoraj omenjenih raziskav tako lahko zaključimo, da je v primeru številnih jezikovnih parov v prevodih opaziti težnjo po nadomeščanju neosebniških glagolskih oblik z osebnimi in po eksplicitaciji skladenjsko-semantičnih razmerij med stavkom, v katerem je izražena vsebina izvirnega polstavka, in glavnim stavkom.

2.5 HIPOTEZA O PREVAJANJU FRANCOSKIH POLSTAVKOV V SLOVENŠČINO

V francoskih pisnih besedilih so namesto stavkov z osebno glagolsko obliko iz stilističnih razlogov pogosto rabljene polstavčne strukture, ki zaradi skladenjske (npr. neizraženosti osebka in, pri nekaterih tipih, povedka na površinski ravni) in semantične (tj. implicitnosti logične povezave z glavnim stavkom zaradi neizraženosti stavčnih povezovalcev) okrnjenosti predstavljajo težave, povezane s kognitivnimi dejavnostmi tvorjenja in recepcije besedil (Combettes 1998: 5–6), še posebno kadar stojijo na začetku povedi pred glavnim stavkom (prav tam). Omenjene strukture so lahko še toliko težje razumljive za govorce jezikov, v katerih ne obstajajo ali pa so redko rabljene, kakor v slovenščini. Težave pri dekodiranju in prenosu vsebine polstavčnih struktur v slovenščino opazamo pri vseh generacijah študentov francoščine na Oddelku za prevajalstvo, zato želimo raziskati načine prevajanja francoskih polstavkov v slovenščino in na osnovi analize določiti

dejavnike, ki bi olajšali skladenjsko in semantično dekodiranje teh francoskih struktur.

Rabo polstavkov v slovenščini je obsodil Anton Breznik (1967), saj so po njegovih besedah polstavki »romanska posebnost in se jih moramo ogibati« (1967: 88), namesto njih pa uporabljati stavke z osebno glagolsko obliko, kajti po njegovem slovenski stavek mora vsebovati glagol (1967: 94). Današnje preskriptivne slovnice (npr. Bajec, Kolarič in Rupel 1964; Toporišič 2004) in pravopis (npr. Toporišič in sod. 2001) omenjajo razvezovanje polstavkov v stavke z osebno glagolsko obliko, ne opredelijo pa se do njihove rabe. Pravzaprav rabe polstavkov in njihove pogostnosti v sodobni slovenščini večinoma ne obravnavajo,⁴³ tako da je govorec oziroma pisec v zvezi s tem prepuščen lastnemu jezikovnemu občutku.

Obstoječe kontrastivne raziskave v zvezi s prevajanjem polstavkov ugotavljajo redko ohranitev polstavčnih struktur in težnjo po rabi osebnih glagolskih oblik ter po eksplicitaciji logičnih povezav med izvirnimi polstavki in glavnimi stavki. Pri prevajanju francoskih polstavkov v slovenščino lahko pričakujemo enako strategijo, saj ohranitev francoske skladnje v slovenskih prevodih pogosto slovnično ni mogoča ali pa je slogovno neustrezna, kot so pokazali dobesedni prevodi francoskih primerov v prvem poglavju. Na osnovi tega postavljamo hipotezo o eksplicitaciji skladenjsko-semantičnih prvin pri prevajanju vseh tipov francoskih polstavkov, vključenih v raziskavo, v slovenščino.

Izraz 'eksplicitacija' sta v povezavi s prevajanjem (ob primerjavi angleških izvirkov in francoskih prevodov ter obratno) prvič uporabila Jean-Paul Vinay in Jean Darbelnet v pionirskem delu *Stylistique comparée du français et de l'anglais* (1958). V glosarju sta 'eksplicitacijo' opredelila kot 'postopek' (1958: 9) oziroma kot 'stilistično prevajalsko tehniko' (1995: 342), s katero v ciljnem jeziku eksplicitno izrazimo tisto, kar je bilo v izhodiščnem jeziku implicitno, in sicer na podlagi konteksta ali situacije (prav tam). Vinay in Darbelnet (1958: 159) dodajata, da poglobljena raziskava ni mogoča brez »posebnih orodij, kot so naprave z elektronskim spominom«, oziroma, v predelani izdaji iz leta 1995, brez »računalniške analize besedilnih korpusov, ki takrat še niso bili na voljo« (1995: 164).

V prevodoslovni literaturi se pojem 'eksplicitacija' uporablja tako za dodajanja, značilna za sam proces prevajanja (npr. Blum-Kulka 1986; Klaudy 1993, 2008; Olohan in Baker 2000; glede tega sta, med drugimi, kritična Englund Dimitrova 2005 in Becher 2010), kakor tudi za dodajanja, pogojena z jezikovnimi, stilističnimi in/ali kulturnimi razlikami med izhodiščnim in ciljnim jezikom (mdr. Nida 1964; Vaseva 1980; Klaudy 1993, 2008, 2009; House 2004; Baumgarten, Meyer in Özçetin 2008; več o tem v Mezeg 2011b: 131–144) ter z razlikami v besedilni

⁴³ Izjema so, na primer, Bajec, Kolarič in Rupel (1964), ki, kot že rečeno, za deležnike na -*ši* pravijo, da so ti v »živi ljudski govoric« redki (1964: 262).

zvrsti, tematiki in prevajalčevem osebnem slogu (Van Hoof 1989; Milojević Sheppard 1993).

Postavljena hipoteza o eksplicitaciji skladijsko-semantičnih prvin pri prevajanju francoskih polstavkov v slovenščino izhaja iz domneve, da prevajalci pri prevajanju v slovenščino francoske polstavke (neglagolske in takšne z neosebno glagolsko obliko), ki stojijo na začetku povedi pred glavnim stavkom, nadomeščajo s stavki z osebno glagolsko obliko (skladijska eksplicitacija). Posledično pričakujemo, da so logična oziroma semantična razmerja, ki so implicitna med francoskim polstavkom in glavnim stavkom, v slovenskih prevodih eksplicitno izražena, in sicer s povezovalci (Schlamberger Brezar 2009c) (semantična eksplicitacija). Pričakovano skladijsko-semantično eksplicitacijo lahko ponazorimo z naslednjim primerom:

(1a) *Jeune, il faisait du sport.*

(1a*) *Mlad, se je ukvarjal s športom.*

(1b) *Quand il était jeune, il faisait du sport.*

(1b') *Ko je bil mlad, se je ukvarjal s športom.*

Francoski pridevniški polstavek (1a) na površinski ravni vsebuje samo pridevnik *jeune* (*mlad*), ki se nanaša na osebek *il* (*on*) glavnega stavka; z glavnim stavkom vzpostavlja implicitno časovno razmerje, ki je v (1b) vidno prek povezovalca *quand* (*ko*). Ohranitev francoske skladnje iz (1a) v slovenskem prevodu (1a*) deluje tuje in takšen stavek v slovenščini ni ustrezen,⁴⁴ zato je eksplicitacija pravzaprav obvezna. Izhodiščno francosko polstavčno strukturo bi v slovenščini najverjetneje nadomestili z odvisnim stavkom (1b'), v katerem je skladijsko (osebna glagolska oblika z osebkom, razvidnim iz glagolske končnice) in semantično razmerje (časovno na osnovi povezovalca *ko*) z glavnim stavkom eksplicitno izraženo.

V empiričnem delu raziskave (peto poglavje) pričakovano eksplicitacijo pripisujemo zgoraj izpostavljenim razlikam v skladijskih, semantičnih, besedilnih in stilističnih konvencijah francoskega in slovenskega jezika, pa tudi težnji prevajalcev po tem, da bi slovenski bralci razumeli posredovano vsebino francoskih polstavčnih struktur. Pri analizi bomo primerjali rezultate med publicističnim in literarnim podkorpusom, saj nas zanima, ali se med omenjenima besedilnima tipoma kažejo kakšne razlike; v literarnem podkorpusu bo mogoče primerjati tudi razlike in podobnosti v strategijah posameznih prevajalcev.

V pričujoči raziskavi eksplicitacijo torej razumemo kot prevajalsko tehniko, s katero v ciljnim jeziku eksplicitno izrazimo tisto, kar je bilo v izhodiščnem jeziku

⁴⁴ Rojeni govorniki slovenščine takšnih stavkov po navadi ne tvorijo. Poleg časovnega odvisnika bi lahko uporabili tudi prislovno določilo časa, na primer: *V mladih letih/V mladosti se je ukvarjal s športom.*

implicitno, in sicer na osnovi sobesedila (Vinay in Darbelnet 1958; 1995: 342) in/ali (zunaj)jezikovnega znanja, kar pripelje do večje eksplicitnosti ciljnega besedila. Ker polstavke poznamo v slovenščini, lahko pričakujemo, da jih bodo prevajalci tudi ohranili v slovenskih prevodih, kar imamo za znak implicitacije, ki jo definiramo kot neubeseditev informacije (skladenjske, semantične, pragmatične itn.), ki jo naslovník lahko razbere na osnovi sobesedila in/ali (zunaj)jezikovnega znanja (prim. Becher 2010: 2).

3

Korpusni pristop

Z razvojem prvih računalniško berljivih korpusov in s splošnim prepričanjem o njihovih prednostih so korpusi postali nepogrešljiv vir na skoraj vseh področjih, ki se ukvarjajo s proučevanjem jezika, na primer na področju slovnice, leksikologije, leksikografije, pri poučevanju, v kontrastivnih in prevodoslovnih raziskavah. Velika priljubljenost korpusov v zadnjih desetletjih izhaja iz prednosti t. i. korpusnega pristopa, ki omogoča proučevanje avtentičnih primerov rabe jezika in jezikovnih opisov na osnovi velikih elektronskih zbirk besedil, pripravljenih za avtomatsko obdelavo in analizo z računalniškimi orodji. Na tem pristopu temelji pričujoča kontrastivno-prevodoslovna raziskava, zato bo to poglavje korpusno obarvano. Najprej bomo podali zgodovinski prerez razvoja korpusnega jezikoslovja in prevodoslovja, omenili glavne vzporedne korpusne in izpostavili prednosti ter slabosti korpusnega pristopa. Sledil bo pregled korpusne dejavnosti v Franciji, poglavje pa bomo zaključili s predstavitvijo korpusa *FraSloK*.

3.1 RAZVOJ KORPUSNEGA JEZIKOSLOVJA IN PREVODOSLOVJA

O uporabnosti korpusov na širšem področju jezikoslovja in prevodoslovja pišejo številni raziskovalci (npr. McEnery in Wilson 1996; Baker 1995, 1996; Johansson 1998; Kennedy 1998; Hirci 1999; Bowker in Pearson 2002; Hunston 2002; Gorjanc in Fišer 2010; Mikolič Južnič 2017). Zanimanje za uporabo elektronskih korpusov pri raznovrstnih jezikoslovnih oziroma prevodoslovnih raziskavah in opisah je dandanes večje kot kdaj koli prej, kar je povezano z razvojem računalniško berljivih korpusov in s priznavanjem prednosti tehnik za njihovo obdelavo in analizo. Vendar korpusi v jezikoslovju niso imeli vedno tako visokega statusa, kot ga imajo danes,¹ v prevodoslovju pa tudi niso v uporabi prav dolgo,² zato v nadaljevanju predstavimo, kako se je zanimanje zanje spreminjalo skozi čas.

1 Predvsem zaradi Chomskega in njegovih somišljenikov, ki so v poznih 50. letih 20. stoletja zagovarjali jezikoslovne študije na podlagi introspekcije oziroma intuicije naravnega govorca in zavračali empirično proučevanje avtentičnih primerov rabe jezika s pomočjo korpusov (gl. McEnery in Wilson 1996: 4–10; Erjavec 1996/97: 81). Vsako resno jezikoslovje je sicer od nekdaj temeljilo na primerih in njihovi analizi, le da ti do 60. let 20. stoletja niso bili računalniško skladiščeni in obdelani, kot bo prikazano v nadaljevanju.

2 Pri tem mislimo na računalniške korpusne, ki se za potrebe prevodoslovja začnejo graditi v 90. letih 20. stoletja. Pred tem so raziskave temeljile na primerih rabe jezika, ki so jih raziskovalci izpisali iz tiskanih besedil; mnogi to metodo uporabljajo še danes. Izraz 'korpus' se je nekoč uporabljal tudi za neelektronske zbirke besedilnega gradiva, medtem ko danes z njim poimenujemo elektronske zbirke besedil, zgrajene z namenom avtomatske obdelave in analize z ustreznimi računalniškimi orodji.

3.1.1 Korpusi v jezikoslovju

Čeprav začetke dela s korpusi, kot jih poznamo in razumemo danes (tj. načrtno zbrane elektronske zbirke avtentičnih besedil, zgrajene za obdelavo z računalniškimi orodji), postavljamo v 60. leta 20. stoletja, so na korpusih temelječe raziskave potekale že nekaj stoletij pred tem (Kennedy 1998: 13). Takratni korpusi so bili pravzaprav predelektronske zbirke, ki so jih sestavljali lističi z na roke izpisanimi primeri besed, konkordanc, povedi ali odlomkov besedil, predvsem iz svetega pisma, literarnih del in časopisov. Obsegali so tudi več milijonov besed in služili raznovrstnim jezikoslovnim raziskavam, na osnovi katerih so nastali prvi slovarji (npr. *Dictionary of the English Language*, *Oxford English Dictionary*) in slovnice, ki so temeljili na avtentičnih primerih rabe naravnega jezika (Kennedy 1998: 13–17). Priprava in analiza tovrstnih listkovnih korpusov je bila časovno gledano zelo zamudna, številni primeri pa vendarle kažejo, da je bila osnovna korpusna metodologija v jezikoslovju razširjena že dolgo časa pred 50. leti 20. stoletja (McEney in Wilson 1996: 2–4), ko so korpusi začeli dobivati nove razsežnosti.

V poznih 50. letih 20. stoletja je empirično proučevanje naravnega jezika z uporabo korpusov zavrnil ameriški jezikoslovec Noam Chomsky in z nekaj vplivnimi publikacijami pozornost jezikoslovja v kratkem času preusmeril v študije, ki naj temeljijo na introspekciji oziroma intuiciji naravnega govorca (McEney in Wilson 1996: 4). Po mnenju Chomskega korpus namreč nikoli ne bi mogel biti uporabno orodje za jezikoslovca, saj si mora jezikoslovec prizadevati oblikovati jezikovno kompetenco (znanje o jeziku, ki ga ima človek v sebi), ne pa performance (dejanska uporaba jezika oziroma zunanji dokaz o jezikovni kompetenci) (1996: 5). Zaradi vpliva in kriticizma Chomskega so bili korpusi kot vir podatkov v nekaterih jezikoslovnih smereh zelo nepriljubljeni oziroma zapostavljeni, kot metodologija pa celo diskreditirani³ (1996: 4).

Kljub temu so tudi v času nastanka generativno-transformativne slovnice nekateri jezikoslovci nadaljevali s pionirskim delom na področju korpusov. Med njimi je treba izpostaviti Randolpha Quirka, ki je leta 1959 začel načrtovati gradnjo korpusa *Survey of English Usage (SEU)*. Ta naj bi vseboval sorazmerno velika dela govornice in pisne britanske angleščine v skupnem obsegu 1 milijona besed, prav vključevanje govornega gradiva pa je pomenilo veliko novost pri gradnji korpusov. Korpus *SEU* je bil sicer dokončno zgrajen šele leta 1989, pomemben pa je tako zaradi načel gradnje, ki jih je postavil (npr. besedilnovrstna uravnoteženost, ročna oblikoskladenska označenost, ki je od 80. let naprej predstavljala osnovo za avtomatsko označevanje), kakor tudi slovničnih opisov, na osnovi katerih je nastala slovnica sodobnega angleškega jezika (Quirk in sod. 1985), *A Comprehensive*

³ Funkcijska slovnica, ki se je razvijala vzporedno z generativno-transformativno slovnico, obdelave gradiv kot temelja jezikoslovnega raziskovanja ne zavrača (avtoričina opomba).

Grammar of the English Language (Kennedy 1998: 17–19). Korpus *SEU* zato predstavlja mejnik med predelektronskimi in elektronskimi korpusi.

Začetek korpusnega jezikoslovja v pravem pomenu besede postavljamo v pozna 50. in zgodnja 60. leta 20. stoletja (Tognini-Bonelli 2001: 52), kar je povezano z razvojem računalnikov, ki so »odprli/i/ možnost hranjenja velike količine jezikovnih podatkov in avtomatizacije njihove analize« (Gorjanc 2005: 15). Začelo se je obdobje korpusov prve generacije. Prvi računalniško berljiv korpus, namenjen jezikoslovnim raziskavam, je bil sinhroni korpus ameriške angleščine *Brown* (1 milijon besed), ki sta ga med leti 1961 in 1964 zgradila Nelson Francis in Henry Kučera. Ta je spodbudil nove korpusne projekte, predvsem za angleščino. Po vzoru *Browna* je bil med leti 1970 in 1978 zgrajen korpus *LOB* (Lancaster-Oslo/Bergen), njegovi sestavljalci pa so ugotovili, da je milijon besed velik korpus premajhen, da bi ustrezno predstavljal reprezentativno besedilno zbirko, saj se nekateri manj pogosti jezikovni elementi v tako majhnem korpusu preprosto ne pojavijo (Kennedy 1998: 23–30).

Kljub zanimanju za korpusno dejavnost je bilo v 80. letih 20. stoletja mogoče na nekaj prstov naštetih glavne elektronske korpuse, ki jih je nekaj privržencev v preteklih dveh desetletjih zgradilo za jezikoslovne raziskave (Kennedy 1998: 4). Razlog za to je bil deloma vpliv kritičnosti Chomskega do rabe korpusov v jezikoslovju, deloma pa so temu botrovala omejitve programske opreme in premajhna zmogljivost računalnikov. Toda z razvojem računalnikov, ki so imeli vedno večjo moč procesiranja in vedno več prostora za hranjenje velikih količin podatkov, je postalo mogoče izkoriščanje velikanskih korpusov (McEnery, Xiao in Tono 2006: 4). »Povezava korpusov z računalniško tehnologijo je ponovno vzbudila zanimanje za korpusno metodologijo.« (prav tam) Oživitev korpusne dejavnosti je potekala od 80. let 20. stoletja naprej (McEnery in Wilson 1996: 18) in do sredine 90. let je bilo zgrajenih že kar nekaj večmilijonskih korpusov (Kennedy 1998: 46), predvsem za angleščino. Razvijala in izboljševala so se tudi orodja za njihovo obdelavo. Govorimo o obdobju korpusov druge generacije, ki so ga zaznamovali veliki projekti, v katere je bila poleg izobraževalnih ustanov vključena tudi industrija, predvsem založniške hiše. Prelomnico je predstavljal projekt *Cobuild*, ki se je začel leta 1980 pod vodstvom Johna Sinclairja in katerega cilj je bil zgraditi stomilijonski korpus, ki bi predstavljal osnovo za novi slovar angleškega jezika. Slovar je izšel leta 1987 (*Collins Cobuild English Dictionary*), korpus, poznan pod imenom *The Bank of English*, pa se je z leti povečeval (Kennedy 1998: 46–47) in danes vsebuje 550 milijonov besed.⁴ Leksikografsko naravnana je bila tudi Longmanova mreža korpusov (*Longman Corpus Network*), katere cilj je bil zgraditi slovar za nematerne govorce angleščine (Kennedy 1998: 48). Ta danes obsega 330 milijonov besed, na osnovi korpusov pa so izdelali široko paleto slovarjev za

4 Korpus, poznan pod imenom *Collins WordBanks Online* (<http://www.collinsdictionary.com/wordbanks/>), je plačljiv.

različne stopnje učenja angleščine kot tujega jezika.⁵ Nazadnje omenimo še *British National Corpus (BNC)*, takrat najambicioznejši korpusni projekt (1991–1995), katerega cilj je bil zgraditi korpus velikosti 100 milijonov besed sodobne pisne in govorne britanske angleščine, ki bi bil reprezentativen za britansko angleščino kot celoto, ne le za posamezne besedilne tipe, področja, registre ipd. (Kennedy 1998: 50), s čimer je postavil nove standarde za gradnjo korpusov (1998: 12). V nasprotju z drugimi prej omenjenimi korpusi *BNC*-ja pozneje niso več širili.

Do 90. let 20. stoletja so se za jezikoslovne potrebe (predvsem slovnične in leksikografske) gradili predvsem enojezični korpusi angleščine, ki so želeli odslikavati reprezentativno rabo naravnega jezika. Po tem obdobju korpusna dejavnost zajame tudi neangleško govoreče države, ki se lotijo velikih nacionalnih projektov, v okviru katerih izdelajo velike referenčne korpuse za svoje jezike. Danes se z referenčnim korpusom lahko pohvali večina evropskih držav (gl. npr. Logar Berginc in Šuster 2009: 65), pri čemer so mnoge prve korpuse že (večkrat) nadgradile, razširile in izboljšale. Takšen primer je gotovo Slovenija, ki je na korpusnem področju izjemno dejavna: po korpusu *Fida* (gl. Stabej 1998) iz leta 2000 (100 milijonov besed) smo leta 2006 dobili korpus *FidaPlus* s 621 milijoni besed (Arhar in Gorjanc 2007), nato pa še dve razširjeni, izboljšani in izpopolnjeni različici – leta 2011 korpus *Gigafida 1.0*⁶ z 1,2 milijarde besed (Logar Berginc in sod. 2012), pred kratkim pa še prvi pravi korpus standardne slovenščine *Gigafida 2.0*⁷ z 1,8 milijarde besed (Krek in sod. 2016; Krek in sod. 2019).

Poleg referenčnih v 90. letih prejšnjega stoletja začnejo nastajati novi tipi korpusov, zanimivi za kontrastivne in prevodoslovne študije, o čemer govori naslednje podpoglavje.

3.1.2 Korpusi v prevodoslovju

Želja po empiričnem pristopu k raziskovanju in opisovanju jezika se je v 80. letih 20. stoletja pojavila tudi na področju prevodoslovja: Holmes (1988: 101) je, na primer, izrazil nezadovoljstvo nad študijami, ki so temeljile na introspekciji, Toury (1980: 79–81) pa obsojal pristope, ki so na prevode gledali kot na idealizirane pojavnosti in ne kot na dejstva, ki jih je mogoče opazovati (Kenny 2008: 50). Mona Baker (1993: 248) je bila prva, ki je predlagala uporabo analitičnih orodij korpusnega jezikoslovja za proučevanje prevodov in procesa prevajanja z opisovalnega in ne s predpisovalnega vidika. V članku iz leta 1993 (Baker 1993: 243) je

5 <http://www.pearsonlongman.com/dictionaries/corpus/index.html>

6 www.gigafida.net

7 Prejšnje različice korpusov so namreč vsebovale tudi nestandardno gradivo, ki je bilo v *Gigafidi 2.0* »v čim večji meri minimizirano« (Krek in sod. 2019). Korpus je dostopen na povezavi <https://viri.cjvt.si/gigafida/>.

napovedala, da bi dostopnost velikih korpusov izvirnih in prevedenih besedil skupaj z razvojem korpusne metodologije prevodoslovcem omogočila preverjanje t. i. prevodnih univerzalij (gl. Baker 1996), tj. jezikoslovnih značilnosti, ki se tipično pojavljajo v prevedenih besedilih (in ne izvirnikih), bolj ali manj neodvisno od specifičnega jezikovnega para, vključenega v proces prevajanja, in dojemanje prevoda kot posredovanega komunikacijskega dogodka (gl. tudi Laviosa 2002: 18).

Korpusno prevodoslovje se je torej razvilo iz korpusnega jezikoslovja in opisnega prevodoslovja (Toury 1995; Laviosa 2002: 5), ki ga zanima sistematičen opis treh različnih empiričnih pojavov, v ospredju zanimanja discipline kot celote: prevod oziroma končni izdelek, proces in funkcija prevoda (Laviosa 2002: 10). Pri korpusnem prevodoslovju gre za odmik od statičnega pojma ekvivalence (formalno ujemanje slovničnih in semantičnih struktur) k dinamičnemu konceptu funkcijske ekvivalence med izhodiščnim in ciljnim besedilom, ki v ospredje analize postavi prevod, pri čemer naj bi bila izhodiščna hipoteza ta, da se prevedeni jezik razlikuje od pisanja rojenih govorcev (Baker 1993: 236; Laviosa 2002: 19).

V nasprotju s korpusnim jezikoslovjem po besedah Bakerjeve (1996: 185) korpusnega prevodoslovja pravzaprav ne zanimajo besede in skladenjske strukture same po sebi, temveč abstraktni pojmi, kot sta eksplicitacija in simplifikacija (dve od prevodnih univerzalij), ki so jezikovno neodvisni in se na površini lahko kažejo v različnih oblikah. Vplivnost takšnega pristopa k raziskovanju prevajanja, ki ga je Mona Baker zagovarjala in spodbujala v številnih člankih (npr. Baker 1993, 1995, 1996) in naj bi nam pomagal razumeti, kaj se v resnici dogaja v procesu prevajanja (Baker 1993: 243; 1996: 175), se je od zgodnjih 90. let 20. stoletja dalje kazala v zanimanju vedno več jezikoslovcev/prevodoslovcev za gradnjo korpusov, ki bi bili uporabni v prevodoslovju, oziroma za prevodoslovne študije, ki bi preverjale prevodne univerzalije na osnovi velikih večjezičnih zbirk besedil.⁸

Medtem ko so se za potrebe jezikoslovja najbolj uveljavili veliki referenčni korpusi splošnega jezika, je bilo treba v prevodoslovju predvideti nove vrste korpusov, ki bi služili raznovrstnim potrebam discipline.⁹ Mona Baker je predlagala tri različne tipe, in sicer vzporedne korpuse¹⁰ (izvirniki v jeziku A in njihovi prevodi v jeziku B), večjezične korpuse¹¹ (niz dveh ali več enojezičnih korpusov izvirnih besedil v različnih jezikih) in primerljive korpuse¹² (primerljiva besedila v enem jeziku; eno komponento sestavljajo izvirna besedila v jeziku A, drugo pa besedila, prevedena iz

8 Čeprav je preverjanje prevodnih univerzalij v središču mnogih raziskav s področja korpusnega prevodoslovja (npr. Kenny 2001; Laviosa 2002; Mauranen in Kujamäki (ur.) 2004; Frankenberg-Garcia 2009), obstajajo tudi korpusno-podprte kontrastivne študije, ki temeljijo na skladenjski, leksikalni, besedilni itn. analizi in se ne ukvarjajo s preverjanjem prevodnih univerzalij (npr. Salkie 2000; Johansson 2007; Mikolič Južnič 2007, 2009 in 2017; Pisanski Peterlin 2009).

9 Tipologija korpusov je, na primer, podana v Mezeg 2011b: 92–96.

10 Angleško *parallel corpora*.

11 Angleško *multilingual corpora*.

12 Angleško *comparable corpora*.

enega ali več različnih jezikov v jezik A) (Baker 1995: 230–234). Tipologije korpusov v prevodoslovju Mone Baker pozneje nihče ni uradno spreminjal (natančneje jo je razdelala le Laviosa 2002: 34–38), se pa za posamezne tipe uporabljajo različna poimenovanja (npr. 'vzporedni korpus' nekateri imenujejo 'prevodni korpus',¹³ mdr. Johansson 2007: 5) in različne definicije (gl. Mezeg 2011b: 94–96).

Za kontrastivne raziskave, usmerjene v iskanje prevajalskih strategij oziroma v proučevanje prevodnih ustreznice za določen jezikovni pojav na osnovi besedil v nekem izhodiščnem jeziku, so najuporabnejši vzporedni korpusi. Različni tipi vzporednih besedil so bili za vrsto jezikov dostopni že pred našim štetjem, njihova uporaba na področju avtomatske obdelave jezika pa se je začela v 80. letih 20. stoletja (Véronis 2000: 2). V poznih 50. letih 20. stoletja so jih poskusili uporabiti za strojno prevajanje, vendar je bila zaradi tehnoloških omejitev gradnja in uporaba tovrstnih korpusov takrat še zelo omejena (prav tam).

Prvi in verjetno najbolj poznani vzporedni korpus je *Hansard*, ki sta ga v 80. letih začeli sestavljati skupini Bell Communications Research in IBM T. J. Watson Research, vsebuje pa več kot 50 milijonov besed transkribiranih zapisov razprav iz kanadskega parlamenta v kanadski angleščini in francoščini (Véronis 2000: 14). Njegova pomanjkljivost je sicer omejenost na en besedilni tip in en jezikovni par, vendar je z leti postal zlati standard za razvoj in testiranje sistemov (prav tam). Razmah vzporednih korpusov (večinoma v kombinaciji z angleščino) se začne v 90. letih 20. stoletja. Zaradi številnih kriterijev, ki jih je treba upoštevati pri njihovi zasnovi in gradnji (gl. npr. Mezeg 2011b: 98–124), po navadi obsegajo le nekaj milijonov besed, poleg tega so omejeni z vidika vključenosti različnih tipov besedil, le redko označeni, zaradi neurejenih avtorskih pravic pa jih je le malo javno dostopnih. Med bolj poznanimi so:

- a) dvosmerni angleško-norveški vzporedni korpus *ENPC*, ki so ga v 90. letih začeli graditi pod vodstvom Stiga Johanssona in vsebuje 2,6 milijona besed (Johansson 1998: 7–8; 2007); korpus so pozneje razširili še s francoščino, nemščino, nizozemščino, portugalsščino, finščino in švedščino; posamezni vzporedni podkorpusi so stavčno poravnani in med sabo primerljivi, ta večjezični korpus pa je poznan pod imenom *OMC (Oslo Multilingual Corpus)* (Johansson 1998: 7–10; 2007: 18–20);¹⁴
- b) dvosmerni angleško-nemški vzporedni korpus *Chemnitz* v obsegu 1,5 milijona besed (Schmid in Schäffler 1996);
- c) nemško-angleški vzporedni korpus literarnih besedil *GEPCOLT* Dorothy Kenny, ki ga sestavlja 14 literarnih del v obsegu 1 milijona besed na jezik (Kenny 2001);

¹³ Angleško *translation corpus*.

¹⁴ Ažurne informacije o korpusu najdemo na povezavi <http://www.hf.uio.no/ilos/english/services/omc/>.

- d) dvosmerni angleško-italijanski prevodni korpus *CEXI* v skupnem obsegu 4,6 milijona besed (Zanettin 2000);
- e) dvosmerni angleško-portugalski korpus literarnih besedil *COMPARA* v obsegu 3 milijonov besed (Frankenberg-Garcia in Santos 2003).

Vzporedni korpusi so bili zgrajeni tudi za vrsto manj razširjenih jezikov, predvsem v kombinaciji z angleščino. Gradnja vzporednih korpusov najpogosteje poteka v okviru akademskih oziroma nekomercialnih projektov, zaradi dostopnosti komercialnih orodij za njihovo gradnjo in obdelavo pa se je loteva tudi vedno več posameznikov, predvsem v okviru različnih jezikoslovnih in prevodoslovnih raziskav.

Prvi večjezični korpus v Sloveniji je nastal v okviru projekta MULTTEXT-EAST, sestavljajo pa ga vzporedni, primerljivi in govorni korpusi (Erjavec 1996/1997: 90–91). Največ vzporednih korpusov je bilo zgrajenih za jezikovni par slovenščina-angleščina, na primer *IJS-ELAN* velikosti 1 milijon besed (Erjavec 1999), pozneje vključen v večji korpus *TRANS5*,¹⁵ in *SVEZ-IJS ACQUIS* (Erjavec 2006). Omeniti je treba tudi dve veliki zbirki dvojezičnih vzporednih korpusov besedil EU, ki poleg angleščine vsebujeta tudi druge tuje jezike v kombinaciji s slovenščino, in sicer *Evrokorpus*, ki je nastal na osnovi pomnilnikov prevodov Sektorja za prevajanje Službe Vlade Republike Slovenije za evropske zadeve,¹⁶ ter korpuse *EU DGT-UD*,¹⁷ ki vsebujejo zakonodajne dokumente (Acquis Communautaire) v 24 jezikih EU iz pomnilnikov prevodov Generalnega direktorata za prevajanje pri Evropski komisiji.¹⁸

Kar zadeva druge jezikovne pare, sta v okviru doktorskih disertacij dveh slovenskih raziskovalk nastala dva vzporedna korpusa: Tamara Mikolič (2007) je izdelala italijansko-slovenski vzporedni korpus *ISPAC*, ki vsebuje 10 leposlovnih in 10 neleposlovnih besedil v italijanskem izvorniku in slovenskih prevodih (skupaj 2 437 853 besed), Adriana Mezeg (2010, 2011b) pa francosko-slovenski vzporedni korpus *FraSloK* (2 466 985 besed), ki bo predstavljen na koncu tega poglavja. Literarna dela obeh korpusov sta zahvaljujoč projektu *Slovensko prevodoslovje – viri in raziskave*, ki ga je koordinirala Špela Vintar (2009, 2013), poleg kombinacij slovenščine z angleščino in nemščino ter korpusa izvornih leposlovnih besedil v slovenščini vključena v večjezični prevodoslovni korpus *SPOOK*,¹⁹ publicistični

15 https://www.clarin.si/noske/run.cgi/first_form?corpname=trans5_sl;align=

16 Angleško-slovenski korpus je bil zgrajen leta 2002, pozneje pa so bili vanj vključeni še nemški (2006), francoski (2007), italijanski (2008) in španski (2008) jezik. Velikost posameznih dvojezičnih korpusov narašča, pri čemer oktobra 2019 znaša: angleško-slovenski del (82 milijonov besed), nemško-slovenski del (13 milijonov besed), francosko-slovenski del (26 milijonov besed), italijansko-slovenski del (11 milijonov besed), špansko-slovenski del (10 milijonov besed); vsi korpusi so prosto dostopni na povezavi <https://evroterm.vlada.si/evrokorpus>. Z januarjem 2020 so poleg omenjenih dodani naslednji tuji jeziki: hrvaščina, latinščina in madžarščina.

17 Glej https://www.clarin.si/noske/run.cgi/first_form?corpname=dgtud_sl;align=.

18 Glej <https://ec.europa.eu/jrc/en/language-technologies/dgt-translation-memory>.

19 Za uporabo korpusa, dostopnega na povezavi <http://nl.ijs.si/cuwi/login/spook>, je treba pridobiti uporabniško ime in geslo.

del korpusa *FraSloK* pa je prosto dostopen na spletu v naboru korpusov na portalu NoSketch Engine.²⁰

Poleg omenjenih vzporednih korpusov za kombinacijo s slovenščino obstajajo drugi, t. i. garažni korpusi, ki jih raziskovalci hranijo zase in v času pisanja tega dela niso javno dostopni. Med njimi želimo omeniti medkodni korpus (Shlesinger 2009) *KorToP* (Šumrada 2014), tj. dvojezični dvosmerni vzporedni in primerljivi korpus tolmačenih govorov in prevodov v slovenščini in francoščini (460 707 besed), ki ga je z orodjem ParaConc (Barlow 2005) izdelala Simona Šumrada (2014) in predstavlja prvi tovrstni korpus v slovenskem prostoru.

Glavna prednost vzporednih korpusov je, da s pomočjo ustreznih konkordančnih orodij omogočajo izdelavo in ogled dvojezičnih konkordanc (nizov pojavitev iskane besede ali strukture v kontekstu) ter s tem neposredno primerjavo izvornikov in prevodov. Njihova uporabnost se kaže na številnih področjih, med drugim:

- a) pri poučevanju prevajanja in jezikovnem pouku: i) za učenje tujih jezikov (npr. besedišča, slovničnih struktur in njihove rabe (učenje kolokacij, ugotavljanje sopomenskosti semantično podobnih besed ipd.)) in ii) kot pripomoček pri prevajanju, pri čemer dopolnjujejo slovarje, v katerih so prevodne ustreznice posameznih besed samo nanizane in zaradi nenavzočnosti sobesedila (primerov) ne kažejo njihove dejanske rabe (gl. Mezeg 2020, v pripravi), in kažejo na morebitne težave, s katerimi se lahko srečamo pri prevajanju;
- b) pri izdelavi jezikovnih pripomočkov: učbenikov (npr. Schlamberger Brezar in Mezeg 2010, 2018), slovnice ipd.;
- c) pri prevajalskem delu, kjer pomembno dopolnjujejo dvojezične slovarje, ki so pogosto pomanjkljivi in zastareli ali ne vsebujejo zelenih izrazov;
- d) na področju leksikografije, kjer omogočajo luščenje gesel za izdelavo splošnih ali specializiranih dvo- ali večjezičnih slovarjev in/ali glosarjev;
- e) na področju prevodoslovja, kjer ponujajo empirično gradivo, ki omogoča ugotavljanje prevajalskih strategij in prevodnih norm ter preverjanje prevodnih univerzalij na osnovi primerjave izvornikov in prevodov z jezikovnega, leksikalnega, semantičnega, stilističnega, pragmatičnega idr. vidika;
- f) na področju jezikovnih tehnologij, kjer omogočajo izdelavo in/ali izboljšavo računalniških orodij (npr. strojnih prevajalnikov, orodij za označevanje korpusov).

²⁰ https://www.clarin.si/noske/run.cgi/first_form?corpname=lemonde_fr;align=

3.1.3 Prednosti in omejitve korpusnega pristopa

Biber, Conrad in Reppen (1998: 1) navajajo, da so se tradicionalno gledano jezikoslovne raziskave osredotočale na strukturo oziroma strukturne enote jezika (npr. morfeme, besede, povedi), predvsem na osnovi introspekcije, medtem ko korpusnega jezikoslovja ne zanima, kaj je teoretično mogoče v jeziku, temveč ga zanima proučevanje dejanske rabe jezika v avtentičnih besedilih. To poteka na osnovi t. i. korpusnega pristopa, ki ga omogočajo računalniško berljiv besedilni korpus in ustrezna orodja za njegovo obdelavo oziroma analizo. V strokovni literaturi sta se uveljavili dve različni vrsti korpusnega pristopa, in sicer: a) delni korpusni pristop (angl. *corpus-based approach*), pri katerem se korpusi uporabljajo za preverjanje hipotez, teorij in jezikovnih opisov, oblikovanih pred nastankom velikih korpusov (Tognini-Bonelli 2001: 65), in b) popolni korpusni pristop²¹ (angl. *corpus-driven approach*), pri katerem opazovanje jezikovnih podatkov vodi v oblikovanje hipotez, nato v posploševanje in nazadnje v oblikovanje teoretičnih trditev (Tognini-Bonelli 2001: 85).

Med korpusnimi jezikoslovci je prisotno vsesplošno prepričanje, da je korpusni pristop vnesel nove razsežnosti v jezikoslovno proučevanje in opisovanje (Kennedy 1998: 204), saj naj bi jezikoslovni korpusi predstavljali osnovo za natančnejše in zanesljivejše opise dejanske strukturiranosti in rabe jezikov (Kennedy 1998: 88). Nekateri so tudi prepričani, da je jezikoslovje brez korpusov kakor astronomija brez teleskopa (Stubbs 1996: 231, v Hunston 2002: 20). Glavna prednost korpusnega pristopa je avtomatska obdelava velikih količin avtentičnih jezikovnih podatkov, ki jih nudijo korpusi. V primerjavi z intuicijo materne govorce so korpusi zanesljivejši vodnik po jezikovni rabi (Hunston 2002: 20), kajti, kot pravi Susan Hunston, »/č/eprav ima materni govorec veliko več jezikovnih izkušenj, kot jih lahko vsebuje največji korpus, veliko teh izkušenj ostane skritih pri introspekciji« (prav tam). Prednosti korpusnega pristopa izhajajo tudi iz rabe računalnikov, ki omogočajo hitro prepoznavanje in analiziranje preprostih ali zapletenih vzorcev jezikovne rabe z veliko večjo natančnostjo, kot je tega sposoben človek: računalnik se med analizo namreč ne utruje ali si premisli, temveč poskrbi za hitro in natančno kvantitativno analizo ter statistično evidenco, medtem ko se raziskovalec lahko posveti zapletenejšim jezikoslovnim sodbam (Biber, Conrad in Reppen 1998: 4). To nas pripelje do glavne kritike korpusov oziroma do omejitev korpusnega pristopa, saj se po mnenju številnih raziskovalcev prispevek korpusov kaže zgolj pri kvantitativni analizi, medtem ko mora poglobljeno kvalitativno analizo raziskovalec opraviti sam. »Stubbs pri tem pravi, da je, tako kot je nesmiselno kritizirati teleskop, ker ni mikroskop, prav tako nesmiselno kritizirati korpuse, ker ne omogočajo nekaterih metod raziskovanja. Neprecenljivi so zaradi

21 Slovensko izrazje (*delni in popolni korpusni pristop*) uvede Vojko Gorjanc v monografiji *Uvod v korpusno jezikoslovje* (2005).

tega, kar zmorejo, tisto, česar ne zmorejo, pa je treba narediti na drugačen način.« (Hunston 2002: 20)

Takšno stališče v zvezi s korpusnim pristopom zavzemamo tudi sami. V dani raziskavi nam bo zgrajeni korpus služil kot vir avtentičnih primerov rabe francoskih polstavkov, tehnike ustreznih računalniških orodij pa nam bodo omogočile njihovo luščenje in kvantitativno analizo. Ker cilj korpusno podprtih raziskav in jezikoslovnih raziskav na splošno ni preprosto preštevanje jezikovnih značilnosti, je nujno zagotoviti tudi kvalitativno oziroma funkcijsko interpretacijo kvantitativnih vzorcev rabe (Biber, Conrad in Reppen 1998: 5). V tej raziskavi uporabljamo delni korpusni pristop, ki ga kombiniramo s kontrastivno analizo.

3.2 KORPUSNA DEJAVNOST V FRANCIJI

O korpusni dejavnosti v Sloveniji obstaja nemalo zapisov, na kratko smo jo orisali v razdelkih 3.1.1 in 3.1.2, medtem ko se o korpusni dejavnosti v Franciji v slovenskem prostoru ni veliko pisalo, zato jo bomo predstavili v tem podpoglavju in izpostavili ključne francoske korpuse, pri čemer se bomo osredotočili na korpuse sodobne pisne francoščine.²²

Korenine korpusne dejavnosti v Franciji segajo pred leto 1950, ko je bil za potrebe poučevanja zgrajen prvi francoski predelektronski korpus (Kennedy 1998: 16). Podobno kakor za angleščino se je gradnja prvega elektronskega korpusa francoščine začela v 60. letih 20. stoletja. To je bil *Frantext*, korpus večinoma literarnih besedil, nastalih med 16. in 20. stoletjem, ki danes obsega 254 milijonov besed in je proti plačilu dostopen na spletu (gl. preglednico 1). Zbirka besedil *Frantext*, ki je začela nastajati na nacionalnem inštitutu za francoski jezik (INaLF – CNRS) in jo sproti dopolnjujejo z novimi besedili, je pomembna še z enega vidika, in sicer je predstavljala osnovo za gradnjo 17 knjig slovarja *TLF (Trésor de la langue française)* (Habert, Nazarenko in Salem 1997: 7), ki je prosto dostopen na spletu.²³ Šlo je za francosko-ameriški projekt, slovar pa naj bi bil namenjen za zgodovinske raziskave in leksikografske potrebe (Kennedy 1998: 59). V 90. letih je nastalo še nekaj manjših enojezičnih francoskih korpusov (npr. *Menelas*, *Mitterand1*, *Enfants*; gl. Habert, Nazarenko in Salem 1997: 18), namenjenih specifičnim raziskavam; njihova dodana vrednost sta lematizacija in oblikoslovna označenost, vendar korpusi niso v javni rabi. Omeniti velja še evropski projekt MULTTEXT (1994–95), v katerega je bila vključena tudi francoščina: leta 1997 je

22 Za francoščino obstaja veliko govornih korpusov, korpusov francoščine iz starejših obdobj (npr. iz antike, srednjega veka, novega veka), učnih korpusov ipd., ki jih tu ne bomo izpostavljali. Navedeni in opisani so, med drugim, na povezavi [https://www.corpusfinder.ugent.be/corpora?f\[\]=field_corpus_language:10](https://www.corpusfinder.ugent.be/corpora?f[]=field_corpus_language:10).

23 Glej <http://atilf.atilf.fr/tlf.htm>. Slovarja od leta 1994 naprej ne posodablja več.

bil na podlagi tega objavljen korpus 200 000 besed iz Uradnega lista Evropskih skupnosti, ki je bil označen in razdvoumljen (Valli 2000: 79–80).

Kot ugotavlja Habert (2005: 8), se je v manj kot desetih letih zanimanje za korpuse v francoskem jezikoslovju močno povečalo, kar kažejo številne konference, delavnice, specializirane revije (ali zgolj posamezne številke), dela (npr. Habert, Nazarenko in Salem 1997; Habert 2005) itn. (Habert 2005: 8). Vendar je treba ob tem dodati, da je zanimanje usmerjeno predvsem v jezikovne tehnologije oziroma v razvoj orodij za avtomatsko obdelavo naravnega jezika (označevalniki ipd.), veliko manj pa v gradnjo samih korpusov za potrebe jezikoslovnih/prevodoslovnih raziskav. Stanje se do tega trenutka v Franciji ni veliko spremenilo: na specializiranih korpusnih konferencah je v ospredju razvoj jezikovnih tehnologij,²⁴ na jezikoslovno usmerjenih konferencah²⁵ pa pred korpusnimi podatki še vedno močno prednjačijo ročno zbrani primeri iz pisnih besedil ali primeri, pridobljeni prek spletnih brskalnikov (npr. Google). Razlog za manjšo gradnjo korpusov je po eni strani povezan s tehničnimi vidiki gradnje, med drugim z urejanjem avtorskih pravic, po drugi pa z nepoznavanjem korpusnega pristopa in/ali njegovih prednosti. Na področju poučevanja jezikov Boulton (2008: 37) ugotavlja, da je zapoznelost rabe korpusov med učitelji in učečimi pogojena s francosko kulturo, ki je nezaupljiva do strogo deskriptivnega pristopa k jezikovni rabi, po drugi strani pa na nezanimanje vpliva tudi pomanjkanje študij, iz katerih bi bil razviden doprinos korpusov na področju poučevanja. Zato bi bilo najprej treba izpolniti tri pogoje, ki jih navaja Fligelstone (1993), preden lahko pričakujemo razcvet korpusnega *jezikoslovja*²⁶ v Franciji: a) poučevanje korpusnega jezikoslovja, b) uporaba korpusov pri jezikovnem pouku in c) izobraževanje slušateljev, kako se s pomočjo korpusa naučiti jezika. Nenazadnje bi, po zgledu angleško govorečih držav ali Slovenije, zanimanje Francozov gotovo zbudil tudi kakšen velik oziroma odmeven nacionalni projekt gradnje splošnega referenčnega korpusa francoščine, ki ga za zdaj še ni (Habert 2005: 43) in ga po besedah Natalie Kübler (ustna komunikacija, 2017) verjetno tudi ne bo, predvsem zaradi težav s pridobivanjem avtorskih pravic.

Obstoječe francoske korpuse grobo lahko razdelimo v dve skupini:

- a) diahroni enojezični korpusi, namenjeni proučevanju spreminjanja francoskega jezika skozi posamezna časovna obdobja: večinoma jih sestavljajo literarna besedila (npr. *Frantext*, *Abu*) in znanstvena literatura (npr. *COLISciences*);²⁷

24 Primera konferenc: *6me Journées de la Linguistique de Corpus*, Université de Bretagne Sud, Lorient, Francija, 10.–12. 9. 2009; *9th International Conference on Corpus Linguistics*, Pariz, 31. 5.–2. 6. 2017.

25 Primer mednarodne konference mladih raziskovalcev: *CEDIL 2010 (International Conference of Young Researchers in Language Didactics and Linguistics)*, Grenoble, Francija, 29. 6.–2. 7. 2010.

26 Avtorčin poudarek.

27 Glej <http://www.michael-culture.org/17487/>.

- b) sinhroni enojezični specializirani korpusi: sestavljajo jih sodobna, žanrsko in/ali področno homogena besedila, zlasti časopisna (*Le Monde*, *Le Monde diplomatique*, *Est Républicain*) in znanstvena (*ScienQuest*, *La Recherche*) (gl. preglednico 1).

Pomembnejši sodobni pisni korpusi so predstavljeni v preglednici 1; nekaj jih je prosto dostopnih, veliko pa plačljivih. Seznam ni popoln, saj obstaja veliko t. i. garažnih korpusov, ki jih posamezniki ali laboratoriji hranijo za svoje raziskave (kar je spet povezano z neurejenimi avtorskimi pravicami). Mnogi korpusi nastanejo na podlagi časopisnih arhivov (npr. primeri 1, 2, 8, 11 iz preglednice 1), nekateri so tudi popolnoma »surovi«, zato bi jih bilo pravzaprav bolje imenovati besedilne zbirke oziroma arhivi kakor korpusi. Veliko korpusov nastane tudi na osnovi že obstoječih (npr. iz *Frantexta* bi lahko vzeli podkorpus literature z začetka 20. stoletja in ga vključili v svoj korpus), v zadnjem desetletju pa je nastalo tudi precej korpusov besedil s spleta (npr. *French Web 2012* (9 milijard besed) iz družine korpusov *TenTen* znotraj spletne orodjarne *SketchEngine*), ki jih je mogoče zgraditi razmeroma hitro. Drugih tipov korpusov, npr. dvo- ali večjezičnih vzporednih in specializiranih, namenjenih jezikovnim in prevodoslovnim raziskavam, v Franciji skoraj ni; francoščino v takšne korpuse navadno vključujejo raziskovalci iz drugih držav (npr. Johanssonov *ENPC*, francosko-slovenski korpus *FraSloK*) – izsledke (kontrastivnih) raziskav uporabljajo pri poučevanju in pripravi učnega gradiva (slovnice, učbenikov ipd.), avtentično besedilno gradivo pa je pomembno tudi pri terminološkem oziroma leksikografskem delu. Za francoščino na spletu sicer najdemo nekaj manjših vzporednih korpusov z angleščino (npr. *Termsearch* – <http://www.termsearch.info/> in *Tradooit* – <http://www.tradooit.com/>), omeniti pa je treba še hibridna vira *Glosbe* (<https://glosbe.com/tmem/>) in *Linguee* (<https://www.linguee.fr/francais-slovene>), ki poleg slovarja vsebujeta spletni konkordančni in sta že nekaj let zelo priljubljena med študenti, saj poleg številnih tujih jezikov vključujeta tudi slovenščino.

Za konec lahko rečemo, da je za francoščino na voljo nekaj enojezičnih korpusov, vendar so ti področno zelo omejeni oziroma specializirani, mnogi tudi zajemajo besedila starejšega datuma ali jezik, ki ni normativen (predvsem korpusi spletnih besedil), zato bi nujno potrebovali besedilnozvrstno raznolik korpus splošnega sodobnega francoskega jezika, kot je, na primer, *Gigafida 2.0*, ki bi služil potrebam korpusnih jezikoslovcev in prevodoslovcev v Franciji in zunaj njenih meja.

Preglednica 1: Pregled francoskih enojezičnih korpusov.²⁸

št.	Podatki o korpusu
1	<p>Besedilni korpus 'Le Monde Diplomatique' v francoščini (1980-1998)</p> <p>Zgradba: elektronski arhiv člankov iz francoske izdaje, objavljenih med leti 1980 in 1998</p> <p>Velikost: približno 8 milijonov besed</p> <p>Format: HTML</p> <p>Dostopnost: na CD-plošči, distributer: ELRA, cena: 171 EUR člani, 295 EUR nečlani</p> <p>Več informacij: http://catalog.elra.info/product_info.php?cPath=42_43&products_id=7</p>
2	<p>Besedilni korpus 'Le Monde Diplomatique' v francoščini (1999-2006)</p> <p>Zgradba: elektronski arhiv člankov iz francoske izdaje, objavljenih med leti 1999 in 2006</p> <p>Velikost: približno 2,9 milijona besed</p> <p>Format: HTML</p> <p>Dostopnost: na CD-plošči, distributer: ELRA, cena na leto: 46 EUR člani, 69 EUR nečlani</p> <p>Več informacij: http://catalog.elra.info/product_info.php?cPath=42_43&products_id=9</p>
3	<p>Est Républicain</p> <p>Zgradba: vse številke regionalnega dnevnika <i>Est Républicain</i> iz let 1999, 2002 in 2003</p> <p>Format: XML – TEI P5, kodiranje UTF-8</p> <p>Dostopnost: prost dostop prek strani http://www.cnrtl.fr/corpus/estrepublikain/</p>
4	<p>Francoski korpus PAROLE</p> <p>Velikost: približno 20 milijonov besed</p> <p>Zgradba: časopisni članki (<i>Le Monde</i> – 13 856 763 besed), periodika (CNRS Info, revija <i>Hermès</i> – 942 963 besed), knjižno gradivo (izdaje CNRS – 3 267 409 besed), razno (besedila ELRE iz drugih projektov – 2 025 964 besed)</p> <p>Format: PAROLE</p> <p>Dostopnost: na CD-plošči (golo besedilo), distributer: ELRA, cena: 1540 EUR člani, 4300 EUR nečlani</p> <p>Več informacij: http://catalog.elra.info/product_info.php?cPath=42_43&products_id=565</p>

²⁸ Podatki v preglednici so bili nazadnje preverjeni januarja 2020.

št.	Podatki o korpusu
5	<p>Frantext</p> <p>Velikost: približno 254 milijonov besed</p> <p>Zgradba: 80 % dela francoske literature (11.–21. stoletje), 10 % znanstvena in tehnična dela)</p> <p>Iskanje: po besedah, lemah, regularnih izrazih (po celotnem korpusu ali izbranih delih)</p> <p>Format: XML – TEI P5, kodiranje UTF-8</p> <p>Dostopnost: letna licenca (institucije: 370 EUR, raziskovalci/doktorski študenti: 35 EUR)</p> <p>Več informacij: https://www.frantext.fr</p>
6	<p>French mixed corpus 2012 (<i>fra_mixed_2012</i>)</p> <p>Avtor: Inštitut za informatiko Univerze v Leipzigu²⁹</p> <p>Velikost: približno 1,5 milijarde besed (skoraj 75 milijonov povedi)</p> <p>Zgradba: različni spletni viri (novice in drugo)</p> <p>Dostopnost: https://corpora.uni-leipzig.de/en?corpusId=fra_mixed_2012</p>
7	<p>French Web 2012 (<i>frTenTen12</i>)</p> <p>Velikost: približno 9,9 milijarde besed</p> <p>Zgradba: spletna besedila</p> <p>Označenost: oblikoskladenjsko (TreeTagger)</p> <p>Dostopnost: prek portala Sketch Engine³⁰ (http://www.sketchengine.co.uk/); 30-dnevni brezplačni dostop; akademska licenca od 4,83 EUR/mesec</p>
8	<p>Korpus novinarske francoščine <i>Chambers-Rostand/Le corpus Chambers-Rostand du français journalistique</i></p> <p>Avtorici: Angela Chambers in Séverine Rostand, Univerza v Limericku, Irska</p> <p>Leto izdelave: 2005</p> <p>Velikost: 979 831 besed</p> <p>Zgradba: 1723 člankov iz let 2002 in 2003 iz treh francoskih dnevnikov: <i>Le Monde:</i> 576 člankov/355 046 besed <i>L'Humanité:</i> 576 člankov/367 486 besed <i>La Dépêche du Midi:</i> 570 člankov/257 299 besed</p> <p>Zajete rubrike: uvodnik, kultura, šport, nacionalne novice, mednarodne novice, finance</p> <p>Označenost: besedila so označena samo na ravni odstavkov</p> <p>Dostopnost: besedila je za nekomercialno rabo mogoče prosto naložiti s strani https://ota.bodleian.ox.ac.uk/repository/xmlui/handle/20.500.12024/2491</p>

29 Na Inštitutu za informatiko Univerze v Leipzigu so izdelali še celo vrsto korpusov francoskih spletnih besedil (tudi v jezikovnih različicah držav, kjer govorijo francoščino), objavljenih med 2002 in 2018, ki so dostopni na povezavi https://corpora.uni-leipzig.de/en?corpusId=fra_mixed_2012.

30 Na portalu Sketch Engine najdemo celo kopico korpusov (mdr. Frantext), večino sestavljajo spletna besedila, nekaj je tudi korpusov besedil EU: <https://www.sketchengine.eu/corpora-and-languages/french-text-corpora/>.

št.	Podatki o korpusu
9	<p>Korpus raziskovalnih člankov v francoščini Chambers-Le Baron/Corpus Chambers-Le Baron d'articles de recherche en français</p> <p>Avtorici: Angela Chambers in Florence Le Baron</p> <p>Leto nastanka: 2006</p> <p>Velikost: 1 045 872 besed</p> <p>Zgradba: 160 člankov iz 20 različnih revij (recenziranih), objavljenih med leti 1998 in 2006; zvrsti: mediji/kultura, literatura, jezikoslovje in učenje jezikov, družbena antropologija, pravo, ekonomija, sociologija, družbene vede, filozofija, zgodovina, komunikologija</p> <p>Format: golo besedilo</p> <p>Dostopnost: prost dostop po odobreni prošnji: https://ota.bodleian.ox.ac.uk/repository/xmlui/handle/20.500.12024/2527</p> <p>Več informacij: https://ota.bodleian.ox.ac.uk/repository/xmlui/handle/20.500.12024/2527</p>
10	<p>Korpus sodobne francoščine, anaforično označen</p> <p>Avtorji: ekipa CRISTAL-GRESEC (Univerza Stendhal-Grenoble 3) in XRCE</p> <p>Velikost: več kot milijon označenih besed</p> <p>Zgradba: znanstveni in humanistični članki, odlomki iz časopisov in revij, pravna besedila itn.</p> <p>Označenost: na ravni anafore (avtomatsko in ročno)</p> <p>Dostopnost: na CD-plošči, distributer: ELRA, cena: 250 EUR člani, 1000 EUR nečlani</p> <p>Več informacij: http://catalog.elra.info/product_info.php?cPath=42_43&products_id=634</p>
11	<p>Le Monde</p> <p>Zgradba: članki iz časnika <i>Le Monde</i>, objavljeni med leti 1987 in 2007</p> <p>Format: članki 1987–2002 v formatu ASCII, članki 2003–2007 v formatu .xml</p> <p>Dostopnost: na CD-plošči; distributer: ELRA; cena: 240,91 EUR (na leto za člane ELRE), 313,18 EUR (na leto za nečlane)</p> <p>Več informacij: http://catalog.elra.info/product_info.php?cPath=42_43&products_id=438</p>
12	<p>Znanstveni korpus sodobne francoščine (revija 'La Recherche')/Corpus Scientifique du français contemporain (magazine 'La Recherche')</p> <p>Avtor: Univerza v Nantesu v okviru projekta, ki ga je financirala Evropska komisija</p> <p>Velikost: 447 244 pojavnice, 30 238 različnic</p> <p>Zgradba: vsi članki revije <i>La Recherche</i>, objavljeni leta 1998</p> <p>Označenost: na ravni besed (pripis slovnične kategorije in osnovne oblike), v skladu s smernicami TEI</p> <p>Dostopnost: na CD-plošči, distributer: ELRA, cena: 240/310 EUR za akademsko rabo, 1200/1500 EUR za komercialno rabo</p> <p>Več informacij: http://catalog.elra.info/product_info.php?cPath=42_43&products_id=594&language=fr</p>

št.	Podatki o korpusu
13	<p>Lextutor – francoski korpus v.7</p> <p>Avtor: Tom Cobb, Univerza v Montréalu</p> <p>Velikost: približno 40 milijonov besed</p> <p>Zgradba: <i>Le Monde</i> (1998): 1 110 392 besed Govorjena besedila (neopredeljeno): 150 000 besed Pisna besedila (neopredeljeno): 150 000 besed Maupassant: 1 275 000 besed Corpatext (4 podkorpusi, proza): 38 362 000 besed</p> <p>Iskanje: po posameznih podkorpusih</p> <p>Dostopnost: prost dostop prek konkordančnika na strani https://lex tutor.ca/conc/fr/</p>
14	<p>ScienQuest (Corpus « Écrits scientifiques en français »)</p> <p>Avtorji: laboratoriji LIDILEM (Grenoble 3), LiCoRN (Lorient, južna Bretanja), LLS (Savoja)</p> <p>Velikost: približno 5 milijonov besed</p> <p>Zgradba: znanstvena besedila (doktorske naloge, znanstveni članki, prispevki s konferenc, zborniki, študentski izdelki, znanstvene revije itn.)</p> <p>Označenost: oblikoskladenjsko (<i>Syntex</i>) v skladu s priporočili XML in TEI</p> <p>Dostopnost: https://corpora.aiakide.net/scientext20/?do=SQ.setView&view=search</p>

3.3 FRANCOŠKO-SLOVENSKI VZPOREDNI KORPUS *FraSLoK*

Francosko-slovenski vzporedni korpus pisnih besedil *FraSLoK* je bil dokončan leta 2011 v okviru doktorske disertacije A. Mezeg (2011b), prvič pa je bil javno predstavljen leta 2010 (Mezeg 2010) na mednarodnem simpoziju *Using Corpora in Contrastive and Translation Studies* na univerzi Edge Hill v Ormskirku v Veliki Britaniji. Korpus je bil primarno zgrajen za potrebe teme doktorske disertacije, tj. proučevanja polstavkov v sodobni francoščini in prevodni slovenščini, saj v času pisanja ni bilo na voljo nobenega vzporednega francosko-slovenskega elektronskega korpusa pisnih besedil,³¹ in je še danes, skoraj desetletje pozneje, edini tovrstni vir za omenjeni jezikovni par. Potreba po gradnji elektronskega korpusa je sicer izhajala tudi iz zavedanja, da jezikoslovne raziskave, v nasprotju s prepričanjem Chomskega (gl. McEnery in Wilson 1996: 4–11), ne morejo temeljiti samo na intuiciji rojenega govorca, temveč tudi oziroma predvsem na primerih rabe naravnega jezika v avtentičnih besedilih.

³¹ Izjema je *Evrokorpus*, ki pa vsebuje le besedila EU in ne omogoča naprednega iskanja, zato ga nismo vključili v raziskavo.

Raziskave polstavkov v francoščini in slovenščini so bile v zadnjem desetletju v skrčeni obliki objavljene predvsem v francoščini (Mezeg 2011a, 2011c, 2013, 2014, 2015, 2017a, 2017b, 2019c), medtem ko želimo v pričujoči monografiji rabo polstavkov v francoščini in njihovo prevajanje v slovenščino predstaviti celovito in enovito ter s tem slovenskemu trgu ponuditi delo, ki bo v ožjem smislu uporabno za poučevanje francoske slovnice in prevajanja kakor tudi za prevajalce v praksi, v širšem smislu pa bo predstavljalo teoretičen in praktičen prispevek k razvoju francosko-slovenske protistavne slovnice ter diskurzivnih in prevodoslovnih študij.

Zahvaljujoč projektu *Slovensko prevodoslovje – viri in raziskave*, ki ga je vodila Š. Vintar (2013), je francosko-slovenski korpus na voljo širši javnosti (gl. 3.1.2) in je bil do sedaj že uporabljen za proučevanje raznovrstnih jezikoslovnih, prevodoslovnih, leksikalnih in stilističnih pojavov z vidika francosko-slovenskega jezikovnega para (Gorjan 2012; Gregorčič 2012 in 2017; Kavčič 2012; Kordiš 2012; Perko in Mezeg 2012; Prelaz 2014; Markelc 2015; Horvat 2016; Turk 2016; Mezeg 2018, 2019a in 2019b; Schlamberger Brezar 2011, 2012, 2013, 2015, 2017 in 2018; Struna Berden 2018), na njem pa temelji tudi praktični del univerzitetnih učbenikov francoščine (Schlamberger Brezar in Mezeg 2010 in 2018).

Zasnova in gradnja korpusa *FraSloK* sta natančno opisani v Mezeg 2011b (98–130), zato bomo v nadaljevanju navedli le ključne lastnosti korpusa, pomembne za raziskavo.

Gradnja vzporednih korpusov je primarno odvisna od razpoložljivosti prevodov za dani jezikovni par (Vintar 1999: 63; Schlamberger Brezar 2009a: 94) in od dovoljenja besedilodajalcev za uporabo besedil v raziskovalne namene. Prav to je odločilno vplivalo na končno podobo francosko-slovenskega korpusa, ki ga sestavljata sorazmerno velika podkorpusa stavčno poravnanih sodobnih publicističnih in literarnih besedil, kar omogoča primerljivost rezultatov med omenjenima tipoma besedil.

Odločitev za samó vzporedna sodobna pisna besedila (tj. zapisana besedila, primarno namenjena branju) je izhajala iz ocene, da so ta količinsko bolj razpoložljiva in z vidika besedilnih tipov raznovrstnejša, pogojena pa je bila tudi s splošnim prepričanjem, da je »pisni jezik tradicionalno prestižna oblika jezika, načeloma bolj podvržena tvorčevemu samonadzoru in kot taka usmerjevalka splošne jezikovne zmožnosti za javno in formalno sporazumevanje« (Stabej 1998: 100).

Za cilj smo si zastavili približno milijon besed na jezik, kar naj bi omogočalo dovoljšnje število podatkov za proučevanje raznovrstnih jezikovnih pojavov, predvsem slovničnih (Sinclair 1991: 100; Hunston 2002: 26),³² na primer francoskih

³² Razen če ne gre za izjemno redek jezikovni pojav.

polstavkov, za katere domnevamo, da se v pisnih besedilih pojavljajo razmeroma pogosto.

Glede na pisna besedila, ki so bila v času gradnje razpoložljiva (sodobni francoski izvorniki in njihovi prevodi v slovenščini) (gl. Mezeg 2011b: 102–106), smo se v korpus odločili vključiti literarna besedila (romane) in časopisne članke iz mesečnika *Le Monde diplomatique*, in sicer zaradi treh ključnih pogojev, ki jih drugi besedilni tipi ne izpolnjujejo v celoti: a) zadostno število besedil različnih avtorjev, prevajalcev in založb, da se izognemo prevelikemu vplivu posameznega avtorja ali prevajalca na rezultate analize, b) natančen podatek o jeziku izvornika in c) popolna vzporednost, ki je nujna za stavčno poravnavanje besedil. Ta besedila so izpolnjevala tudi kriterij kakovosti, saj so jih prevedli uveljavljeni oziroma šolani prevajalci, prevodi pa so bili jezikovno pregledani in objavljeni v tiskani obliki, kar je zelo pomembno za jezikoslovne oziroma prevodoslovne raziskave pisnega jezika, saj »natisnjena besedila [...] nimajo vrednosti le kot primer in dokaz obstoja in rabe posameznih jezikovnih znakov, temveč sooblikujejo tudi jezikovno zmožnost govorcev slovenskega jezika« (Stabej 1998: 102). Ob tem se sicer postavlja vprašanje, ali cenzurirana besedila res kažejo naravno sliko rabe jezika. Avtentična besedila so del realne pisne, govorne ali elektronske komunikacije, vsak neavtorski poseg v besedilo pa z vidika avtentičnosti ustvari neke vrste umetno jezikovno situacijo (Gorjanc 2005: 11). V tem pogledu lektorirana besedila bolj kažejo na jezikovno normo kakor na avtentično jezikovno rabo, zato je podatek o (ne)lektoriranosti besedil korpusa treba upoštevati pri analizi rezultatov.

FraSloK vsebuje cela besedila, pri čemer se zavedamo velike nesorazmernosti dolžine časopisnih člankov in romanov, kar je treba upoštevati pri statističnih analizah in interpretaciji rezultatov. Razdeljen je na dva podkorpusa, in sicer na publicistični in literarni podkorpus.

Publicistični podkorpus sestavlja 300 naključno izbranih člankov iz francoske izdaje *Le Monde diplomatique* (objavljenih med leti 2005 in 2009)³³ in njihovih slovenskih prevodov iz slovenske različice *Le Monde diplomatique v slovenščini*³⁴ (objavljenih med leti 2006 in 2009).³⁵ Kot je razvidno iz preglednice 2,³⁶ šteje nekaj več kot milijon besed oziroma pojavnic.³⁷ Slovenski del obsega 10 % manj besed kakor francoski del, kar je mogoče pripisati razlikam v izražanju v francoščini in slovenščini.³⁸

33 Za seznam vključenih francoskih člankov glej Mezeg 2011b (346–358).

34 Slovenska različica od leta 2013 ne izhaja več.

35 Za seznam vključenih prevodov francoskih člankov glej Mezeg 2011b (359–369).

36 Podatki o velikosti so pridobljeni s pomočjo programskega orodja WordSmith (Scott 2007).

37 Pojavnica (angl. *token*) je vsaka beseda med dvema presledkoma (npr. 'biti').

38 To, med drugim, lahko pripišemo dejstvu, da v nasprotju s francoščino samostalniške besedne zveze v slovenščini ne uvajajo člani in da so osebni zaimki zajeti v glagolskem obrazilu, ne pa eksplicitno izraženi v površinski strukturi. V slovenščini je namreč slovnični osebek razviden iz glagolskega obrazila (npr. *je strgal* → on), v francoščini pa mora biti osebni zaimek izražen, ko se prvič pojavi v povedi (npr. *il arrachait*).

Preglednica 2: Velikost publicističnega podkorpusa (LMD).

Publicistični podkorpus				
	Število pojavnic	%	Skupno število pojavnic na podkorpus	%
Francoski del	637 297	55 %	1 164 074	100 %
Slovenski del	526 777	45 %		

Literarni podkorpus zaradi primerljivosti s publicističnim glede obsega in časa nastanka besedil vsebuje 12 izvirnih francoskih romanov (objavljenih med leti 1989 in 2006) in njihovih slovenskih prevodov (objavljenih med leti 1997 in 2008), kot je razvidno iz preglednice 3.

Preglednica 3: Seznam izvirnih francoskih romanov in njihovih slovenskih prevodov, vključenih v literarni podkorpus *FraSloK*.

Avtor izvirnika/ prevajalec	Francoski naslov/ slovenski naslov	Leto objave v Franciji/ Sloveniji	Francoska založba/ slovenska založba
Hervé Guibert Brane Mozetič	<i>Fou de Vincent</i> <i>Nor na Vincenta</i>	1989 2007	Les Éditions de Minuit ŠKUC
Philippe Grimbert	<i>Un secret</i>	2004	Éditions Grasset & Fasquelle
Jožica Grum	<i>Skrivnost</i>	2008	Didakta
Jean Echenoz Suzana Koncut	<i>Je m'en vais</i> <i>Grem</i>	1999 2008	Les Éditions de Minuit Modrijan
Dai Sijie	<i>Balzac et la petite tailleuse chinoise</i>	2000	Éditions Gallimard
Alenka Moder Saje	<i>Balzac in kitajska šiviljica</i>	2002	Učila International
Marie Darrieussecq Marko Crnkovič	<i>Truismes</i> <i>Svinjarije</i>	1997 1997	P.O.L. Éditeur DZS
Laurent Gaudé Tjaša Mohar	<i>Eldorado</i> <i>Eldorado</i>	2006 2007	Actes Sud Celjska Mohorjeva družba
Pierre Mérot Jan Jona Javoršek	<i>Mammifères</i> <i>Sesalci</i>	2003 2007	Éditions Flammarion Mladinska knjiga
Fatou Diome	<i>Le ventre de l'Atlantique</i>	2003	Éditions Anne Carrière
Ana Barič	<i>Trebuh Atlantika</i>	2007	Sanje

Avtor izvirnika/ prevajalec	Francoski naslov/ slovenski naslov	Leto objave v Franciji/ Sloveniji	Francoska založba/ slovenska založba
Michel Houellebecq Mojca Medvedšek	<i>Plateforme</i> <i>Platforma</i>	2001 2002	Éditions Flammarion Cankarjeva založba
André Makine Nadja Dobnik	<i>Le testament français</i> <i>Francoski testament</i>	1995 2005	Éditions Mercure de France Študentska založba Litera
Shan Sa Ana Barič	<i>Impératrice</i> <i>Cesarica</i>	2003 2007	Éditions Albin Michel S.A. Učila International
Pascal Bruckner Jaroslav Skrušný	<i>L'Amour du prochain</i> <i>Ljubezen do bližnjega</i>	2004 2007	Éditions Grasset & Fasquelle Študentska založba

Kot je razvidno iz preglednice 4, literarni podkorpus vsebuje nekaj več kot 1 300 000 besed³⁹ in je le slabih 6 % večji od publicističnega podkorpusa, tako da še vedno lahko rečemo, da je korpus *FraSloK* uravnotežen z vidika zajetih tipov besedil.

Preglednica 4: Velikost literarnega podkorpusa (LIT).

Literarni podkorpus				
	Število pojavníc	%	Skupno število pojavníc na podkorpus	%
Francoski del	701 715	54 %	1 302 911	100 %
Slovenski del	601 196	46 %		

Korpus *FraSloK* je bil zgrajen v okolju Windows z orodjem ParaConc (stavčna poravnava) Michaela Barlowa (2005) in obsega 2 466 985 besed oziroma pojavníc. V okviru projekta *Slovensko prevodoslovje – viri in raziskave* (Vintar 2009) se je ponudila tudi priložnost za označitev korpusa, tako da sta francoska podkorpusa besednovrstno označena z orodjem TreeTagger (Schmid 1994), slovenska pa oblikoskladenjsko z označevalnikom ToTale (Erjavec in sod. 2005).⁴⁰ Lastnosti francosko-slovenskega korpusa *FraSloK* povzema preglednica 5.

³⁹ Francoski del je od slovenskega večji za približno 8 %; razlogi za to so podobni kakor v primeru publicističnega podkorpusa.

⁴⁰ Pretvorbo v format XML, tokenizacijo, segmentacijo, lematizacijo in označevanje francosko-slovenskega korpusa je opravil Tomaž Erjavec z Inštituta Jožef Stefan.

Preglednica 5: Lastnosti francosko-slovenskega korpusa *FraSloK*.

Kategorija	Publicistični podkorpus	Literarni podkorpus
prenosnik	pisni (za branje)	pisni (za branje)
jezikovna smer	francoščina → slovenščina	francoščina → slovenščina
časovno obdobje	2005–2009 (sinhroni)	1989–2008 (sinhroni)
besedilna zvrst	neumetnostna (publicistična)	umetnostna
besedilni tip	časopisni članek	roman
besedilni status	original	original
lektoriranost	da	da
avtorskost (avtorji izvirnih besedil)	eno- ali večavtorsko (novinarji)	enoavtorsko (pisatelji)
prevajalci	agencije, izkušeni prevajalci, študenti prevajalstva	književni prevajalci
spol avtorjev in prevajalcev	moški in ženski	moški in ženski
format besedil	TXT (ANSI) XML (UTF-8)	TXT (ANSI) XML (UTF-8)
poravnava	na ravni povedi	na ravni povedi
tokenizacija	da	da
segmentacija	da	da
lematizacija	da	da
označenost francoskih besedil	besednovrstna	besednovrstna
označenost slovenskih besedil	oblikoskladenjska	oblikoskladenjska

4

Francoski polstavki v korpusu *FraSloK*

Na odločitev o gradnji elektronskega korpusa je odločilno vplivala prednost elektronskega iskanja oziroma luščenja primerov in analiziranja potencialno velikega števila zelenih podatkov s pomočjo konkordančnih orodij, v nasprotju z ročnim izpisovanjem primerov, ki je prav tako zamudno in katerega glavna pomanjkljivost je, da takšni sezname navadno služijo proučevanju enega samega jezikovnega pojava in jih ni mogoče uporabiti za druge raziskave.

Večina dosedanjih raziskav francoskih polstavkov je zaradi njihove kompleksne zgradbe temeljila na primerih, ročno izpisanih iz tiskanih besedil, zato metoda računalniškega luščenja polstavkov, ki jo bomo uporabili v tej raziskavi, predstavlja novost na področju proučevanja tega jezikovnega pojava.

V tem poglavju bomo izpostavili metodologijo luščenja francoskih polstavkov iz korpusa *FraSloK* in predstavili rezultate luščenja po posameznih tipih, na koncu pa ovrednotili uporabnost računalniškega luščenja in strnili ugotovitve glede pogostnosti obravnavanih vrst francoskih polstavkov v časopisnih člankih in romanih iz korpusa *FraSloK*.

4.1 METODOLOGIJA LUŠČENJA FRANCOSKIH POLSTAVKOV

Kolikor vemo, za zdaj ni na voljo komercialnih ali javno dostopnih programskih orodij, ki bi omogočala avtomatsko luščenje francoskih polstavkov. Poleg tega je zaradi omejevalnih kriterijev, ki določajo zgradbo francoskega polstavka (npr. položaj v povedi, neizraženost osebka in osebne glagolske oblike na površinski ravni, vrsta jedra (pridevnik, samostalnik, gerundij itn.), ki ga lahko uvaja ali mu sledi prislov, veznik itn.), težko oblikovati ukaze, ki bi omogočali avtomatsko iskanje. Zaradi tega kakor tudi zaradi dejstva, da je gradnja primerne korpusa, če nam od že zgrajenih nobeden ne ustreza ali nam ni dostopen, zapletena in zamudna, se večina jezikoslovcev, ki se ukvarjajo s proučevanjem francoskih polstavkov v pisnih besedilih, odloča za ročno iskanje primerov v tiskanih besedilih (npr. Combettes 1998; Havu 2002a, 2002b, 2003; Neveu 1998).

V literaturi smo sicer zasledili dve raziskavi, ki omenjata računalniško iskanje polstavkov:

- a) Boch, Tutin in Laurent so v članku iz leta 2009 analizirali primere pridevniških polstavkov, ki izražajo čustva, izluščeni iz korpusa *Frantext*, vendar metodologije luščenja niso predstavili;
- b) Jackiewicz, Charnois in Ferrari so v članku iz leta 2009 predstavili model avtomatskega luščenja polstavkov v sistemu Linguastream na osnovi

zapletenih slovničnih ukazov, kar zahteva obvladanje programiranja; njihova metoda za našo raziskavo ni uporabna zaradi omejitev iskalnih funkcij programa ParaConc, ki ga bomo uporabili v raziskavi, saj ta podpira samo regularne izraze in besednovrstne oznake.

Poskusi avtomatskega luščenja polstavkov torej obstajajo, čeprav so redki in bodisi niso opisani ali pa so preveč zapleteni za uporabnika z osnovnim računalniškim znanjem. Metoda, ki jo bomo uporabili v tej raziskavi, je razmeroma preprosta in bi bila v primeru dobrih rezultatov uporabna za druge jezikoslovce, ki niso večji programiranja in jih zanima korpusni pristop k proučevanju polstavkov.

Luščenje polstavkov iz korpusa *FraSloK* bo potekalo z uporabo orodja ParaConc na osnovi ukazov, sestavljenih iz besednovrstnih oznak in regularnih izrazov. Čeprav se zavedamo morebitnih napak pri avtomatskem pripisu besedne vrste določeni besedi,¹ v tej raziskavi uporabljamo označeni korpus, saj bi bilo zaradi kompleksne zgradbe francoskih polstavkov iskanje po posameznih besedah ali končnicah zelo zamudno² in rezultati vprašljivi, s tem pa bi bila vprašljiva tudi smiselnost korpusnega pristopa v tej raziskavi.

Morebitne napake pri avtomatskem označevanju lahko pripeljejo do neustreznih zadetkov pri računalniškem luščenju,³ še huje pa je, če zaradi tega ostanemo brez relevantnih primerov.⁴ Zato je težko trditi, da smo, na primer, izluščili vse polstavke tipa *x*, saj vedno obstaja možnost, da zaradi napačno pripisanih oznak posamezen ukaz ni zajel prav vseh pojavitev. Kljub temu besednovrstne oznake (gl. preglednico 6) omogočajo sestavo natančnejših ukazov, kakor če bi iskali po posameznih besedah, regularni izrazi⁵ (gl. preglednico 7) pa iskanje zapletenih vzorcev v korpusnih besedilih; ker je z njimi mogoče omejiti iskalne pogoje, so rezultati natančnejši, kakor če bi polstavke iskali le na osnovi oznak za besedne

1 Francoska beseda *été*, na primer, je lahko samostalnik (*poletje*) ali pretekli deležnik (*bil*).

2 Če bi, na primer, v literarnem podkorpusu želeli poiskati vse francoske polstavke s sedanjo deležniško obliko prek končnice *-ant*, bi dobili 8295 zadetkov, ki bi jih morali ročno pregledati na osnovi kriterijev polstavčnosti, da bi dobili uporabne zadetke. Z ukazi, sestavljenimi iz besednovrstnih oznak in regularnih izrazov, smo skupaj dobili 1415 zadetkov, od tega je bilo levih polstavkov 321, desnih pa 802 (skupaj 1123), kar pomeni, da je bilo neuporabnih zadetkov 292 oziroma 21 %. Na osnovi končniškega iskanja bi bilo torej neuporabnih 7172 oziroma 86 % primerov, zaradi česar je metoda, ki bo uporabljena v tej raziskavi, primernejša za luščenje kompleksnih francoskih polstavčnih struktur.

3 Z ukazom $\langle w \text{ Gds} \rangle [A-Z] w +$ smo, na primer, želeli poiskati leve polstavke, ki jih neposredno uvaja sedanji deležnik (v korpusu ima oznako *Gds*). Od 244 zadetkov jih je bilo uporabnih 162 oziroma 66 %, večina od drugih 82 zadetkov pa je bila neuporabna predvsem zaradi napačno pripisanih besednovrstnih oznak (npr. *pendant*, *devant* in *en* niso sedanji deležniki, temveč predlogi; več o tem v razdelku 4.2.2).

4 Kot bo prikazano v nadaljevanju (4.2.1), pri luščenju gerundijskih polstavkov, na primer, ne bi zajeli vseh relevantnih primerov, če bi v iskalnem pogoju predlog *en*, ki uvaja gerundij, omejili z oznako *De* (enostavni predlog), saj se je med preizkušanjem ukazov izkazalo, da je predlog *en*, ki mu sledi glagolska oblika s končnico *-ant* (*Gds*), TreeTagger v tej kombinaciji označil tudi z osebnim zaimkom (*Zo*) ali celo s pridevnikom (*P*), kar je slovnično neustrezno.

5 Regularne izraze uporabljamo pri iskanju in zamenjavi nizov znakov. Sestavljeni so iz »literalov, nadomestnih znakov in operatorjev. Literali so številke in črke, ki jih lahko nadomestimo z nadomestnimi znaki, z operatorji pa kombiniramo posamezne dele iskalnega pogoja.« (Gorjanc in Fišer 2010: 43)

vrste. Uporabljeni iskalni ukazi in rezultati računalniškega luščanja bodo natančneje predstavljeni v naslednjem podpoglavju (gl. 4.2).

Preglednica 6: Besednovrstne oznake, uporabljene pri sestavi iskalnih ukazov.

De	enostavni, nesestavljeni predlog
Dp	sestavljene predlog (predlog + člen)
Gdr	glagol, pretekli deležnik
Gds	glagol, sedanji deležnik
K	števniki
P	pridevniki
R	prislovi
Sl	samostalnik, lastno ime
So	samostalnik, občno ime
T	člen
Ts	svojilni pridevniški zaimki
V	vezniki
Zo	osebni zaimki

Preglednica 7: Regularni izrazi, uporabljeni pri sestavi iskalnih ukazov.

.	kateri koli znak
	ali
^	ne
+	eden ali več
?	poljubno (da ali ne)
[A-Z]	katera koli velika začetnica
\w	kateri koli alfanumerični znak
\W	kateri koli nebesedni znak (ki razmejuje besedo, npr. presledek)
{n}	n pojavitev prejšnjega znaka ali izraza
{n,m}	od n do m pojavitev prejšnjega znaka ali izraza
{n,}	najmanj n pojavitev prejšnjega znaka ali izraza
<	začetek besede
>	konec besede

4.2 LUŠČENJE FRANCOSKIH POLSTAVKOV IZ KORPUSA *FRASLOK*

4.2.1 Francoski gerundijski polstavki

V prvem poglavju (gl. 1.4.1) smo izpostavili, da jedro gerundijskega polstavka tvorita predlog *en* in glagolska oblika s končnico *-ant*, ki po obliki ustreza sedanjemu deležniku in ima v korpusu oznako *Gds*. Predlog *en* lahko uvaja prislov ali veznik, med njim in glagolom na *-ant* pa lahko stoji tudi povratnoosebni zaimek *se* (v primeru povratnega glagola) ali drug zaimek (npr. osebni zaimek *le*, *la*, prislovni zaimek *y*). Vse te kombinacije je treba predvideti pri sestavljanju iskalnih pogojev, da bi zajeli čim več relevantnih primerov in se izognili čim več nepravilnim zadetkom. Med preizkušanjem ukazov smo opazili, da *en* pred sedanjo deležniško obliko v korpusu ni označen samo kot predlog (*De*), temveč tudi kot osebni zaimek (*Zo*) ali celo pridevnik (*P*), kar je sploh nepravilno, zato ga v ukazih navajamo kar z besedo in ne z besednovrstno oznako, da ne bi izgubili kakšnega zadetka.⁶

Ob upoštevanju zgornjih kombinacij smo sestavili in preizkusili več ukazov ter jih sproti popravljali oziroma izboljševali, da bi dobili čim več pravih zadetkov in izločili čim več neustreznih. V ukazih ni bilo mogoče upoštevati kriterijev skritega nanosnika in sekundarne predikacije, prav tako ne vejice desno od polstavčnega jedra, saj bi bilo težko določiti, koliko besed se lahko nahaja med glagolsko obliko na *-ant* in vejico, ki polstavek loči od glavnega stavka. Pri preizkušanju ukazov se je izkazalo, da je najpomembneje zajeti vse morebitne elemente, ki stojijo levo od začetka jedra (*en* + glagol na *-ant*) ali med deli jedra, če je to zloženo, druge kriterije pa potem lahko preverimo ročno.

Na koncu smo za luščanje gerundijskih polstavkov uporabili 3 ukaze, in sicer:

Ukaz 1:

```
<w \w+>En(\W<w \w+>\w+){0,1}(\W)?<w Gds>\w+
```

Ta ukaz poišče vse primere, ki jih uvaja *En* (*E* z veliko začetnico, kar pomeni, da stoji na začetku povedi), sledita mu lahko od 0 do 1 beseda (da zajamemo morebitne zaimke) in obvezni glagol na *-ant*, ki po obliki ustreza sedanjemu deležniku (*Gds*); iskalni pogoj ponazarjata primera (1) in (2):

⁶ Mogoče je namreč, da je TreeTagger pojavnici *en* pomotoma pripisal še kakšno drugo neustrezno besedno vrsto.

- (1) *En approchant de la chambre, j'entendis les cris douloureux d'un homme, malgré la porte fermée.* (LIT004-FRA)⁷

[*Ko sem prišel tja, sem zaslišal krike, čeprav so bila vrata zaprta.*
(LIT004-SLV)]

- (2) *En me levant, j'aperçus sur son museau l'éclat d'un sourire.* (LIT011-FRA)

[*Ko sem vstajala, sem na njenem gobcu opazila odblesek nasmeha.*
(LIT011-SLV)]

Kot kaže preglednica 8, se je ta ukaz izkazal za najproduktivnejšega, saj smo z njim zajeli 59 % (literarni podkorpus)⁸ oziroma 66 % (publicistični podkorpus)⁹ vseh izluščenih gerundijskih polstavkov. Neuporabnih zadetkov je bilo v obeh podkorpusih manj kot 10 % (6 % v LIT in 8 % v LMD), pojavili pa so se večinoma zaradi stalnih prislovnih zvez (predvsem *en attendant*, tudi *en attendant que*),¹⁰ ki ne morejo tvoriti jedra gerundijskega polstavka, saj ne izpolnjujejo kriterija skritega nanosnika in sekundarne predikacije. Takšen je, na primer, primer (3); da ne izpolnjuje kriterijev polstavčnosti, je razvidno tudi iz slovenskega prevoda:¹¹

- (3) **En attendant, sourit Mme Silvestre, nous ne disposons même pas d'un siège propre, ni des moyens de payer des salaires de permanents.* (LMD033-FRA)¹²

[*Medtem pa, »se posmebne gospa Silvestre, »nimamo niti lastnega sedeža niti sredstev, da bi izplačali dohodke našim stalno zaposlenim.«* (LMD033-SLV)]

Ukaz 2:

```
(<w R>[A-Z]\w+(\W<w V>\w+)?<w V>[A-Z]\w+(\W<w R>\w+)?(\W)?<w \w+>en(\W<w \w+>\w+){0,1}(\W)?<w Gds>\w+
```

Drugi ukaz je podoben prvemu, le da smo z njim želeli zajeti samo takšne primere, ko pred predlogom *en* lahko stoji še kakšna druga besedna vrsta, in sicer v

7 Oznaka v oklepaju je identifikacijska korpusna številka besedila, iz katerega je vzet dani primer: LIT004-FRA se nanaša na četrto besedilo iz francoskega dela literarnega podkorpusa, to je delo *Balzac et la petite tailleuse chinoise* Daia Sijia. Enake korpusne oznake imajo besedila oziroma primeri v konkordančniku korpusa *Spook*, ki vsebuje literarni podkorpus korpusa *FraSLoK* (<http://nl.ijs.si/cuwi/login/spook>). Za seznam literarnih besedil, vključenih v korpus, glej pod poglavje 3.3 ali Mezeg 2011b (369–370).

8 V nadaljevanju LIT.

9 V nadaljevanju LMD.

10 Te zveze so gramatikalizirani gerundiji, ki so se jim spremenile funkcije, oblike pa so ostale enake gerundiju (gl. Halmøy 2003: 77–79).

11 Prevod je v oglatem oklepaju in je vzet iz korpusa.

12 Enake korpusne oznake imajo besedila oziroma primeri na portalu NoSketch Engine (https://www.clarin.si/noske/run.cgi/corp_info?corpname=lemonde_fr&struct_attr_stats=1), kjer je na voljo publicistični podkorpus korpusa *FraSLoK*. Za seznam publicističnih besedil, vključenih v korpus *FraSLoK*, glej tudi Mezeg 2011b (345–369).

naslednjih kombinacijah: prislov/prislov + veznik/veznik/veznik + prislov (prva beseda se vedno začne z veliko začetnico) + *en* + 0–1 beseda + glagol na *-ant* oziroma sedanji deležnik. Primer (4) kaže kombinacijo veznika in prislova pred gerundijskim polstavčnim jedrom:

- (4) *Et tout en versant un filet d'eau chaude sur le corps de son mari qui, maladroitement, se frottait les épaules et le dos, Charlotte se mit à pleurer.* (LIT010-FRA)

[*In ko je zlivala curek tople vode na telo svojega moža, ki se je nerodno drgnil po ramenih in hrbtu, je Charlotte zajokala.* (LIT010-SLV)]

Ukaz je prinesel malo primerov (20 v LIT (8 %) in 11 v LMD (8 %)), vendar se je izkazal za zelo natančnega, saj je bil v obeh podkorpusih po ročnem preverjanju le po *en* zadetek neustrezen; natančnost ukaza je torej 95 % v literarnem podkorpusu in 92 % v publicističnem podkorpusu. V ponazoritev neustreznega zadetka navajamo primer iz literarnega podkorpusa (5), ki popolnoma ustreza iskalnemu pogoju, vendar *en* ne predstavlja predloga in s tem ni del gerundija, temveč je prislovni zaimек¹³ v zvezi *n'en pouvoir plus* (*ne moči več, biti ves utrujen*); ta primer bi uvrstili k polstavkom s sedanjim deležnikom kot jedrom.

- (5) **N'en pouvant plus, monsieur Ndétare m'inscrit au crayon en bas de sa liste officielle et, dès lors, décida de me faire faire tous les exercices comme aux autres élèves.* (LIT008-FRA)

[**Ves izmučen me je gospod Ndétare nazadnje s svinčnikom vpisal na dno uradnega seznama in sklenil, da bom odtlej delala vse vaje kot drugi učenci.* (LIT008-SLV)]

Ukaz 3:

```
[;«-,](\W)?(<w R>\w+)?(<w V>\w+)?(\W<w R>\w+)?(\W<w V>\w+)?(\W)?<w \w+>en(\W<w \w+>\w+){0,1}(\W)?<w Gds>\w+
```

Tretji ukaz je bil prvotno namenjen luščanju t. i. desnih gerundijskih polstavkov, ki stojijo za glavnim stavkom,¹⁴ vendar se je izkazalo, da zajame tudi leve polstavke, ki lahko stojijo neposredno za nekončnim ločilom¹⁵ ([;«-,], gl. primer (6)) ali pa jih od nekončnega ločila (zlasti vejice) loči prislov in/ali veznik pred njimi (primer (7)):

13 TreeTagger ga je označil z *Zo* (osebni zaimек).

14 V pričujoči raziskavi jih ne obravnavamo.

15 V takšnih primerih poved po navadi uvaja veznik ali prislovno določilo, za vejico pa mu sledi gerundijski polstavek.

- (6) *J'avais une clef de son appartement, maintenant ; en général, **en l'attendant** le soir, je lisais le Cours de philosophie positive, d'Auguste Comte. (LIT009-FRA)*
 [Zdaj sem imel ključ njenega stanovanja. Ponavadi sem zvečer, **medtem ko sem jo čakal**, bral razprave pozitivistične filozofije Augusta Comta. (LIT009-SLV)]
- (7) *En tout cas, **même en se rapprochant, même en rajoutant** une bougie, quels que soient la distance et l'éclairage¹⁶ la physionomie du Flétan reste imprécise, comme si la nature l'avait dispensé d'aspect particulier. (LIT003-FRA)*
 [Kakor koli že, **tudi ko se približa, tudi ko doda** še eno svečo, ostane Skatova zunanost ne glede na razdaljo in osvetlavo nejasna, kot bi ga narava razbremenila vsakršnega izrazitega videza. (LIT003-SLV)]

S tem ukazom smo pridobili 86 (33 %) primerov gerundijskih polstavkov v literarnem podkorpusu in 35 (26 %) v publicističnem.¹⁷

Kot kaže preglednica 8, smo z danimi ukazi pridobili 257 levih gerundijskih polstavkov v literarnem podkorpusu in 134 v publicističnem podkorpusu, skupno torej 391 polstavkov, pri čemer je bila natančnost ukazov, z izjemo tretjega ukaza, več kot 92 %. Navedene številke kažejo, da literarni podkorpus vsebuje 32 % več primerov gerundijskih polstavkov v primerjavi s publicističnim podkorpusom. Razliko med drugim lahko pripišemo vrsti in dolžini besedil (roman proti časopisni članek) kakor tudi preferenci avtorjev za rabo določene strukture. Ker pa glede na razlike v velikosti podkorpusov (literarni 701 715 besed, publicistični 637 297 besed) gole številke niso natančen pokazatelj relativne pogostnosti polstavkov v obeh tipih besedil, Biber, Conrad in Reppen (1998: 263) priporočajo normalizacijo oziroma standardizacijo preštetihih zadetkov glede na dolžino v besedah, na primer število polstavkov na 1000 besed. Če kot osnovo vzamemo 2000 besed, kar je povprečna dolžina časopisnega članka v publicističnem podkorpusu, to pomeni, da glede na skupno velikost korpusa v francoskem publicističnem podkorpusu najdemo 0,4 polstavka na 2000 besed, v literarnem pa 0,7. Razlika v distribuciji polstavkov je, upoštevajoč velikost podkorpusov, približno 1 proti 1,74, kar pomeni, da francoski literarni podkorpus vsebuje 1,74-krat oziroma skoraj dvakrat več gerundijskih polstavkov kakor publicistični podkorpus.

16 Jean Echenoz (*Je m'en vais/Grem*) je eden redkih, ki z vejico ne loči levih polstavkov od glavnih stavkov.

17 O natančnosti ukaza ni smiselno govoriti, saj je bil namenjen luščenju desnih polstavkov.

Preglednica 8: Število ustreznih zadetkov francoskih gerundijskih polstavkov glede na dane ukaze.

ukaz	Literarni podkorpus (LIT)		Publicistični podkorpus (LMD)	
	uporabni zadetki	%	uporabni zadetki	%
ukaz 1	151	59 %	88	66 %
ukaz 2	20	8 %	11	8 %
ukaz 3	86	33 %	35	26 %
skupaj	257	100 %	134	100 %

Seveda se polstavki ne pojavljajo nujno enakomerno v vsakem besedilu, temveč se njihova pogostnost razlikuje od besedila do besedila. Kot kaže preglednica 9, je porazdelitev levih gerundijskih polstavkov v literarnem podkorpusu precej neenakomerna: več kot 60 % vseh primerov najdemo v treh romanih (Makine, Houellebecq in Shan Sa), od 1 % do 9 % pa jih vsebuje drugih 9 romanov. Kar zadeva relativno pogostnost pojavitev polstavkov, na 2000 besed več kot en polstavek najdemo le v dveh romanih (Guibert 1,5, Makine 1,8).

Preglednica 9: Porazdelitev gerundijskih polstavkov v posameznih besedilih francoskega dela literarnega podkorpusa.

Avtor francoskega romana ¹⁸	Število polstavkov	Normalizacija (na 2000 besed)	Delež glede na skupno št. polstavkov
Hervé Guibert	11	1,5	4,28 %
Philippe Grimbert	3	0,2	1,17 %
Jean Echenoz	18	0,7	7,00 %
Dai Sijie	22	0,9	8,56 %
Marie Darrieussecq	6	0,3	2,33 %
Laurent Gaudé	2	0,08	0,78 %
Pierre Mérot	2	0,08	0,78 %
Fatou Diome	19	0,6	7,39 %
Michel Houellebecq	46	0,9	17,90 %
Andreï Makine	74	1,8	28,79 %
Shan Sa	41	0,75	15,95 %
Pascal Bruckner	13	0,3	5,06 %
skupaj	257	/	100 %

18 Imena del posameznih avtorjev so navedena v preglednici 3 v podpoglavju 3.3.

V publicističnem podkorpusu glede na preglednico 10 skoraj 70 % časopisnih člankov ne vsebuje niti enega gerundijskega polstavka, po enega najdemo v 67 člankih, dva v 19 člankih, tri v 3 člankih in štiri v 5 člankih.

Preglednica 10: Porazdelitev gerundijskih polstavkov v francoskem delu publicističnega podkorpusa.

Pogostnost polstavkov	Število člankov	Delež glede na celoto
0	206	69 %
1	67	22 %
2	19	6 %
3	3	1 %
4	5	2 %
skupaj	300	100 %

4.2.2 Francoski polstavki s sedanjo deležniško obliko

Jedro tovrstnih polstavkov v francoščini tvori sedanji deležnik, tj. glagolska oblika z nespremenljivo končnico *-ant*, ki ima v *FraSloK* oznako *Gds*. Glede na morebitna leva dopolnila sedanjega deležnika, ki smo jih izpostavili pri 1.4.2.1, smo sestavili več ukazov in jih sproti preizkušali ter popravljali, da bi zajeli čim več pravih zadetkov. Na koncu smo za luščenje francoskih polstavkov s sedanjo deležniško obliko uporabili naslednjih pet ukazov:

Ukaz 1:

```
<w Gds>[A-Z]\w+
```

Ta ukaz je najosnovnejši in poišče vse primere polstavkov, ki jih uvaja sedanji deležnik (*Gds*) brez levih dopolnil, na primer:

- (1) *Regardant droit devant moi, j'avançai mètre après mètre, tel un funambule.*
(LIT004-FRA)
[*Gledal sem naravnost predse in stopal meter za metrom, kot vrvohodec.*
(LIT004-SLV).]

Izkazal se je za najproduktivnejšega, saj smo z njim izluščili 156 oziroma 49 % vseh polstavkov s sedanjo deležniško obliko iz literarnega podkorpusa in 139

oziroma 66 % iz publicističnega podkorpusa, kot je razvidno iz preglednice 11. Neuporabnih zadetkov je bilo v obeh podkorpusih precej (88 primerov od 244 oziroma 36 % v LIT, 142 primerov od 281 oziroma 50 % v LMD), in sicer predvsem zaradi napačno pripisanih oznak določenim besedam: TreeTagger je namreč številne besede, ki se končujejo na *-ant*, na primer predloge (*avant, concernant, devant, nonobstant, pendant, quant* ipd.),¹⁹ samostalnike (npr. *commandant*²⁰ v primeru (2)) in pridevnike (npr. *tremblant*), v danem kontekstu napačno označil kot sedanje deležnike. Med neuporabnimi zadetki je tudi nekaj zloženih preteklih deležniških oblik, ko pomožnemu glagolu na *-ant* (*ayant/étant*) sledi pretekli deležnik (takšne primere obravnavamo v 4.2.3), in nekaj primerov napačno pripisanih oznak besedam, ki se ne končujejo na *-ant* (npr. *dans* ali *en* v primeru (3)):

(2) [...] – ***Commandant**, je vous ordonne d'arrêter cela tout de suite. (LIT006-FRA)

[...] – ***Poveljnik**, ukazujem vam, da takoj prenehate s tem početjem. (LIT006-SLV)]

(3) *« **En l'an 2000, commença Lagarrigue en lisant l'article à voix haute, le tourisme de masse a fait son temps.** (LIT009-FRA)²¹

[*»**Leta 2000, » je začel Lagarrigue glasno brati članek, » je množičnemu turizmu odbila zadnja ura.** (LIT009-SLV)]

Ukaz 2:

```
(<w R>[A-Z](\w+ \W<w R>)?|<w V>[A-Z]|<w R>[A-Z]\w+(\W<w R> \w+)?|
W<w Zo>[^e]|<w Zo>[A-DF-Z]|<w V>[A-Z]\w+(\W<w R> \w+)?<w R>|<w
V>[A-Z]\w+(\W<w Zo>[^e])\w+(\W)?<w Gds> \w+
```

Z drugim ukazom smo želeli izluščiti primere, ko polstavek s sedanjim deležnikom uvajajo druge besedne vrste, in sicer v naslednjih kombinacijah: prislov/prislov + prislov/veznik/prislov + osebni zaimek/osebni zaimek/veznik + prislov/veznik + osebni zaimek (prva beseda se vedno začne z veliko začetnico) + sedanji deležnik. Primer (4) kaže kombinacijo dveh prislovov pred sedanjim deležnikom, primer (5) pa kombinacijo veznika in osebnega zaimka pred sedanjim deležnikom:

19 Nekateri predlogi so gramatikalizirani sedanji deležniki, ki se jim je spremenila funkcija, oblika pa je ostala enaka sedanjim deležnikom.

20 *Commandant* (iz glagola *commander/naročiti*) je v ustreznem kontekstu lahko tudi sedanji deležnik (npr.: *Commandant le plat du jour, il a allumé une cigarette. / Ko je naročil dnevno kosilo, si je prižgal cigareto.*).

21 Dana poved z besednovrstnimi oznakami: <w PUNCT>< <w Gds>En <w T>I<w So>an <w K>2000<w PUNCT>, <w Gpr>commença <w Sl>Lagarrigue <w De>en <w Gds>lisant <w T>I<w So>article <w De>a <w So>voix <w P>haute<w PUNCT>, <w T>le <w So>tourisme <w De>de <w So>masse <w Gps>a <w Gdr>fait <w Ts>son <w So>temps<w PUNCT>. V literarnem podkorpusu, na primer, ima v šestih primerih *en* napačno pripisano oznako *Gds*.

- (4) *Puis ne **prêtant** qu'une oreille distraite aux propos embrouillés de Delahaye²² il va tout faire pour, l'air de rien, se rendre intéressant auprès d'elle et croiser un maximum de ses regards.* (LIT003-FRA)

[*Nato bo **med** raztresenim **poslušanjem** zamotanega Delahayevega govoričenja neopazno naredil vse, da bi si v njenih očeh pridobil veljavo in srečal kar največ njenih pogledov.* (LIT003-SLV)]

- (5) *Et se **mélangeant** avec les battements du sang dans mes tempes, des formules explicatives le suivirent : [...].* (LIT010-FRA)

[*Sledile so obrazložitve, ki **so se mešale** s kljuvanjem krvi v sencih: [...].* (LIT010-SLV)]

Osebnne zaimke smo omejili tako, da se ne smejo začeti s črko *e* (<w Zo>[[^]e]), sicer bi z ukazom zajeli tudi številne gerundijske polstavke (jedro je *en* + glagol na *-ant*, gl. 4.2.1).²³ S tem smo sicer izgubili 1 uporaben zadetek (primer (5) pri 4.2.1),²⁴ izognili pa smo se, na primer v literarnem podkorpusu, 97 neuporabnim zadetkom, kar je več od skupnega števila zadetkov, ki jih je prinesel drugi ukaz (tj. 91 zadetkov v LIT). Glede na napake, ki jih opažamo pri avtomatskem označevanju, ni mogoče sestaviti 100 % natančnih ukazov in najbrž tudi ne zajeti vseh pojavitev določenega tipa polstavka, saj vedno obstaja možnost, da je bilo jedro polstavka (ali njegov del oziroma levo dopolnilo) napačno označeno.

Drugi ukaz je prinesel 77 + 1²⁵ (od 91) ustreznih primerov oziroma 24 % vseh levih polstavkov v literarnem podkorpusu in 30 (od 49) oziroma 14 % vseh polstavkov v publicističnem podkorpusu. V literarnem podkorpusu je bilo neuporabnih zadetkov 14 %, v publicističnem 39 %; med neuporabnimi zadetki po eni strani opažamo primere, ki sicer ustrezajo iskalnemu pogoju, vendar ne tvorijo polstavka (označeni del v primeru (6) ustreza prislovu + sedanjemu deležniku),²⁶ po drugi pa neustrezno označene primere, kot je (7), ki ustreza samostalniški zvezi (TreeTagger je členu *Le* napačno pripisal oznako osebni zaimek (*Zo*), samostalniku *commandant* pa oznako sedanji deležnik²⁷ (*Gds*)):

22 Kot ugotavljamo pri gerundijskih polstavkih (4.2.1), Jean Echenoz levih polstavkov večinoma ne loči z vejico od glavnih stavkov.

23 Kot ugotavljamo pri 4.2.1, so bili številni predlogi *en* v gerundijskem polstavku v korpusu *FraSloK* napačno označeni kot osebni zaimki.

24 Gre za primer: *N'en pouvant plus, monsieur Ndetare m'inscrivit ...* Kljub temu da je bil pridobljen na drugačen način, ga bomo prišteli k skupnemu številu izluščenih primerov z ukazom 2.

25 Glej prejšnjo opombo.

26 Med njimi je nekaj primerov polstavkov z zloženo preteklo deležniško obliko, ki jih obravnavamo pri polstavkih s preteklo deležniško obliko.

27 Gre za problem leksikalizacije, saj je deležnik *commandant* v procesu leksikalizacije postal samostalnik.

- (6) **Génétiquement parlant, un groupe de personnes possède un ADN d'autant plus « collectif » [...] que ses membres sont consanguins.* (LMD173-FRA)
 [**Z vidika genetike skupina oseb poseduje toliko bolj »kolektivno« DNK [...] kot jih povezuje sorodstvena vez.* (LMD173-SLV)]
- (7) **Le commandant ne répondit rien.* (LIT006-FRA)
 [**Poveljnik ni odgovoril.* (LIT006-SLV)]

Ukaz 3:

(<w R>[A-Z]\w+)(\W<w V>\w+)(\W<w R>\w+)\W<w Gds>\w+

Tretji ukaz ustreza iskalnemu pogoju prislov + veznik + prislov + sedanji deležnik. V literarnem podkorpusu smo našli en primer (8), v publicističnem nobenega. Ukaz ni prinesel neustreznih zadetkov.

- (8) *Bien que ne voyant pas Luo dans le noir, je sentais qu'il se félicitait autant que moi de ne pas être resté dans la cuisine.* (LIT004-FRA)
 [Čeprav v temi nisem videl Lua, sem vedel, da si je tako kot jaz oddahnil, da ni ostal v kuhinji. (LIT004-SLV)]

Ukaz 4:

[;,](\W)?<w Gds>\w+

Četrty ukaz je bil namenjen luščenju desnih polstavkov, ki jih v tej raziskavi ne obravnavamo, za uporabnega pa se je izkazal tudi pri luščenju levih polstavkov s sedanjim deležnikom neposredno za nekončnim ločilom, na primer:

- (9) *Deux ans plus tard, constatant que le nombre de créations d'entreprises a reculé, le gouvernement de M. Lionel Jospin invente l'Eden.* (LMD009-FRA)
 [Vlada Lionela Jospina, ki je dve leti pozneje ugotovila, da se je število ustanovljenih podjetij zmanjšalo, je ustanovila Eden. (LMD009-SLV)]

Z njim smo pridobili 61 (19 %) primerov levih polstavkov s sedanjim deležnikom v literarnem podkorpusu in 34 (16 %) primerov v publicističnem podkorpusu.

Ukaz 5:

```
[::<-,>](\W)?(<w R>(\w+\W<w R>)?|<w V>|<w R>\w+(\W<w R>\w+)?\W<w
Zo>[^e]|<w Zo>[^e]|<w V>\w+(\W<w R>\w+)?<w R>|<w V>\w+\W<w
Zo>[^e])\w+(\W)?<w Gds>\w+
```

Peti ukaz je bil prav tako namenjen luščenju desnih polstavkov, z njim pa smo zajeli tudi leve polstavke s sedanjim deležnikom, ločenim od nekončnega ločila z drugimi besednimi vrstami. Ukaz vključuje enake kombinacije besednih vrst pred sedanjim deležnikom kakor že predstavljeni drugi ukaz, na primer povratnoosebni zaimsek *nous* + sedanji deležnik v (10):

(10) *Anxieux, nous mordillant la lèvre, nous guettons sa voix à cet endroit de tous les risques.* (LIT010-FRA)

[*Nemirno **sva si grizla** ustnice in v njegovem glasu prežala na vse nevarnosti.* (LIT010-SLV)]

V literarnem podkorpusu je ta ukaz prinesel 25 (8 %) uporabnih zadetkov, v publicističnem pa 8 (4 %).

Preglednica 11: Število ustreznih zadetkov francoskih polstavkov s sedanjo deležniško obliko glede na dane ukaze.

ukaz	Literarni podkorpus (LIT)		Publicistični podkorpus (LMD)	
	uporabni zadetki	%	uporabni zadetki	%
ukaz 1	156	49 %	139	66 %
ukaz 2	78	24 %	30	14 %
ukaz 3	1	0 %	0	0 %
ukaz 4	61	19 %	34	16 %
ukaz 5	25	8 %	8	4 %
skupaj	321	100 %	211	100 %

Kot kaže preglednica 11, smo z danimi ukazi pridobili 321 levih polstavkov s sedanjo deležniško obliko v francoskem literarnem podkorpusu in 211 v publicističnem podkorpusu, skupno torej 532 polstavkov. Natančnost sestavljenih ukazov se je gibala med 50 % in 100 % (tretji ukaz), pri zadnjih dveh ukazih pa o tem ni smiselno govoriti, saj sta bila v osnovi namenjena luščenju desnih polstavkov, zato smo pričakovali večje število neuporabnih zadetkov.

Dane številke kažejo, da literarni podkorpus vsebuje približno 40 % oziroma 1,38-krat več primerov polstavkov s sedanjo deležniško obliko od publicističnega

podkorpusa, medtem ko normalizacija izluščenih primerov pokaže, da na 2000 besed v publicističnem podkorpusu v povprečju najdemo 0,7 polstavka s sedanjim deležnikom, v literarnem pa 0,9.

Pogostnost polstavkov se sicer razlikuje od besedila do besedila. V francoskem literarnem podkorpusu (gl. preglednico 12) približno 83 % vseh polstavkov najdemo v petih besedilih (Echenoz, Diome, Makine, Shan Sa in Bruckner), ostalih 17 % pa v sedmih besedilih, pri čemer en roman (Darrieussecq) vsebuje samo en polstavek s sedanjim deležnikom, trije (Guibert, Gaudé in Mérot) pa po dva. Na 2000 besed več kot en polstavek najdemo v treh romanih (Diome in Makine 1,1, Shan Sa 1,8), več kot dva pa v enem (Echenoz 2,4).

Preglednica 12: Porazdelitev polstavkov s sedanjo deležniško obliko v posameznih besedilih francoskega dela literarnega podkorpusa.

Avtor francoskega romana	Število polstavkov	Normalizacija (na 2000 besed)	Delež glede na skupno št. polstavkov
Hervé Guibert	2	0,3	0,62 %
Philippe Grimbert	12	0,9	3,74 %
Jean Echenoz	60	2,4	18,69 %
Dai Sijie	17	0,7	5,30 %
Marie Darrieussecq	1	0,05	0,31 %
Laurent Gaudé	2	0,08	0,62 %
Pierre Mérot	2	0,09	0,62 %
Fatou Diome	34	1,1	10,59 %
Michel Houellebecq	19	0,4	5,92 %
Andrei Makine	44	1,1	13,71 %
Shan Sa	95	1,8	29,60 %
Pascal Bruckner	33	0,8	10,28 %
skupaj	321	/	100 %

Glede na preglednico 13 v publicističnem podkorpusu slabih 60 % francoskih časopisnih člankov ne vsebuje niti enega polstavka s sedanjo deležniško obliko, slabih 30 % vsebuje po en polstavek, dva polstavka ali več pa vsebuje 10 % člankov iz *Le Monde diplomatique*, pri čemer eden²⁸ vsebuje sedem polstavkov s sedanjim deležnikom oziroma štiri na 2000 besed, kar je največ v celotnem korpusu.

²⁸ Gre za članek *Pérou, fidèle reflet de l'Amérique du Sud* (*Le Monde diplomatique*, oktober 2006, avtor Maurice Lemoine), ki vsebuje 3433 besed.

Preglednica 13: Porazdelitev polstavkov s sedanjo deležniško obliko v francoskem delu publicističnega podkorpusa.

Pogostnost polstavkov	Število člankov	Delež glede na celoto
0	170	57 %
1	83	28 %
2	30	10 %
3	7	2 %
4	5	2 %
5	4	1 %
6	0	0 %
7	1	0 %
skupaj	300	100 %

4.2.3 Francoski polstavki s preteklo deležniško obliko

Francoski pretekli deležnik²⁹ ima lahko dve obliki, in sicer zloženo in nezloženo, kot je bilo ugotovljeno v razdelku 1.4.2.2. V skladu s tem bodo ločeno predstavljene ukazi in rezultati luščenja za posamezni obliki.

a) zložena oblika preteklega deležnika

Zloženo obliko preteklega deležnika tvorita sedanji deležnik glagola *avoir* (*ayant*) ali *être* (*étant*) in pretekli deležnik (npr. *ayant perdu*, *étant parti*). Sedanji deležnik lahko uvaja prislov (npr. *puis*, *ne* oziroma *n*), veznik (npr. *mais*) ali zaimek (npr. osebni, povratnoosebni), prislov oziroma prislovna zveza pa lahko stoji tudi med sedanjo in preteklo deležniško obliko. V skladu s temi pogoji smo za luščenje francoskih polstavkov z zloženo obliko preteklega deležnika uporabili naslednje ukaze:

Ukaz 1:

```
<w Gds>(Etant|Étant)(\W<w \w+>\w+){0,3}\W<w Gdr>[^d][^o][^n][^n][^é]\w+
```

```
<w Gds>Ayant(\W<w \w+>\w+){0,3}\W<w Gdr>\w+
```

²⁹ Francoski pretekli deležnik združuje različne funkcije (gl. 1.4.2.2). Ko v razdelku 4.2.3 govorimo o preteklem deležniku, imamo v mislih zgolj obliko in ne funkcije – te bodo obravnavane pri analizi v podpoglavju 5.3.

Prvi tip ukaza vključuje dve formuli: i) prva zajame primere, ki jih uvaja sedanji deležnik (*Gds*) glagola *être* (*Étant/Étant*), temu pa lahko sledijo od 0 do 3 besede in obvezni pretekli deležnik (*Gdr*), pri čemer ta ne sme biti *donné*, saj je *Étant/Étant donné* gramatikalizirani deležnik z vzročno vrednostjo, ki se uporablja kot predložna zveza (*Étant/Étant donné – glede na, zaradi*) ali vezniška beseda (*Étant/Étant donné que – ker*)³⁰ (Ruquet in Quoy-Bodin 1988: 7, 12), ne more pa predstavljati jedra polstavka, zato bi povzročil šum pri iskanju;³¹ tovrstnih polstavkov nismo našli v nobenem podkorpusu *FraSloK*; ii) druga formula zajame primere, ki jih uvaja sedanji deležnik glagola *avoir* (*Ayant*), sledijo mu lahko od 0 do 3 besede in obvezni pretekli deležnik; v publicističnem podkorpusu smo našli 16 tovrstnih polstavkov, v literarnem 12, neustreznih zadetkov ni bilo; primer (1) kaže kombinacijo dveh prislovov med sedanjo in preteklo deležniško obliko:

- (1) *Ayant tout juste effacé la profanation de Pearl Harbour par le feu nucléaire déclenché sur Hiroshima, les Etats-Unis ont vécu, dès les années 1950, la capacité balistique nucléaire russe – parce qu'elle pouvait atteindre leur territoire – comme une nouvelle hérésie contrariant leur destinée manifeste.* (LMD062-FRA)

[*Potem ko so upravičeno izbrisali oskrbitev Pearl Harbourja z atomskim ognjem na Hirošimo, so ZDA v 50. letih ruske jedrske rakete – ki so lahko dosegle njihovo ozemlje – doživljale kot novo bogokletje, ki se je zoperstavljalo njihovi očitni usodi.* (LMD062-SLV)]³²

Ukaz 2:

```
(<w R>[A-Z]\w+(<w R>\w+)?|<w Zo>[A-Z](\w+)?|<w V>[A-Z](\w+)?|<w R>[A-Z]\w+(<w R>\w+)?|\W<w Zo>\w+|<w V>[A-Z]\w+\W<w R>\w+(<w R>\w+)?|<w V>[A-Z]\w+\W<w Zo>\w+)(\W)?<w Gds>(étant|étant) (\W<w \w+>\w+){0,3}(\W)?<w Gdr>\w+
```

```
(<w R>[A-Z]\w+(<w R>\w+)?|<w Zo>[A-Z]\w+|<w V>[A-Z]\w+|<w R>[A-Z]\w+(<w R>\w+)?|\W<w Zo>\w+|<w V>[A-Z]\w+(\W<w R>\w+)?|\W<w R>\w+|<w V>[A-Z]\w+\W<w Zo>\w+)(\W)?<w Gds>ayant (\W<w \w+>\w+){0,3}(\W)?<w Gdr>\w+
```

30 V publicističnem podkorpusu predložna zveza *Étant donné* uvaja pet povedi, veznik *Étant donné que* pa je rabljen enkrat. Literarni podkorpus takšnih primerov ne vsebuje.

31 Ker TreeTagger stalnih besednih zvez ne označi z eno oznako (npr. *Étant donné que* = veznik), temveč oznako pripiše vsaki besedi (*Étant* = sedanji deležnik, *donné* = pretekli deležnik, *que* = veznik), je pri sestavljanju ukazov to treba predvideti, saj program, ki išče po besednovrstnih oznakah, poišče to, kar mu ukažemo, ne more pa sam od sebe izločiti primerov, ki odstopajo od norme.

32 *Tout juste* je v francoščini časovni prislov, ki izraža sočasnost z dejanjem glavnega stavka, zato slovenski prevod (*Potem ko*), ki izraža preddobnost, ni v skladu z izvirnikom. Ustrezen prevod bi bil: *Ravno ko so/Prav ko so/Takoj ko so upravičeno izbrisali ...*

Z drugim ukazom smo želeli izluščiti primere, ko zloženo obliko preteklega deležnika (*étant/étant*³³ ali *ayant* + 0–3 besede + pretekli deležnik (*Gdr*) – zadnji del ukaza) uvajajo druge besedne vrste, in sicer v naslednjih kombinacijah: prislov/osebni zaimek/veznik/prislov + osebni zaimek/veznik + prislov/veznik + osebni zaimek (prva beseda se vedno začne z veliko začetnico). Primer (2) kaže kombinacijo prislova pred sedanjo deležniško obliko in dveh prislovov med sedanjo in preteklo deležniško obliko:

- (2) *N'ayant évidemment rien prévu d'autre pour la soirée, il était un peu tard pour improviser une solution de rechange.* (LIT003-FRA)

[*Ker seveda za ta večer ni predvidel nič drugega, je bilo malo prepozno, da bi zimproviziral nadomestno rešitev.* (LIT003-SLV)]

V publicističnem podkorpusu ukaz ni prinesel zadetkov, v literarnem pa smo našli tri ustrezne primere, enega s prvo formulo (*étant/étant*) in dva z drugo formulo (*ayant*), neustreznih zadetkov ni bilo.

Ukaz 3:

```
[::,](\W)?<w Gds>(étant|étant)(\W<w \w+>\w+){0,3}\W<w Gdr>[^d][^o][^n][^n]\w+
```

```
[::,](\W)?<w Gds>ayant(\W<w \w+>\w+){0,3}\W<w Gdr>\w+
```

Tretji ukaz je bil namenjen luščenju desnih polstavkov, ki jih v raziskavi ne obravnavamo, primeren pa je tudi za luščenje levih polstavkov, ki stojijo neposredno za nekončnim ločilom ([::,]) (kombinacija iskalnih pogojev je sicer enaka kakor pri ukazu 1: *étant/étant* ali *ayant* + 0–3 besede + pretekli deležnik (*Gdr*)), na primer:

- (3) *Tel ce jeune diplômé en publicité de l'université d'économie et de finances de la province de l'Anhui: ayant trouvé un emploi sur place à 1400 yuans par mois, mais pensant trouver mieux ailleurs, il est parti pour le sud.* (LMD083-FRA)

[*Takšen je primer mladeniča, ki je diplomiral iz oglaševanja na univerzi za ekonomijo in finance v provinci Anhui: tam je dobil zaposlitev za 1400 juanov na mesec, vendar je odšel na jug, ker je mislil, da bo drugje našel boljšo službo.* (LMD083-SLV)]

Prva formula ni prinesla zadetkov, z drugo (*ayant*) pa smo v literarnem podkorpusu našli pet primerov in v publicističnem enega.

33 Obliko *étant* smo vključili v prvo formulo zaradi morebitnega izpusta naglasnega znamenja v primeru tipkarske napake.

Ukaz 4:

```
[;«-,](\W)?(<w R>\w+(<w R>\w+)?|<w Zo>(\w+)?|<w V>(\w+)?|<w R>\w+(<w R>\w+)?\W<w Zo>\w+|<w V>\w+|\W<w R>\w+(<w R>\w+)?|<w V>\w+|\W<w Zo>\w+)(\W)?<w Gds>(etant|étant)(\W<w \w+>\w+){0,3}(\W)?<w Gdr>\w+
```

```
[;«-,](\W)?(<w R>\w+(<w R>\w+)?|<w Zo>\w+|<w V>\w+|<w R>\w+(<w R>\w+)?\W<w Zo>\w+|<w V>\w+(\W<w R>\w+)?\W<w R>\w+|<w V>\w+|\W<w Zo>\w+)(\W)?<w Gds>ayant(\W<w \w+>\w+){0,3}(\W)?<w Gdr>\w+
```

Formuli v okviru četrtega ukaza sta bili prav tako namenjeni luščenju desnih polstavkov, za uporabni pa sta se izkazali tudi pri iskanju levih polstavkov z zloženo obliko preteklega deležnika, ločeno od nekončnega ločila z drugimi besednimi vrstami v naslednjih kombinacijah: prislov/osebni zaimек/veznik/prislov + osebni zaimек/veznik + prislov/veznik + osebni zaimек (podobno kakor pri drugem ukazu). Prva formula (z *étant/étant*) je prinesla dva ustrezna zadetka v literarnem podkorpusu, druga (z *ayant*) pa štiri v literarnem podkorpusu in enega v publicističnem. S četrtem ukazom smo torej skupno izluščili šest polstavkov iz literarnega podkorpusa in enega iz publicističnega. Primer (4) kaže kombinacijo veznika pred sedanjo deležniško obliko in prislova med sedanjo in preteklo deležniško obliko:

- (4) [...]; *Européen décadent, conscient de ma mort prochaine, et ayant pleinement accédé à l'égoïsme, je ne voyais aucune raison de m'en priver.* (LIT009-FRA)

[...]; *kot dekadenten Evropejec, ki se zaveda svoje bližnje smrti in ki se je popolnoma prepustil egoizmu, ne vidim nobenega razloga, zakaj naj bi se temu odpovedal.* (LIT009-SLV)]

Kot kaže preglednica 14, smo z zgornjimi štirimi ukazi izluščili 26 ustreznih primerov (3,6 % vseh primerov polstavkov s preteklo deležniško obliko) francoskih polstavkov z zloženo obliko preteklega deležnika iz literarnega podkorpusa in 18 (3,2 % vseh primerov polstavkov s preteklo deležniško obliko) iz publicističnega podkorpusa; primeri z zloženo obliko preteklega deležnika predstavljajo manj kakor 4 % vseh izluščenih francoskih polstavkov s preteklo deležniško obliko. Formuli v okviru prvih dveh ukazov sta se izkazali za 100 % natančni, saj neustreznih zadetkov ni bilo, pri tretjem in četrtem ukazu pa o tem ni smiselno govoriti, saj so bile formule v osnovi namenjene luščenju desnih polstavkov.

b) nezložena oblika preteklega deležnika

Nezložena oblika preteklega deležnika ima v korpusu oznako *Gdr*, polstavke s takšnim jedrom pa lahko uvajajo tudi druge besedne vrste, kot bo prikazano pri posameznih ukazih.

Ukaz 5:

(<w R>[A-Z]\w+(\W<w R>\w+){0,2}\W<w Gdr>\w+|<w Gdr>[A-Z]\w+)

S petim ukazom smo želeli poiskati primere polstavkov, ki jih uvaja pretekli deležnik brez levih dopolnil (zadnji del ukaza; primer (5)) in polstavke, v katerih pred preteklim deležnikom lahko stojita od 0 do 2 prislova (*R*) (primer (6)):

- (5) *Ralentis par la charge, ils mirent beaucoup de temps à regagner Port Radium.* (LIT003-FRA)

[**Ker so bili** zaradi tovara **počasnejši**, so potrebovali veliko časa, da so spet dosegli Port Radium. (LIT003-SLV)]

- (6) *Trop souvent mobilisée pour des tâches policières dans les territoires palestiniens occupés, l'armée n'a pas été préparée à la guerre, [...].* (LMD015-FRA)

[Vojska, **ki je bila prepogosto mobilizirana** za policijske naloge na okupiranih palestinskih ozemljih, ni bila pripravljena na vojno, [...]. (LMD015-SLV)]

Ta ukaz se je izkazal za najproduktivnejšega, saj smo z njim izluščili 520 primerov oziroma 72 % vseh polstavkov s preteklo deležniško obliko iz literarnega podkorpusa in 438 primerov oziroma 79 % vseh polstavkov iz publicističnega podkorpusa, kot kaže preglednica 14. Neuporabnih zadetkov je bilo v obeh korpusih manj kakor 30 % (LMD 24 %, LIT 28 %), pojavili pa so se predvsem zaradi napačno pripisanih oznak veznim predlogom (npr. *Vu*³⁴ (primer (7)) (*glède na/zaradi*), *Malgré* (*kljub*)), stalnim prislovnim zvezam (npr. *Bien entendu*) in nekaterim drugim besedam, predvsem samostalnikom, katerih oblika se prekriva s preteklo deležniško ali spominja nanjo (*passé/preteklost* (v primeru (8)) kot del naslova)/pretekli deležnik od glagola *passer* (npr. *iti mimo*)), *député* (*poslanec*), *côté* (*stran*), *parti* (*stranka*/pretekli deležnik od glagola *partir* (*oditi*))), pa tudi v primerih, ko se beseda po obliki ujema s preteklim deležnikom, vendar je iz konteksta razvidno, da ustreza drugi obliki oziroma naklonu (npr. v primeru (9)) je *Réfléchis* velelnik in torej osebna glagolska oblika):

³⁴ *Vu* po obliki ustreza preteklemu deležniku glagola *voir* (*videti*), kot gramatikalizirani pretekli deležnik pa se uporablja kot predlog (kakor v primeru (7)).

- (7) **Vu leurs besoins économiques, elles ont d'abord développé des politiques d'admission plutôt libérales, mais pas de procédures d'intégration.* (LMD259-FRA)

[**Zaradi* gospodarskih potreb sta najprej razvili sorazmerno liberalne imigracijske politike, ne pa tudi postopkov za integracijo. (LMD259-SLV)]

- (8) **Passé et passif des universités américaines* (LMD046-FRA)³⁵

[**Preteklost* in pasivnost ameriških univerz (LMD046-SLV)]

- (9) *As tu vraiment besoin de moi ? *Réfléchis bien !* (LIT012-FRA)

[*Me zares potrebuješ? *Dobro premisli!* (LIT012-SLV)]

Ukaz 6:

(<w Zo>[A-Z]\w+)(\W<w R>\w+)\W<w Gdr>\w+

S šestim ukazom, ki ustreza pogoju osební zaimék (Zo) + prislov (R) + pretekli deležnik (Gdr), smo izluščili 1 primer (10) iz publicističnega podkorpusa (neustreznih zadetkov ni bilo), literarni podkorpus pa primerov, ki bi ustrezali temu pogoju, ne vsebuje:

- (10) *Lui aussi attendu pour 2013, Nabucco, qui contourne la Russie, a du plomb dans l'aile et manque de financement : [...].* (LMD207-FRA)

[*Tudi Nabucco, ki Rusijo zaobide, je po izračunih načrtovan za leto 2013, a je zaradi pomanjkljivega financiranja zabredel v težave: Turčija je zavrnila sodelovanje z Gaz de France z argumentom, da Francija priznava obstoj armenskega genocida.* (LMD207-SLV)]

Ukaz 7:

(<w V>[A-Z]\w+)\W<w Gdr>\w+

S sedmim ukazom, ki ustreza pogoju veznik (V) + pretekli deležnik (Gdr), smo izluščili 3 polstavke iz literarnega podkorpusa (11), v publicističnem podkorpusu pa tovrstnih primerov nismo našli:

35 Dani naslov iz besednovrstnimi oznakami: <w Gdr>Passé <w V>et <w P>passif <w Dp>des <w So>universités <w P>américaines (LMD046-FRA). Kot vidimo, je tudi beseda *passif* napačno označena kot pridevnik (P), saj je v tem kontekstu samostalnik oziroma občno ime (So).

- (11) ***Mais prise** dans une spirale de dégringolade, ma déraisonnable prophétesse frôlait chaque fois le drame.* (LIT012-FRA)

[**Ujeta** v spiralo strmoglavljanja, je moja brezumna prerokinja ves čas hodila po robu tragedije. (LIT012-SLV)]

Ukaz 8:

(<w De>[A-Z]\w+)(\W<w So>\w+)\W<w Gdr>\w+

Osmi ukaz ustreza pogoju predlog (*De*) + samostalnik (*So*) + pretekli deležnik (*Gdr*) in je prinesel po en primer v literarnem (12) in publicističnem podkorpusu:

- (12) ***Sans doute alerté** par la fatigue affichée par le couturier de la montagne, ou bien par modestie devant son futur beau-père, Luo me proposa de relever le défi.* (LIT004-FRA)

[**Zaradi** utrujenosti, ki jo je kazal hribovski krojač, ali pa zaradi skromnosti pred bodočim tastom, je Luo predlagal, naj jaz sprejemem izziv. (LIT004-SLV)]

Ukaz 9: drugo

Med pregledovanjem primerov s preteklo deležniško obliko po korpusu smo ugotovili, da so bili v polstavčni strukturi nekateri prislovi pred preteklim deležnikom po pomoti označeni kot samostalniki (npr. *étroitement* (13), *longtemps*, *jusque-là*, *toujours*), zato smo se odločili sestaviti ukaz tudi za to kombinacijo:

(<w So>[A-Z]\w+)\W<w Gdr>\w+

Neustreznih zadetkov je bilo precej (zelo pogosta zveza s tem zaporedjem oznak je, na primer, *Nations unies* (*Združeni narodi*)), smo pa po ročni analizi z ukazom zajeli 7 primerov (1,3 %) iz publicističnega podkorpusa, medtem ko v literarnem podkorpusu polstavkov, ki bi ustrezali temu pogoju, nismo našli:

- (13) ***Etroitement associés** au concept d'exclusion, un certain nombre de travaux sont ainsi venus légitimer la relégation des questions liées au travail.* (LMD001-FRA)

[Določeno število del, **ki so bila tesno povezana** s pojmom izključenosti, je tako legitimiralo odpravo vprašanj, povezanih z delom. (LMD001-SLV)]

V teoretičnem delu (1.4.2.2) smo navedli, da bomo med polstavke s preteklo deležniško obliko uvrstili vse pretekle deležnike glagolskega izvora, čeprav se nekateri izglagolski deležniki uporabljajo tudi kot pridevniki.³⁶ Kot bo navedeno v 4.2.4, smo med luščenjem pridevniških polstavkov našli nekaj primerov preteklih deležniških oblik, ki so bile kljub glagolskemu izvoru oziroma glagolski funkciji označene kot pridevniki;³⁷ zaradi doslednosti smo se odločili, da jih uvrstimo k polstavkom s preteklo deležniško obliko. V publicističnem podkorpusu je bilo takšnih primerov 15 (npr. *invitée (povabljena)*, *élu (izvoljen)*, *très attendue (zelo pričakovana)*), v literarnem pa 5 (trikrat *nommé (imenovan)*, *assis (sedec)* in *déchu* (npr. *propadel, padel*)).

Ta kategorija »drugo« je skupno prinesla 5 primerov (0,7 %) v literarnem podkorpusu in 19 (3,4 % vseh polstavkov s preteklo deležniško obliko) v publicističnem podkorpusu.

Ukaz 10:

```
[;:,](\W)?(<w R>\w+(\W<w R>\w+){0,2}\W<w Gdr>\w+|<w Gdr>\w+)
```

Deseti ukaz je bil namenjen iskanju desnih polstavkov, uporaben pa je tudi za luščenje levih polstavkov. Iskalni pogoj je enak kakor pri ukazu 5, le da v tem primeru pretekli deležnik stoji neposredno za nekončnim ločilom ([;:,]) ali pa ga od nekončnega ločila ločita od 0 do 2 prislova. Primer (14) kaže zaporedje prislova in preteklega deležnika za vejico:

(14) *Puis, **visiblement satisfait** de sa tournée, il fit rugir le moteur et reprit la route.* (LIT006-FRA)

[*Nato je – **vidno zadovoljen** s svojim obhodom – prižgal motor in nadaljeval pot.* (LIT006-SLV)]

36 Nekatere oblike lahko ustrezajo tako preteklemu deležniku kakor pridevniku, na primer *déçu* (iz glagola *décevoir*: *razočarati* – *razočaran*; glagolska funkcija: *Il m'a déçu.* – *Razočaral me je.*; pridevniška funkcija: *une femme déçue* – *razočarana ženska*) in *né* (iz glagola *naître*: *roditi* – *rojen*; kot pridevnik se uporablja v zloženkah (npr. *le nouveau-né* – *novorojenček*)). V elektronskem slovarju *Trésor de la langue française* sta pridevniška in deležniška oblika navedeni pri glagolu (torej pod geslom *décevoir* oziroma *naître*), v slovarju *Le Nouveau Petit Robert* (2008) pa imata pridevniški obliki samostojno geslo. TreeTagger je dani obliki znotraj polstavka označil kot pretekli deležnik.

37 Gre za vprašanje leksikalizacije in slovarja, ki je služil za osnovo TreeTaggerju: če ima neki izglagolski pretekli deležnik (npr. *élu/izvoljen*) v slovarju (hipotetično npr. *Le Petit Robertu*), ki je služil kot učni geslovnik TreeTaggerju, samostojno pridevniško geslo, je mogoče, da bo kakšen tak deležnik označen kot pridevnik (mimogrede: *élu/izvoljenec* je lahko tudi samostalnik in je kot tak v korpusu večinoma pravilno označen, saj ga uvaja določevalnik (npr. *un élu*)). Ustreznost pripisa besedne vrste neki besedi je v veliki meri odvisna od konteksta oziroma od natančnosti slovarja (ali ta predvideva vse mogoče kombinacije dane besede z drugimi besednimi vrstami ali ne (če *élu* uvaja določevalnik, je samostalnik; če se pojavlja za pomožnim glagolom, je pretekli deležnik, ipd.).

S tem ukazom smo izluščili 166 primerov (23 % vseh polstavkov s preteklo deležniško obliko) iz literarnega podkorpusa in 73 (13 % vseh polstavkov s preteklo deležniško obliko) iz publicističnega podkorpusa. O natančnosti ukaza oziroma o neustreznih zadetkih ni smiselno govoriti, saj je bil ukaz namenjen luščenju desnih polstavkov.

Ukaz 11:

```
[;«-;](\W)?(<w V>\w+)\W<w Gdr>\w+
```

Z enajstim ukazom, ki ustreza pogoju veznik (V) + pretekli deležnik (Gdr) neposredno za nekončnim ločilom, smo pridobili 5 primerov polstavkov iz publicističnega podkorpusa (15) in 2 iz literarnega podkorpusa. Neustreznih zadetkov je bilo v obeh korpusih precej (55 v LMD, 36 v LIT), in sicer predvsem zato, ker dano zaporedje besednovrstnih oznak ni bilo rabljeno v polstavčni strukturi (primer (16)):

(15) *D'essence caritative, **mais influencé** ultérieurement par une approche politique plus tiers-mondiste, ce commerce solidaire se transforme en acte d'opposition au système capitaliste.* (LMD049-FRA)

[Ta vzajemna trgovina, ki je bila v osnovi karitativna, pozneje **pa je** nanjo **vplivala** politika podpore tretjemu svetu, se je preoblikovala v opozicijo kapitalističnemu sistemu. (LMD049-SLV)]

(16) **Il n'a été ni jugé, **ni condamné, ni innocenté.*** (LMD228-FRA)

[*Ni mu bilo sojeno, **ni bil obsojen, ni bil razglašen za nedolžnega.** (LMD228-SLV)]

Drugo:

Kot smo izpostavili pri ukazu 9, smo med luščenjem pridevniških polstavkov odkrili primere, ko so bile pretekle deležniške oblike kljub glagolskemu izvoru označene kot pridevniki. Za nekončnim ločilom smo našli 2 takšna primera v publicističnem podkorpusu (*désenchantée* (iz glagola *désenchanter* (razočarati – razočarana)) in *peuplée* (iz glagola *peupler* (poseliti – poseljena)))³⁸ in nobenega v literarnem. Omenjena primera bomo prišteli k skupnemu številu izluščenih polstavkov s preteklo deležniško obliko, čeprav sta bila pridobljena na drugačen način.

38 Omenjeni obliki se lahko uporabljata kot pretekli deležnik, trpni deležnik/deležnik stanja ali pridevnik: slovar *Trésor de la langue française* obe navaja pri glagolu, medtem ko ima *peuplé* s pridevniško vrednostjo (npr. *une ville très peuplée* – zelo poseljeno mesto) v slovarju *Le Nouveau Petit Robert* (2008) samostojno geslo. V obeh primerih iz korpusa sta obliki rabljeni kot deležnika stanja, zato ju uvrščamo v to skupino polstavkov.

Preglednica 14: Število ustreznih zadetkov polstavkov s preteklo deležniško obliko glede na dane ukaze.

ukaz	Literarni podkorpus (LIT)		Publicistični podkorpus (LMD)	
	uporabni zadetki	%	uporabni zadetki	%
zložena oblika preteklega deležnika				
ukaz 1	12	1,7 %	16	2,9 %
ukaz 2	3	0,4 %	0	0,0 %
ukaz 3	5	0,7 %	1	0,2 %
ukaz 4	6	0,8 %	1	0,2 %
skupaj zloženi	26	3,6 %	18	3,2 %
nezložena oblika preteklega deležnika				
ukaz 5	520	71,9 %	438	78,6 %
ukaz 6	0	0,0 %	1	0,2 %
ukaz 7	3	0,4 %	0	0,0 %
ukaz 8	1	0,1 %	1	0,2 %
ukaz 9: drugo	5	0,7 %	19	3,4 %
ukaz 10	166	23,0 %	73	13,1 %
ukaz 11	2	0,3 %	5	0,9 %
drugo	0	0,0 %	2	0,4 %
skupaj nezloženi	697	96,4 %	539	96,8 %
skupaj pretekli deležnik	723	100 %	557	100 %

Kot je razvidno iz preglednice 14, smo z danimi ukazi izluščili 723 polstavkov s preteklo deležniško obliko iz literarnega podkorpusa in 557 polstavkov iz publicističnega podkorpusa, skupno torej 1280 polstavkov, pri čemer v obeh podkorpusedih več kakor 96 % primerov predstavljajo polstavki z nezloženo obliko preteklega deležnika. Kot smo že omenili, je bila natančnost ukazov za luščenje polstavkov z zloženo obliko preteklega deležnika 100 %, najproduktivnejši ukaz za luščenje polstavkov z nezloženo obliko preteklega deležnika (tj. ukaz 5) pa več kakor 70 % natančen. Glede na napake, ki smo jih opazili pri avtomatskem označevanju, večinoma ni mogoče sestaviti 100 % natančnih ukazov in najbrž tudi ne zajeti vseh primerov določenega tipa polstavka, saj vedno obstaja možnost, da je označevalnik (v našem primeru TreeTagger) jedro polstavka in/ali njegovo levo dopolnilo napačno označil, kar se je izkazalo tudi pri polstavkih z nezloženo preteklo deležniško obliko.

Število polstavkov v posameznih podkorpusih kaže, da literarni podkorpus vsebuje 1,18-krat oziroma 18 % več polstavkov s preteklo deležniško obliko od publicističnega podkorpusa. Ob upoštevanju skupne velikosti posameznih podkorpusov normalizacija izluščenih primerov pokaže, da na 2000 besed v publicističnem podkorpusu v povprečju najdemo 1,75 polstavka s preteklo deležniško obliko, v literarnem pa 2,1.

Polstavki se ne pojavljajo nujno enakomerno v vseh besedilih, zato si je smiselno ogledati njihovo distribucijo v posameznih besedilih. Kot kaže preglednica 15, v literarnem podkorpusu 40 % vseh polstavkov izhaja iz romana *Impératrice (Cesarica, Shan Sa)*, kjer na 2000 besed najdemo približno 5 polstavkov. Po pogostnosti polstavkov s preteklo deležniško obliko izstopata še romana *Le ventre de l'Atlantique (Trebuh Atlantika, Diome Fatou)* (14 % vseh polstavkov, 3,3 polstavka na 2000 besed) in *Je m'en vais (Grem, Jean Echenoz)* (10 % vseh polstavkov, 2,9 polstavka na 2000 besed), glede na dolžino besedila pa po številu polstavkov na 2000 besed iz povprečja izstopa še roman *Un secret (Skrivnost, Philippe Grimbert)*³⁹ s 3,6 polstavka. Drugi romani vsebujejo manj kakor 10 % vseh polstavkov, pa tudi pogostnost polstavkov na 2000 besed je nižja od povprečja, zato bi lahko zaključili, da je polstavčna struktura s preteklo deležniško obliko močno slogovno pogojena.

Preglednica 15: Porazdelitev polstavkov s preteklo deležniško obliko v posameznih besedilih francoskega dela literarnega podkorpusa.

Avtor francoskega romana	Število polstavkov	Normalizacija (na 2000 besed)	Delež glede na skupno št. polstavkov
Hervé Guibert	3	0,4	0,4 %
Philippe Grimbert	47	3,6	6,5 %
Jean Echenoz	72	2,9	10,0 %
Dai Sijie	36	1,5	5,0 %
Marie Darrieussecq	1	0,05	0,1 %
Laurent Gaudé	2	0,08	0,3 %
Pierre Mérot	12	0,5	1,7 %
Fatou Diome	102	3,3	14,1 %
Michel Houellebecq	33	0,7	4,6 %
Andreï Makine	66	1,6	9,1 %
Shan Sa	287	5,3	39,7 %
Pascal Bruckner	62	1,5	8,6 %
skupaj	723	/	100 %

³⁹ Celotno besedilo romana vsebuje 25 970 besed oziroma pojavníc.

V publicističnem podkorpusu glede na preglednico 16 slaba tretjina (32 %) časopisnih člankov ne vsebuje nobenega polstavka s preteklo deležniško obliko, 21 % člankov vsebuje en polstavek, 19 % člankov dva polstavka, po tri polstavke najdemo v 11 % člankov in štiri v 8 % člankov. V primerjavi z drugimi do zdaj obravnavanimi tipi polstavkov posamezno besedilo vsebuje tudi 8, 9, 12 in celo 13 polstavkov s preteklo deležniško obliko – članki z omenjenim številom polstavkov vsebujejo med 3230 in 3450 besed, v vseh pa se na 1000 besed pojavita več kakor dva polstavka.⁴⁰

Preglednica 16: Porazdelitev polstavkov s preteklo deležniško obliko v francoskem delu publicističnega podkorpusa.

Pogostnost polstavkov	Število člankov	Delež glede na celoto
0	96	32,0 %
1	62	20,7 %
2	56	18,7 %
3	32	10,7 %
4	24	8,0 %
5	13	4,3 %
6	7	2,3 %
7	6	2,0 %
8	1	0,3 %
9	1	0,3 %
12	1	0,3 %
13	1	0,3 %
skupaj	300	100 %

4.2.4 Francoski pridevniški polstavki

Jedro pridevniških polstavkov v francoščini tvori pridevnik, uvajata pa ga lahko tudi prislov ali veznik. Za luščenje tovrstnih polstavkov smo uporabili naslednja dva ukaza:

⁴⁰ 8 polstavkov vsebuje članek LMD286-FRA (*Les ambitions militaires du Japon passent par les Etats-Unis*, Emilie Guyonet, april 2006; dolžina 3255 besed – 2,4 polstavka/1000 besed); 9 polstavkov vsebuje članek LMD071-FRA (*Empire, stratégies et conflits*, Maurice Lemoine, junij 2007; dolžina 3236 besed – 2,8 polstavka/1000 besed), 12 polstavkov besedilo LMD228-FRA (*Pérou, fidèle reflet de l'Amérique du Sud*, Maurice Lemoine, oktober 2006; dolžina 3433 besed – 3,5 polstavka/1000 besed) in 13 polstavkov članek LMD008-FRA (*En Inde, expansion de la guérilla naxalite*, Cédric Gouverneur, december 2007; dolžina 3450 besed – 3,8 polstavka/1000 besed).

Ukaz 1:

$(\langle w R \rangle [A-Z] \setminus w + (\setminus W \langle w R \rangle \setminus w +) ? \setminus W \langle w P \rangle \setminus w + | \langle w P \rangle [A-Z] \setminus w +) (\setminus W ? \langle w V \rangle \setminus w + (\setminus W \langle w R \rangle \setminus w +) \{0, 2\} \setminus W \langle w P \rangle \setminus w +) ?$

S prvim ukazom smo želeli poiskati vse leve polstavke, ki jih neposredno uvaja pridevnik (*P*), poleg tega pa tudi primere, ko polstavke s pridevniškim jedrom uvajajo druge besedne vrste, in sicer v naslednjih kombinacijah: od 0 do 2 prislova (*R*) + obvezni pridevnik (*P*)/od 0 do 2 prislova (*R*) + veznik (*V*) + od 0 do 2 prislova (*R*) + obvezni pridevnik (*P*). Primer (1) kaže kombinacijo dveh prislovov pred pridevniškim polstavčnim jedrom, primerov z uvajalnim veznikom⁴¹ pa v korpusu *FraSloK* nismo našli:

- (1) ***Bien moins solide** qu'il ne le paraissait, le groupe a brusquement cessé ses versements en 2007, contraignant le gouvernement à solliciter des banques locales un prêt de 2 milliards d'euros.* (LMD156-FRA)

[*Družba, ki ni tako stabilna, kot je sprva kazalo, je leta 2007 nenadoma ustavila svoje transakcije in vlado prisilila v najem posojila v vrednosti 2 milijard € pri domači banki.* (LMD156-SLV)]

Ta ukaz se je izkazal za najproduktivnejšega, z njim smo namreč izluščili 103 oziroma 82 % vseh polstavkov iz publicističnega podkorpusa in 169 oziroma 64 % vseh pridevniških polstavkov iz literarnega podkorpusa. Neuporabnih zadetkov je bilo v obeh podkorpusih več kakor 80 % (LMD 87 %, LIT 84 %), predvsem iz dveh razlogov: a) zaradi napačno pripisanih besednovrstnih oznak nekaterim besedam (npr. nekatere pretekle deležniške oblike (gl. 4.2.3) in samostalniki (primer (2)) so v korpusu po pomoti označeni kot pridevniki); b) kadar besednovrstno pravilno označene besede ne nastopajo v polstavčni strukturi (3):

- (2) **Collégienne, je venais de changer de ville d'études, comme souvent.* (LIT008-FRA)⁴²

[**Ko sem se vpisala v nižjo gimnazijo, sem se morala, kot se pogosto zgodi, preseliti.* (LIT008-SLV)]

- (3) *Nouvelle soirée catastrophique avec Vincent. *Toujours fou de désir pour lui. Il arrive à sept heures et dit qu'il repartira à neuf.* (LIT001-FRA)

[*Ponovno katastrofalen večer z Vincentom. *Še vedno nor od želje po njem. Pride ob sedmih in reče, da bo odšel ob devetih.* (LIT001-SLV)]

41 V teoretičnem delu (gl. 1.4.3) smo navedli naslednji primer pridevniškega polstavka z uvajalnim veznikom: *Quoique riche, il aidait toujours les pauvres.* → *Čeprav je bil bogat, je vedno pomagal revnim.*

42 V (2) je *Collégienne* jedro samostalnškega polstavka (tipa 2), zato bomo ta primer (kakor tudi druge podobne primere, ki smo jih odkrili med luščenjem pridevniških polstavkov) uvrstili k samostalniškemu polstavkom (gl. 4.2.5).

Ukaz 2:

```
[;«-,](\W)?(<w R>\w+(\W<w R>\w+)?\W<w P>\w+|<w P>\w+)(\W?<w V>\w+(\W<w R>\w+){0,2}\W<w P>\w+)?
```

Drugi ukaz se od prvega razlikuje le v tem, da išče enake kombinacije besednih vrst za nekončnim ločilom ([;«-,]). Primer (4) kaže kombinacijo prislova in pridevnika v polstavčni strukturi:

- (4) *En l'absence des forces de l'ordre, je le savais, j'aurais constitué une proie facile, quoique peu intéressante ; très **conventionnel**, mon habillement de cadre moyen n'avait rien qui puisse les séduire.* (LIT009-FRA)

[Vedel sem, da bi bil v odsotnosti organov reda lahek, čeprav nezanimiv plen; **zelo nevpadljiva** obleka uradnika srednjega razreda, ki sem jo nosil, jih ni mogla pritegniti.] (LIT009-SLV)]

S tem ukazom smo izluščili 23 polstavkov (18 % vseh polstavkov) iz publicističnega podkorpusa in 94 polstavkov (36 % vseh polstavkov) iz literarnega podkorpusa, kot kaže preglednica 17. Neustreznih zadetkov je bilo v obeh podkorpused veliko, deloma tudi zato, ker je bil ukaz prvenstveno namenjen luščenju desnih polstavkov.

Kot je razvidno iz preglednice 17, smo z danima ukazoma izluščili 126 levih pridevniških polstavkov iz publicističnega podkorpusa in 263 iz literarnega, skupno torej 389 levih pridevniških polstavkov.

Preglednica 17: Število ustreznih zadetkov pridevniških polstavkov glede na dane ukaze.

ukaz	Literarni podkorpus (LIT)		Publicistični podkorpus (LMD)	
	uporabni zadetki	%	uporabni zadetki	%
ukaz 1	169	64 %	103	82 %
ukaz 2	94	36 %	23	18 %
skupaj	263	100 %	126	100 %

Ob upoštevanju velikosti posameznih podkorpused (LMD 637 297 besed, LIT 701 715 besed) dane številke kažejo, da literarni podkorpus vsebuje skoraj dvakrat več primerov pridevniških polstavkov od publicističnega podkorpusa (1,9 : 1), normalizacija izluščenih polstavkov pa, da na 2000 besed v publicističnem podkorpused najdemo 0,4 polstavka, v literarnem pa 0,75 polstavka.

Ker se polstavki ne pojavljajo enakomerno v vsakem besedilu, si je smiselno ogledati njihovo distribucijo v posameznih korpusnih besedilih. Iz preglednice 18 je razvidno, da tretjino izluščenih pridevniških polstavkov iz literarnega podkorpusa najdemo v romanu *Impératrice* (*Cesarica*, Shan Sa, 32,7 %), slabo četrtno v romanu *Le ventre de l'Atlantique* (*Trebuh Atlantika*, Diome Fatou, 23,6 %), približno desetino pa v romanih *Le testament français* (*Francoski testament*, Andreï Makine, 11,4 %) in *Je m'en vais* (*Grem*, Jean Echenoz, 10,3 %); drugi romani vsebujejo manj kakor 10 % vseh polstavkov, pri čemer nekateri ne vsebujejo niti enega pridevniškega polstavka (romana *Truismes* (*Svinjarije*, Marie Darrieussecq) in *Mammifères* (*Sesalci*, Pierre Mérot)). Glede na dolžino besedila po številu polstavkov na 2000 besed izstopa roman *Le ventre de l'Atlantique* z dvema polstavkoma, iz povprečja pa z več kakor enim pridevniškim polstavkom na 2000 besed izstopajo še romani *Impératrice* (1,6), *Un secret* (*Skrivnost*, Philippe Grimbert, 1,2) in *Je m'en vais* (1,1), medtem ko je Makinov *Le testament français* ravno v povprečju (0,7).

Preglednica 18: Porazdelitev pridevniških polstavkov v posameznih besedilih francoskega dela literarnega podkorpusa.

Avtor francoskega romana	Število polstavkov	Normalizacija (na 2000 besed)	Delež glede na skupno št. polstavkov
Hervé Guibert	1	0,1	0,4 %
Philippe Grimbert	15	1,2	5,7 %
Jean Echenoz	27	1,1	10,3 %
Dai Sijie	7	0,3	2,7 %
Marie Darrieussecq	0	0	0,0 %
Laurent Gaudé	1	0,04	0,4 %
Pierre Mérot	0	0	0,0 %
Fatou Diome	62	2,0	23,6 %
Michel Houellebecq	13	0,3	4,9 %
Andreï Makine	30	0,7	11,4 %
Shan Sa	86	1,6	32,7 %
Pascal Bruckner	21	0,5	8,0 %
skupaj	263	/	100 %

V publicističnem podkorpusu glede na preglednico 19 slabih 70 % časopisnih člankov iz *Le Monde diplomatique* ne vsebuje nobenega levega pridevniškega polstavka, po en polstavek najdemo v dobri petini (22,7 %) člankov, dva v 24 člankih (8,0 %), štiri oziroma šest pridevniških polstavkov pa vsebuje le po en članek.

Preglednica 19: Porazdelitev pridevniških polstavkov v francoskem delu publicističnega podkorpusa.

Pogostnost polstavkov	Število člankov	Delež glede na celoto
0	206	68,7 %
1	68	22,7 %
2	24	8,0 %
3	0	0,0 %
4	1	0,3 %
5	0	0,0 %
6	1	0,3 %
skupaj	300	100 %

4.2.5 Francoski samostalniški polstavki

Francoske polstavke s samostalniškim jedrom smo v teoretičnem delu (gl. 1.4.4) razdelili na 2 tipa, in sicer na t. i. samostalniške polstavke tipa 1 (v francoščini t. i. *constructions absolues*) in na samostalniške polstavke tipa 2 (v francoščini t. i. *appositions nominales*): prvi se razvezujejo z glagolom *avoir* (*imeti*) in sestojijo iz samostalniške besedne zveze z uvajalnim členom ali brez njega, sledi pa ji lahko pridevnik, predložna zveza, sedanja ali pretekla deležniška oblika (Combettes 1998: 19–21; gl. 1.4.4.1); drugi se razvezujejo z glagolom *être* (*biti*) in sestojijo iz samostalniške besedne zveze, ki je vedno rabljena brez člena (Combettes 1998: 24–25), uvaja pa jo lahko druga besedna vrsta, na primer prislov, pridevnik, osebni zaimek; samostalniškemu jedru navadno sledita enostavni ali sestavljeni predlog ali veznik (če ima polstavek dve jedri), lahko pa je rabljen tudi brez dopolnila. Pri sestavljanju iskalnih pogojev zaradi nekaterih podobnosti med omenjenima tipoma (predvsem raba uvajalnega člena ali ne) ukazov nismo ločevali, temveč smo bili pri ročnem pregledovanju pozorni tako na primere tipa 1 kakor tipa 2.

Glede na relevantna leva in desna dopolnila smo za luščenje samostalniških polstavkov uporabili naslednje ukaze:

Ukaz 1:

```
(<w V>[A-Z]\w+\W<w Ts?>\w+\W<w So>\w+|<w V>[A-Z]\w+\W<w
Zo>\w+\W<w So>\w+|<w Ts?>[A-Z]\w+\W<w So>\w+|<w Zo>[A-Z]\w+
\W<w So>\w+|<w So>[A-Z]\w+)(\W<w R>\w+)?(\W<w P>\w+)?(\W<w
(Gdr|Gds)>\w+)?(\W<w De>\w+)?(\W<w Dp>\w+)?
```

S prvim ukazom smo želeli poiskati polstavke na začetku povedi ([A-Z]) z naslednjimi besednimi vrstami okrog samostalniškega (*So*) jedra:⁴³ veznik (*V*) + člen⁴⁴ (*T*) + svojilni pridevniški zaimek (*Ts*)⁴⁵ + osebni zaimek (*Zo*) + samostalniško jedro (*So*) + prislov (*R*) + pridevnik (*P*) + pretekli deležnik (*Gdr*) + sedanji deležnik (*Gds*) + enostavni predlog (*De*) + sestavljeni predlog (*Dp*). Primer (1) kaže kombinacijo osebnega zaimka, samostalnika in sestavljenega predloga (gre za samostalniški polstavek tipa 2), primer (2) kombinacijo določnega člena, samostalnika in enostavnega oziroma nesestavljenega predloga, primer (3) pa kombinacijo svojilnega člena, samostalnika in nesestavljenega predloga (primera (2)–(3) sta samostalniška polstavka tipa 1):

- (1) ***Lui-même journaliste au Monde, Schwæbel interpelle le public en publiant La Presse, le pouvoir et l'argent (Seuil, 1968), livre-manifeste des Sociétés de rédacteurs.*** (LMD095-FRA)

[Schwoebel, **tudi sam novinar** časnika *Le Monde*, je javnost nagovoril z objavo dela *Tisk, moč in denar (La presse, le pouvoir et l'argent: Seuil, 1968)*, torej z neke vrste manifestom družb urednikov. (LMD095-SLV)]

- (2) ***Les mains derrière le dos, je dictais l'hymne du Prince Céleste.*** (LIT011-FRA)
[**Z rokami za hrbtom** sem narekovala *Himno nebeškega princa.* (LIT011-SLV)]

- (3) ***Ma main dans la sienne, j'étais son ultime lien avec ce monde des vivants.*** (LIT011-FRA)

[**Držec ga za roko** sem bila njegova poslednja zveza s svetom živih. (LIT011-SLV)]

43 Jedro samostalniških polstavkov predstavlja samostalniška besedna zveza, ker pa so besedila, vključena v korpus, besednovrstno označena, smo morali pri sestavljanju ukazov to upoštevati, zato kot jedro iskalnih pogojev navajamo oznako *So*, ki v korpusu ustreza samostalniki, ki je občno ime.

44 Izbira terminov, ki jih uporabljamo pri opisu ukazov, izhaja iz seznama oblikoskladenjskih oznak označevalnika TreeTagger (gl. <http://lojze.lugos.si/spook/korpus/navodila/msd/msd.msds-fr.html>). Oznaka *T* pokriva določne (*le, la, les*) in nedoločne člene (*un, une*), ne pa tudi drugih določevalnikov, zato jo poimenujemo s terminom *člen*. Nedoločni člen in delni člen *des* ter delni člen *du* imajo sicer oznako *Dp* (sestavljene predlog). Pri delnem členu *de la* ima vsak del svojo oznako (*de = De* oziroma enostavni predlog, *la = T* oziroma člen), saj TreeTagger vsako besedo oziroma pojavnico v korpusu označi s svojo oznako.

45 Z oznako *Ts* so v korpusu označeni *les déterminants possessifs* (npr. *mon, ma, mes, ton*), ki se v slovenščino prevajajo s terminom *svojilni pridevniški zaimki* (Jereb 2004: 64; Schlamberger Brezar in Perko 2008: 181).

S tem ukazom smo izluščili dobro tretjino samostalniških polstavkov tipa 1 (LMD 2 primera oziroma 40,0 %, LIT 53 primerov oziroma 37,1 %) in več kakor polovico vseh samostalniških polstavkov tipa 2 (LMD 124 primerov oziroma 69,7 %, LIT 64 primerov oziroma 52,5 %). Ukaz 1 je v obeh podkorpusih skupno prinesel približno 10 500 zadetkov, kar pomeni, da je bilo neuporabnih zadetkov približno 99 %. Dane kombinacije besednih vrst so v francoščini namreč zelo pogoste,⁴⁶ na primer na začetku povedi v vlogi osebk (primer (4)), zato število neuporabnih zadetkov ni presenetljivo:

- (4) **Les personnes arrêtées – de six mille à sept mille – sont poussées à la hâte vers l’hippodrome par les soldats qui y commettent de nouveaux assassinats.* (LMD003-FRA)

[**Vojaki vse ulovljene osebe – teh je od šest do sedem tisoč – v naglici potiskajo proti hipodromu in ponovno morijo.* (LMD003-SLV)]

Ukaz 2:

<w (R|P|K)>[A-Z]\w+\W<w So>

Drugi ukaz je bil namenjen luščenju polstavkov, ki jih uvaja prislov (*R*), pridevnik (*P*) ali števnik (*K*), sledi pa mu obvezni samostalni (So). Primera (5) in (6) kažeta kombinacijo števnik in samostalnika v polstavčni strukturi: prvi je samostalniški polstavek tipa 2, drugi samostalniški polstavek tipa 1:

- (5) *Première énergie* primaire consommée dans les années 1960, le charbon ne se classe plus aujourd’hui qu’au troisième rang, derrière le pétrole et le gaz naturel. Une à une, les mines ferment (voir graphique ci-dessous). (LMD207-FRA)

[*Premog se po šestdesetih letih, ko je bil po porabi vodilna primarna energija, uvršča šele na tretje mesto. Zaostaja za nafto in zemeljskim plinom, rudniki pa se zapirajo kot po tekočem traku.* (LMD207-SLV)]

- (6) *Vingt-quatre ans*, mère de famille au chômage après avoir exercé plusieurs métiers – standardiste, vendeuse, femme de ménage –, elle réside alors au Moro do Jardim Guarujó, une favela de Sao Paulo. (LMD033-FRA)

[*Štiriindvajsetletna brezposelna mati, ki je delala že vse mogoče – bila je telefonistka, prodajalka, gospodinjska pomočnica –, zdaj živi v faveli Moro do Jardim Guarujó v predmestju São Paula.* (LMD033-SLV)]

⁴⁶ Samo za informacijo navedimo, da je v publicističnem podkorpusu 143 972 samostalnikov, ki so občno ime (oznaka *So*), tako da smo z danimi ukazi število zadetkov precej omejili.

Z danim ukazom smo pridobili en primer samostalniškega polstavka tipa 1 v publicističnem podkorpusu (tj. 20 % vseh izluščenih polstavkov) in tri primere v literarnem podkorpusu (2,1 % vseh polstavkov), od samostalniških polstavkov tipa 2 pa 18 v publicističnem podkorpusu (10,1 % vseh polstavkov tipa 2) in 22 v literarnem podkorpusu (18,0 %). Neuporabnih zadetkov je bilo v obeh podkorpusih več kakor 90 % (LIT 94 %, LMD 97 %), predvsem zato, ker dano zaporedje besednih vrst ni bilo rabljeno v polstavčni strukturi, na primer:

- (7) **Deux journaux alternatifs récemment créés, Le Tigre et Le Plan B, ont fait le choix des pseudonymes pour le premier, et d'articles non signés pour le second.* (LMD273-FRA)

[*Tudi **dva** nedavno ustanovljena alternativna **časopisa**, *Le Tigre* in *Le Plan B*, sta se odločila za pseudonime (prvi) in nepodpisane članke (drugi). (LMD273-SLV)]

Ukaz 3:

(<w R>[A-Z]\w+\W<w Sl>\w+\W<w (V)Dp>\w+(\W<w So>\w+)?

Med pregledovanjem korpusnih datotek smo ugotovili, da so bili nekateri samostalniki na začetku polstavčne strukture po pomoti označeni kot lastna imena⁴⁷ (*Sl*), zato smo sestavili poseben ukaz za njihovo luščenje, in sicer: prislov (*R*) + lastno ime (*Sl*) + veznik (*V*) ali sestavljeni predlog (*Dp*) + pogojno občno ime (*So*). Primer (8) kaže kombinacijo lastnega imena (ki bi moralo biti označeno kot občno ime), sestavljenega predloga in občnega imena (samostalniški polstavek tipa 2):

- (8) *Coordinateur du parti de gauche Bayan Muna pour la province de Benguet, M. Joe Cawidig en a fait l'expérience.* (LMD167-FRA)⁴⁸

[**Koordinator** levičarske **stranke** *Bayan Muna*, *g. Joe Cawidig*, je to izkusil na lastni koži. (LMD167-SLV)]

Z ukazom smo našli samo samostalniške polstavke tipa 2, in sicer en primer v literarnem podkorpusu (0,8 %) in tri primere v publicističnem podkorpusu (1,7 %). Večina zadetkov, ki jih je prinesel dani ukaz, je bila po pričakovanju neuporabna.

47 Kot lastna imena so bili najbrž označeni zaradi odsotnosti določevalnika oziroma člena in velike začetnice (gl. primer (8)).

48 Dani primer z besednovrstnimi oznakami: <w Sl>Coordinateur <w Dp>du <w So>parti <w De>de <w P>gauche <w Sl>Bayan <w Sl>Muna <w De>pour <w T>la <w So>province <w De>de <w Sl>Benguet<w PUNCT>, <w So>M. <w Sl>Joe <w Sl>Cawidig <w Zo>en <w Gps>a <w Gdr>fait <w T>l' <w So>expérience<w PUNCT>. (LMD167-FRA)

Ukaz 4:

[;«-;](\W)?(<w V>|w+|\W<w Ts?>|w+|\W<w So>|w+|<w V>|w+|\W<w Zo>|w+|\W<w So>|w+|<w Ts?>|w+|\W<w So>|w+|<w Zo>|w+|\W<w So>|w+|<w So>|w+)(\W<w R>|w+)?(\W<w P>|w+)?(\W<w (Gdr|Gds)>|w+)?(\W<w De>|w+)?(\W<w Dp>|w+)?

Četrty ukaz zajema enake kombinacije besednih vrst kakor prvi ukaz, le da te stojijo za nekončnim ločilom ([;«-;]). Primer (9) kaže kombinacijo samostalnika, preteklega deležnika in v drugem polstavku še nesestavljenega predloga (samostalniški polstavek tipa 1), primer (10) pa kombinacijo samostalnika in sedanjega deležnika ter kombinacijo samostalnika, preteklega deležnika in sestavljenega predloga (oba označena polstavka v primeru (10) sta tipa 2):

- (9) ***Yeux baissés, mains jointes dans les manches, courbée légèrement en avant, je me figeais dans la pose d'une attente respectueuse.*** (LIT011-FRA)

[***S**puščenim pogledom, z **rokami, sklenjenimi** v rokavih, rahlo upognjena naprej, sem odrevenela v položaju spoštljivega pričakovanja.* (LIT011-SLV)]

- (10) *Négociant en bois,*⁴⁹ ***guerrier combattant, dignitaire écarté de la Cour, Père** connaissait enfin son ascension grâce à l'avènement de sa fille.* (LIT011-FRA)

[*Oče, trgovec z lesom, **vrli bojevnik, dostojanstvenik, ki so ga umaknili z dvora, je, zahvaljujoč hčerinemu prihodu na prestol, končno dočakal zasluženi vzpon.*** (LIT011-SLV)]

Od samostalniških polstavkov tipa 1 smo iz literarnega podkorpusa s tem ukazom izluščili več kakor polovico vseh polstavkov (84 primerov oziroma 58,7 %), v publicističnem podkorpusu pa sta iskalnemu pogoju ustrezala dva primera (40,0 %). Kar zadeva samostalniške polstavke tipa 2, smo jih v literarnem podkorpusu našli 26 (21,3 %) in v publicističnem 24 (13,5 %). Ukaz je sicer prinesel veliko število zadetkov (LMD 11 373, LIT 23 378), zato je bilo ročno analiziranje in razvrščanje primerov zamudno. V obeh podkorpusih je bilo uporabnih primerov manj kakor 1 % (LMD 0,2 %, LIT 0,5 %). Med neuporabnimi zadetki izstopajo samostalniške besedne zveze v vlogi osebka v različnih tipih povedi, na primer:

- (11) **Autre facteur : **la confiance retrouvée des consommateurs et l'optimisme des investisseurs** (ce que John Maynard Keynes appelait les « esprits animaux »), qui s'autoalimentait et génèrent de la croissance.* (LMD265-FRA)

⁴⁹ Tudi *Négociant* (trgovec) je samostalnik, vendar mu je TreeTagger zaradi končnice *-ant* verjetno pripisal napačno oznako *Gds* (sedanji deležnik).

[**Drugi dejavnik: povrnjeno zaupanje potrošnikov in optimizem vlagateljev (kar je John Maynard Keynes poimenoval »živalski duhovi«), ki se samoskrbujejo in ustvarjajo rast. (LMD265-SLV)*

Rezultati luščenja bi bili precej bolj natančni, če bi bil korpus semantično označen, saj pri samostalniških polstavkih tipa 1 jedro pogosto predstavljajo deli telesa (gl. primere (2), (3) in (9)), pri samostalniških polstavkih tipa 2 pa poklici in nazivi (npr. *direktor, raziskovalec, minister, novinar* (primer (1)), *bojovnik* in *dostojanstvenik* v primeru (10)).

Ukaz 5:

```
[::«-»](\W)?<w (R|P|K)>\w+|\W<w So>\w+(\W<w De>\w+)?
```

Peti ukaz je prav tako namenjen luščenju polstavkov za nekončnim ločilom, iskalni pogoj pa ustreza tistemu pri ukazu 2: prislov (*R*), pridevnik (*P*) ali števnik (*K*) + obvezni samostalniki (*So*). Primer (12) kaže kombinacijo prislova in samostalnika:

(12) *Intrigant, volontiers conspirateur, il cachait un secret que nous étions peu à connaître. (LIT012-FRA)*

[*Rojen zdrabar in nagnjen k zarotništvu je prikrival skrivnost, ki jo je le malokdo poznal do dna. (LIT012-SLV)*]

S tem ukazom smo našli samo nekaj ustreznih samostalniških polstavkov tipa 2, in sicer 2 primera v publicističnem podkorpusu (1,1 %) in 3 primere v literarnem podkorpusu (2,5 %). Uporabnih zadetkov je bilo v obeh podkorpusih manj kakor 0,5 % (LMD 0,2 %, LIT 0,4 %).

Drugo:

Med pregledovanjem korpusnih datotek in luščenjem pridevniških polstavkov smo opazili, da so bili nekateri samostalniki pomotoma označeni kot pridevniki (gl. tudi razpravo pri ukazu 1 pri pridevniških polstavkih, 4.2.4). Vse takšne primere smo uvrstili k samostalniškim polstavkom. Od samostalniških polstavkov tipa 1 smo tako pridobili tri primere iz literarnega podkorpusa (2,1 %), od samostalniških polstavkov tipa 2 pa 6 primerov iz literarnega podkorpusa (4,9 %) in 7 primerov iz publicističnega podkorpusa (3,9 %). (13) je primer samostalniškega polstavka tipa 2, v katerem je samostalniki *écolière* (*šolarka*) v korpusu po pomoti označen kot pridevnik, v (14) pa je s pridevnikom po pomoti označen samostalniki *torse* (*trup, prsi*) znotraj samostalniškega polstavka tipa 1:

- (13) *Encore écolière, elle a souffert de ne pouvoir briller : en dehors du dessin, seules ses aptitudes physiques ont été remarquées.* (LIT002-FRA)

[*Ko je bila še šolarica, je trpela, ker ni mogla blesteti: razen njenih risb so učitelji opazili samo še njene telesne sposobnosti.* (LIT002-SLV)]

- (14) *Toujours torse nu, il ajusta sa ceinture – une cordelette de paille tressée – et, enfin, il décrocha du mur son instrument à trois cordes.* (LIT004-FRA)

[*Še zmeraj gol do pasu si je popravil pas – vrv iz spleteno slame – in nazadnje le snel s stene glasbilo s tremi strunami.* (LIT004-SLV)]

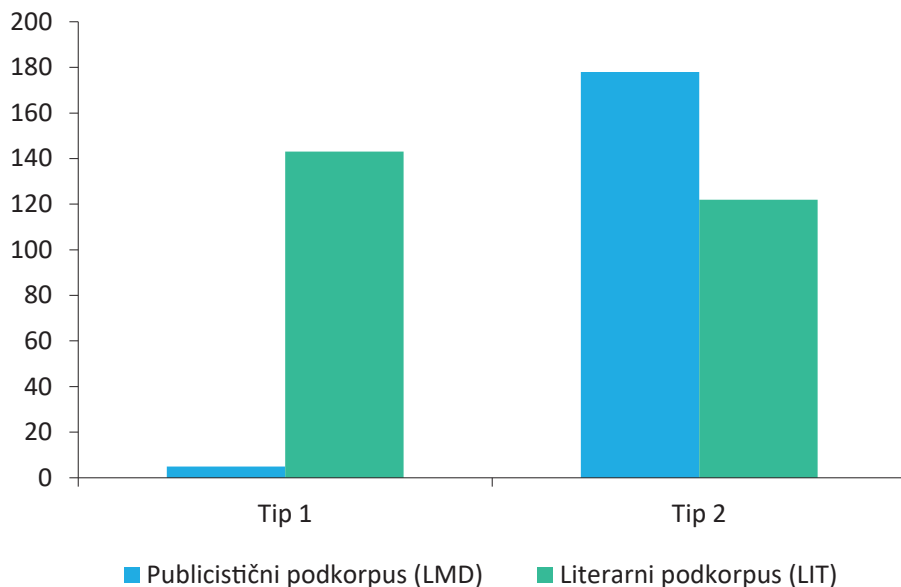
V preglednici 20 so zbrani podatki o številu ustreznih primerov glede na predstavljene ukaze:

Preglednica 20: Število ustreznih zadetkov samostalniških polstavkov glede na dane ukaze.

ukaz	Literarni podkorpus (LIT)				Publicistični podkorpus (LMD)			
	Tip 1		Tip 2		Tip 1		Tip 2	
	uporabni zadetki	%	uporabni zadetki	%	uporabni zadetki	%	uporabni zadetki	%
ukaz 1	53	37,1 %	64	52,5 %	2	40,0 %	124	69,7 %
ukaz 2	3	2,1 %	22	18,0 %	1	20,0 %	18	10,1 %
ukaz 3	0	0,0 %	1	0,8 %	0	0,0 %	3	1,7 %
ukaz 4	84	58,7 %	26	21,3 %	2	40,0 %	24	13,5 %
ukaz 5	0	0,0 %	3	2,5 %	0	0,0 %	2	1,1 %
drugo	3	2,1 %	6	4,9 %	0	0,0 %	7	3,9 %
skupaj	143	100 %	122	100 %	5	100 %	178	100 %

Iz literarnega podkorpusa smo skupno izluščili 143 samostalniških polstavkov tipa 1 in 122 samostalniških polstavkov tipa 2, iz publicističnega podkorpusa pa 5 samostalniških polstavkov tipa 1 in 178 samostalniških polstavkov tipa 2. Skupno smo torej izluščili 183 polstavkov iz publicističnega podkorpusa in 265 iz literarnega podkorpusa; samostalniških polstavkov tipa 1 je skupno 148, samostalniških polstavkov tipa 2 pa enkrat več, in sicer 300. Razlika v pogostnosti posameznih tipov med danima podkorpusoma je razvidna tudi iz grafičnega prikaza (grafikon 1).

Grafikon 1: Pogostnost posameznih tipov samostalniških polstavkov v francoskem delu publicističnega in literarnega podkorpusa.

Rezultati luščenja kažejo, da se samostalniški polstavki tipa 1 v časopisnih člankih skoraj ne pojavljajo, medtem ko so v romanih pogostejši od samostalniških polstavkov tipa 2. Razmerje pogostnosti rabe samostalniških polstavkov tipa 1 je 1 : 26 v prid literarnemu podkorpusu. Razmerje pogostnosti rabe samostalniških polstavkov tipa 2 je 1 : 1,6 v prid časopisnim člankom, kjer po navadi prinašajo informacijo o poklicni funkciji ali družbenem statusu nosnika glavnega stavka. Opazili smo, da so ti polstavki pogosto daljši od glavnega stavka, na primer:

- (15) *Directrice de recherches à l'Institut national de la santé et de la recherche médicale (Inserm), l'auteure présente ici de nombreuses enquêtes.* (LMD038-FRA)

[*Avtorica, sicer vodja raziskav na francoskem Državnem inštitutu za zdravje in medicinske raziskave (Inserm [Institut national de la santé et de la recherche médicale]), prikaže v delu veliko raziskav.* (LMD038-SLV)]

Ob upoštevanju skupne velikosti posameznih podkorpusov normalizacija izluščenih primerov pokaže, da na 2000 besed v publicističnem podkorpusu najdemo 0,016 samostalniškega polstavka tipa 1 in v literarnem 0,41. Kar zadeva samostalniške polstavke tipa 2, jih na 2000 besed v publicističnem podkorpusu najdemo 0,56 in v literarnem 0,35. Z vidika skupnega števila izluščenih polstavkov (tip 1 + tip 2) izračun pokaže, da literarni podkorpus vsebuje 1,32-krat oziroma 32 % več polstavkov s

samostalniškim jedrom od publicističnega podkorpusa. Na 2000 besed v publicističnem podkorpusu najdemo 0,57 polstavka, v literarnem pa 0,76, kar potrjuje, da je razlika v distribuciji polstavkov približno 1 proti 1,3 v korist literarnega podkorpusa.

Pogostnost polstavkov se razlikuje od besedila do besedila, zato si je smiselno ogledati njihovo distribucijo v posameznih podkorpusedih. Kot je razvidno iz preglednice 21, raba samostalniških polstavkov tipa 1 ni odvisna le od tipa besedila, temveč tudi od avtorja oziroma njegovega sloga pisanja: v literarnem podkorpusu namreč nekaj več kot polovico (53,8 %) vseh tovrstnih polstavkov najdemo v delu *Impératrice* (Cesarica, Shan Sa), kjer je tudi njihova pogostnost na 2000 besed precej višja od povprečja (1,42); v drugih romanih, vključenih v literarni podkorpused, so tovrstni polstavki precej manj pogosti, vendar z izjemo romana *Truismes* (Svinjarije, Marie Darrieussecq) vsako besedilo vsebuje vsaj nekaj

Preglednica 21: Porazdelitev samostalniških polstavkov v posameznih besedilih francoskega dela literarnega podkorpuseda.

Avtor francoskega romana	Tip 1			Tip 2		
	Število polstavkov	Normalizacija (na 2000 besed)	Delež glede na skupno št. polstavkov	Število polstavkov	Normalizacija (na 2000 besed)	Delež glede na skupno št. polstavkov
Hervé Guibert	2	0,28	1,4 %	0	0	0,0 %
Philippe Grimbert	6	0,46	4,2 %	3	0,23	2,5 %
Jean Echenoz	4	0,16	2,8 %	2	0,08	1,6 %
Dai Sijie	10	0,42	7,0 %	0	0	0,0 %
Marie Darrieussecq	0	0	0,0 %	0	0	0,0 %
Laurent Gaudé	3	0,12	2,1 %	0	0	0,0 %
Pierre Mérot	0	0	0,0 %	2	0,08	1,6 %
Fatou Diome	14	0,46	9,8 %	33	1,07	27,0 %
Michel Houellebecq	11	0,23	7,7 %	7	0,15	5,7 %
Andreï Makine	10	0,25	7,0 %	7	0,17	5,7 %
Shan Sa	77	1,42	53,8 %	40	0,74	32,8 %
Pascal Bruckner	6	0,14	4,2 %	28	0,67	23,0 %
skupaj	143	/	100 %	122	/	100 %

samostalniških polstavkov tipa 1. Glede na dolžino besedila so v povprečju števila polstavkov na 2000 besed romani *Un secret* (*Skrivnost*, Philippe Grimbert), *Le ventre de l'Atlantique* (*Trebuš Atlantika*, Diome Fatou) (oba 0,46) in *Balzac et la petite tailleuse chinoise* (*Balzac in kitajska šiviljica*, Dai Sijie, 0,42).

Raba samostalniških polstavkov tipa 2 izstopa v treh romanih, ki skupaj vsebujejo približno 83 % vseh tovrstnih izluščenih polstavkov, in sicer v romanu *Impératrice* (32,8 %), *Le ventre de l'Atlantique* (27,0 %) in *L'Amour du prochain* (*Ljubezen do bližnjega*, Pascal Bruckner, 23,0 %); v teh romanih tudi pogostnost polstavkov na 2000 besed izstopa iz povprečja (po vrsti 1,07, 0,74 in 0,67). V nasprotju s samostalniškimi polstavki tipa 1 so samostalniški polstavki tipa 2 v drugih besedilih, vključenih v korpus, zelo redki, pri čemer štirje romani ne vsebujejo niti enega tovrstnega polstavka (*Fou de Vincent* (*Nor na Vincenta*, Hervé Guibert), *Balzac et la petite tailleuse chinoise*, *Truismes* in *Eldorado* (*Eldorado*, Laurent Gaudé)).

V publicističnem podkorpusu so, kot že omenjeno, samostalniški polstavki tipa 1 zelo redki, saj glede na preglednico 22 skoraj 99 % časopisnih člankov, vključenih v *FraSloK*, ne vsebuje niti enega tovrstnega polstavka; po en polstavek sicer najdemo v treh člankih, dva pa v enem članku iz *Le Monde diplomatique*, kar nakazuje, da je tudi v časopisnih člankih raba samostalniških polstavkov tipa 1 odvisna od sloga novinarja. Samostalniški polstavki tipa 2 so v časopisnih člankih sicer pogostejši, vendar jih 64 % ne vsebuje niti enega tovrstnega polstavka; po en polstavek je rabljen v dobri petini člankov (21,7 %), dva v 26 člankih (8,7 %), trije v 9 člankih (3,0 %), štirje v 6 člankih (2,0 %) in pet polstavkov v dveh člankih (0,7 %) – pri tem je treba povedati, da smo v povedi z več polstavki vsakega šteli posebej.⁵⁰ Primer (16) vsebuje 4 samostalniške polstavke tipa 2:

- (16) ***Conseiller à l'ambassade de France à Londres pendant la guerre, collaborateur du Monde et du Midi libre en 1945, ancien secrétaire général du Parti radical, délégué français aux assemblées générales des Nations Unies et de l'Unesco, Jacques Kayser n'est pas précisément un agitateur.*** (LMD094-FRA)

[*Avtorja omenjenega dela, ki je med vojno delal kot svetovalec na francoskem veleposlaništvu v Londonu, od leta 1945 dalje kot sodelavec časnikov Le Monde in Midi libre, nekaj časa kot generalni sekretar francoske Radikalne stranke, pa tudi kot francoski odposlanec v generalnih skupščinah Združenih narodov in Unesca, vsekakor ne bi mogli označiti za agitatorja.* (LMD094-SLV)]

50 Nekatere povedi namreč vsebujejo več različnih vrst polstavkov, zato se nam je takšno štetje zdelo upravičeno. Naslednja poved poleg samostalniškega polstavka tipa 2 vsebuje še polstavek s sedanjo deležniško obliko (podčrtano): *Ainsi, Etat dans l'Etat, produisant 43 % du brut nigérian, Shell Petroleum Development Company of Nigeria (SPDCN) perd quotidiennement 10 % de sa production à cause des sabotages.* (LMD282-FRA). Slovenski prevod: *Tako denimo država v državi – Shell Petroleum Development Company Of Nigeria (SPDCN), ki proizvede 43 % nigerijske surove nafte, zaradi sabotaž vsak dan izgubi 10 % svoje proizvodnje.* (LMD282-SLV)

Preglednica 22: Porazdelitev samostalniških polstavkov v francoskem delu publicističnega podkorpusa.

Pogostnost polstavkov	Tip 1		Tip 2	
	Število člankov	Delež glede na celoto	Število člankov	Delež glede na celoto
0	296	98,7 %	192	64,0 %
1	3	1,0 %	65	21,7 %
2	1	0,3 %	26	8,7 %
3	0	0,0 %	9	3,0 %
4	0	0,0 %	6	2,0 %
5	0	0,0 %	2	0,7 %
skupaj	300	100 %	300	100 %

4.3 OVREDNOTENJE RAČUNALNIŠKEGA LUŠČENJA FRANCOSEKIH POLSTAVKOV

V podpoglavju 4.2 smo predstavili ukaze za računalniško luščanje vseh obravnavanih vrst francoskih polstavkov iz korpusa *FraSloK*, katerih sestava je bila odvisna od označenosti korpusa in od iskalnih možnosti izbranega dvojezičnega konkordančnika ParaConc.

Zaradi kompleksne zgradbe francoskih polstavkov bi bilo v primeru surovega oziroma neoznačenega korpusa računalniško iskanje po posameznih besedah ali končnicah zelo zamudno in bi prineslo ogromno neuporabnih zadetkov, pri nekaterih vrstah (predvsem pri pridevniških in samostalniških polstavkih) pa bi bilo zaradi bogatega končniškega sistema tudi težko zajeti vse mogoče kombinacije obrazil. Besednovrstna označenost francoskega dela korpusa je za luščanje francoskih polstavkov, katerih jedro tvorijo posamezne besedne vrste, primernejša in je precej zmanjšala število neuporabnih zadetkov (gl. opombo 2 v 4.1), hkrati pa je pokazala na problematičnost avtomatskega označevanja besed, saj je precejšnje število neuporabnih zadetkov pri vseh obravnavanih vrstah polstavkov izhajalo iz napačno pripisanih oznak za besedne vrste jedrom ali dopolnilom posameznih vrst polstavkov (npr. pretekli deležniki, označeni kot pridevniki (gl. 4.2.3), samostalniki, označeni kot pridevniki (gl. 4.2.5), predlogi in samostalniki, označeni kot sedanji deležniki (gl. 4.2.2)). Med neuporabnimi zadetki smo opazili tudi deležja (npr. *en attendant*) in deležnike (npr. *étant donné*), ki so se gramatikalizirali v predloge ali veznike; po obliki so sicer popolnoma ustrezali iskalnim pogojem, ne morejo pa tvoriti jedra polstavkov, saj se jim je z gramatikalizacijo spremenila

funkcija. Z uporabljenimi metodami bi se jim pri računalniškem luščenju lahko izognili le v primeru, da bi vse ukaze sestavili tako, da med zadetke ne smejo uvrstiti morebitnih tovrstnih deležij in deležnikov,⁵¹ saj program poišče to, kar mu ukaže, ne more pa sam od sebe izločiti primerov, ki odstopajo od norme.

Besednovrstne oznake smo kombinirali z regularnimi izrazi, ki jih podpira orodje ParaConc. S tem smo lahko določili zaporedje besednih vrst, ki lahko stojijo neposredno levo ali desno od jedra določene vrste polstavka, in rabo velike (v primeru jedra ali levega dopolnila določenega polstavčnega jedra) ali male začetnice (kadar levi polstavki uvajajo vezniki, prislovna določila ipd.). Poleg zgoraj omenjenih besednovrstnih napak, gramatikaliziranih predložnih zvez in vezniških sklopov število neuporabnih zadetkov lahko pripišemo nezmožnosti vključitve kriterijev sekundarne predikacije in skritega nanosnika v iskalne ukaze: te kriterije je bilo treba preveriti ročno pri vsakem primeru, uvrščenem med zadetke določenega ukaza. Vsi zadetki so ustrezali iskalnim pogojem, vendar številni niso bili rabljeni v polstavčni strukturi in torej niso izpolnjevali kriterijev polstavčnosti, zato smo jih morali med razvrščanjem zadetkov ročno izločiti. Ročno analiziranje primerov je zamudno opravilo, predvsem kadar je med zadetki več (deset) tisoč primerov (gl. luščenje samostalniških polstavkov), in temu se z dano metodo ni bilo mogoče izogniti pri nobeni od obravnavanih vrst polstavkov.

Najnatančnejše rezultate luščenja smo dosegli pri gerundijskih polstavkih in pri polstavkih s sedanjo in preteklo deležniško obliko. Če izvzamemo ukaze, namenjene luščenju polstavkov desno od odnosnice,⁵² pri katerih je bilo število neustreznih zadetkov po pričakovanju večje,⁵³ so najmanj neuporabnih zadetkov prinesli ukazi za luščenje gerundijskih polstavkov: njihova natančnost je bila več kakor 92 %, saj so bili z izjemo gramatikaliziranih deležij vsi gerundiji rabljeni v polstavku. Pri nekaterih ukazih, ki smo jih uporabili za luščenje sedanjih in preteklih deležniških oblik, neuporabnih zadetkov ni bilo, točnost drugih ukazov pa je bila več kakor 60 % pri polstavkih s sedanjo deležniško obliko in več kakor 70 % pri polstavkih s preteklo deležniško obliko. Najslabše rezultate smo dosegli pri luščenju pridevniških in samostalniških polstavkov: pri prvih je bilo uporabnih

51 Takšni ukazi bi bili zelo dolgi, saj bi bilo treba vse takšne besedne zveze navesti z besedami; v naslednjem ponazoritvenem ukazu, primernem za luščenje levih gerundijskih polstavkov, smo navedli, da za predlogom *En* sedanji deležnik ne sme biti *admettant*, *attendant* ali *supposant*, saj te zveze (torej *en attendant*, *en admettant*, *en supposant*), med drugimi, sodijo med gramatikalizirana deležja, ki se jim je spremenila funkcija, oblika pa je ostala enaka gerundijem:

<w \w+>En{\W<w \w+>}{0,1}{\W}<w Gds>[^a][^d][^m][^e][^t][^a][ⁿ][^t] [^a][^t][^e][ⁿ][^d][^a][ⁿ][^t][^s][^p][^o][^s][^a][ⁿ][^t]\w+

52 V osnovi so bili namenjeni luščenju desnih polstavkov (npr.: *Jacques, assis sous un arbre, contemplait le paysage.* (prevod: *Jacques je, sedeč pod nekim drevesom, občudoval pokrajino.*)), za uporabne pa so se izkazali tudi pri luščenju levih polstavkov, ločenih od nekončnega ločila z uvajalnim veznikom ali prislovnim določilom (npr. *Ce jour-là, assis sous un arbre, Jacques contemplait le paysage.* (prevod: *Tistega dne, sedeč pod nekim drevesom, je Jacques občudoval pokrajino.*)).

53 Poleg do zdaj omenjenih razlogov za neustrezne zadetke so pri nekaterih ukazih njihovo število povečali primeri t. i. desnih polstavkov (gl. prejšnje opombo), ki jih v tej raziskavi ne obravnavamo.

zadetkov med 13 % in 16 %, ⁵⁴ pri drugih pa od 6 % do 0,2 %. Samostalniške besedne zveze so v francoščini pogosto rabljene v različnih stavčnih vlogah in v različnih vrstah povedi, zato so bili slabi rezultati avtomatskega luščenja samostalniških polstavkov pričakovani. Sestavljeni ukazi so prinesli veliko število zadetkov (med 10 000 in 23 400), zato je bilo njihovo razvrščanje zamudno, večina zadetkov pa neuporabna, saj so bile skoraj vse samostalniške besedne zveze izven polstavčne strukture rabljene v vlogi osebka na začetku povedi. Rezultati luščenja bi bili natančnejši, če bi bil korpus semantično označen, saj jedro samostalniških polstavkov tipa 1 (fr. *constructions absolues*) pogosto predstavljajo deli telesa, jedro samostalniških polstavkov tipa 2 (fr. *appositions nominales*) pa poklici, nazivi, funkcije, sorodstvene vezi ipd.

Rezultati kažejo, da z metodo računalniškega luščenja francoskih polstavkov na osnovi besednovrstnih oznak in regularnih izrazov ni mogoče avtomatsko (tj. s 100 % natančnostjo) pridobiti vseh primerov polstavkov iz elektronskega korpusa, temveč je vse zadetke posameznih ukazov treba ročno pregledati in jih na osnovi (ne)izpolnjevanja kriterijev polstavčnosti izločiti iz nadaljnje obravnave ali ohraniti za nadaljnjo analizo. Kot rečeno, neustrezni zadetki danih ukazov izhajajo iz napačno avtomatsko pripisanih besednovrstnih oznak posameznim besedam, iz neizpolnjevanja kriterijev polstavčnosti, ki jih ni bilo mogoče zajeti z ukazi iz regularnih izrazov, in iz primerov, ki se jim je z gramatikalizacijo spremenila funkcija. Sestavo natančnejših ukazov in s tem manj šuma bi omogočil skladenjsko označeni korpus (angl. *parser*), torej korpus, v katerem so besedam oziroma besednim zvezam pripisane skladenjske vloge, na primer osebek, predmet, povedek, povedkovo določilo, prislovno določilo, poleg besednih zvez pa so lahko določene tudi vrste stavkov oziroma stavčna razmerja na povedni ravni (gl. npr. McEnery in Wilson 1996: 42–49; Hunston 2002: 84). Natančnost oznak v tovrstnih korpusih je sicer precej manjša kakor v besednovrstno označenih korpusih (McEnery, Xiao in Tono 2006: 37), poleg tega so po navadi majhni po obsegu (gl. Hunston 2002: 84) in omejeni na en sam jezik, zato za dvo- ali večjezične slovnične raziskave trenutno (še) niso uporabni.

4.4 RABA FRANCOSKIH POLSTAVKOV V KORPUSU *FraSLOK*

Z ukazi, sestavljenimi iz besednovrstnih oznak in regularnih izrazov, smo iz francoskega dela korpusa *FraSloK* izluščili 3040 polstavkov, od tega 1211 (40 %) iz publicističnega podkorpusa in 1829 (60 %) iz literarnega podkorpusa. Glede

⁵⁴ Glavni razlog za veliko število neuporabnih zadetkov so bile napačne besednovrstne oznake in neizpolnjevanje kriterijev polstavčnosti.

na napake, ki smo jih opazili pri avtomatsko pripisanih besednovrstnih oznakah polstavčnim jedrom in/ali njihovim dopolnilom, ne moremo trditi, da smo iz danega korpusa izluščili prav vse primere posameznih vrst polstavkov, saj zaradi zamudnosti opravila ni bilo mogoče ročno preveriti (ne)ustreznosti vseh oznak v korpusu, kljub temu pa smo zajeli dovoljšnjo količino primerov, ki omogoča primerjavo v rabi posameznih vrst polstavkov v francoskih romanih in časopisnih člankih.

Skupno število izluščenih primerov ob upoštevanju velikosti posameznih podkorpusov (LMD 637 297 besed, LIT 701 715 besed) pokaže, da francoski romani v korpusu *FraSloK* vsebujejo 1,37-krat oziroma 37 % več polstavkov od časopisnih člankov. To pomeni, da v publicističnem podkorpusu na 2000 besed najdemo približno 3,8 polstavka, v literarnem pa 5,2 polstavka.⁵⁵

Na osnovi analize izluščenih primerov ugotavljamo, da je tudi raba posameznih vrst francoskih polstavkov glede na obliko jedra (gerundij, sedanji deležnik, pretekli deležnik, pridevnik, samostalnik) višja v literarnem podkorpusu, kar je razvidno iz grafikona 2 in preglednice 23. Razlika je najnižja pri polstavkih s preteklo deležniško obliko (1 : 1,18 v korist literarnega podkorpusa), sledijo samostalniški polstavki (1 : 1,32 v korist literarnega podkorpusa) in polstavki s sedanjo deležniško obliko (1 : 1,38 v korist literarnega podkorpusa); razlika v pogostnosti rabe je najvišja pri gerundijskih (1 : 1,74 v korist literarnega podkorpusa) in pridevniških (1 : 1,9 v korist literarnega podkorpusa) polstavkih.

Če upoštevamo podkategorije pri polstavkih s preteklo deležniško obliko (gl. grafikon 2 in preglednico 23), je razlika med podkorpusoma najvišja v primeru pogostnosti preteklih deležniških oblik v funkciji deležnikov stanja, saj literarni podkorpus vsebuje skoraj trikrat več tovrstnih primerov (razmerje je 1 : 2,82 v korist literarnega podkorpusa), in najmanjša v primeru zloženih in nezloženih tvornih preteklih deležniških oblik (kategorija 'participe passé'; razmerje je 1 : 1,16 v korist literarnega podkorpusa). Od preteklih deležniških oblik so edino trpni deležniki pogostejši v publicističnem podkorpusu, in sicer je razlika 1 : 1,7 v korist publicističnega podkorpusa.

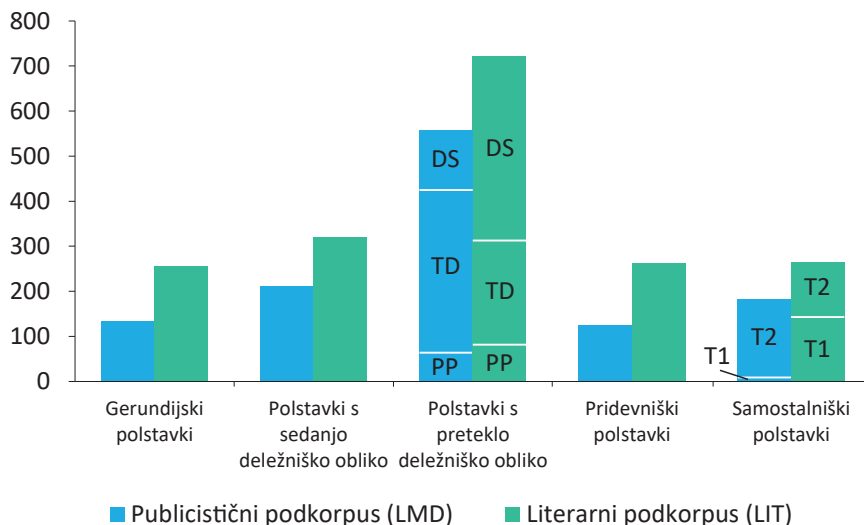
Od samostalniških polstavkov so primeri tipa 2 (fr. *appositions nominales*) nekoliko pogostejši v časopisnih člankih (razmerje je 1 : 1,6 v korist časopisnih člankov), medtem ko je razlika pri samostalniških polstavkih tipa 1 (fr. *constructions absolues*), ki se uporabljajo za portretiranje ljudi (tj. za opisovanje položaja njihovega telesa, njihovih psiholoških ali vedenjskih značilnosti itn. (gl. Riegel,

55 Če upoštevamo, da v francoskem delu publicističnega podkorpusa poved v povprečju vsebuje 31,95 besed (to pomeni približno 63 povedi na 2000 besed), v francoskem delu literarnega podkorpusa pa 21,71 besed (to pomeni približno 92 povedi na 2000 besed), to pomeni, da se na 2000 besed v publicističnem podkorpusu po en polstavek v povprečju pojavi na vsakih 17 povedi, v literarnem pa na 18 povedi. Ta izračun je relativen (mdr. zato, ker posamezna poved lahko vsebuje več polstavkov) in velja le za podkorpusa kot celoti.

Pellat in Rioul 1999: 192)), med podkorpuseroma ogromna – literarni podkorpuser namreč vsebuje 26-krat več tovrstnih polstavkov v primerjavi s publicističnim podkorpuserom, kar kaže, da so v časopisnih člankih, ki imajo informativno funkcijo, izjemno redki (pet izluščenih primerov iz publicističnega podkorpusera).

Grafikon 2: Pogostnost posameznih vrst francoskih polstavkov v korpusu *FraSloK*.⁵⁶

Število izluščenih francoskih polstavkov iz korpusa *FraSloK*

Kljub razlikam v številu izluščenih primerov je lestvica rabe posameznih tipov polstavkov v danih podkorpuserih precej podobna: v obeh podkorpuserih prevladujejo polstavki s preteklo deležniško obliko,⁵⁷ sledijo jim polstavki s sedanjo deležniško obliko in samostalniški polstavki; gerundijski polstavki so v publicističnem podkorpuseru nekoliko pogostejše rabljeni od pridevniških polstavkov, pridevniški polstavki pa nekoliko pogostejše od gerundijskih v literarnem podkorpuseru. Da je raba deležniških polstavkov v francoščini pogostejša od pridevniških, sta, med drugimi, ugotovila Neveu (1998a) in Glatigny (1966) (gl. 1.2); slednji je v korpusu literarnih besedil našel 910 polstavkov, od tega je bilo 80 % deležniških (s sedanjo in preteklo obliko) in 20 % pridevniških. Enaka razlika v zastopanosti deležniških in pridevniških polstavkov⁵⁸ se kaže tudi v literarnem podkorpuseru *FraSloK*, medtem ko je v publicističnem podkorpuseru še nekoliko večja, in sicer je deležniških polstavkov 86 %, pridevniških pa 14 %.

56 Legenda: PP – participe passé, TD – trpni deležnik, DS – deležnik stanja, T1 – samostalniški polstavki tipa 1, T2 – samostalniški polstavki tipa 2.

57 V obeh podkorpuserih v več kakor 96 % primerov jedro predstavlja nezložena oblika preteklega deležnika.

58 Če izvezamo gerundijske in samostalniške polstavke.

Preglednica 23: Število izluščenih polstavkov iz podkorpusov *FraSloK*.

	Publicistični podkorpus (LMD)	Literarni podkorpus (LIT)
Gerundijski polstavki	134	257
Polstavki s sedanjo deležniško obliko	211	321
Polstavki s preteklo deležniško obliko	557	723
<i>Participe passé</i>	64	82
<i>Trpni deležnik</i>	361	231
<i>Deležnik stanja</i>	132	410
Pridevniški polstavki	126	263
Samostalniški polstavki	183	265
<i>Samostalniški polstavki tipa 1</i>	5	143
<i>Samostalniški polstavki tipa 2</i>	178	122
skupaj	1211	1829

Pogostnost rabe polstavkov v francoščini ni odvisna le od tipa besedila, temveč tudi od piščevega sloga oziroma od njegove preference glede rabe določene strukture, saj rezultati kažejo, da se polstavki ne pojavljajo enakomerno v vseh besedilih.

V publicističnem podkorpusu zaradi velikega števila člankov nismo preverjali pogostnosti rabe obravnavanih vrst polstavkov v vsakem posameznem članku, temveč smo samo prešteli, v koliko člankih se pojavi določena vrsta polstavka. Podatki kažejo, da so polstavki s preteklo deležniško obliko rabljeni v dobrih dveh tretjinah (68 %) časopisnih člankov iz korpusa *FraSloK*, vse druge vrste polstavkov, z izjemo samostalniških polstavkov tipa 1, ki so rabljeni le v 1 % člankov, pa v približno tretjini člankov (polstavki s sedanjo deležniško obliko v 40 % člankov, samostalniški polstavki tipa 2 v 36 % člankov, gerundijski in pridevniški polstavki v 30 % člankov).

V podpoglavju 4.2 smo preverili zastopanost posameznih vrst polstavkov v vseh dvanajstih romanih iz francoskega dela literarnega podkorpusa, v preglednici 24 pa zbrali podatke o skupnem številu izluščenih polstavkov iz posameznih romanov. Ti kažejo, da raba polstavkov izstopa v romanu *Impératrice* (*Cesarica*, Shan Sa), ki vsebuje tretjino (34,2 %) vseh izluščenih polstavkov, pa tudi pogostnost pojavljanja polstavkov je najvišja v tem romanu, in sicer na 2000 besed najdemo 11,6 polstavka. Izpostaviti velja še štiri druge romane, od katerih vsak vsebuje približno desetino izluščenih primerov, in sicer: *Le ventre de l'Atlantique* (*Trebuš Atlantika*, Fatou Diome, 14,4 %, 8,6 polstavka na 2000 besed), *Le testament français* (*Francoski testament*, Andrei Makine, 12,6 %, 5,7 polstavka na 2000 besed), *Je m'en vais* (*Grem*, Jean Echenoz, 10,0 %, 7,4 polstavka na 2000 besed) in

L'Amour du prochain (Ljubezen do bližnjega, Pascal Bruckner, 8,9 %, 3,9 polstavka na 2000 besed). V drugih sedmih romanih, vključenih v francosko-slovenski korpus, je raba polstavkov redka, še posebno v romanih *Truismes* (Svinjarije, Marie Darrieussecq), *Eldorado* (Eldorado, Laurent Gaudé), *Mammifères* (Sesalci, Pierre Mérot) in *Fou de Vincent* (Nor na Vincenta, Hervé Guibert), ki vsebujejo odstotek ali manj vseh izluščenih polstavkov, pa tudi njihova pogostnost na 2000 besed je (zlasti pri prvih treh) zelo redka. Glede na dolžino romana po številu polstavkov na 2000 besed izstopa le roman *Un secret* (Skrivnost, Philippe Grimbert) s 6,6 polstavka. Poleg tega se v prej omenjenih romanih posamezne vrste polstavkov ne pojavijo, in sicer pridevniških polstavkov in samostalniških polstavkov tipa 1 ne najdemo v romanih *Truismes* in *Mammifères*, samostalniških polstavkov tipa 2 pa v nobenem od naslednjih romanov: *Fou de Vincent*, *Truismes*, *Eldorado* in *Balzac et la petite tailleuse chinoise* (Balzac in kitajska šiviljica, Dai Sijie).

Glede na spol francosko pišočih avtorjev romanov, vključenih v *FraSloK*, ni opaziti, da bi polstavke v francoskih romanih pogosteje uporabljali pisatelji od pisateljic, saj je razmerje približno enako (pisatelji so skupaj uporabili 51 % vseh polstavkov, pisateljice pa 49 %). Po drugi strani je, gledano v celoti, raba polstavkov višja pri avtorjih, ki so se v Francijo priselili (Dai Sijie, Fatou Diome, Andreï Makine in Shan Sa), in sicer so ti skupaj uporabili 66 % izluščenih polstavkov, v Franciji rojeni avtorji pa 34 %. Proučevani vzorec je premajhen, da bi na njegovi osnovi lahko kakor koli posploševali, lahko pa postavimo hipotezo, da so v Francijo priseljeni pisatelji bolj nagnjeni k uporabi polstavkov kakor v Franciji rojeni pisatelji, ki bi jo v prihodnje kazalo preveriti na večjem vzorcu besedil. Ker pa se razlike v pogostnosti rabe kažejo tako med pisatelji iz ene in druge skupine, se zdi, da je (ne)raba polstavkov v francoščini odvisna tudi od posameznega avtorja oziroma od njegovega sloga pisanja.

Preglednica 24: Skupno število izluščeni polstavkov iz posameznih besedil francoskega dela literarnega podkorpusa.

Avtor francoskega romana	Število polstavkov	Normalizacija (na 2000 besed)	Delež glede na skupno št. polstavkov
Hervé Guibert	19	2,6	1,0 %
Philippe Grimbert	86	6,6	4,7 %
Jean Echenoz	183	7,4	10,0 %
Dai Sijie	92	3,9	5,0 %
Marie Darrieussecq	8	0,4	0,4 %
Laurent Gaudé	10	0,4	0,5 %
Pierre Mérot	18	0,8	1,0 %
Fatou Diome	264	8,6	14,4 %
Michel Houellebecq	129	2,7	7,1 %
Andreï Makine	231	5,7	12,6 %
Shan Sa	626	11,6	34,2 %
Pascal Bruckner	163	3,9	8,9 %
skupaj	1829	/	100 %

5

Strategije prevajanja francoskih polstavkov v slovenščino

Raziskava temelji na t. i. delnem korpusnem pristopu (angl. *corpus-based approach*), pri katerem se korpus uporablja za preverjanje hipotez, teorij in jezikovnih opisov, oblikovanih pred nastankom korpusa (Tognini-Bonelli 2001: 65). Glavna prednost korpusnega pristopa je avtomatsko prepoznavanje in analiziranje vzorcev jezikovne rabe na velikih količinah avtentičnih besedil, in sicer z veliko večjo natančnostjo in hitrostjo, kot je tega sposoben človek. Ker pa cilj korpusnega jezikoslovja in jezikoslovnih oziroma prevodoslovnih raziskav na splošno ni preprosto preštevanje jezikovnih značilnosti, je nujno zagotoviti kvalitativno oziroma funkcijsko interpretacijo rezultatov kvantitativne analize (Biber, Conrad in Reppen 1998: 5). Kvantitativno skladenjsko-semantično analizo slovenskih prevodov francoskih polstavkov, ki bo omogočila preveriti postavljeno hipotezo o eksplicitaciji, bomo dopolnili s kvalitativno kontrastivno-prevodoslovno analizo (več o tem v Schlamberger Brezar 2009b) na povedni in nadpovedni ravnini, s katero želimo identificirati in ovrednotiti premike, nastale v procesu prevajanja in vidne v končnem prevodnem izdelku. Kontrastivno jezikoslovje temelji na domnevi, da med jeziki obstajajo pomembne razlike in da jih je mogoče odkriti z metodo kontrastivne analize (Salkie 2000: 186). Pri analizi prevodov francoskih polstavkov v slovenščino ne bomo pozorni le na dogajanje na povedni ravnini, temveč tudi na nadpovedni ravnini, ki sega prek besedilne analize do analize diskurza,¹ kar je predmet zanimanja makrolingvistične kontrastivne analize (James 1980: 98 isl.; v Johansson 2007: 2).

Poglavje je razdeljeno na več podpoglavij, v katerih bodo celovito obravnavane posamezne vrste francoskih polstavkov. Pri vsaki vrsti bomo opravili skladenjsko-semantično analizo slovenskih prevodov francoskih polstavkov, razpravljali o premikih, do katerih je prišlo v procesu prevajanja, poskusili določiti dejavnike, ki so vplivali na posamezne prevajalske strategije, in izluščiti kriterije, ki jih je treba upoštevati pri interpretaciji semantičnih vrednosti francoskih polstavkov. Na koncu bomo strnili rezultate analize in razpravljali o ohranjenih polstavkih v slovenskih prevodih, o načinih prevajanja francoskih polstavkov v slovenščino in o eksplicitaciji njihovih semantičnih vrednosti.

5.1 FRANCOŠKI GERUNDIJSKI POLSTAVKI

V tem podpoglavju bomo podali analizo slovenskih prevodov 134 francoskih gerundijskih polstavkov iz podkorpusa časopisnih člankov in 257 polstavkov iz podkorpusa romanov (razmerje 1 : 1,74), vključenih v korpus *FraSloK*.

1 Kot navaja Irena Kovačič (1994: 7), »gre sodobni razvoj v smer sprejemanja 'analize diskurza' kot najširšega poimenovanja za vsakršno analizo jezika v kontekstu (tako besedilnem kot zunajbesedilnem kontekstu oziroma kontekstu in kotektstu).« V tej raziskavi analizo diskurza sprejemamo »kot nekakšno krovno poimenovanje za preučevanje vsakršnih jezikovnih dogajanj na nadpovedni ravnini« (Kovačič 1994: 5).

5.1.1 Skladenjska analiza slovenskih prevodov

Prevode francoskih gerundijskih polstavkov smo najprej analizirali glede na stavčne člene in stavčna razmerja,² saj nas je zanimalo, ali so prevajalci neosebne glagolske oblike gerundijskega izvora ohranili oziroma s katerimi drugimi sredstvi so v slovenščino prenesli njihovo vsebino in obliko. Kot je razvidno iz grafikona 3, rezultati potrjujejo našo domnevo o redki rabi polstavkov v slovenščini, saj je bila ta struktura ohranjena samo v petih (2 %) primerih v literarnem podkorpusu (štirikrat z deležjem na -č (v dveh primerih je bil polstavek prestavljen med osebek in povedek) in enkrat z deležnikom stanja na -n), v publicističnem podkorpusu pa nikoli. V teh primerih je slovenski polstavek identičen francoskemu (neizraženost osebka in dela povedka na površinski ravni, implicitnost logičnega razmerja med polstavkom in glavnim stavkom, enak besedni red v primeru ohranitve mesta polstavka levo od glavnega stavka), kot je razvidno iz primerov (1)–(1a):

(1) *En attendant la délivrance de leur visa d'entrée, ils mangeaient, marchandaient entre eux.* (LIT011-FRA)

(1a) *Čakajoč na dovoljenje za vstop, so jedli, barantali medseboj.* (LIT011-SLV)

Če izvzamemo kategoriji 'Polstavek' in 'Drugo' (gre predvsem za primere, ko vsebina francoskega polstavka ni bila prevedena v slovenščino ali pa je bila poved s polstavkom v celoti izpuščena), opazimo strukturne spremembe v 96 % (LMD) oziroma v 94 % (LIT) prevodov, pri čemer je, kot je razvidno iz grafikona 3, porazdelitev prevodnih strategij v obeh podkorpusih zelo podobna.

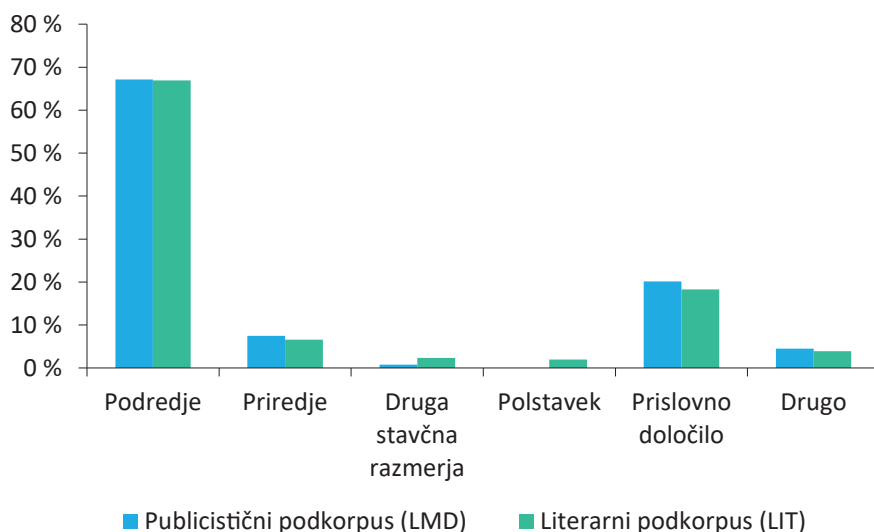
Skoraj 70 % vseh francoskih gerundijev je v slovenščini izraženih z osebno glagolsko obliko v vlogi povedka ali (redkeje) povedkovega določila v odvisnem stavku (kategorija 'Podredje'), kot je razvidno iz primera (2a):

(2) *En confiant le « sale travail » à l'Éthiopie, l'exécutif américain a pris le risque de ranimer des braises mal éteintes dans la région.* (LMD030-FRA)

(2a) *Ko je ameriški izvajalec zaupal umazano delo Etiopiji, je tvegala, da se bo v regiji razpihala žerjavica, ki še ni dobro ugasnila.* (LMD030-SLV)

V primerjavi s francoščino so v primeru (2a) opazne še druge spremembe: osebek izhodiščnega glavnega stavka (*l'exécutif américain*) je eksplicitno izražen v slovenskem odvisnem stavku (*ameriški izvajalec*) in nima več vloge sekundarne teme, temveč primarne teme (z večkrat omenjenim antecedentom (npr. *Washington*) iz predhodnega besedila vzpostavlja anaforično kohezivno vez); izražena sta glagolski čas (preteklik) in časovna povezava med glavnim in odvisnim stavkom prek

2 Šifranti skladijske analize slovenskih prevodov vseh obravnavanih primerov polstavkov in preglednice s primeri za vsako kategorijo so objavljeni v Mezeg 2011b (372–415).

Grafikon 3: Porazdelitev slovenskih skladijskih ustreznih francoskih gerundijskih polstavkov.

veznika *ko*; v primerjavi s francoščino je torej občutno spremenjen besedni red, ki v slovenskem odvisniku sledi shemi osebek + povedek + predmet in je slogovno nevtralen oziroma nezaznamovan (Toporišič 2004: 668, 672), izhodiščna členitev po aktualnosti pa se s tem ne spremeni (polstavek/odvisnik je izhodišče oziroma tema, glavni stavek jedro oziroma rema) (Toporišič 2004: 660).

Druga najpogostejša strategija je izraženost vsebine jedra francoskega gerundijskega polstavka s prislovnim določilom, na primer:

- (3) ***En souriant**, il arrachait sa tunique, dénouait son pantalon de soie et dénudait son corps vigoureux.* (LIT011-FRA)
- (3a) ***Z nasmehom** je s sebe strgal tuniko, si odvezal svilene hlače in razgalil svoje krepko telo.* (LIT011-SLV)

Takšna strategija je uporabljena v približno petini prevodov v obeh podkorpusih (20 % v LMD, 18 % v LIT). V (3a) je označeno prislovno določilo prav tako na robu povedi, vendar je vanjo bolje integrirano, kakor bi bil ohranjeni polstavek.

Neosebna gerundijska jedra francoskih polstavčnih struktur so v 8 % (LMD) oziroma 7 % (LIT) primerov v slovenščini izražena z osebno glagolsko obliko v prirednem stavku, na primer:

- (4) *Puis, **en secouant sa torpeur**, jeta d'une voix rauque : - Qu'est-ce que tu veux qu'on en fasse ?* (LIT010-FRA)
- (4a) *Potem **se je zdrznil iz odrevenelosti in** rezko odvrnil: - Kaj pa bi rada, da naredim?* (LIT010-SLV)

Vsebina francoskega gerundijskega polstavka je v večini primerov izražena oziroma ohranjena v prvem delu povedi, saj zamenjava delov priredij ni mogoča, če si ta sledijo po logiki časovnega zaporedja (Toporišič 2004: 647), kakor v (4a).³ V nasprotju s francosko povedjo, kjer je polstavek podrejen glavnemu stavku, sta si v slovenščini priredna dela enakovredna.

V redkih primerih se osebna glagolska oblika, ki nosi vsebino izhodiščnega francoskega gerundija, pojavi v drugih tipih povedi (kategorija 'Druga stavčna razmerja'): po enkrat v obeh podkorpusih postane jedro samostojne enostavčne povedi (5)–(5a), v literarnem podkorpusu pa najdemo še pet primerov (2 %) protistave (fr. *juxtaposition*), ko si deli povedi, ločeni z vejico, sledijo brez izraženih logičnih povezovalcev (6)–(6a):

- (5) ***En revenant sur notre planète**, il nous faut bien convenir que la science est aujourd'hui universalisée.* (LMD277-FRA)
- (5a) ***Naj se vrnemo na naš planet**. Moramo priznati, da je znanost dandanes univerzalizirana.* (LMD277-SLV)

V primerjavi s francosko povedjo je druga slovenska poved v (5a) (*Moramo priznati ...*) zaradi stavčne pretrganosti oziroma nepovezanosti s prvo nekoherentna.

- (6) ***En m'emmenant trois jours en week-end avec son trésorier et ses dobermans**, le directeur de la chaîne a cru me faire passer à jamais le goût de la gaudriole.* (LIT005-FRA)
- (6a) ***Direktor me je peljal na vikend z blagajnikom in s svojimi tremi dobermanji**, bil je prepričan, da me bo razuzdanost za vedno minila.* (LIT005-SLV)

V (6a) je logično razmerje med deli stavkov bolj implicitno kakor v francoščini, kjer implicira povezavo sredstvo-posledica (*s tem ko me je peljal, je mislil ...*). Poleg tega se spremeni besedni red, saj je osebek francoskega glavnega stavka izražen v prvem stavku povedi v slovenščini.

Analiza je torej pokazala skladijsko eksplicitacijo v 94 % (literarni podkorpus) oziroma 96 % (publicistični podkorpus) prevodov francoskih gerundijskih polstavkov. V nasprotju s francoščino, kjer imajo gerundijski polstavki

3 Ne moremo reči: *Potem je rezko odvrnil in se zbudil iz odrevenelosti ...*

obrobno pozicijo in so odtrgani od osebka glavnega stavka, je v slovenščini njihova vsebina v prevodu najpogosteje izražena z osebno glagolsko obliko ali tudi s prislovnim določilom, kar vpliva na spremembo razporeditve stavčnih členov in večjo integriranost vsebine periferne francoskega gerundija znotraj slovenske povedi.

Ko govorimo o eksplicitaciji, se postavlja tudi vprašanje, v koliko primerih je ta obvezna oziroma sistemska in v koliko primerih fakultativna (gl. Klaudy 1993: 72–75 in 2008: 82–83). Tako smo pri vseh izluščenih primerih francoskih gerundijskih polstavkov opravili ročno pretvorbo, da bi preizkusili morebitno ohranitev neosebne glagolske oblike v slovenščini. Analiza je pokazala, da je v obeh podkorpusih sicer nekaj odstotnim odstopanjem eksplicitacija obvezna v približno polovici primerov.

Preglednica 25: Razmerje med obvezno in fakultativno eksplicitacijo v primeru prevajanja francoskih gerundijskih polstavkov iz korpusa *FraSloK* v slovenščino.

Eksplicitacija	Korpus			
	LMD		LIT	
	število polstavkov	%	število polstavkov	%
obvezna	70	52 %	124	48 %
fakultativna	64	48 %	133	52 %
skupaj	134	100 %	257	100 %

Obvezna je v naslednjih primerih:

- a) v zvezi *tout + en + sedanji deležnik*, saj v slovenščini nimamo sredstev, s katerimi bi ob deležju z enako mero poudarili oziroma izrazili vsebino francoskega prislova *tout*, ki lahko intenzivira sočasnost (7)–(7a) ali izraža dopustnost, zato so pri prevajanju v slovenščino potrebne drugačne skladijske rešitve, na primer raba prislovnih določil (kakor v primeru (7a)):

(7) *Tout en marchant, le Flétan respire mieux que tout à l'heure.* (LIT003-FRA)
 [**(Med) hodeč/hodé*, Skat diha bolje kot malo prej. (ohranitev direktnega strukturnega ustreznika ni mogoča)]

(7a) *Med hojo* Skat diha bolje kot malo prej. (LIT003-SLV)

- b) v zvezi *veznik + en + sedanji deležnik*, saj slovenščina »polstavkov z uvajalnim veznikom ne dopušča« (Milojević Sheppard 1992: 228), na primer:

- (8) ***Mais en traînant dans les rues**, il connut l'existence d'un monde meilleur.* (LIT011-FRA)
 [**Toda klateč se po ulicah*, je ugotovil, da obstaja boljši svet.]
- (8a) ***Vendar je med klatenjem po ulicah** odkril boljši svet.* (LIT011-SLV)
- c) ko v slovenščini ni mogoče tvoriti deležja (ali pa se to ne uporablja) na osnovi prevodne ustreznice francoskega glagola (npr. iz glagolov *osredotočiti se*, *nadaljevati*, *napasti*, *napisati*, *odkriti*, *poslati*, *pozvati*, *srečati*, *peljati*, *prebrati*, *dodati*, *podpisati* (9)–(9a), *porazdeliti*);⁴ ta razlog je v našem korpusu najpogostejši za obvezno eksplicitacijo;
- (9) *Le 28 mars 1984, **en signant les accords de La Uribe**, les FARC ont condamné la pratique des enlèvements et se sont engagées à y mettre un terme.* (LMD284-FRA)
 [**Podpisujoč sporazum v občini La Uribe 28. marca 1984 ...*]
- (9a) ***S podpisom sporazuma v občini La Uribe 28. marca 1984** je FARC obsodil ugrabitve in se zavezal, da bo z njimi prenehal.* (LMD284-SLV)
- d) v nekaterih primerih, ko francoski gerundij desno od sebe nima dopolnila (če v slovenščini direktnega strukturnega ustreznika ne moremo ločiti z vejico od glavnega stavka, govorimo o izdeležijem prislovu ali prislovnem določilu (gl. 2.3.1.1)):
- (10) ***En chuchotant**, je m'adressais à moi-même en français.* (LIT010-FRA)
 [**Šepetajoč/Šepetaje*, sem samega sebe nagovarjal v francoščini.]
- (10a) ***Šepetaje** sem sam sebe nagovarjal v francoščini.* (LIT010-SLV)
- e) kadar deležje v slovenščini ne bi moglo ohraniti enakega implicitnega logičnega razmerja kakor v francoščini; v (11)–(11a) se ob rabi deležja ne bi ohranila namera iz izvirnika:
- (11) ***En évitant la chute**, je fis un pas à gauche, me retrouvant près du premier hublot.* (LIT010-FRA)⁵
 [**Izogibajoč se padcu*, sem se prestopil na levo ...]
- (11a) ***Da ne bi padel**, sem se prestopil na levo in se znašel pred prvim okencem.* (LIT010-SLV)

4 V francoščini: *se focaliser, continuer, attaquer, écrire, découvrir, envoyer, appeler, rencontrer, emmener, lire, ajouter, signer, répartir.*

5 Ta raba je v francoščini redka in ni opisana v slovnica; komentiramo jo pri 5.1.2.1, primer (22)–(22a).

Kot rečeno, bi bila v polovici izluščenih primerov ohranitev direktnega struktur-nega ustreznika francoskega gerundija slovnično mogoča (gl. primere (12)–(12a) in (13)–(13a)), vendar se prevajalci niso odločili za to strategijo, saj je v korpusu ohranjenih samo 5 polstavkov, in to samo v literarnem podkorpusu.

- (12) ***En se serrant la ceinture**, ces camionneurs réorientent peu à peu l'activité initiale d'importation de produits chimiques vers le stockage et le transport d'huiles industrielles à recycler.* (LMD009-FRA)

[**Zategujoč/Zategovaje si pasove**, ti vozniki tovornjakov postopoma preusmerjajo ...]

- (12a) *Ti vozniki tovornjakov **so zategnili pasove** in postopoma preusmerili začetno dejavnost uvoza kemičnih izdelkov k skladiščenju in transportu industrijskih olj za reciklažo.* (LMD009-SLV)

- (13) ***En poussant à une internationalisation du conflit somalien**, il fournit l'occasion aux régimes éthiopien et érythréen, en guerre de 1998 à 2000 pour un résultat qui n'en satisfait aucun, de s'affronter à nouveaux par causes interposées.* (LMD030-FRA)

[**Spodbujajoč internacionalizacijo somalskega spopada**, daje priložnost ...]

- (13a) ***Ko spodbuja internacionalizacijo somalskega spopada**, daje priložnost etiopskemu in eritrejskemu režimu (ki sta se v letih 1998–2000 vojskovala, in dosegla rezultat, ki ni zadovoljil nikogar), da se ponovno spopadeta.* (LMD030-SLV)

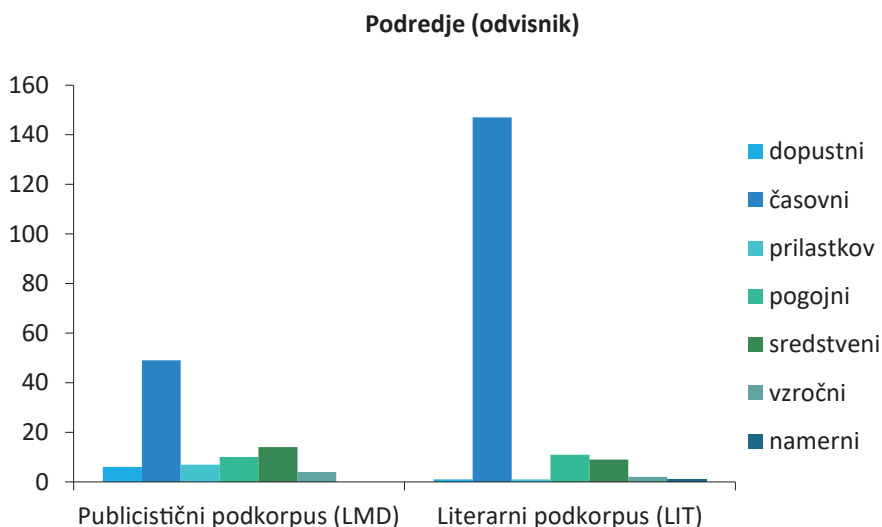
5.1.2 Skladenjsko-semantična analiza slovenskih prevodov

Glede na rezultate skladdenjske analize slovenskih prevodov je morebitno eksplisitacijo semantične povezanosti vsebine francoskega gerundijskega polstavka z glavnim stavkom mogoče opazovati samo znotraj kategorij 'Podredje', 'Priredje' in 'Prislovno določilo', saj je v drugih primerih tako kot v izvorniku poveza-va implicitna (kategoriji 'Druga stavčna razmerja' in 'Polstavek') ali neizražena (kategorija 'Drugo', ki večinoma zajema izpuste vsebine francoskih polstavkov v prevodih). Te kategorije zajemajo 95 % primerov iz publicističnega podkorpusa in 92 % iz literarnega podkorpusa. V nadaljevanju bomo predstavili rezultate semantične analize in poskusili določiti kriterije, ki vplivajo na interpretacijo posameznih semantičnih vrednosti.

5.1.2.1 Podredje

Kot je razvidno iz grafikona 4, v okviru podredja odvisni stavek z glavnim najpogosteje vzpostavlja časovno povezavo (54 % primerov v publicističnem in 85 % v literarnem podkorpusu), večinoma z veznikom *ko*, ki mu sledi povedek ali povedkovo določilo, ki izraža vsebino francoskega gerundijskega jedra. Kadar gre za to povezavo, si dejanja odvisnega in glavnega stavka sledijo po logiki časovnega zaporedja, pri čemer je dejanje glavnega stavka pogosto posledica dejanja odvisnega stavka; pri ugotavljanju te logične povezave si lahko pomagamo s parafrazo 's tem ko se je zgodilo to ... (polstavek), se je zgodilo tudi to (glavni stavek)'.

Grafikon 4: Porazdelitev semantičnih vrednosti prevodov francoskih gerundijskih polstavkov, izraženih z odvisnim stavkom.

Ob analizi primerov, ki izražajo časovno povezavo, se je pokazalo nekaj vzorcev, kdaj je v primeru gerundijskih polstavkov povezava z glavnim stavkom časovna oziroma časovno-posledična:

- a) kadar francosko gerundijsko jedro i) uvaja (neposredno ali pred vejico) veznik, na primer vzročni (*Mais, ...*), vezalni (*Et, ...*), dodajalni (*De plus, D'ailleurs, ...*), stopnjevalni (*Même ...*), posledični (*Ainsi, ...*), dopustni (*Pourtant, Et cependant, ...* primer (14)–(14a); ii) uvaja prislovno določilo časa (15)–(15a); iii) kadar je v glavnem stavku rabljen veznik, na primer

posledični (*ainsi, alors*), dopustni (*pourtant*), dodajalni/navezovalni (*aussi* (16)–(16a), *également*), pojasnjevalni (*en effet*) – s tem je časovno-posledična povezava še bolj poudarjena;

(14) *Et cependant, en entrant dans cette librairie déserte, au milieu d'une ville provinciale assommée par la chaleur, et en trouvant sur l'étalage mon dernier livre, j'avais eu justement cette impression : « Trois ans passèrent ».* (LIT010-FRA)

(14a) *Pa vendar, ko sem vstopil v tisto prazno knjigarno sredi podeželskega mesta, zadremanega od vročine, in našel na polici svojo prvo knjigo, sem imel prav ta občutek: »Minila so tri leta.«* (LIT010-SLV)

(15) *Le matin même, en me rendant au bureau, sur la ligne 13, j'avais vu une jeune étudiante brouter la barbichette de son amant.* (LIT012-FRA)

(15a) *Še davi, ko sem odhajal v pisarno, sem na avtobusu številka 13 zagledal mlado študentko, ki je svojemu fantu čehljala bradico.* (LIT012-SLV)

(16) *En déléguant à l'ennemi héréditaire de la Somalie la tâche de ramener la loi et l'ordre dans ce pays, Washington a aussi pris le risque de permettre à l'Éthiopie de participer à un éventuel démembrement de ce pays.* (LMD030-FRA)

(16a) *Ko je Washington dednemu sovražniku Somalije zaupal nalogo, da v državo spet prinese zakonitost in red, je sprejel tudi tveganje, da bo Etiopiji omogočil sodelovanje pri morebitnem razkosanju te države.* (LMD030-SLV)

b) kadar sta gerundij in glagol glavnega stavka v časovno-posledičnem razmerju, se pravi, ko je pogoj za uresničitev dejanja glagola glavnega stavka izvedba dejanja, ki ga izraža francoski gerundij (npr. *envoyer – espérer* (poslati – upati), *confier – prendre le risque* (zaupati nekemu nekaj – tvegati; gl. primer (2)–(2a), *effectuer – obtenir* (izvesti – prejeti (17)–(17a)).

(17) *En effectuant 14 millions d'euros de travaux sur ces usines, Rhodia va obtenir des quotas de CO₂ (77 millions de tonnes) valorisables à hauteur de 200 millions d'euros par an !* (LMD006-FRA)

(17a) *Ko je Rhodia opravila za 14 milijonov evrov dela na teh tovarnah, je prejela kvote CO₂ (77 milijonov ton), ki jih je bilo mogoče ovrednotiti v višini 200 milijonov evrov letno!* (LMD006-SLV)

Na osnovi kriterijev, ki smo jih izpostavili pri točkah a) in b), je mogoče interpretirati skoraj vse primere časovne oziroma časovno-posledične semantične vrednosti, ki jo francoski gerundijski polstavki vzpostavljajo z glavnim stavkom.

V okviru podredja odvisni stavki v slovenščini izražajo tudi druge okoliščine, ki spremljajo dejanje glavnega stavka, in sicer:

- dopustnost (v LMD 6 (7 %) primerov, v LIT samo en primer): najpogosteje je razvidna v primeru rabe prislova *tout* pred gerundijskim jedrom, ki izraža nasprotje, poudarja oziroma dodatno eksplicira pa jo lahko tudi protipomensko razmerje med gerundijem in dejanjem glavnega stavka, na primer *favoriser – critiquer* (spodbujati, biti naklonjen – kritizirati) v (18)–(18a);

(18) *Tout en favorisant un durcissement du régime, elles critiquent ce dernier et financent des programmes devant permettre l’alternance démocratique.* (LMD223-FRA)

(18a) *Čeprav spodbujajo poostritev režima, ga kritizirajo in financirajo programe, ki naj bi spodbudili demokratično izmenjavanje oblasti.* (LMD223-SLV)
- pogojnost (10 (11 %) primerov v LMD in 11 (6 %) v LIT): opaziti je, da je v primeru tega logičnega odnosa v nasprotju z ugotovitvami nekaterih (npr. Havu 2002b: 396–397) povedek glavnega stavka redko v pogojniku (4 primeri v LIT in 1 v LMD); povezavo je sicer najlažje določiti na osnovi besedišča oziroma sopostavitve elementov polstavka in glavnega stavka (npr. *napeti – slišati* v primeru (19)–(19a)), drugih uporabnih vzorcev pa zaradi majhnega števila primerov nismo odkrili;

(19) *En tendant bien l’oreille, on pouvait entendre, dans le bruit des vagues, l’histoire du vieux pêcheur.* (LIT008-FRA)

(19a) *In če dobro napnete ušesa, lahko med šumenjem valov slišite zgodbo starega ribiča.* (LIT008-SLV)
- sredstvenost⁶ (16 % primerov v LMD in 5 % v LIT): to povezavo v slovenščini eksplicira veznik *s tem kols tem da* (vprašalnica *s čim*), ki poudarja sredstvo, sicer pa je v francoščini med polstavkom in glavnim stavkom mogoče razbrati tudi časovno-posledično (vprašalnica *kdaž*) in celo načinovno povezavo (vprašalnica *kako, na kakšen način*), na primer:

(20) *Paradoxalement, en éliminant les ennemis traditionnels de l’Iran (M. Saddam Hussein en Irak, les talibans en Afghanistan), Washington a accru le poids politique et militaire de Téhéran.* (LMD200-FRA)

(20a) *S tem ko je Washington uničil tradicionalne iranske sovražnike (Saddama Huseina v Iraku in Talibane v Afganistanu), je pravzaprav povečal politično in vojaško moč Teherana.* (LMD200-SLV)

6 Po Toporišču (2004: 643) »je/ls/redstveni odvisnik stavčno prislovno določilo sredstva za glavni (ali nadredni odvisni) stavek. Ob splošni vprašalnici *kako* je razločevalna dodatna *s čim* + nadredni stavek [...].«

- **vzročnost** je redka, saj smo našli samo 4 primere v LMD in dva v LIT; vzročno povezavo je mogoče določiti na povedni ravni ob sopostavitvi polstavka in glavnega stavka (21)–(21a), natančnejših kriterijev pa zaradi majhnega vzorca ni bilo mogoče določiti;

(21) ***En voulant préserver leurs intérêts financiers immédiats, les deux puissances européennes ont perdu leurs empires.*** (LMD221-FRA)

(21a) ***Ker sta evropski velesili hoteli ohraniti svoje neposredne finančne interese, sta izgubili svoj imperij.*** (LMD221-SLV)

- **namernost**: po besedah Odile Halmøy (2003: 89) francoski gerundijski polstavek ne more izražati namere, vendar smo v literarnem podkorpusu našli en takšen primer, ko je v francoščini najverjetnejša namerna interpretacija; ta je v slovenščini eksplicitno poudarjena z veznikom *da bi* (vprašalnica čemu):

(22) ***En évitant la chute, je fis un pas à gauche, me retrouvant près du premier hublot.*** (LIT010-FRA)

(22a) ***Da ne bi padel, sem se prestopil na levo in se znašel pred prvim okencem.*** (LIT010-SLV)

Poleg prislovne vrednosti smo v okviru podredja opazili tudi nekaj primerov opisne vrednosti, predvsem v publicističnem podkorpusu (7 primerov ali 8 %), v literarnem pa samo enega. Opisno vrednost v slovenščini nosi prilastkov odvisnik (prek veznika *ki*), ki opisuje glavni nosilec (tj. nosilec glavnega stavka) oziroma prinaša dodatno informacijo o njem (primer (23)–(23a)). V francoščini je povezava med polstavkom in glavnim stavkom pogosto prislovna (v primeru (23) je časovna) in se s prilastkovim odvisnikom v slovenščini (23a) izgubi:

(23) *Ça veut dire aussi que si tu n'est pas content, la porte est là. Dans l'encadrement de cette dernière, **en sortant de la galerie**, Spontini manqua heurter un type d'une trentaine d'années [...].* (LIT003-FRA)

[**Ko je Spontini odhajal iz galerije, se je med podboji teh vrat skoraj zaletel...**]

(23a) *Med podboji teh vrat se je Spontini, **ki je odhajal**, skoraj zaletel v tipa kakih tridesetih let [...].* (LIT003-SLV)

Ob analizi francoskih gerundijskih polstavkov še ugotavljamo, da je tudi ob upoštevanju konteksta logično povezavo med polstavkom in glavnim stavkom včasih težko določiti, predvsem kadar sta mogoči časovna in pogojna interpretacija, tako da je v takšnih primerih izbrana povezava rezultat prevajalčeve odločitve. V (24a) je prevajalec poudaril pogojno povezavo, čeprav je mogoče tudi časovno razmerje, v (25a) pa se je mogočim prislovnim vrednostim (pogoj, čas, sredstvo) spretno izognil z rabo izglagolskega samostalnika:⁷

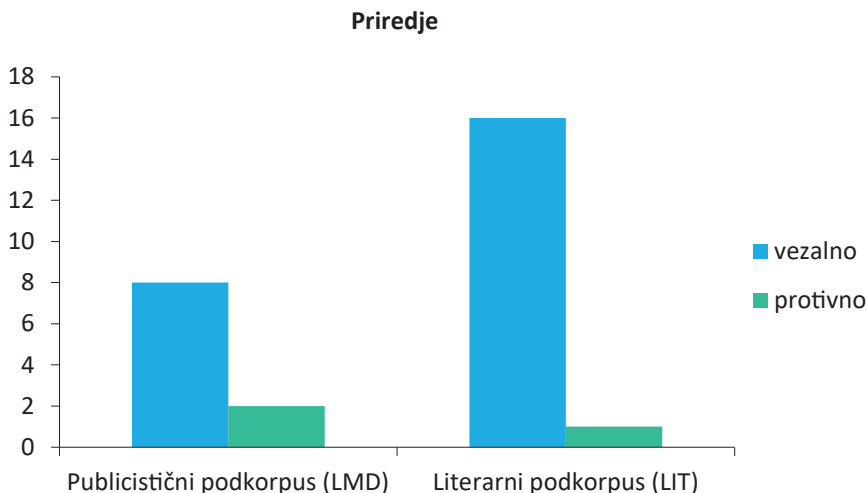
⁷ Primer smo uvrstili v kategorijo 'Drugo'.

- (24) *En sillonnant le pays par la route, on découvre de nombreuses affiches chantant les louanges de la FWO et de l'armée.* (LMD118-FRA)
- (24a) *Če se po deželi vozimo z avtom, bomo opazili številne plakate, ki hvalijo družbo FWO in vojsko.* (LMD118-SLV) → Mogoče bi bilo tudi: *Ko se po deželi vozimo z avtomobilom, opazimo številne plakate, ki hvalijo družbo FWO in vojsko.*
- (25) *En condamnant le terrorisme, nous prenons un certain risque politique.* (LMD052-FRA)
- (25a) *Obsodba terorizma pomeni določeno politično tveganje,« razmišlja Benkirane.* (LMD052-SLV) → ? *Če/Ko/S tem ko obsodimo terorizem, prevzamemo določeno politično tveganje.*

5.1.2.2 Priredje

V slovenskem delu korpusa *FraSloK* priredje pokriva 7 % primerov in najpogosteje izraža vezalnost (80 % v LMD in 94 % v LIT), v enem (LIT) oziroma dveh (LMD) primerih pa je poudarjeno protivno razmerje, kot kaže grafikon 5.

Grafikon 5: Porazdelitev semantičnih vrednosti med deli priredno zložene povedi (gerundijski polstavki).

Večinoma dvodelna vezalna priredja v slovenskih prevodih najpogosteje povezuje veznik *in*, ki samo nakazuje, da med posameznima deloma obstaja neka povezava,

ki je na površinski ravni semantično neopredeljena. Ob analizi smo ugotovili, da semantično povezavo (predvsem časovno oziroma časovno-posledično) včasih ustvarja veznik v glavnem stavku (npr. *ainsi (tako)*) ali pred levim polstavkom (npr. *Puis* v (26)–(26a)), medtem ko veznik *in* samo nakazuje zaporedje dogodkov:

(26) *Puis, **en hochant la tête en signe d'adieu**, il s'en alla.* (LIT010-FRA)

(26a) *Potem mi **je pokimal v pozdrav in** odšel.* (LIT010-SLV)

Kadar francoska poved takšnih veznih elementov ne vsebuje in je v slovenščini uporabljeno vezalno priredje, je logična povezava med prirednima deloma v nasprotju s francoščino, kjer je sicer prav tako implicitna, zabrisana. To se kaže v primeru (27a), kjer je sočasnost oziroma povezanost dejanj (*posredovati – podpreti*) manj poudarjena kakor v izvirniku. Francoskega gerundijskega polstavka v takšnih primerih v slovenščini ne more nadomestiti vezalno priredje zaradi nezmožnosti implicitnega in eksplicitnega izražanja njegove semantične vrednosti. V konkretnem primeru (27a) bi se v slovenščini še najbolj približali francoskemu izvirniku z rabo predložne samostalniške zveze, ki bi obenem izražala sredstvo in sočasnost (primer (27b)):

(27) *En 1578, **en intervenant dans les querelles religieuses internes**, Altan Khan appuya la primauté du chef de la lignée des Gelukpa, auquel il accorda le titre de dalaï-lama (« océan de sagesse »).* (LMD146-FRA)

(27a) *Leta 1578 **je Altan Khan posredoval v notranjih verskih sporih in podprl** prednost voditelja družine Gelukpa, kateremu je podelil naslov dalajlama («ocean modrosti»).* (LMD146-SLV)

(27b) *Leta 1578 **je Altan Khan s posredovanjem v notranjih verskih sporih podprl** primat voditelja družine Gelukpa, kateremu je podelil naziv dalajlama («ocean modrosti»).*

5.1.2.3 Prислоvnost določilo

Francoski gerundij je prislovna oblika glagola in ima lahko funkcijo prislovnega določila, ki je v francosko-slovenskem korpusu eksplicitno izražena v petini (LMD 20 %, LIT 18 %) prevodov francoskih gerundijskih polstavkov. V nasprotju z drugimi kategorijami je razporeditev semantičnih vrednosti med slovenskima podkorpusoma precej raznolika, kot kaže grafikon 6.

V publicističnem podkorpusu prevladuje prislovno določilo sredstva in orodja (82 %), druge semantične vrednosti so prisotne samo v enem (prislovno določilo primere) oziroma dveh primerih (prislovno določilo vzroka in časa). V literarnem

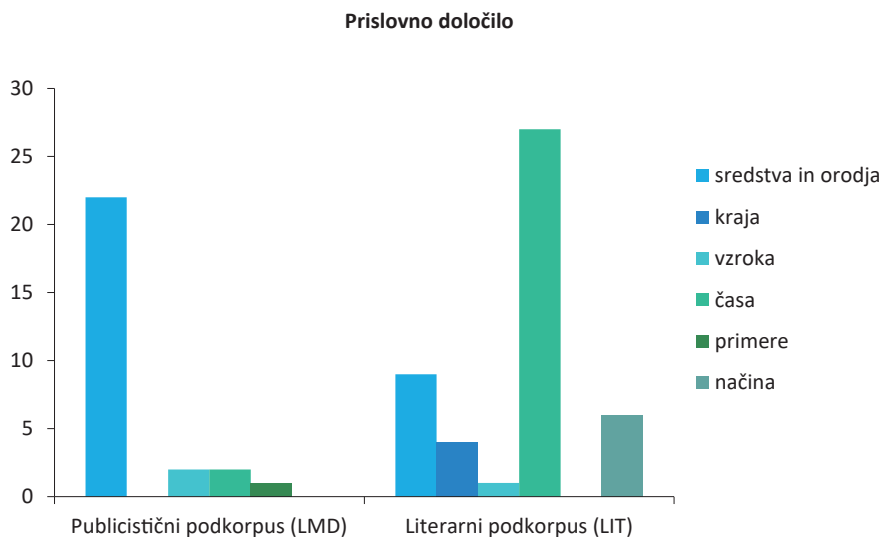
podkorpusu je vsebina francoskih gerundijev v več kot polovici (57 %) primerov izražena s prislovnim določilom časa in v tretjini (19 %) primerov s prislovnim določilom sredstva in orodja. V treh primerih (13 %) predložna samostalniška zveza in izdeležijski prislov izražata način, vzrok pa je razviden le iz enega primera. Zanimivo je, da je v štirih (9 %) primerih rabljeno prislovno določilo kraja, čeprav po besedah Odile Halmøy (2003: 89) francoski gerundij ne more izražati krajevnosti. V slovenščini se v teh primerih izgubi izhodiščna časovna vrednost oziroma samo dejanje, kot je razvidno iz primera (28)–(28a):

(28) *En montant l'escalier, je me retrouvai en face de Josiane, qui, apparemment, hésitait à descendre.* (LIT009-FRA)

[*Ko sem prispel na vrh stopnic, sem se znašel pred Josiane, ki je očitno oklevala, ali bi se spustila v spodnje nadstropje.*]

(28a) *Na vrhu stopnic sem se znašel pred Josiane, ki je očitno oklevala, ali bi se spustila v spodnje nadstropje ali ne.* (LIT009-SLV)

Grafikon 6: Porazdelitev semantičnih vrednosti prevodov francoskih gerundijskih polstavkov, izraženih s prislovnim določilom.

Prislovno določilo je v nekaterih prevodih učinkovitejše sredstvo od odvisnega stavka, saj jedrnateje izraža pomen francoskega gerundija (29)–(29a) oziroma v nasprotju z nekaterimi drugimi sredstvi (npr. vezalnim priredjem; gl. (27)–(27b)) sploh lahko izraža pomen francoskih gerundijev:

(29) *En faisant la guerre à des gouvernements musulmans, ces militants ont déchaîné le chaos sur ces mêmes populations qu'ils prétendaient défendre.* (LMD063-FRA)

(29a) *Z bitko proti muslimanskim oblastem so med ljudmi, ki naj bi jih branili, sprožili pravi kaos.* (LMD063-SLV)

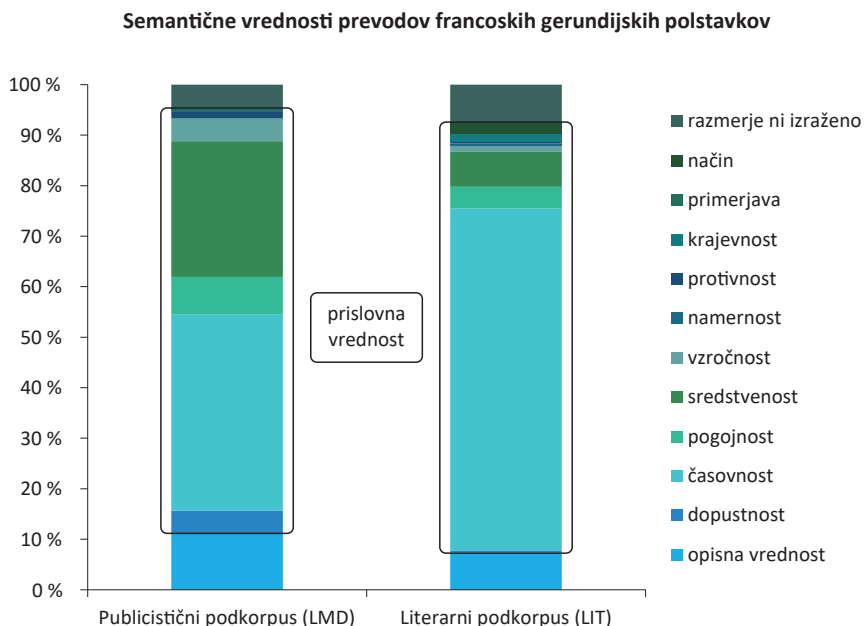
[*Ko/S tem ko so se borili proti muslimanskim oblastem, so ti aktivisti sprožili pravi kaos med ljudmi, ki naj bi jih branili.*]

Na osnovi primerov, ko je francoski gerundij v slovenščini izražen s prislovnim določilom, nam ni uspelo izluščiti nobenih kriterijev, ki bi vplivali na določitev semantične vrednosti francoskega gerundija, temveč se zdi, da je ta odvisna predvsem od konteksta oziroma od besedišča polstavka in glavnega stavka.

5.1.2.4 Zaključne ugotovitve

Semantična analiza prevodov francoskih gerundijskih polstavkov iz francosko-slovenskega korpusa, ki jo povzema grafikon 7, je pokazala, da je vsebina francoskih gerundijev v slovenščini najpogosteje izražena s prislovno vrednostjo (LMD 84 %,

Grafikon 7: Povzetek semantičnih vrednosti prevodov francoskih gerundijskih polstavkov.

LIT 85 %), pri čemer v literarnem podkorpusu prevladuje časovna vrednost (68 %), v publicističnem pa je poleg te (39 %) pogosto izraženo tudi sredstvo (27 %).

Opisna vrednost je redka (LMD 11 %, LIT 7 %) in v številnih primerih zabriše dejansko pomensko vrednost izhodiščnih francoskih gerundijskih jeder, ki nosijo prislovno vrednost. Semantična eksplicitacija je tako potrjena v 95 % primerov iz publicističnega podkorpusa in 92 % primerov iz literarnega podkorpusa; zmanjšujejo jo izpusti prevodov in primeri protistave (kategorija 'Druga stavčna razmerja'), v katerih razmerje ni izraženo in je s tem bolj implicitno kakor v izvorniku (gl. primer (6)–(6a) v 5.1.1).

5.2 FRANCOŠKI POLSTAVKI S SEDANJO DELEŽNIŠKO OBLIKO

Predstavljeni bodo rezultati skladenjsko-semantične analize slovenskih prevodov francoskih polstavkov s sedanjo deležniško obliko, ki smo jih izluščili iz francosko-slovenskega korpusa. V podkorpusu časopisnih člankov smo našli 211 takšnih polstavkov in v podkorpusu romanov 321 (razmerje 1 : 1,38).

5.2.1 Skladenjska analiza slovenskih prevodov

Prevode francoskih polstavkov s sedanjo deležniško obliko smo najprej analizirali glede na stavčne člene in stavčna razmerja, saj nas je zanimalo, v kolikšni meri so prevajalci polstavke ohranili v slovenščini oziroma kako so jih prevedli v slovenščino.

Grafični prikaz (grafikon 8) skladenjske analize potrjuje našo izhodiščno domnevo o redki rabi polstavkov v slovenskih prevodih. V literarnem podkorpusu je ohranjenih 20 (6 %) polstavkov, pri čemer je vsebina francoskih sedanjih deležnikov v slovenščini v večini (tj. 15) primerov izražena z deležjem na *-č* (primer (1)–(1a); mesto polstavka je razen v dveh primerih ohranjeno pred glavnim stavkom), v petih primerih pa z deležnikom stanja na *-n* (v treh primerih je polstavek glede na izvornik predstavljen za odnosnico (primer (2)–(2a)):

- (1) *Connaissant le pouvoir des mots, j'usais et j'abusais de la formule « je t'aime », ce qui avait le don de bouleverser les miens.* (LIT012-FRA)
- (1a) *Poznavajoč moč besed, sem s pridom uporabljal in zlorabljal obrazec »rad te imam«, kar je moje bližnje spravljalo v neizrekljivo vzhičenost.* (LIT012-SLV)

- (2) *Puis, **se lassant de ce silence**, l'homme avait disparu en donnant un coup de pied dans une chaise.* (LIT006-FRA)
- (2a) *Nato je moški, **naveličan njegove molčečnosti**, brcnil v stol in odšel.* (LIT006-SLV)

Polstavki, ki so ohranjeni pred glavnim stavkom (kakor v primeru (1a)), so s skladijsko-semantičnega vidika enako implicitni kakor izhodiščni francoski primeri, medtem ko v primeru spremembe mesta (kakor v primeru (2a)) skladijska implicitnost glede na izvirnik ni tako izrazita: v (2a) sta osebek in del povedka eksplicitno izražena pred deležniškim polstavkom, ki je semantično sicer nedoločen, saj lahko ustreza prilastkovemu (*ki je bil naveličan*) ali vzročnemu (*ker je bil naveličan*) odvisniku.

V publicističnem podkorpusu sta bila ohranjena 2 polstavka, kar je slab odstotek vseh primerov, in sicer enkrat z deležjem na *-aje* (3)–(3a) in enkrat z deležjem na *-č*, obakrat z ohranjenim mestom pred glavnim stavkom:

- (3) ***Tirant les leçons de la fondation de l'Etat d'Israël, mais aussi de l'annexion de la Cisjordanie par la Jordanie**, il affirme que le nationalisme est le pire obstacle sur la voie de la reconquête de la Palestine.* (LMD153-FRA)
- (3a) ***Upošteva je lekcijo ustanovitve izraelske države, pa tudi dejstva, da je Jordanija priključila Cisjordanijo**, je trdil, da je nacionalizem najhujša ovira na poti vnovične osvojitve Palestine.* (LMD153-SLV)

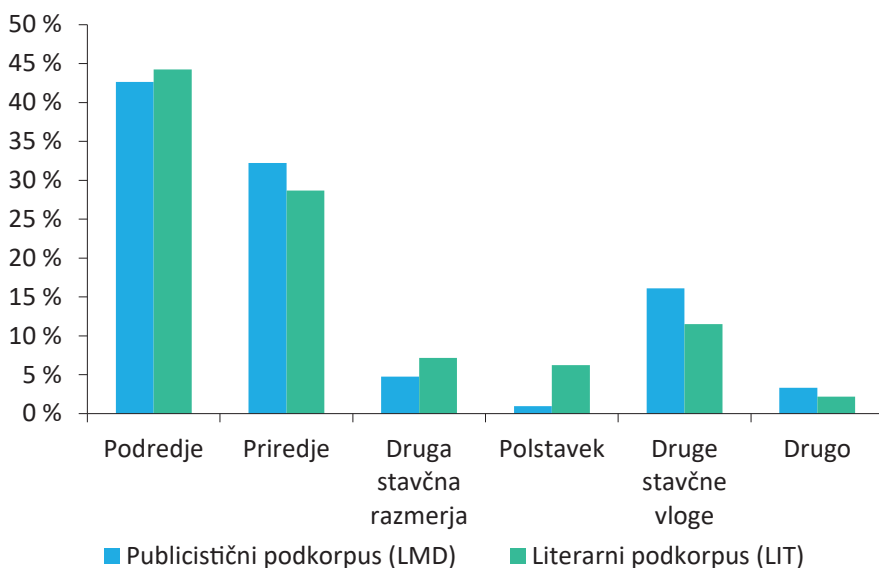
Če izvzamemo kategoriji 'Polstavek' in 'Drugo' (zajema izpuste prevodov francoskih polstavkov s sedanjo deležniško obliko v slovenščini; LMD 3 % primerov, LIT 2 % primerov), opazimo strukturne spremembe v 96 % prevodov (202 primera) iz publicističnega podkorpusa in v 92 % prevodov (294 primerov) iz literarnega podkorpusa. Kot je razvidno iz grafikona 8, je razporeditev slovenskih skladijskih ustreznih francoskih polstavkov s sedanjo deležniško obliko v obeh podkorpusih precej podobna.

Dobrih 40 % (43 % v LMD, 44 % v LIT) vseh francoskih sedanjih deležnikov je v slovenščini izraženih z osebno glagolsko obliko v odvisnem stavku (kategorija 'Podredje'), kot kaže primer (4a):

- (4) ***N'osant lui poser de questions**, ils se contentaient des rumeurs locales et partaient vaquer à d'autres occupations.* (LIT008-FRA)
- (4a) ***Ker si ga niso drznili vprašati**, so se zadovoljili z lokalnimi govoricami in si poiskali druge opravke.* (LIT008-SLV)

V primerjavi s francoščino je v (4a) osebek v odvisnem stavku razviden iz obrazila zanikanega pomožnega glagola (*niso*), ki ustreza 3. osebi množine (*oni*); izražena sta

Grafikon 8: Porazdelitev slovenskih skladenjskih ustreznih francoskih polstavkov s sedanjo deležniško obliko.

tudi glagolski čas (preteklik) in vzročna povezava med glavnim in odvisnim stavkom z veznikom *ker*. Besedni red v slovenskem odvisniku sledi shemi osebek + povedek in je nezaznamovan; členitev po aktualnosti je enaka kakor v francoščini (polstavek/ odvisnik je izhodišče oziroma tema, glavni stavek je jedro oziroma rema).

Druga najpogostejša strategija v obeh podkorporih (32 % v LMD, 27 % v LIT) je izraženost vsebine francoskega sedanjega deležnika z osebno glagolsko obliko v priredno zloženi povedi, kot kaže primer (5a):

(5) *S'attaquant vigoureusement à la corruption, il a dirigé le pays de manière autoritaire.* (LMD183-FRA)

(5a) *Ostro se je lotil korupcije in državo vodil na avtoritativen način.* (LMD183-SLV)

Vsebina francoskega polstavka s sedanjim deležnikom je večinoma izražena v prvem delu povedi in je z na novo vpeljanim veznikom, ki kaže na interpretacijo pomenske povezave med priredno zloženimi deli povedi, povezana z drugim delom povedi. Deli priredno zložene povedi so v nasprotju s francoščino enakovredni deli sporočila (Toporišič 2004: 646).

Tretjo najopaznejšo strategijo v obeh podkorporih grafično (gl. grafikon 8) ponazarja kategorija 'Druge stavčne vloge', ki vključuje 16 % prevodov (34 primerov)

iz publicističnega in 12 % prevodov (37 primerov) iz literarnega podkorpusa. V publicističnem podkorpusu v tej kategoriji opazimo eno samo stavčno vlogo, in sicer prislovno določilo, s katerim je izražena vsebina francoskega sedanjega deležnika iz polstavčne strukture, na primer:

- (6) ***S'exprimant** tour à tour devant l'académie militaire royale Chulachomklao, puis devant les membres des académies navales et de l'armée de l'air, le 1er septembre dernier, il dénonce « les mauvais individus [qui essaient] de prendre le contrôle de la nation, dans le but d'amasser des richesses pour eux-mêmes et leurs supporteurs ».* (LMD234-FRA)
- (6a) ***Po govoru** na Kraljevi vojaški akademiji Chulachomklao in nato pred člani pomorske akademije in vojnega letalstva je 1. septembra grajal »slabe posameznike, ki poskušajo prevzeti nadzor nad narodom in zase ter svoje podpornike nakopiti bogastva.«* (LMD234-SLV)

V (6a) je glede na francoski izvornik eksplicitacija obvezna, saj na osnovi danega glagola ohranitev neosebne glagolske oblike v slovenščini ni mogoča. V danem primeru prislovno določilo (*Po govoru*) postavlja povedek glavnega stavka v razmerje časovnosti in je kljub položaju na robu povedi vanjo bolj vpeto kakor polstavek v izhodiščni francoski povedi.

V literarnem podkorpusu v tej kategoriji poleg prislovnega določila, ki zajema večino primerov, najdemo še po en primer, v katerem je vsebina francoskega sedanjega deležnika v slovenščini izražena z osebkom (7a), levim prilastkom (8a) in s povedkovim prilastkom (9a):

- (7) *Sahélien, **aimant le soleil et la brise océane**, il aurait donné n'importe quoi pour gambader, même en Sibérie.* (LIT008-FRA)
- (7a) ***Ljubitelj** morskih sapic in sahelkega sonca bi dal vse, da bi spet lahko skakal, pa čeprav v Sibiriji.* (LIT008-SLV)
- (8) *Avec mes cheveux ras, mes lunettes fines et mon visage renfrogné, **baissant légèrement la tête pour écouter un mix de chants funéraires chrétiens**, je me sentais très à l'aise dans la situation [...].* (LIT009-FRA)
- (8a) *S kratkimi lasmi, lepimi očali, namrščenim obrazom, **rahlo sklonjene glave sem poslušal mix krščanskih pogrebnih pesmi** in se v tem položaju počutil zelo sproščena [...].* (LIT009-SLV)
- (9) ***N'en pouvant plus**, monsieur Ndétare m'inscrivit au crayon en bas de sa liste officielle et, dès lors, décida de me faire faire tous les exercices comme aux autres élèves.* (LIT008-FRA)
- (9a) ***Ves izmučen** me je gospod Ndétare nazadnje s svinčnikom vpisal na dno uradnega seznama in sklenil, da bom odtlej delala vse vaje kot drugi učenci.* (LIT008-SLV)

V vseh navedenih primerih je vsebina francoskega sedanjega deležnika v omenjenih stavčnih vlogah, ki imajo opisno vrednost, bolj integrirana v slovensko poved kakor polstavek v francoščini. V (8a) se spremeni vrsta glagolskega dogodka, saj pridevnik *sklonjene* v vlogi levega prilastka izraža stanje in ne nedovršnega dejanja *sklanjanja glave* (fr. *baissant la tête*) kakor izhodiščni sedanji deležnik.

V redkih primerih (LMD 5 % oziroma 10 primerov, LIT 7 % oziroma 23 primerov) je vsebina francoskih sedanjih deležnikov v slovenščini izražena z osebno glagolsko obliko (redkeje s povedkovim določilom) znotraj povedi, katere dele povezujejo druga stavčna razmerja. V literarnem podkorpusu prevladuje protistava (fr. *juxtaposition*) (20 primerov), kar pomeni, da si deli povedi sledijo brez izraženih logičnih povezovalcev, kakor v primeru (10a):

- (10) *Sachant trop bien ce que j'allais en faire une fois seul dans ma chambre, j'ai attardé mon regard sur ces chairs déjà profanées.* (LIT002-FRA)
- (10a) *Zadržal sem svoj pogled na teh, že oskrunjenih telesih, **predobro sem vedel, kaj bom z njimi napravil, ko bom enkrat sam v svoji sobi.*** (LIT002-SLV)

Combettes in Tomassone (1988: 84–85) navajata, da vez med polstavkom in glavnim stavkom lahko ustreza protistavi, kadar se na osnovi nobene posebne semantične informacije ne moremo odločiti za katero od prislovnih vrednosti (gl. 1.3.1). Tega za primer (10) ne bi mogli reči, saj je med francoskim polstavkom in glavnim stavkom očitna vzročno-posledična povezava, ki bi jo v slovenščini lahko izrazili z vzročnim odvisnikom ali s priredjem. Ob primerih protistave v slovenskem delu korpusa ugotavljamo, da bi bilo v večini prevodov razmerje med deli povedi mogoče eksplicirati z rabo veznika *in*, ki nakazuje kronološko zaporedje dogodkov.⁸

V literarnem podkorpusu najdemo tudi nekaj primerov osebne glagolske oblike v zapleteno zloženi povedi, ki s povedkom, ki ustreza povedku francoskega glavnega stavka, prav tako ne vzpostavlja eksplicitnega logičnega razmerja, kakor v (11a), kjer je v nasprotju s primerom (10)–(10a) protistava učinkovito sredstvo:

- (11) *Me couchant tard le soir et me levant tôt le matin, je ne me souciais plus du souverain qui avait cessé de fréquenter ma couche.* (LIT011-FRA)
- (11a) *Spat sem hodila pozno zvečer in vstajala navsezgodaj; z vladarjem, ki je prenehal obiskovati mojo posteljo, se nisem več ukvarjala.* (LIT011-SLV)

V publicističnem podkorpusu poleg treh primerov protistave in štirih primerov osebne glagolske oblike v zapleteno zloženi povedi najdemo še dva primera

⁸ Razen seveda v primerih, kot je (10), kjer je prislovna oziroma vzročno-posledična vrednost očitna iz konteksta. Včasih kljub odvisnosti od konteksta neko pomensko razmerje lahko interpretiramo na več načinov: v francoščini sedanji deležnik lahko implicira več vrednosti, v slovenščini pa se v primeru več mogočih vrednosti moramo odločiti za eno ali pa ohraniti implicitacijo, če je to mogoče.

povedka oziroma povedkovega določila v enostavni povedi (12a) in en primer pristavka (13a). Pomensko razmerje ostaja v vseh slovenskih prevodih implicitno, čeprav je med deli francoske izhodiščne povedi mogoče razbrati tako opisne kakor prislovne vrednosti (razmerje v (12a) bi v skladu s kontekstom lahko eksplicirali s prilastkovim odvisnikom (12b) ali z vzročnim priredjem (12c)):

- (12) ***Ne faisant pas exception**, Kamchich se trouvait sous la domination des Fiqqui.* (LMD014-FRA)
- (12a) *Kamchich **ni bil izjema**. Bil je pod gospostvom družine Fiqqui.* (LMD014-SLV)
- (12b) *Kamchich, **ki ni bil izjema**, je bil pod gospostvom družine Fiqqui.*
- (12c) *Kamchich **ni bil izjema**, saj je bil (prav tako) pod gospostvom družine Fiqqui.*
- (13) ***Succédant au Parti communiste français (PCF)**, la confédération française démocratique du travail (CFDT) peut de la sorte compter sur le soutien de nombre d'économistes, de sociologues ou d'historiens.* (LMD272-FRA)
- (13a) *Tako lahko socialistični sindikat CFDT, **naslednik Komunistične partije Francije (KPF)**, računa na podporo številnih ekonomistov, sociologov in zgodovinarjev.* (LMD272-SLV)

Analiza slovenskih skladijskih ustreznih francoskih polstavčnih jeder s sedanjo deležniško obliko je pokazala skladijsko eksplicitacijo v več kot 90 % prevodov iz obeh podkorpusov (LIT 92 %, LMD 94 %). Ob tem se s prevajalskega stališča postavlja vprašanje, v koliko primerih je eksplicitacija francoskih neosebnihih glagolskih oblik s sedanjim deležnikom v slovenščini pravzaprav obvezna oziroma fakultativna. Rezultati analize vseh izluščenih primerov kažejo (gl. preglednico 26), da je v nekaj več kot polovici primerov iz obeh podkorpusov eksplicitacija obvezna, pogojujejo pa jo podobni dejavniki kakor pri gerundijskih polstavkih (gl. 5.1.1):

- a) najpogostejši razlog za obvezno eksplicitacijo je ta, da na osnovi francoskega glagola iz polstavka v slovenščini ni mogoče tvoriti neosebne glagolske oblike ali pa se ta ne uporablja (npr. *aller/iti, dénoncer/odpovedati, dépendre/biti odvisen, disposer/imeti* (14)–(14a), *jeter/vreči, lever/dvigniti, mesurer/meriti, miser/staviti, penser/pomisliti, pouvoir/moči, préférer/imeti rajši, profiter/izkoristiti, proposer/predlagati, recevoir/sprejeti, remarquer/pripomniti, soupçonner/sumiti*); eksplicitacija je obvezna tudi v primeru nekaterih francoskih glagolskih perifrāz (npr. *donner le coup/zadati udarec, faire exception/biti izjema* (gl. primer (12)–(12a)), *prendre au pied de la lettre/vzeti dobesedno*), saj na osnovi pomenko nepopolnih glagolov v slovenščini prav tako ne moremo tvoriti neosebnihih glagolskih oblik;

- (14) ***Disposant sur place de plus de quinze mille hommes, les Etats-Unis réclament de leurs alliés, dont la France, l'envoi de troupes supplémentaires.*** (LMD004-FRA)

[***Imajoč tam več kakor petnajst tisoč mož, Združene države zahtevajo od svojih zaveznikov ...**]

- (14a) *Združene države, **ki imajo tam več kot petnajst tisoč ljudi**, pozivajo svoje zaveznike, med njimi Francijo, naj pošljejo v Afganistan dodatne čete.* (LMD004-SLV)

b) eksplicitacija je obvezna v primeru zveze *veznik + sedanji deležnik*, saj slovenščina »polstavkov z uvaljnim veznikom ne dopušča« (Milojević Sheppard 1992: 228), na primer:

- (15) ***Comme venant de très loin, d'un autre monde, j'entendais les râles de Valérie qui augmentaient.*** (LIT009-FRA)

[***Kakor prihajajoč od zelo daleč, z drugega sveta, sem slišal ...**]

- (15a) *Slišal sem naraščajoče Valériejino hropenje, **ki je prihajalo zelo od daleč, kakor da bi bilo z drugega sveta.*** (LIT009-SLV)

Preglednica 26: Razmerje med obvezno in fakultativno eksplicitacijo v primeru prevajanja francoskih polstavkov s sedanjo deležniško obliko iz korpusa *FraSloK* v slovenščino.

	Korpus			
	LMD		LIT	
Eksplicitacija	število polstavkov	%	število polstavkov	%
obvezna	110	52 %	180	56 %
fakultativna	101	48 %	141	44 %
skupaj	211	100 %	321	100 %

V slabi polovici izluščenih primerov bi bilo v slovenščini vsebino francoskih sedanjih deležnikov mogoče izraziti z neosebno glagolsko obliko, najpogosteje z deležjem na -č ((16)–(16a), (17)–(17a)), vendar so prevajalci to strategijo uporabili zelo redko, saj je v slovenskem delu korpusa zelo malo ohranjenih polstavkov (1 % v LMD in 6 % v LIT; več o tem na začetku razdelka 5.2.1).

- (16) ***Associant l'évolution de sa morphologie à celle de sa situation sociale, la petite paysanne devint de plus en plus ardente à consumer le vieux bois.*** (LIT008-FRA)

[*Povezujoč svoj telesni ustroj s svojim družbenim položajem, je kmetička postajala vse bolj zagreta ...*]

(16a) *Kmetička, ki je svoj telesni ustroj hitro povezala s pribodnjim družbenim položajem, je postajala vse bolj zagreta za staro meso.* (LIT008-SLV)

(17) *Craignant d'être surpris je sursautais à chaque craquement de brindille.* (LIT002-FRA)

[*Boječ se, da bi me kdo zalotil, sem se zdrznil ...*]

(17a) *V strahu, da bi me kdo zalotil, sem se zdrznil ob vsakem poku vejice.* (LIT002-SLV)

5.2.2 Skladensko-semantična analiza slovenskih prevodov

Glede na rezultate skladenske analize prevodov francoskih polstavkov s sedanjo deležniško obliko je semantično eksplicitacijo mogoče opazovati znotraj kategorij 'Podredje', 'Priredje' in 'Druge stavčne vloge', ki zajemajo 91 % primerov iz publicističnega podkorpusa in 84 % primerov iz literarnega podkorpusa. V drugih primerih je pomensko razmerje med vsebino francoskega polstavka in glavne- ga stavka tako kot v izvorniku implicitno (kategoriji 'Druga stavčna razmerja' in 'Polstavek') ali pa ni izraženo (izpusti prevodov francoskih polstavkov znotraj kategorije 'Drugo'). V nadaljevanju bomo predstavili rezultate analize ekspliciranih semantičnih vrednosti znotraj omenjenih relevantnih kategorij in poskusili določiti kriterije, ki so vplivali na interpretacijo posameznih pomenskih razmerij.

5.2.2.1 Podredje

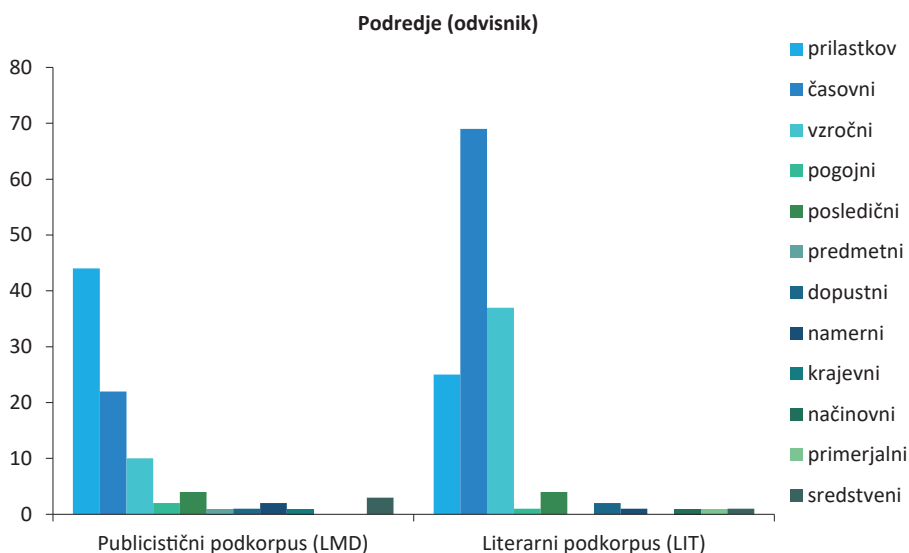
Kot je razvidno iz grafikona 9, odvisni stavek z osebno glagolsko obliko in eksplicitno izraženim veznikom v obeh slovenskih podkorpusih najpogosteje izraža tri vrednosti, in sicer opisno prek prilastkovega odvisnika, časovno in vzročno. V publicističnem podkorpusu ima skoraj polovica (49 %) odvisnikov opisno vrednost, sledita ji časovna (24 %) in vzročna (11 %) vrednost. V literarnem podkorpusu skoraj polovica (49 %) odvisnikov izraža časovno vrednost, sledita ji vzročna (26 %) in opisna (18 %) vrednost. Druge vrednosti so v obeh podkorpusih zelo redke, kot kaže grafikon 9.

Prilastkov odvisnik, ki je vrinjen med osebek in povedek glavnega stavka, ima v odnosu do osebka vlogo prilastka in prinaša dodatno informacijo o njem ali izraža njegovo lastnost, lahko tudi okoliščino (18)–(18a); dejstvo, da francoski

sedanji deležnik določa oziroma pojasnjuje osebek glavnega stavka, razberemo na osnovi konteksta:

- (18) *Travaillant au même endroit*, Assam nous assure qu'il n'y a pas d'heures supplémentaires dans son entreprise. (LMD253-FRA)
- (18a) *Asam, ki dela v istem podjetju*, nam je zagotovil, da tam ni nadur. (LMD253-SLV)

Grafikon 9: Porazdelitev semantičnih vrednosti, izraženih z odvisnim stavkom (polstavki s sedanjo deležniško obliko).

V redkih primerih je ob analizi razvidno tudi vzročno-posledično razmerje med francoskim polstavkom in glavnim stavkom (npr. v primeru (19) oziroma (19b)), vendar so prevajalci dali prednost opisni vrednosti (19a):

- (19) *Trouvant mes arguments irréfutables*, le souverain exprima son approbation et le débat fut clos. (LIT011-FRA)
- (19a) *Cesar, ki so se mu moji razlogi zdeli neizpodbitni*, pa je izrazil odobravanje in razprava je bila zaključena. (LIT011-SLV)
- (19b) *Ker so se mu moji razlogi zdeli neizpodbitni*, je cesar izrazil odobravanje in razprava je bila zaključena.

Ob analizi primerov, ko je v slovenščini eksplicitno izraženo časovno razmerje, so se pokazali podobni vzorci kakor pri gerundijskih polstavkih:

- a) povezava med polstavkom in glavnim stavkom je časovna, kadar francoski sedanji deležnik uvaja i) veznik (npr. vezalni (*Et ...*), posledični (*Ainsi, ...*), časovni (*Puis, ...*; primer (20)–(20a)) ali ii) prislovno določilo časa (npr. *Plus tard, ...*; *Parfois, ...* (primer (21)–(21a)); *De temps en temps, ...*);

(20) *Puis, descendant visiter les cales, il trouva tout de suite ce qu'il cherchait.* (LIT003-FRA)

(20a) *Ko se je potem spustil na ogled podpalubja, je takoj našel, kar je iskal.* (LIT003-SLV)

(21) *Parfois, repensant au récit de Louise et d'Esther, il maudit l'inconscience de sa femme.* (LIT002-FRA)

(21a) *Včasih, ko spet pomisli na Luisino in Estherino pripoved, preklinja ženinino neprisebnost.* (LIT002-SLV)

- b) kadar se prek besedišča, predvsem glagolov polstavka in glavnega stavka (npr. *se souvenir – ressentir* (spomniti se – ponovno občutiti), primer (22)–(22a); *voir – regretter* (videti – obžalovati)), vzpostavlja časovno-posledično razmerje; na osnovi primerov iz korpusa ugotavljamo, da, sicer redkeje, glagola nakazujeta tudi sočasnost dejanj polstavka in glavnega stavka (primer (23)–(23a)):

(22) *Me souvenant de cette vigne, je ressentis une douleur à peine supportable et, en même temps, une joie profonde.* (LIT010-FRA)

(22a) *Ko sem se spomnil na tisto trto, sem občutil skoraj neznosno bolečino in, istočasno, globoko radost.* (LIT010-SLV)

(23) *Retournant vers son logis, Ferrer croisa de nouveau les deux hommes qui montaient leur maison.* (LIT003-FRA)

(23a) *Ko se je Ferrer vračal v svoje prenočišče, je šel spet mimo moških, ki sta postavljala hišo.* (LIT003-SLV)

Na osnovi zgornjih dejavnikov je v korpusu *FraSloK* mogoče interpretirati večino primerov časovne vrednosti, izražene s časovnim odvisnikom, ki jo francoski sedanji deležnik v izhodiščni polstavčni strukturi vzpostavlja z glavnim stavkom.

Na interpretacijo vzročno-posledične povezave med polstavkom in glavnim stavkom, ki je v slovenščini v okviru podredja poudarjena z veznikom *ker* v odvisnem stavku, prav tako v večini primerov vpliva besedišče, natančneje glagola polstavka in glavnega stavka (primer (24)–(24a)), v nekaj primerih, predvsem v literarnem podkorpusu, pa vzročno vrednost implicira tudi vzročni veznik (*Mais, ...*), ki uvaja polstavek s sedanjim deležnikom (primer (25)–(25a)), in širši kontekst:

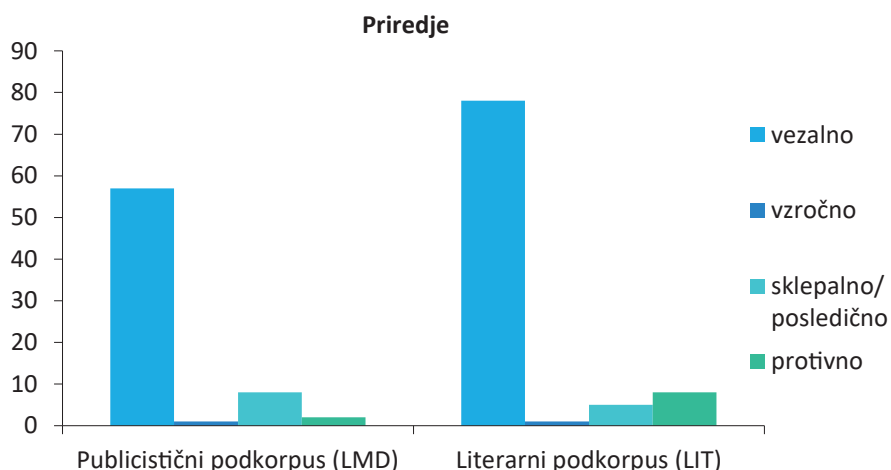
- (24) ***Tenant à être bien accueilli par ses dames** – après le gros matériel, comme l'électroménager qu'il choisissait d'occasion –, il leur **achetait** du nécessaire de toilette, en imitant les clientes des magasins pour le choix des produits.* (LIT008-FRA)
- (24a) ***Ker si je želel lepega sprejema svojih dam**, jim je poleg velikih naprav, kot so na razprodajah kupljeni gospodinjski aparati, **kupil** tudi osnovne lepotilne pripomočke; pri izboru je posnemal ženske stranke trgovine.* (LIT008-SLV)
- (25) ***Mais, ne pouvant te lever tôt**, tu ne viens jamais à la Salutation du matin.* (LIT011-FRA)
- (25a) ***A ker nočeš zgodaj vstajati**, te nikoli ni k jutranjemu pozdravu.* (LIT011-SLV)

Pri drugih tipih odvisnih stavkov je semantična eksplicitacija odvisna od konteksta oziroma od besedišča izhodiščne francoske povedi s polstavkom, otipljivejših dejavnikov, ki bi olajšali določitev semantične povezave med vsebino polstavka in glavnega stavka, pa zaradi nizkega števila primerov ni mogoče izpostaviti.

5.2.2.2 Priredje

Kot je razvidno iz grafikona 10, je razporeditev pomenskih razmerij med deli priredno zložene povedi v obeh podkorpusih precej homogena: v več kakor 80 % prevodov (LMD 84 %, LIT 85 %) prevladuje vezalno razmerje, najdemo pa tudi

Grafikon 10: Porazdelitev semantičnih vrednosti med deli priredno zložene povedi (polstavki s sedanjo deležniško obliko).

nekaj primerov sklepalno-posledičnega razmerja (LMD 12 %, LIT 5 %) in protivnosti (LMD 3 %, LIT 9 %) ter po en primer vzročnosti.

V okviru vezalnega priredja dele priredno zložene povedi v večini primerov povezuje veznik *in*, ki po navadi nakazuje neko zaporedje dogodkov, na primer:

- (26) ***Profitant de son absence***, *Charlotte jeta un coup d'œil sur la pile de brochures.* (LIT010-FRA)
- (26a) *Charlotte je izkoristila njegovo odsotnost in pogledala na kup brošur.* (LIT010-SLV)

V nekaterih primerih vezalno priredje zabiše časovno razmerje sočasnosti (27)–(27a) ali preddobnosti (28)–(28a), ki ga je v francoskem izvorniku kljub implicitnosti na površinski ravni mogoče razbrati med sedanjim deležnikom in povedkom glavnega stavka; s tem dogodki v slovenskih prevodih delujejo nekoliko manj povezani kakor v francoščini. V danih primerih bi sočasnost lahko poudarili s prislovnim določilom časa s predložno samostalniško zvezo (27b), preddobnost pa s časovnim odvisnikom (28b):

- (27) ***Errant dans les cavernes de notre vieille bibliothèque***, *j'essayais d'éclaircir le pourquoi de cet extravagant mariage entre Henri 1er et la princesse russe Anna.* (LIT010-FRA)
- (27a) ***Blodil sem po kletih naše stare knjižnice in*** *skušal odkriti, kaj je bil razlog za ekstravagantno poroko med Henrikom I. in rusko princeso Ano.* (LIT010-SLV)
- (27b) ***Med blodenjem po kletih naše stare knjižnice sem*** *skušal odkriti, kaj je bil razlog za ekstravagantno poroko med Henrikom I. in rusko princeso Ano.*
- (28) ***Libérant six de ses otages le 1er mars***, *il a décidé d'intensifier ses attaques, et a annoncé qu'il « ne cherchera désormais plus à prendre des otages, mais tirera pour tuer ».* (LMD282-FRA)
- (28a) ***1. marca so osvobodili šest talcev in*** *se odločili za stopnjevanje napadov ter 5. marca naznanili, da »od zdaj naprej ne bodo več poskušali ugrabljati talcev, ampak bodo streljali z namenom ubiti.«* (LMD282-SLV)
- (28b) ***Potem ko so 1. marca osvobodili šest talcev***, *so se odločili za stopnjevanje napadov in ...*

Analiza primerov sklepalno-posledičnega priredja kaže vzročno-posledično povezavo med francoskim polstavkom (izraža vzrok) in glavnim stavkom (izraža posledico), ki jo je mogoče razbrati na osnovi sopostavitve besedišča danih stavčnih elementov (29). V slovenščini to razmerje najpogosteje eksplicira veznik *zato*, ki sledi prvemu delu priredja z vsebino francoskega sedanjega deležnika v obliki osebne glagolske oblike (29a), lahko pa bi ga izrazili tudi z vzročnim odvisnikom (29b):

- (29) *Dans un premier temps, **craignant de voir la France isolée dans un soutien unilatéral à un régime tchadien contesté**, il s'est contenté d'un « service minimum » de renseignement et d'appui logistique à l'armée tchadienne.* (LMD151-FRA)
- (29a) *Sprva **se je bal, da bi bila Francija osamljena v enostranski podpori spornemu čadskemu režimu, zato se je zadovoljil z »najmanjšo mero storitev«**, tako obveščevalnih storitev kakor tudi logistične podpore čadski vojski.* (LMD151-SLV)
- (29b) ***Ker se je sprva bal, da bi bila Francija osamljena v enostranski podpori spornemu čadskemu režimu, se je zadovoljil z »najmanjšo mero storitev«** ...*

Pri analizi primerov protivnega priredja, ki so pogostejši v literarnem podkorpusu, ugotavljamo, da je protivno razmerje razvidno ob sopostavitvi besedišča polstavka in glavnega stavka, v večini primerov pa nasprotje intenzivira prislov *pourtant* (*vendar*) v vlogi povezovalca, izražen v izhodiščnem glavnem stavku (30)–(30a):

(30) ***Ne sachant ni lire ni écrire**, il connaît *pourtant* la vérité.* (LIT011-FRA)

(30a) ***Ne zna ne brati ne pisati, pa vendar ve, kaj je resnica.*** (LIT011-SLV)

Pomensko razmerje nasprotja med vsebino polstavka in glavnega stavka bi v slovenščini lahko izrazili tudi z dopustnim odvisnikom prek veznika *čprav/kljub temu* (30b), vendar s tem ne bi mogli ohraniti izhodiščnega prislova *pourtant* (*vendar*), ki poudarja oziroma nakazuje argumentacijsko razmerje protivnosti, zato je prevodna rešitev v (30a) bliže izvorniku:

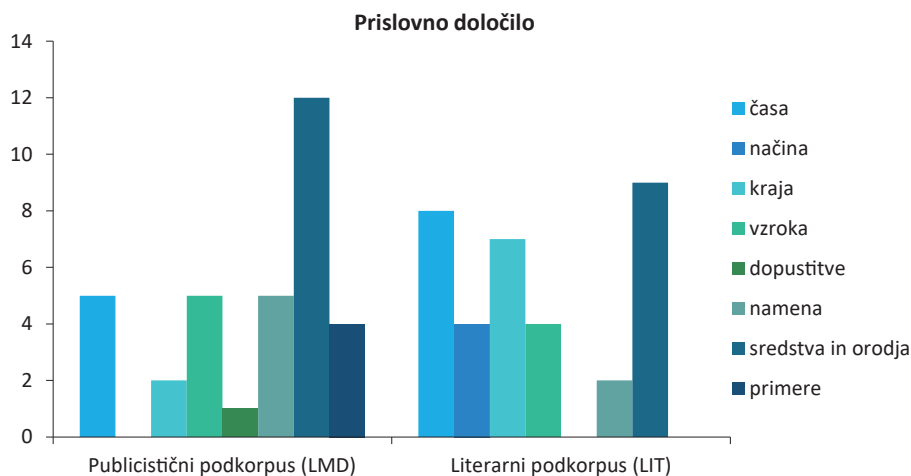
(30b) ***Čprav/Kljub temu da ne zna ne brati ne pisati, ve, kaj je resnica.***

5.2.2.3 Prislovno določilo

Francoski sedanji deležnik iz polstavčne strukture so slovenski prevajalci v dobrih 10 % (LIT 12 %, LMD 16 %) prevodov izrazili s prislovnim določilom, pri čemer je delež posameznih pomenskih vrednosti v danih podkorpusih raznolik, kot je razvidno iz grafikona 11.

V publicističnem podkorpusu 35 % (12 primerov) prislovnih določil izraža sredstvo oziroma orodje, v po 5 primerih (15 %) so izraženi čas, vzrok in namen, sledi prislovno določilo primere s 4 pojavitvami, medtem ko sta prislovno določilo kraja (2 primera) in dopustitve (1 primer) v manjšini. V literarnem podkorpusu sta v slabi tretjini (27 % oziroma 9) primerov prav tako izražena sredstvo oziroma orodje, sledita mu prislovno določilo časa (24 %) in kraja (21 %); poleg tega opazimo še po 4 primere načina in vzroka (12 %) ter namen, izražen v 2 primerih.

Grafikon 11: Porazdelitev semantičnih vrednosti, izraženih s prislovnim določilom (polstavki s sedanjo deležniško obliko).

Podobno kakor pri gerundijskih polstavkih tudi tu ugotavljamo, da je prislovno določilo pogosto učinkovitejše sredstvo od odvisnega stavka, saj jedrnateje in včasih slogovno elegantneje izraža pomen francoskega sedanjega deležnika, kakor v primeru (31)–(31b), kjer je časovna vrednost razvidna iz konteksta, ali v (32a), kjer predlog *s*, ki nosi vsebino francoskega glagola *mener/voditi* (32), jedrnato izraža sredstvo in hkrati čas:

(31) *Pensant au malheureux destin du Flétan, Delahaye s'abstint de commenter cette supposition.* (LIT003-FRA)

(31a) *Delahaye ob misli na nesrečno Skatovo usodo te domneve raje ni komentiral.* (LIT003-SLV)

(31b) *Ko je Delahaye pomislil na nesrečno Skatovo usodo/Ko se je Delahaye spomnil nesrečne Skatove usode, te domneve raje ni komentiral.*

(32) *Menant une violente offensive, les forces gouvernementales réoccupent la bourgade et ses environs.* (LMD284-FRA)

(32a) *S silovito ofenzivo so vladne sile ponovno zavzele mestece in njegovo okolico.* (LMD284-SLV)

Pri nekaterih drugih primerih se z rabo prislovnega določila včasih spremeni izhodiščna glagolska vrednost sedanjega deležnika: v (33a), na primer, je namesto dejanja (*baisser la voix/znižati glas*) poudarjen način (*potiho je rekla*), v (34a) pa namesto dejanja (*serrer contre lui/stiskati k sebi, objemati*) kraj (*v naročju*):

- (33) ***Baissant la voix***, *ma mère me dit que depuis leur retour mon père n'avait pas quitté la chambre, [...].* (LIT002-FRA)
- (33a) ***Potibo*** *mi je mama rekla, da oče še ni zapustil sobe, odkar se je vrnil, [...].* (LIT002-SLV)
- (34) ***Serrant une belle concubine contre lui***, *il me disait : « Lumière, tu m'as quitté.* (LIT011-FRA)
- (34a) ***S prelepo konkubino v naročju*** *mi je odgovarjal: "Luč, ti sama si me zapustila.* (LIT011-SLV)

Kadar je osebek glavnega stavka neživ, je sprememba dejanja v stanje nujna, kakor v (35a), saj v slovenščini ne rečemo, da kuverta nosi (fr. *porter*) ime, temveč je ime napisano oziroma se nahaja na njej; v omenjenem primeru je vsebina francoskega sedanjega deležnika izražena s predlogom *z*, ki ima vlogo sredstva, izraža pa tudi lastnost:

- (35) ***Portant son nom et son adresse tracés au normographe***, *l'enveloppe contenait les coordonnées de la Nechilik.* (LIT003-FRA)
- (35a) ***Kuverta z njegovim imenom in naslovom, napisanima s šablono***, *je vsebovala koordinate ladje Nechilik.* (LIT003-SLV)

V primerih, ko je v slovenščini uporabljeno prislovno določilo vzroka, ugotavljamo, da jedro francoskega polstavka pogosto predstavlja glagol *craindre* (*bati se*), tudi *souçonner* (*sumiti*), ki s povedkom glavnega stavka vzpostavlja vzročno-posledično razmerje, kakor v primeru (36)–(36a):

- (36) ***Craignant que la colère de la rue ne vire à l'émeute***, *le gouvernement a préféré annuler l'augmentation et suspendre plusieurs taxes sur l'importation du blé pour soulager les minotiers.* (LMD154-FRA)
- (36a) ***Zaradi bojazni, da bi ulični bes prerasel v izgrede***, *je vlada podražitev raje razveljavila in določila višje davke na uvoz pšenice ter s tem pomirila mlinarje.* (LMD154-SLV)

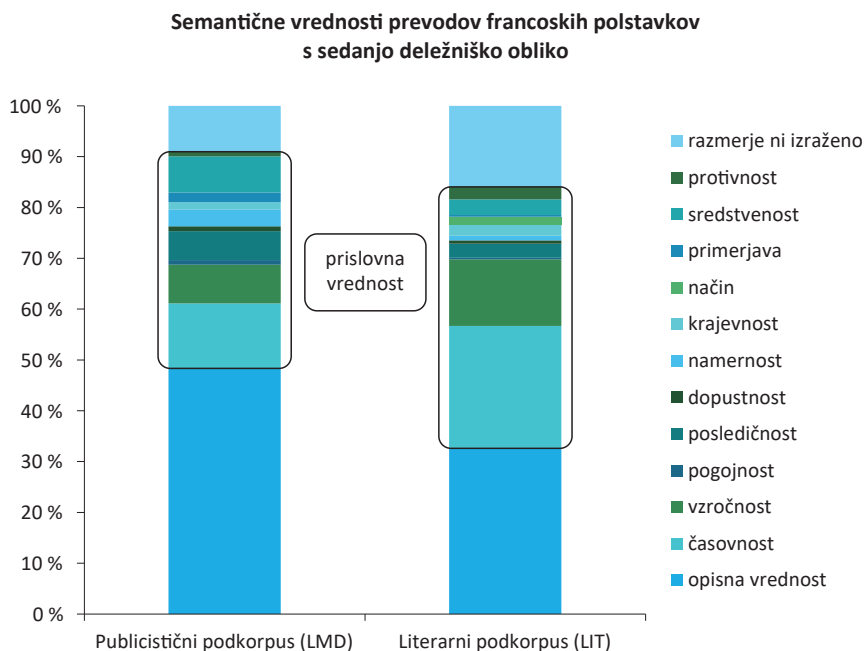
Pri drugih tipih prislovnih določil (dopustitev, namen, primera) nismo opazili posebnosti, prav tako zaradi majhnega števila primerov ni bilo mogoče določiti dejavnikov, ki bi vplivali na interpretacijo semantične vrednosti francoskega sedanjega deležnika, ugotavljamo pa, da je ta odvisna predvsem od vsebine polstavka in glavnega stavka.

5.2.2.4 Zaključne ugotovitve

Semantična analiza prevodov francoskih polstavkov s sedanjo deležniško obliko kaže nesorazmerno porazdelitev eksplicitacije pomenskih vrednosti v slovenskih podkorpusih korpusa *FraSloK*, kot je razvidno iz grafikona 12.

V publicističnem podkorpusu je opisna vrednost (48 %) nekoliko pogostejša od prislovne vrednosti (43 %), medtem ko je semantična implicitacija (kategorija 'razmerje ni izraženo') ohranjena v slabi desetini (9 %) prevodov. V literarnem podkorpusu polovica (51 %) prevodov izraža prislovno vrednost in tretjina (33 %) opisno vrednost, medtem ko je semantična implicitacija predvsem zaradi večjega števila ohranjenih polstavkov in neizraženih pomenskih razmerij v drugih tipih povedi (kategorija 'Druga stavčna razmerja'; gl. 5.2.1) nekoliko višja (16 %) kakor v publicističnem podkorpusu. V okviru prislovne vrednosti je v obeh podkorpusih največkrat poudarjena časovna vrednost (LMD 30 %, LIT 47 %), sledijo ji vrednosti vzroka (LMD 18 %, LIT 26 %), sredstva (LMD 17 %, LIT 6 %) in posledice (LMD 13 %, LIT 5 %), medtem ko so druge vrednosti izražene le v nekaj primerih. Gledano v celoti je semantična eksplicitacija potrjena v 91 % primerov iz publicističnega podkorpusa in v 84 % primerov iz literarnega podkorpusa.

Grafikon 12: Povzetek semantičnih vrednosti prevodov francoskih polstavkov s sedanjo deležniško obliko.

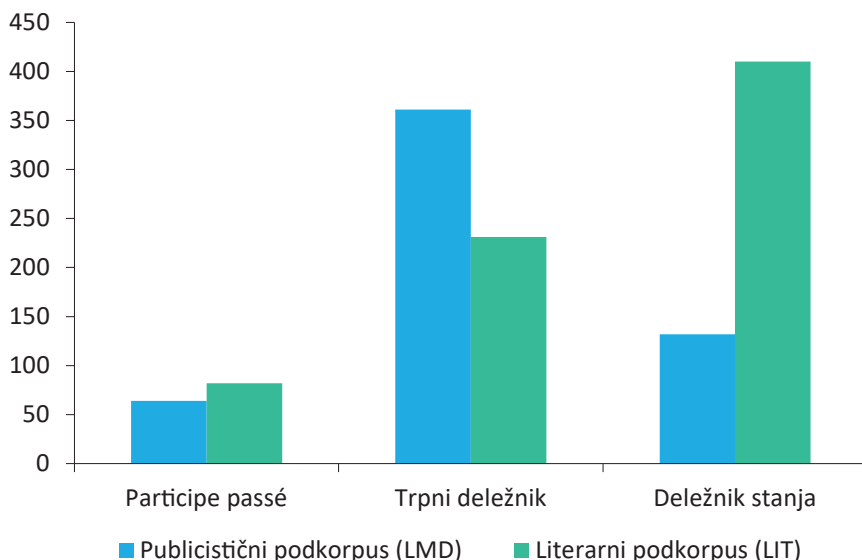

5.3 FRANÇOŠKI POLSTAVKI S PRETEKLO DELEŽNIŠKO OBLIKO

Predstavljeni bodo rezultati skladenjsko-semantične analize slovenskih prevodov francoskih polstavkov s preteklo deležniško obliko, izluščenih iz korpusa *FraSloK*. Izluščene polstavke smo glede na jedro razvrstili v tri različne skupine, izpostavljene pri 1.4.2.2, in sicer '*participe passé*',⁹ 'trpni deležnik' in 'deležnik stanja'.

Kot je razvidno iz grafikona 13, v slabih dveh tretjinah polstavkov iz publicističnega podkorpusa jedro predstavlja trpni deležnik (64,8 % oziroma 361 primerov), medtem ko deležnik stanja vsebuje slaba četrtnina primerov (23,7 % oziroma 132 primerov). V literarnem podkorpusu prevladujejo polstavki z deležnikom stanja (56,7 % oziroma 410 primerov), trpnih deležnikov je slaba tretjina (32,0 % oziroma 231 primerov). Polstavki z zloženo in nezloženo tvorno preteklo deležniško obliko (kategorija *participe passé*) so v obeh podkorpusih najmanj zastopani, in sicer s približno enakim deležem (LMD 11,5 % oziroma 64 primerov, LIT 11,3 % oziroma 82 primerov).

Grafikon 13: Pogostnost posameznih tipov polstavkov s preteklo deležniško obliko v francoskem delu publicističnega in literarnega podkorpusa.

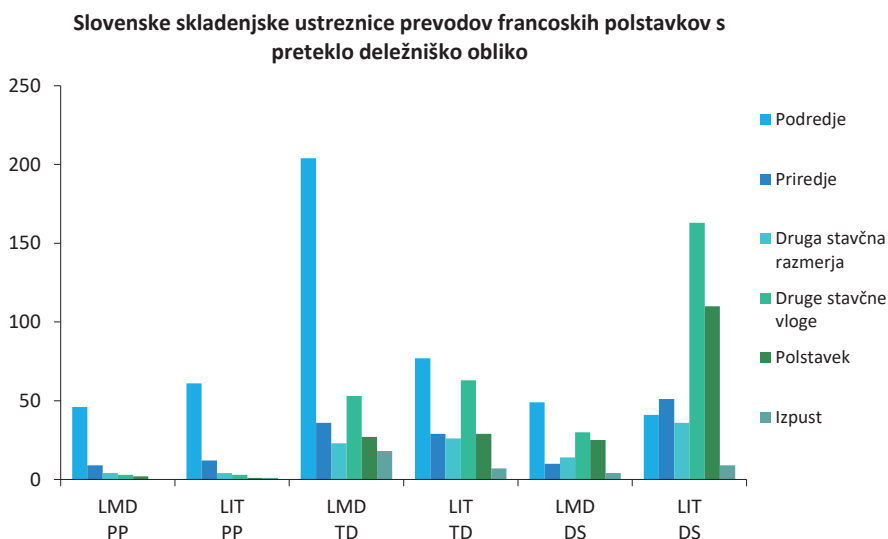
⁹ V kategorijo *participe passé* smo uvrstili francoske polstavke z zloženo obliko preteklega deležnika (npr. *ayant trouvé, étant venu*), od nezloženih oblik pa tiste, ki tvorijo sestavljene čase z glagolom *être* (npr. *arrivé, devenu, revenu*) – obe obliki imata tvorno glagolsko funkcijo.

5.3.1 Skladijska analiza slovenskih prevodov

Slovenske prevode posameznih tipov francoskih polstavkov s preteklo deležniško obliko smo najprej analizirali glede na stavčne člene in stavčna razmerja. Kot je razvidno iz grafikona 14, je razporeditev prevodnih strategij v danih podkorporisih zelo podobna v primeru polstavkov iz kategorije *participe passé*, medtem ko se pri drugih dveh tipih (trpni deležnik in deležnik stanja) precej razlikuje.

Z izjemo prevodov polstavkov s francoskim deležnikom stanja iz literarnega podkorporisa (LIT DS) pri prevodih vseh drugih tipov izstopa kategorija 'Podredje', ki vključuje primere, ko so pretekle deležniške oblike iz francoske polstavčne strukture v slovenščini izražene z osebno glagolsko obliko ali s povedkovim določilom v odvisnem stavku. Ta strategija izrazito izstopa v prevodih *participe passéjev* iz obeh podkorporisov (LMD 72 % oziroma 46 primerov, LIT 75 % oziroma 61 primerov) in v prevodih trpnih deležnikov iz publicističnega podkorporisa (57 % oziroma 204 primeri). Znotraj odvisnega stavka je v slovenščini izražena tudi dobra tretjina francoskih trpnih deležnikov iz literarnega podkorporisa (33,3 % oziroma 77 primerov) in deležnikov stanja iz publicističnega podkorporisa (37,1 % oziroma 49 primerov), medtem ko je vsebina francoskih deležnikov stanja iz literarnega podkorporisa le v desetini prevodov (10,0 % oziroma 41 primerov) izražena v okviru odvisnega stavka.

Grafikon 14: Porazdelitev slovenskih skladijskih ustreznih francoskih polstavkov s preteklo deležniško obliko glede na dane podkategorije (legenda: PP = *participe passé*, TD = trpni deležnik, DS = deležnik stanja).

Osebnostno glagolsko obliko opazimo skoraj v vseh slovenskih prevodih francoskih polstavkov z zloženo obliko preteklega deležnika in tvorno nezloženo obliko (kategorija *participe passé*), kar je pričakovano, saj gre v francoščini za tvorni obliki izražanja glagolskega dogodka (Riegel, Pellat in Rioul 1999: 344). V večini primerov je glagolska oblika iz odvisnega stavka v preteklem času in torej ustreza tvornopreteklemu deležniku na *-l*¹⁰ (Toporišič 1992: 164):

- (1) *Né en exil à Samarkand, en Ouzbékistan, M. Akhmedov est arrivé en Crimée en 1990, lors de la première grande vague des retours.* (LMD244-FRA)
 (1a) *Ahmedov, ki se je rodil v Samarkandu (Uzbekistan), je na Krim prišel leta 1990, ob prvem valu vračanja.* (LMD244-SLV)¹¹

V redkih primerih (1 primer v LMD, 2 v LIT), kakor v (2)–(2a), je v prevodu namesto glagolske funkcije s pridevnikom (v (2a) na to vpliva predmet *responsabilité/odgovornost* iz izvornika) ali z deležnikom stanja v vlogi povedkovega določila izražena pridevniška funkcija, ki namesto dejanja nosi pomen lastnost (2a) ali stanje:

- (2) [...] *ayant assumé une responsabilité culturelle, elle [Marie-Jeanne] peut se voir en permanence soupçonnée d'immobilisme, voire d'obscurantisme ; [...].* (LIT009-FRA)
 (2a) *Ker je odgovorna za kulturo, jo lahko ves čas sumničijo, da nasprotuje napredku oziroma da je naklonjena mračnjaštvu; [...].*¹² (LIT009-SLV)

S tvorno osebno glagolsko obliko (najpogosteje v preteklem času z opisnim deležnikom na *-l*, redkeje v sedanjiku) je v slovenskih prevodih v okviru podredja večinoma izražen tudi francoski trpni deležnik, ki izraža proces v trpniku in mu sledi vršilec dejanja (3)–(3a), povedkovo določilo s trpnim deležnikom pa je opaziti predvsem v publicističnem podkorpusu v primerih, ko vršilec dejanja v francoščini ni izražen na površinski ravni (4)–(4a):

- (3) *Calomnié et persécuté par le roi de Wei, j'ai sollicité l'avis de mes conseillers afin de retrouver la tranquillité.* (LIT011-FRA)
 (3a) *Ker pa me je kralj Veja nenehno obrekoval in preganjal, sem se po nasvet obrnil k svojim svetovalcem, da bi si povrnil mir.* (LIT011-SLV)

10 Primeri povednega sedanjika so redki in jih je v prevodih opaziti predvsem takrat, kadar je povedek francoskega glavnega stavka v sedanjem času, na primer: *Arrivé à Toulouse en pleine nuit, Baumgartner dépose la fille devant la gare ...* (LIT003-FRA) – *Ko Baumgartner sredi noči prispe v Toulouse, odloži dekle pred železniško postajo ...* (LIT003-SLV).

11 Dani polstavek bi v slovenščini lahko izrazili desno od odnosnice: *Ahmedov, rojen v izgnanstvu v Samarkandu (Uzbekistan), je prišel na Krim ...*

12 Glagolsko funkcijo bi lahko ohranili z naslednjim prevodom: *Ker je prevzela odgovornost za kulturo, jo lahko ves čas sumničijo ...*

- (4) *Longtemps **opprimées et stigmatisées** comme “**intouchables**”, les premières sont officiellement définies par l'administration.* (LMD093-FRA)
- (4a) *Razporejene kaste, **ki so bile dolgo zatirane in zaznamovane kot »nedotakljive«**, formalno določi uprava.* (LMD093-SLV)

V primerjavi s francoščino je v zgornjih slovenskih prevodih na površinski ravni izražen glagolski čas in eksplicirano pomensko razmerje med glavnim in odvisnim stavkom (vzročna vrednost v primeru (3a), opisna vrednost v (4a)). V (3a) je izhodiščni proces v trpniku izražen s tvorno obliko (*me je obrekoval in preganjal* in *ne sem bil obrekovan in preganjan* kakor v francoščini), zaradi česar sta osebka odvisnega (*kralj Veja*) in glavnega (*jaz*, tj. pripovedovalec oziroma prva oseba moškega spola ednine) stavka različna; nanosnik osebka glavnega stavka je v slovenščini v odvisnem stavku izražen z zaimkom *me* (predmet v rodilniku), ki v neposrednem predhodnem kontekstu koreferira z likom *Petit Faisan (Mali fazan)*, ki je še prisoten v aktivni spominski shrambi, zato omenjene anaforične oblike ne moremo navezati na neustrezno nanosnico (de Beaugrande in Dressler 1992: 50). V (4a) je trpni način ohranjen in izražen s trpnim deležnikom na *-n*, ki ima znotraj prilastkovega odvisnika funkcijo povedkovega določila.

Francoški deležniki stanja so v večini prevodov iz publicističnega podkorpusa izraženi z deležnikom stanja kot jedrom povedkovega določila ((5)–(5a) in (6)–(6a)), medtem ko je v literarnem podkorpusu rabo povedkovega določila opaziti v približno polovici primerov, polovica francoskih deležnikov stanja iz polstavčne strukture pa je izražena z osebno glagolsko obliko (v večini primerov, kakor v (7a), je rabljen tvorni opisni deležnik na *-l*), s čimer izhodiščno stanje v slovenščini postane dejanje (v (7a) dovršeno dejanje):

- (5) ***Focalisés sur leurs objectifs militaires**, les naxalites semblent faire fi des besoins immédiats de ceux qu'ils sont censés représenter : [...].* (LMD008-FRA)
- (5a) *Zdi se, da se naksalisti, **ki so osredotočeni na svoje vojaške cilje**, požvižgajo na neposredne potrebe tistih, za katere trdijo, da jih predstavljajo: [...].* (LMD008-SLV)
- (6) ***Enfermé dans son palais**, entouré de courtisans habillés de brocart, le Maître de l'Empire ignore la faim, la misère, la brûlure de la vie.* (LIT011-FRA)
- (6a) *Gospodar cesarstva, **ki je zaprt v svoji palači**, obdan z dvorjani, odetimi v brokat, ne ve ničesar o lakoti, bedi, žgočih vprašanjih življenja.* (LIT011-SLV)
- (7) ***Guérite**, je ne pus plus me déplacer sans assistance.* (LIT011-FRA)
- (7a) ***Ko sem ozdravela**, nisem mogla več hoditi brez pomoči.* (LIT011-SLV)

V (5a) je deležnik stanja (*so osredotočeni*) ohranjen in ima funkcijo povedkovega določila znotraj prilastkovega odvisnika. Zaradi izbire drugih skladenjskih sredstev

(v francoski povedi ni prilastkovega odvisnika) se besedni red v slovenščini spremeni: prilastkov odvisnik namreč določa odnosnico (*naksalisti*) in mora zato nujno stati za njo (Toporišič 2004: 672). V (6a) sta osebka glavnega in odvisnega stavka identična, osebka odvisnega stavka je tako kot v francoščini razviden iz glagolskega obrazila (francoski deležnik stanja se namreč z osebkom glavnega stavka ujema v spolu in številu). Besedni red je v slovenskem prevodu bistveno manj zaznamovan kakor v francoščini, saj je vsebina francoske polstavčne strukture vrinjena med osebek in povedek glavnega stavka (podobno kakor v (5a)). Osebek v slovenščini je prestavljen na začetek slovenske povedi, sekundarni nanosnik, razviden iz glagolskega obrazila (3. oseba ednine v (6a)), pa je za njim. Kataforično izražanje v francoščini, ko se najprej izpostavi lastnost, nato pa šele eksplicitno omeni osebo, v primeru eksistenčnih stavkov v slovenščini ni mogoče, kar smo ugotovili že pri primeru (5a) (podobno Schlamberger Brezar 2005a: 265–266).

Kategorija 'Druge stavčne vloge', v katero so vključeni primeri, ko je vsebina francoske pretekle deležniške oblike izražena s prilastkom, povedkovim prilastkom, prislovnim določilom, z osebkom ali s predmetom, prevladuje v prevodih francoskih deležnikov stanja iz literarnega podkorpusa (40 % oziroma 163 primerov); druga po pogostosti je ta strategija v prevodih francoskih deležnikov stanja iz publicističnega podkorpusa (23 % oziroma 30 primerov) in v prevodih francoskih trpnih deležnikov iz publicističnega (15 % oziroma 53 primerov) in literarnega (27 % oziroma 63 primerov) podkorpusa; iz skupine *participe passé* najdemo v tej kategoriji po tri primere iz vsakega podkorpusa (LMD 5 % vseh primerov, LIT 4 % vseh primerov), ki imajo funkcijo prislovnega določila in enkrat osebka (publicistični podkorpus, gl. primer (12)–(12a)).

Francoski deležniki stanja so v obeh podkorpusih najpogosteje prevedeni z deležnikom stanja v funkciji povedkovega prilastka (izstopa raba na začetku povedi oziroma pred odnosnico, primer (8)–(8a)) ali levega ujemalnega prilastka ((9)–(9a); LMD skupaj 57 % primerov, LIT skupaj 80 % primerov, od tega 60 % povedkovih prilastkov), raba prislovnega določila je manj pogosta:

- (8) ***Penchés par-dessus la rampe***, nous écarquillons les yeux en essayant de voir le plus de ciel possible. (LIT010-FRA)
- (8a) ***Nagnjena nad ograjo*** sva napejnala oči, da bi videla čim več neba. (LIT010-SLV)
- (9) ***Outré***, le Kremlin décide d'utiliser le seul outil de pression dont il dispose, l'ACP, menaçant de ne pas accepter son extension aux nouveaux membres. (LMD204-FRA)
- (9a) ***Užaljeni*** Kremelj se je odločil, da bo uporabil svoje edino sredstvo za izvajanje pritiska – SPS – in zagrozil, da ne bo sprejel njegove razširitve na nove članice. (LMD204-SLV)

V (8a) je francoski besedni red v slovenščini ohranjen, vendar je zaradi neizražene vejice (kar v slovenščini povedkov prilastek loči od polstavka) manj zaznamovan; s tem prideta bolj do izraza hkratnost stanja (*Nagnjena*) in dejanja glavnega stavka (*sva napenjala oči*). V (9a) je francoska pretekla deležniška oblika *outré* (iz glagola *outrer*, npr. *užaliti*) s pomenom lastnost oziroma značilnost nosnika (*Kremlin* oziroma *Kremelj*), pridobljena z izvršitvijo dejanja, izražena z deležnikom stanja v vlogi levega ujemalnega prilastka, ki ima opisno vrednost. S tem se v slovenščini ne ohrani prislovna vrednost francoskega deležnika stanja iz primera (9) oziroma vzročno-posledično razmerje med vsebino francoskega polstavka in glavnega stavka, razvidno iz konteksta (**Užaljen, se je Kremelj odločil uporabiti ...* → *Ker je bil Kremelj užaljen, se je odločil uporabiti ...*; ali: *Zaradi užaljenosti se je Kremelj odločil uporabiti ...*).

Francoski trpni deležniki iz publicističnega podkorpusa so v 72 % primerov prevedeni s prislovnim določilom (10)–(10a), v drugih primerih pa s prilastkom ali povedkovim prilastkom (iz trpnega deležnika). V literarnem podkorpusu ima približno polovica francoskih trpnih deležnikov funkcijo prislovnega določila, polovica pa prilastka oziroma povedkovega prilastka (11)–(11a), pri čemer izstopajo slednji. Ob slovenskih prevodih (primer (11a)) ugotavljamo, da se trpnost in stanje pogosto prepletata, zato je popolno ločevanje med njima velikokrat nemogoče.

(10) *Proscrite par toutes les instances internationales, la feuille de coca se voit dès lors interdite de production, d'industrialisation et de commercialisation.* (LMD157-FRA)

(10a) *Zaradi prepovedi vseh mednarodnih institucij so preprečeni proizvodjanje, industrijska uporaba in komercializacija kokinega lista.*¹³ (LMD157-SLV)

V (10a) je v primerjavi z izvirnikom deležnik, ki izraža proces v trpniku (*prepevedan od ...*, *se kokin list ne sme ...*), v slovenščini posamostaljen, samostalni *prepoved* pa eksplicitno uvaja predlog *zaradi*, ki izraža vzrok in vzpostavlja vzročno-posledično povezavo med vsebino francoskega polstavka in glavnega stavka.

(11) *Affecté par cette série de condamnations, il paraissait encore plus désarmé.* (LIT011-FRA)

(11a) *Prizadet zaradi vrste obsodb se je zdel še bolj nebogljen.* (LIT011-SLV)

V (11a) je francoski trpni deležnik *affecté* izražen z deležnikom stanja v vlogi povedkovega prilastka, ki obenem nosi pomen trpnosti (*vrsta obsodb ga je prizadela* – *bil je prizadet zaradi vrste obsodb*) in stanja/rezultata oziroma lastnosti po izvršenem dejanju (tj. *je prizadet*). Francoski besedni red je v slovenščini ohranjen in od polstavčne strukture prvi del povedi loči samo (izpuščena) vejica; besedni red

¹³ Komentar na slovenski prevod: 'kokinih listov' bi bilo bolj nevtralnno generično od 'kokinega lista'.

bi bil manj zaznamovan v primeru rabe povedkovega določila znotraj vzročnega odvisnika (***Ker je bil prizadet zaradi vrste obtožb, se je zdel še bolj nebogljen***). Kljub vzročnemu dopolnilu (*zaradi vrste obtožb*) se je prevajalec odločil za opisno vrednost, ki zabriše vzročno vrednost danega francoskega deležnika.

Raba osebka (12)–(12a) in predmeta (13)–(13a) je pri vseh tipih preteklih deležniških oblik iz obeh podkorpusev omejena le na nekaj primerov:

- (12) ***Issu d'une famille sino-thaïe, il commence sa carrière comme officier de police, avant de se lancer dans les affaires.*** (LMD234-FRA)
- (12a) *Preden je vstopil v poslovni svet, je **potomec kitajsko-tajske družine** začel kariero kot častnik v policiji.* (LMD234-SLV)
- (13) ***Anita et Florence m'avaient promis de m'envoyer des amies. Mais habituées des grands hôtels, elles devaient trouver mon perchoir un peu trop acrobatique.*** (LIT012-FRA)
- (13a) *Anita in Florence sta mi obljubili, da mi bosta pošiljali prijateljice, **a za razvajenke iz razkošnih hotelov** je bil moj kurnik malce preakrobatski.* (LIT012-SLV)

V (12a) in (13a) je vsebina francoskih preteklih deležniških oblik (v primeru (12) jedro predstavlja nezložena pretekla deležniška oblika, ki v slovenščini ustreza deležju na *-č* (*issul izhajajoč*), v primeru (13) pa je jedro deležnik stanja) posamostaljena in ima funkcijo osebka (12a) oziroma predmeta (13a). V obeh primerih je vsebina izhodiščne polstavčne strukture bolj vpeta v slovensko poved kakor v francoščini, kjer ima obrobni položaj.

Pogosta strategija pri vseh tipih polstavkov s francosko preteklo deležniško obliko, razen pri deležnikih stanja iz publicističnega podkorpuse (8 % oziroma 10 primerov), je raba osebne glagolske oblike ali povedkovega določila v priredno zloženi povedi. Primeri iz kategorije *participe passé*, kjer je ta strategija druga po pogostnosti (LMD 14,1 % oziroma 9 primerov, LIT 14,6 % oziroma 12 primerov), so v slovenščini vedno izraženi z osebno glagolsko obliko z opisnim deležnikom na *-l*, redkeje v povednem sedanjiku (in sicer kadar je povedek francoskega glavnega stavka v sedanjem času).

V okviru priredja je prav tako z osebno glagolsko obliko (prevladuje raba opisnega deležnika na *-l*) izražena večina trpnih deležnikov iz obeh podkorpusev (LMD 69 % oziroma 25 primerov, LIT 76 % oziroma 22 primerov), medtem ko je raba trpnega deležnika s funkcijo povedkovega določila (14)–(14a) manj pogosta (LMD 11 primerov oziroma 31 %, LIT 7 primerov oziroma 24 %). Strategija izraženosti vsebine francoskih trpnih deležnikov znotraj slovenske priredno zložene povedi je v obeh podkorpuseh tretja po pogostnosti (LMD 10,0 % vseh primerov, LIT 12,6 % vseh primerov).

Tretja po pogostnosti je ta strategija tudi v primeru prevajanja deležnikov stanja iz literarnega podkorpusa (51 primerov oziroma 12,4 %), v publicističnem podkorpusu pa peta po pogostnosti (7,6 % oziroma 10 primerov). V literarnem podkorpusu prevladuje raba osebne glagolske oblike v preteklem ali sedanjem času (38 primerov oziroma 74,5 %; primer (15)–(15a)) pred deležniki stanja s funkcijo povedkovega določila (13 primerov), v publicističnem podkorpusu pa je obojih približno enako (4 povedki, 6 povedkovih določil).

Vsebina francoskega polstavka je pri vseh tipih v večini primerov izražena v prvem delu povedi pred prirednim veznikom. V (14a) je francoski trpni deležnik *attesté* (brez izraženega vršilca dejanja) izražen s trpnim deležnikom *izprijčana* za pomožnim glagolom; med enakovrednima deloma povedi je v slovenščini ohranjeno vzročno-posledično razmerje, ki ga eksplicira veznik *torej*. V (15a) je francoski deležnik stanja *assis* izražen z osebno glagolsko obliko v sedanjiku, ki prav tako izraža stanje (*sedi*); vezalni veznik *in* poudarja hkratnost stanja in dejanja enakovrednih delov priredne povedi.

(14) *Attesté dès la plus haute Antiquité, le commerce des hommes et femmes d'Afrique a commencé bien avant que les Européens de l'époque moderne n'explorent les côtes du continent noir.* (LMD017-FRA)

(14a) *Trgovina z Afričani in Afričankami je izprijčana že od visoke antike naprej, torej se je odvijala že davno, preden so Evropejci pričeli odkrivati obale črne celine.* (LMD017-SLV)

(15) *Assis sur l'herbe de la berge, Maxime contemple sa silhouette nimbée de soleil.* (LIT002-FRA)

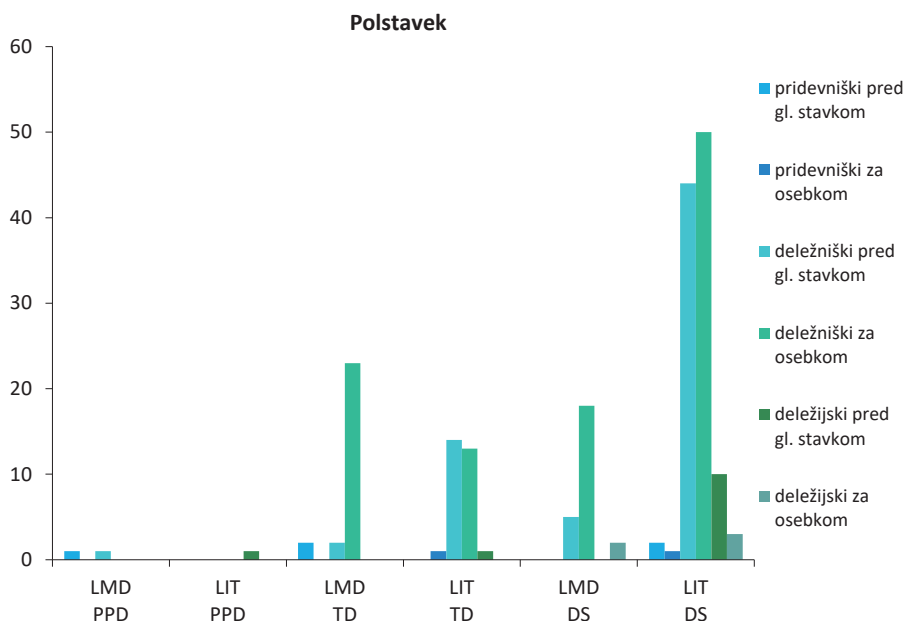
(15a) *Maxime sedi na travnatem bregu in opazuje njeno s soncem obsijano postavo.* (LIT002-SLV)

Kot je razvidno iz grafikona 14 na začetku razdelka 5.3.1, ohranitev polstavčne strukture najbolj izstopa v prevodih francoskih deležnikov stanja iz literarnega podkorpusa (26,8 % oziroma 110 primerov), kjer je to druga najpogostejša strategija, medtem ko je v publicističnem podkorpusu ta strategija tretja po pogostnosti (18,9 % oziroma 25 primerov). Trpni deležniki so v polstavčni strukturi ohranjeni v približno desetini primerov iz obeh podkorpusov (LMD 27 primerov oziroma 7,5 %, LIT 29 primerov oziroma 12,6 %), vsebina francoske zložene in tvorne nezložene pretekle deležniške oblike (kategorija *participe passé*) pa je v slovenščini znotraj polstavka ohranjena samo enkrat (LIT PP) oziroma dvakrat (LMD PP).

Če izvzamemo kategorijo *participe passé*, je večina francoskih polstavkov s trpnim deležnikom in deležnikom stanja iz obeh podkorpusov v slovenščini izražena z deležniškim polstavkom (izstopa raba trpnega deležnika oziroma deležnika

stanja), kot prikazuje grafikon 15. Raba deležijskih polstavkov, predvsem tistih pred glavnim stavkom, smo opazili v desetini prevodov deležnikov stanja iz literarnega podkorporusa (15 primerov oziroma 10,7 %; izstopa raba deležja na -č pred glavnim stavkom), pri vseh drugih tipih pa je zanemarljiva, kar velja tudi za prevode francoskih preteklih deležniških oblik s pridevnikom znotraj polstavčne strukture (tj. pridevniški polstavki).

Grafikon 15: Vrsta ohranjenih polstavkov pri prevajanju posameznih tipov francoskih polstavkov s preteklo deležniško obliko v slovenščino.

Na osnovi analize ugotavljamo, da se pri prevajanju francoskih trpnih deležnikov in deležnikov stanja iz publicističnega podkorporusa mesto polstavka spremeni v približno 80 % primerov (polstavek je v slovenščini premaknjen za odnosnico, kot kaže primer (16a)), pri prevajanju trpnih deležnikov in deležnikov stanja iz literarnega podkorporusa pa je mesto polstavka v približno polovici prevodov (51 %) ohranjeno (17a), v polovici primerov pa premaknjeno desno za odnosnico, kar je razvidno tudi iz grafičnega prikaza s pripadajočo legendo in kaže na to, da je raba levih polstavkov precej pogostejša v literarnem diskurzu in je torej žanrsko pogojena.

- (16) *Signé en 1997, le protocole de Kyoto a constitué une importante avancée, la "communauté internationale" reconnaissant pour la première fois l'urgence de traiter la question.* (LMD024-FRA)
- (16a) *Kjotski protokol, **podpisan leta 1997**, je pomenil pomemben napredek, saj je »mednarodna skupnost« prvič priznala, da je to vprašanje potrebno nujno obravnavati.* (LMD024-SLV)
- (17) *Absorbé dans ses pensées, il s'était arrêté machinalement sans saluer.* (LIT008-FRA)
- (17a) ***Zatopljen v svoje misli**, se je bil avtomatično ustavil brez pozdrava.*¹⁴ (LIT008-SLV)

V (16a) označeni polstavek ustreza reduciranemu prilastkovemu odvisniku (*ki je bil podpisan*) in določa oziroma pojasnjuje odnosnico pred sabo; glede na izvirnik je skladijska implicitnost v slovenščini manjša, besedni red pa manj zaznamovan. Polstavki, katerih mesto je v slovenščini ohranjeno pred odnosnico (kakor v primeru (17a)), so s skladijsko-semantičnega vidika enako implicitni kakor izhodiščni francoski polstavki.

Analiza je pokazala, da v literarnem podkorpusu po številu polstavkov izstopajo trije romani: 37 % ohranjenih polstavkov vsebuje roman *Cesarica* (korpusna oznaka LIT011-SLV), ki ga je prevedla Ana Barič (točno polovica polstavkov (tj. 26) je ohranjena pred odnosnico, polovica pa predstavljena desno od odnosnice); z 21 % ohranjenih polstavkov sledi roman *Ljubezen do bližnjega* (LIT012-SLV), v katerem je prevajalec Jaroslav Skrušný 83 % polstavkov ohranil na začetku povedi; omeniti velja še roman *Trebuš Atlantika*, ki vsebuje 14 % polstavkov – nekaj več kakor polovico jih je prevajalka Ana Barič ohranila pred odnosnico. Rezultati kažejo, da je prevajalska strategija ohranjanja slogovnih posebnosti izvirnika (tj. polstavkov) pogosta pri Baričevi in tudi Skrušnem, da bi lahko posplošili, da je značilna za njun osebni prevajalski slog, pa bi morali raziskati njun celoten prevajalski opus.

Če izvzamemo kategorijo 'Izpust', ki vključuje primere, ko vsebina francoskih polstavkov ni bila prevedena v slovenščino (od 0 % (LMD PP) do 5 % (LMD TD) vseh primerov), nam ostane še kategorija 'Druga stavčna razmerja', v katero smo vključili primere, ko je bila vsebina francoskih preteklih deležniških oblik v slovenščini izražena z osebno glagolsko obliko v pretekliku ali sedanjiku (odvisno od glagolskega časa povedka francoskega glavnega stavka) ali s povedkovim določilom znotraj drugih tipov povedi (ne prirednih ali podrednih).

¹⁴ Vejica med polstavkom in glavnim stavkom je uporabljena v objavljenem slovenskem prevodu. Zaradi odtrganosti od glavnega stavka in semantične implicitnosti (francoski deležnik ima vzročno vrednost) slovenska poved deluje nekoherentno. Prevod bi bil ustrežnejši, če bi uporabili vzročni odvisnik (*Ker je bil zatopljen v svoje misli, se je avtomatično ustavil brez pozdrava.*).

Ta strategija je prisotna v približno desetini prevodov trpnih deležnikov iz literarnega podkorpusa (26 primerov oziroma 11,3 %) in deležnikov stanja iz obeh podkorpusov (LMD 14 primerov oziroma 10,6 %, LIT 36 primerov oziroma 8,8 %), drugod pa jo je opaziti v približno 5 % primerov. Pri deležnikih stanja iz obeh podkorpusov in trpnih deležnikih iz literarnega podkorpusa izstopa raba protistave (LMD DS 64 %, LIT DS 86 %, LIT TD 69 %) pred enostavno povedjo (18a), medtem ko sta pri trpnih deležnikih iz publicističnega podkorpusa protistava (19a) in enostavna poved zastopani v približno enaki meri; druga razmerja (osebna glagolska oblika ali povedkovo določilo v zapleteno zloženi povedi in pristavek) so pri vseh tipih zelo redka.

(18) *Assis sous un arbre dans le camp de Dornapal, les villageois de Korapad ont le regard triste et résigné des déracinés.* (LMD008-FRA)

(18a) *Vaščani vasi Korapad sedijo pod drevesom v taborišču Dornapal. Gledajo z žalostnim in resigniranim pogledom izkoreninjencev.* (LMD008-SLV)

V (18a) je francoski deležnik stanja *assis* v slovenščino preveden z osebno glagolsko obliko v sedanjiku, ki prav tako izraža stanje; glede na francoski izvornik druga poved (*Gledajo ...*) zaradi stavčne pretrganosti oziroma nepovezanosti s prvo deluje nekoherentno. Francoski polstavek ima opisno vrednost, saj prinaša informacijo o stanju osebkov v času dejanja glavnega stavka; v slovenščini bi bila ustrezna rešitev raba vezalnega priredja (*Vaščani vasi Korapad sedijo pod drevesom v taborišču Dornapal in gledajo z žalostnim in resigniranim pogledom izkoreninjencev.*).

(19) *Alerté par nos cris le surveillant interrompit la projection et ralluma les lumières.* (LIT002-FRA)

(19a) *Nadzornik je slišal naše kričanje, prekinil je projekcijo in prižgal luči.* (LIT002-SLV)

V (19a) je vsebina francoskega polstavka nekoliko spremenjena, saj je namesto trpnega deležnika (dobesedno: *nadzornik je bil opozorjen z našim kričanjem*) v slovenščini rabljen opisni deležnik na *-l* (*nadzornik je slišal naše kričanje*), ki se rabi za tvorbo sestavljenih časov. Logično razmerje med stavčnimi deli je bolj implicitno kakor v francoščini, kjer implicira vzročno povezavo – to bi v slovenščini slogovno najustrežnejše izrazili s prislovnim določilom vzroka (*Nadzornik je zaradi našega kričanja prekinil projekcijo in prižgal luči.*).

Analiza slovenskih skladenjskih ustreznih francoskih polstavkov s preteklo deležniško obliko je pokazala skladenjsko eksplicitacijo v skupno 86 % prevodov iz publicističnega podkorpusa in 78 % prevodov iz literarnega podkorpusa. Po posameznih kategorijah so strnjeni rezultati naslednji:

- a) v kategoriji *participe passé* je skladenjska eksplicitacija skoraj 100 % (LMD 97 %, LIT 98 %) – večina zloženih in tvornih nezloženih preteklih

deležniških oblik je bila v slovenščini izražena z osebno glagolsko obliko v preteklem ali (redkeje) sedanjem času;

- b) pri trpnih deležnikih je skladenjska eksplicitacija več kakor 80 % v obeh podkorpusih (LMD 88 %, LIT 84 %) – približno polovica francoskih trpnih deležnikov iz obeh podkorpusov (LMD 53 %, LIT 49 %) je bila v slovenščini izražena z osebno glagolsko obliko v tvornem načinu; trpni deležnik je bil znotraj povedkovega določila, povedkovega prilastka in polstavka skupno ohranjen v približno tretjini prevodov (LMD 30 %, LIT 34 %); slabo petino primerov v obeh podkorpusih predstavljajo druge strategije (npr. izpust, raba prislovnega določila, izraženost trpnega deležnika s pridevnikom ali z deležnikom stanja);
- c) pri deležnikih stanja je zaradi precejšnjega števila ohranjenih polstavkov (predvsem v literarnem podkorpusu) skladenjska eksplicitacija nekoliko nižja (LMD 78 %, LIT 71 %) – deležnik stanja je v obeh podkorpusih ohranjen v več kakor 60 % vseh prevodov (LMD 62 %, LIT 65 %), v publicističnem podkorpusu najpogosteje v okviru povedkovega določila, redkeje polstavka, v literarnem podkorpusu pa izstopa raba povedkovega prilastka pred polstavkom in povedkovim določilom; francoski deležnik stanja je bil v približno 20 % slovenskih prevodov iz obeh podkorpusov izražen z osebno glagolsko obliko v tvornem načinu, druge strategije so v manjšini (izpust, raba prislovnega določila ipd.).

Zanimalo nas je tudi, v koliko primerih je eksplicitacija obvezna oziroma sistem-ska in v koliko primerih neobvezna oziroma fakultativna. Na osnovi analize vseh izluščenih primerov polstavkov s preteklo deležniško obliko smo ugotovili, da je pri prevajanju v slovenščino eksplicitacija obvezna v slabi petini primerov (19 %) iz publicističnega podkorpusa in slabi tretjini primerov (32 %) iz literarnega podkorpusa, v drugih primerih pa je fakultativna (LMD 81 % primerov, LIT 68 % primerov), kot kaže preglednica 27.

Preglednica 27: Razmerje med obvezno in fakultativno eksplicitacijo v primeru prevajanja francoskih polstavkov s preteklo deležniško obliko iz korpusa *FraSloK* v slovenščino.

Eksplicitacija	Korpus			
	LMD		LIT	
	število polstavkov	%	število polstavkov	%
obvezna	104	19 %	232	32 %
fakultativna	453	81 %	491	68 %
skupaj	557	100 %	723	100 %

S prevajalskega stališča je eksplicitacija obvezna:

- a) pri polstavkih z zloženo obliko preteklega deležnika (*ayant/étant* + pretekli deležnik), če v slovenščini preddobnosti ni mogoče izraziti z neosebno glagolsko obliko (20)–(20a) – to nezmožnost je opaziti v večini primerov polstavkov z zloženo obliko preteklega deležnika iz korpusa *FraSloK* (v slovenščino so bili najpogosteje prevedeni z osebno glagolsko obliko z opisnim deležnikom na *-l*, kar je razvidno tudi iz primera (20a));

(20) *Ayant reçu toutes les assurances nécessaires de Washington, Israël n'a plus besoin d'attendre.* (LMD073-FRA)

[**Dobivši/Pridobivši vsa potrebna zagotovila od ZDA, Izraelu ni več treba čakati.*]

(20a) *Potem ko je dobil vsa potrebna zagotovila od ZDA, Izraelu ni bilo več treba čakati.* (LMD073-SLV)

- b) kadar preteklo deležniško obliko znotraj polstavka v francoščini neposredno uvaja veznik, saj ohranitev veznika v polstavčni strukturi levo od odnosnice v slovenščini ni mogoča (primer (21)–(21a); v korpusu smo sicer našli le peščico primerov polstavkov z uvajalnim veznikom);

(21) *Mais attaqué de toutes parts, sollicité aussi sur l'autre front, je lâché tout et crut mourir dans une hémorragie de merde et d'urine.* (LIT012-FRA)

[**Toda oblegan z vseh strani in soočen z napadom na dodatni fronti, sem popustil ...*]

(21a) *Oblegan z vseh strani in soočen z napadom na dodatni fronti, sem popustil; mislil sem, da me bo od silovitega izbruha dreka in scaline pobralo.* (LIT012-SLV)

- c) kadar na osnovi francoskega glagola iz polstavčne strukture v slovenščini ni mogoče tvoriti neosebne glagolske oblike ali pridevnika (mdr. v primeru naslednjih glagolov ali glagolskih perifraz: *accourir/prihiteti*, *apparâître/pojaviti se*, *attirer/privlačiti*, *demeurer/ostati*, *devenir/postati*, *être aidé de* ali *par/dobiti pomoč od koga* (22)–(22a), *être dépourvu* ali *privé del/biti brez*, *être précédé* ali *suivi par/biti pred kom* ali *slediti*, *rencontrer/srečati*); to je v korpusu *FraSloK* najpogostejši razlog za obvezno eksplicitacijo;

(22) *Aidés à leur arrivée par le gouvernement américain, ils ont travaillé dur, ils ont fait leur trou.* (LMD148-FRA)

[**Pomagani ob svojem prihodu od ameriške vlade, so trdo delali ...*]

(22a) *Ob prihodu jim je pomagala ameriška vlada, nato pa so morali za uspeh trdo delati.* (LMD148-SLV)

- d) direktna ohranitev levega polstavka v slovenščini ni mogoča, kadar francoska pretekla deležniška oblika, ki tvori polstavčno jedro, nima desnega dopolnila (23)–(23a); takšnih primerov je veliko v literarnem podkorpusu (kategorija *deležnik stanja*) – v slovenščini so pogosto izraženi z deležnikom stanja in imajo funkcijo prilastka ali povedkovega prilastka (kakor v (23a));

(23) *Abasourdi*, je le crus devenu fou : [...]. (LIT004-FRA)

[**Osupel*, sem pomislil, da se mu je zmešalo ...]

(23a) *Osupel* sem pomislil, da se mu je zmešalo: [...]. (LIT004-SLV)

- e) kadar z ohranitvijo neosebne glagolske oblike v polstavčni strukturi ne bi mogli obdržati enakega implicitnega logičnega razmerja kakor v francoščini (v primeru v oglatem oklepaju pri (24), na primer, ne bi bilo mogoče ohraniti argumentacijskega razmerja protivnosti med vsebino polstavka in glavnega stavka (24a) oziroma dopustne vrednosti deležnika *rojena* (24b), temveč bi ta imel opisno vrednost (*Nadia*, **ki je rojena v Franciji**, odlično govori tako arabsko kakor berbersko.)); takšnih primerov v korpusu sicer nismo opazili veliko.

(24) *Née en France*, Nadia parle aussi parfaitement l'arabe et le berbère. (LMD050-FRA)

[?*Rojena v Franciji*, Nadia odlično govori tako arabsko kakor berbersko.]

[= *Nadia*, **ki je rojena v Franciji**, odlično govori tako arabsko kakor berbersko.]

(24a) *Nadia je rojena v Franciji*, *ampak* odlično govori tudi arabsko in berbersko. (LMD050-SLV)

(24b) *Čprav je Nadia rojena v Franciji*, odlično govori tako arabsko kakor berbersko.

V vseh drugih primerih bi bilo na osnovi analize izluščenih polstavkov s preteklo deležniško obliko v slovenščini mogoče ohraniti leve polstavčne strukture: jedro bi najpogosteje lahko izrazili z deležnikom na *-n/-t* (npr. *entouréel obdana* v primeru (25)–(25a), *zagret* v (26)–(26a), redko z deležjem/deležnikom na *-č* (*assiseled* v (25)–(25a)) ali na *-ši* (predvsem v primeru nezložene tvorne oblike *arrivéel prišedši* ali *prispevši* (to deležje ima v slovenščini oznako starinsko), npr. (27)–(27a)). Strategija ohranitve rabe polstavčnih struktur je, ob upoštevanju velikosti podkorpusov, 2,35-krat pogostejša v literarnem (20 % vseh primerov) kakor v publicističnem podkorpusu (slabih 10 % primerov).

(25) *Assise derrière le trône, entourée de rideaux de gaze mauve*, j'observais les lettrés en lice pour le titre de lauréat. (LIT011-FRA)

(25a) *Sedeč za prestolom, obdana z bledovijoličastim zastorom*, sem opazovala izobražence v boju za mesto zmagovalca. (LIT011-SLV)

- (26) *Lancé dans la surenchère, il avait ensuite édicté une sorte de Code civil interne à l'usage de la maison.* (LIT012-FRA)
- (26a) *Čedalje močnejše zagret za kupčevanje, je izdelal neke vrste zasebni civilni zakonik za domačo rabo.* (LIT012-SLV)
- (27) *Arrivé à Québec, Ferrer prit un taxi de marque Subaru en direction du port, département des garde-côtières, môle 11.* (LIT003-FRA)
- [*Prišedši/Prispevši v Québec, se je Ferrer s taksijem znamke Subaru odpeljal ...*]
- (27a) *Ko je Ferrer prišel v Québec, se je s taksijem znamke Subaru odpeljal proti pristanišču, območje obalne straže, pomol 11.* (LIT003-SLV)

5.3.2 Skladensko-semantična analiza slovenskih prevodov

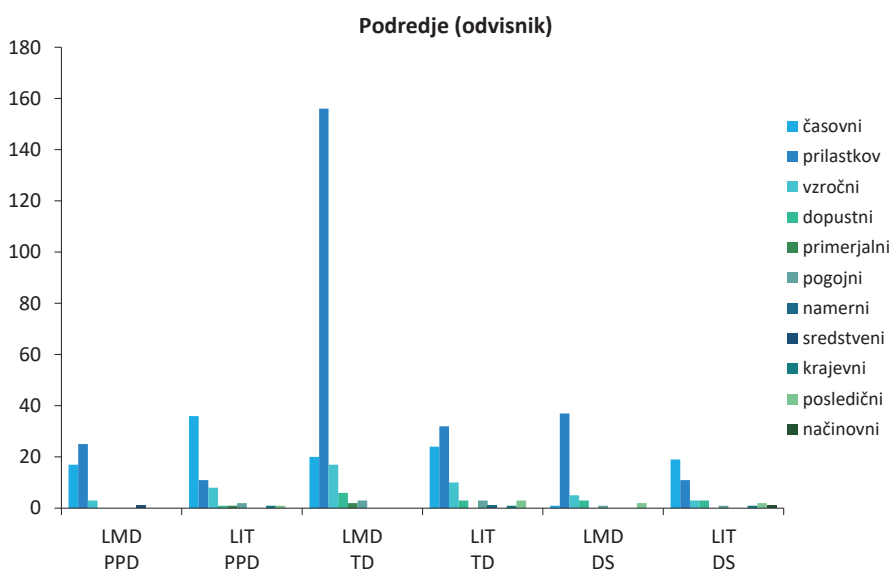
Glede na rezultate skladensjske analize slovenskih prevodov posameznih tipov francoskih polstavkov s preteklo deležniško obliko je eksplicitacijo pomenskega razmerja med vsebino francoskega polstavka in glavnega stavka mogoče opazovati samo znotraj kategorij 'Podredje', 'Priredje' in 'Druge stavčne vloge': te zajemajo 91 % primerov iz kategorije *participe passé* iz publicističnega in 93 % iz literarnega podkorpusa, 81 % trpnih deležnikov iz publicističnega in 73 % trpnih deležnikov iz literarnega podkorpusa ter nekaj več kot 60 % deležnikov stanja iz obeh podkorpusov (LMD 67 %, LIT 62 %). V drugih prevodih je pomensko razmerje bodisi implicitno kakor v izvorniku (kategoriji 'Polstavek' in 'Druga stavčna razmerja') bodisi neizraženo (kategorija 'Izpust'). V nadaljevanju bomo predstavili rezultate semantične eksplicitacije v prevodih posameznih tipov polstavkov znotraj relevantnih kategorij in izpostavili dejavnike, ki vplivajo na določitev semantične vrednosti francoskih polstavkov s preteklo deležniško obliko.

5.3.2.1 Podredje

Analiza pomenskih vrednosti logičnih razmerij, v slovenščini eksplicitno izraženih med odvisnim in glavnim stavkom, pri vseh tipih polstavkov s preteklo deležniško obliko kaže izstopanje dveh vrednosti, tj. časovne in opisne znotraj prilastkovega odvisnika; od prislovnih vrednosti velja izpostaviti le še vzročno vrednost pri nekaterih tipih, druge so izražene redko. Kot kaže grafikon 16, je pri vseh tipih razporeditev semantičnih vrednosti glede na dana podkorpusa precej heterogena.

Francoske zložene in nezložene tvorbe preteklega deležnika (kategorija *participe passé*) imajo v slovenskem delu publicističnega podkorpusa v dobri polovici primerov opisno vrednost (54,3 %) in v dobri tretjini primerov časovno vrednost (37,0 %), vzrok in sredstvo sta eksplicirana v treh oziroma v enem primeru; v literarnem podkorpusu primeri iz te kategorije najpogosteje nosijo časovno vrednost (59,0 %), redkeje opisno (18,0 %) in vzročno (13,1 %) vrednost, druge prislovne vrednosti so prisotne le v primeru (dopustnost, primerjava, krajevnost, posledičnost) ali dveh (pogoj).

Grafikon 16: Porazdelitev semantičnih vrednosti, izraženih z odvisnim stavkom (polstavki s preteklo deležniško obliko).

Francoski trpni deležniki iz polstavčne strukture imajo v več kakor treh četrtninah slovenskih prevodov iz publicističnega podkorpusa opisno vrednost, od prislovnih vrednosti velja izpostaviti le časovno (9,8 %) in vzročno (8,3 %) vrednost, druga prislovna razmerja so izražena redko (dopustnost, primerjava in pogoj); v literarnem podkorpusu opisna vrednost (41,6 %) nekoliko izstopa pred časovno vrednostjo (31,2 %), vzročno razmerje je eksplicirano v 13 % primerov, medtem ko je pogostnost drugih prislovnih vrednosti (dopustnost, pogoj, namera, krajevnost in posledičnost) zelo redka.

Prevodi francoskih polstavkov z deležnikom stanja imajo v treh četrtninah slovenskih primerov iz publicističnega podkorpusa opisno vrednost (75,5 %), od prislovnih vrednosti pa velja omeniti le vzročnost (10,2 %), saj so druga razmerja

izražena le v enem (čas in pogoj), dveh (posledičnost) oziroma treh primerih (dopustnost); v literarnem podkorpusu časovna vrednost (46,3 %) izstopa pred opisno vrednostjo (26,8 %), druga razmerja so tako kot v publicističnem podkorpusu izražena le v enem (pogoj, način in kraj), dveh (posledica) oziroma treh (vzročnost in dopustnost) primerih.

Kadar francoska pretekla deležniška oblika v polstavčni strukturi prinaša dodatno informacijo o nanosniku glavnega stavka ali izraža njegovo stanje oziroma lastnost v povezavi z dejanjem glavnega stavka, je vsebina francoskega polstavka v slovenščini zelo pogosto izražena s prislovnim odvisnikom, ki ga uvaja veznik *ki* za odnosnico. Pri analizi ugotavljamo, da opisno vrednost večinoma izražajo francoski trpni deležniki in deležniki stanja (npr. *adopté/sprejet*, *classé/uvrščén*, *composé/sestavljén*, *conçul/zasnovan*, *contrôlé/nadzorovan* (28)–(28a), *dirigé/voden*, *élu/izvoljen*, *enfermé/zaprt*, *entouré/del obdan s/z*, *inauguré/slovesno odprt*, *muni/del opremljen s/z*, *publié/objavljen*, *qualifié/označen (kot)*, *signé/podpisan*), pri čemer morebitna desna dopolnila lahko pojasnjujejo vsebino pretekle deležniške oblike z vidika časa, prostora, lastnosti in vršilca (28)–(28a), ne izražajo pa vzroka:

(28) *Contrôlés par des “seigneurs de la guerre”, les provinces prennent de plus en plus leurs distances avec le gouvernement de Kaboul.* (LMD004-FRA)

(28a) *Pokrajine, ki jih nadzirajo »gospodarji vojne«, se čedalje bolj oddaljujejo od vlade v Kabulu.* (LMD004-SLV)

V nekaterih primerih še ugotavljamo, da se je kljub upoštevanju konteksta težko odločiti med opisno in vzročno vrednostjo, če besedilo ne vsebuje elementov, ki bi odločili v prid ene ali druge vrednosti, na primer:

(29) *Largement approuvé par la majorité des Belges, le projet de loi ne rencontre pas de forte opposition : [...].* (LMD241-FRA)

(29a) *Osnutek zakona, ki ga je podpirala večina Belgijcev, ni naletel na močan odpor : [...].* (LMD241-SLV)

(29b) *Ker ga je podpirala večina Belgijcev, osnutek zakona ni naletel na močan odpor : [...].*

V (29a) je prevajalec dal prednost opisni vrednosti, čeprav glede na izvirnik (29) trpni deležnik lahko vzpostavlja vzročno-posledično povezavo (29b) med vsebino polstavka in glavnega stavka. V francoščini pretekla deležniška oblika iz polstavčne strukture lahko implicira več vrednosti, v slovenščini pa v primeru skladenjske eksplicitacije prevajalec mora izbrati eno, zato je izbrana semantična eksplicitacija lahko le ena od mogočih interpretacij in v tem primeru izhaja iz subjektivne odločitve prevajalca.

Časovna povezava med vsebino polstavka in glavnega stavka je glede na analizo pogosta v naslednjih primerih:

- a) kadar jedro polstavka tvori zložena oblika preteklega deležnika, ki izraža predobnost v odnosu do dejanja glavnega stavka (30)–(30a);

(30) *Ayant traversé la frontière, ils ont perdu la citoyenneté de leur pays d'origine sans pour autant en trouver une autre dans le pays qui leur accorde l'asile.* (LMD140-FRA)

(30a) *Ko so begunci prestopili mejo, so izgubili državljanstvo svoje domače države, ne da bi zato že dobili drugo v državi, ki jim je ponudila zatočišče.* (LMD140-SLV)

- b) kadar je iz konteksta med predikacijama razvidna kronološka zveza; predbnost je opaziti predvsem v primerih glagolov premikanja (*arriver/priti* ali *prispeti* (27)–(27a), *entrer/vstopiti*, *parvenir/prispeti*, *rentrer/vrniti se*, *sortir/oditi* ali *iti ven*) pa tudi pri nekaterih drugih glagolih, na primer stanja (*devenir/postati*, *guérir/ozdraveti*, *rester/ostati*), rekanja (*interroger/vprašati* – v primeru (31) je rabljen v trpnem načinu), zaznavanja (*découvrir/odkriti* (v smislu *najti*, *zagledati*)); sočasnost je izražena redko, vedno z glagolom stanja v polstavku (32)–(32a); kakor pri drugih tipih polstavkov tudi tu opazamo, da na določitev časovne vrednosti vpliva prislovno določilo časa pred polstavčnim jedrom (npr. *À cet instant* v primeru (32)), vendar takšnih primerov v korpusu ni veliko.

(31) *Interrogé par téléphone, Jean-Luc Espitalier avait déclaré : [...].* (LIT009-FRA)

(31a) *Ko so ga o tem povprašali po telefonu, je Jean-Luc Espitalier izjavil: [...].* (LIT009-SLV)

(32) *À cet instant, coïncé au milieu du passage, je me demandai ce que dirait le vieux Jean-Christophe, si je faisais volte-face.* (LIT004-FRA)

(32a) *Ko sem takole čepel sredi grebena, sem se vprašal, kaj bi rekel Jean-Christophe, če bi odnehal.* (LIT004-SLV)

Nekaj uporabnih ugotovitev v zvezi z določitvijo logične povezave med polstavkom in glavnim stavkom nam je uspelo zbrati še pri naslednjih vrednostih:

- **vzročna vrednost:** vzročna vrednost pretekle deležniške oblike, ki lahko izraža proces v trpniku ali stanje, določa oziroma poudarja desno dopolnilo, ki lahko uvaja (živega) vršilca dejanja (33)–(33a) ali (neživega) povzročitelja dejanja ((34)–(34a)); s *so bili počasnejši* je v (34a) mišljeno *so se vozili počasneje* oziroma *je bila vožnja* (z *motornimi sanmi*, kar izvemo v predhodnem kontekstu) *počasnejša* ali stanja, na določitev vzročno-posledične povezave pa seveda vpliva tudi besedišče polstavka in glavnega stavka (v primeru (35) to ugotovimo ob sopostavitvi besedišča *razmeroma oddaljeni* (*Relativement isolés ...*) – tvorijo *homogeno prebivalstvo* (*forment une population homogène*));

- (33) *Calomnié et persécuté par le roi de Wei, j'ai sollicité l'avis de mes conseillers afin de retrouver la tranquillité.* (LIT011-FRA)
- (33a) *Ker pa me je kralj Weja nenehno obrekoval in preganjal, sem se po nasvet obrnil k svojim svetovalcem, da bi si povrnil mir.* (LIT011-SLV)
- (34) *Ralenti par la charge, ils mirent beaucoup de temps à regagner Port Radium.* (LIT003-FRA)
- (34a) *Ker so bili zaradi tovara počasnejši, so potrebovali veliko časa, da so spet dosegli Port Radium.* (LIT003-SLV)
- (35) *Relativement isolés pour des raisons géographiques, les Islandais forment une population homogène.* (LMD173-FRA)
- (35a) *Ker so Islandci zaradi geografskih danosti precej izolirani, tvorijo razmeroma homogeno prebivalstvo.* (LMD173-SLV)
- pogojna vrednost: primeri pogojne vrednosti pretekle deležniške oblike so v korpusu redki, v večini primerov pa določitev te logične povezave omogoča povedek glavnega stavka v pogojniku (36)–(36a);

(36) *Confronté à une religion aussi radicale, ses positions auraient sans doute été légèrement différentes ; il aurait éprouvé moins d'admiration pour Napoléon.* (LIT009-FRA)

(36a) *Če bi se soočil s tako radikalno religijo, bi bilo njegovo stališče malenkost drugačno; ne bi tako občudoval Napoléona.* (LIT009-SLV)
 - dopustna vrednost: primeri dopustne vrednosti so v korpusu prav tako redki, opazili pa smo, da poleg konteksta na določitev te vrednosti pogosto vpliva protivni prislov (*toutefois, pourtant, pour autant/vendar*) v glavnem stavku (37)–(37a).

(37) *Isolés des villages alentour, certains travailleurs parviennent toutefois à trafiquer en cachette avec les Russes.* (LMD276-FRA)

(37a) *Čeprav so delavci odrezani od okoliških vasi, nekaterim izmed njih uspe, da skrivoma trgujejo z Rusi.* (LMD276-SLV)

Druge prislovne vrednosti (tj. namere, sredstva, kraja, načina in primerjave) v okviru podredja so redke in določljive predvsem na osnovi konteksta, otipljivejših vzorcev pa prav zaradi majhnega števila primerov ni bilo mogoče razbrati.

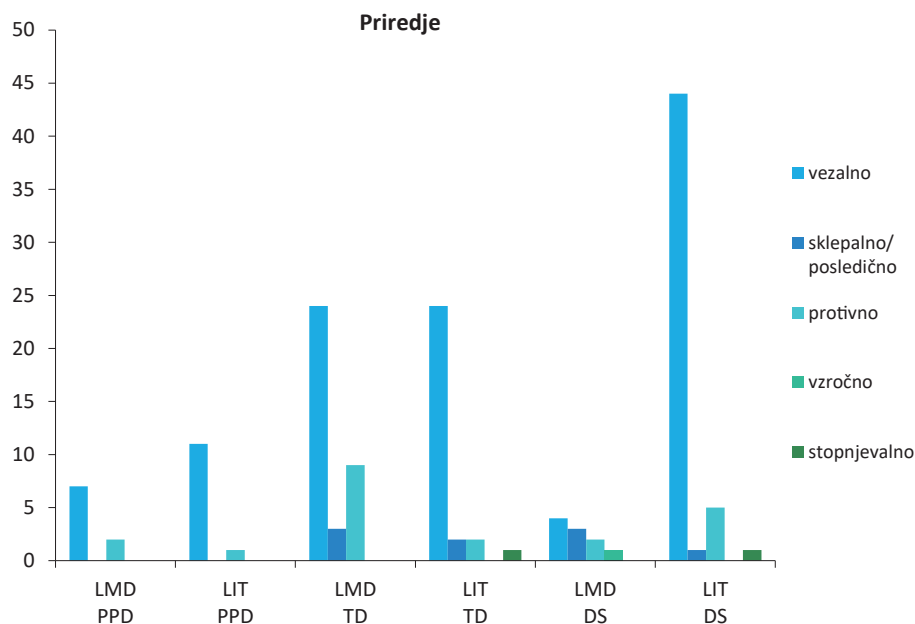
5.3.2.2 Priredje

Kot smo navedli pri 5.3.1, je pri posameznih tipih od 8 % (deležniki stanja iz publicističnega podkorpusa) do 15 % (primeri iz kategorije *participe passé* iz literarnega podkorpusa) vseh francoskih preteklih deležniških oblik iz polstavčne strukture v slovenščini izraženih z osebno glagolsko obliko ali s povedkovim določilom znotraj priredno zložene povedi. Iz grafikona 17 je razvidno, da pri vseh tipih prevladuje vezalno priredje, druga razmerja so izražena redkeje in z različno pogostnostjo.

V kategoriji *participe passé* poleg prevladujočega vezalnega priredja (LMD 7 primerov oziroma 77,8 %, LIT 11 primerov oziroma 91,7 %) najdemo le še po en primer (LIT) oziroma dva primera (LMD) protivnega priredja.

Francoski trpni deležniki so v obeh podkorpusih prav tako najpogosteje vključeni v vezalno priredje – v obeh podkorpusih smo našli 24 takšnih primerov (LMD 66,7 %, LIT 82,8 %); v publicističnem podkorpusu četrtno primerov najdemo znotraj protivnega priredja (25,0 % oziroma 9 primerov), sklepalno-posledično priredje pa v treh primerih (8,3 %); v literarnem podkorpusu so druge vrste priredij prisotne le v enem (stopnjevalno) primeru ali dveh (sklepalno-posledično in protivno).

Grafikon 17: Porazdelitev semantičnih vrednosti med deli priredno zložene povedi (polstavki s preteklo deležniško obliko).

Pri deležnikih stanja se porazdelitev ekspliciranih pomenskih razmerij znotraj priredja med podkorpusoma precej razlikuje: v literarnem podkorpusu je 86,3 % (oziroma 44) primerov vključenih v vezalno priredje, desetina deležnikov stanja (5 primerov) je izraženih znotraj protivnega priredja, sklepalno-posledično in stopnjevalno priredje sta zastopana le v enem primeru; v publicističnem podkorpusu je vsebina francoskih deležnikov stanja le v 10 primerih izražena znotraj priredja: štirikrat znotraj vezalnega priredja, trikrat znotraj sklepalno-posledičnega priredja, dvakrat znotraj protivnega priredja in enkrat znotraj vzročnega priredja.

V okviru vezalnega priredja dele priredno zložene povedi v obeh podkorpusih večinoma povezuje veznik *in* (redkeje *ter* in *pa*), ki nakazuje sočasnost oziroma zaporedje dveh glagolskih dogodkov: v prvem delu povedi, ki nosi vsebino francoskega polstavka, je po navadi izraženo dovršeno dejanje ((38)–(38a) – francoski deležnik stanja *décidé* (*odločen*) je v slovenščini izražen z osebno glagolsko obliko z opisnim deležnikom na *-l* (*je sklenil*) ali stanje, ki traja v času dejanja (lahko tudi stanja), izraženega v drugem delu povedi (39)–(39a); stanje iz prvega dela povedi ni podrejeno drugemu dogodku, temveč mu je enakovredno, zato je kljub, na primer, časovni povezavi (39) raba priredja ustrežnejša od podredja (39b):

(38) *A vingt ans, **décidé à aller chercher fortune**, il quitta le village pour la ville de M'Bour, sur la Petite Côte sénégalaise, [...].* (LIT008-FRA)

(38a) *Pri dvajsetih **je sklenil, da odide s trebuhom za kruhom**, ter se odpravil v mesto M'Bour na senegalski Mali obali.* (LIT008-SLV)

(39) ***Assis côte à côte devant la marmite**, Luo et moi maintenions le feu en ajoutant des morceaux de bois, tandis que le Binoclard remuait ses vêtements dans l'eau bouillante, avec sa longue baguette en bois.* (LIT004-FRA)

(39a) *Z Luom **sva sedela pri loncu in nalagala** na ogenj, Špeglar pa je z dolgo leseno palico mešal obleke v vreli vodi.* (LIT004-SLV)

(39b) *?**Kol/Medtem ko sva** z Luom **sedela pri loncu**, *sva nalagala na ogenj, Špeglar pa je ...**

Ob analizi ugotavljamo, da bi bilo zaradi opisne vrednosti vsebino francoskih preteklih deležniških oblik v slovenščini pogosto mogoče izraziti tudi znotraj prilstkovega odvisnika (40)–(40b), v nekaterih primerih (npr. (40) in (41)) pa je med vsebino polstavka in glavnega stavka mogoče razbrati tudi vzročno-posledično razmerje ((40c) in (41b)):

(40) ***Devenu pragmatique avec l'âge**, M. García se prononce, lui, pour un « changement responsable ».* (LMD228-FRA)

(40a) *García **je z leti postal pragmatičen in zagovarja** »odgovorne spremembe«.* (LMD228-SLV)

- (40b) *Gospod Garcia, **ki je z leti postal pragmatičen**, zagovarja »odgovorne spremembe«.*
- (40c) *Gospod Garcia **je z leti postal pragmatičen**, zato zagovarja »odgovorne spremembe«.*
- (41) ***Saturées de responsabilités**, leurs femmes leur reprochent de ne pas assumer leur place. (LMD038-FRA)*
- (41a) *Njihove žene **so prenasičene z odgovornostmi**¹⁵ in jim očitajo, da ne znajo prevzeti svoje vloge. (LMD038-SLV)*
- (41b) ***Ker so** njihove žene **preobremenjene**, jim očitajo, da ne znajo prevzeti svoje vloge. | Njihove žene **so preobremenjene**, zato jim očitajo, da ne znajo prevzeti svoje vloge.*

Vzpostavitev vzročno-posledičnega razmerja, v slovenščini izraženega v okviru sklepalno-posledičnega priredja (42)–(42a), je v francoskih primerih odvisna predvsem od besedišča glavnega in odvisnega stavka (vzročno vrednost francoskega trpnega deležnika ali deležnika stanja pogosto poudarja oziroma določa njegovo desno dopolnilo, kakor v primeru (42)):

- (42) *Ignorant les métiers manuels, **effrayée par les plaisanteries osées, gênée par les conversations impudiques et les rires à gorge déployée**, elle fuyait la foule et se réfugiait dans la solitude. (LIT011-FRA)*
- (42a) *Ni poznala ročnih spretnosti, **drzne šale so jo plašile**, **brezsrarni pogovori in glasen smeh so jo spravljali v zadrego**, zato je bežala pred množico in se zatekala v samoto. (LIT011-SLV)*

Pri analizi primerov protivnega priredja ugotavljamo, da poleg besedišča polstavka in glavnega stavka oziroma konteksta logično razmerje nasprotja pogosto poudarja kateri od protivnih prislovov v vlogi veznika (npr. *pourtant, néanmoins* vendar), izražen v francoskem glavnem stavku, na primer:

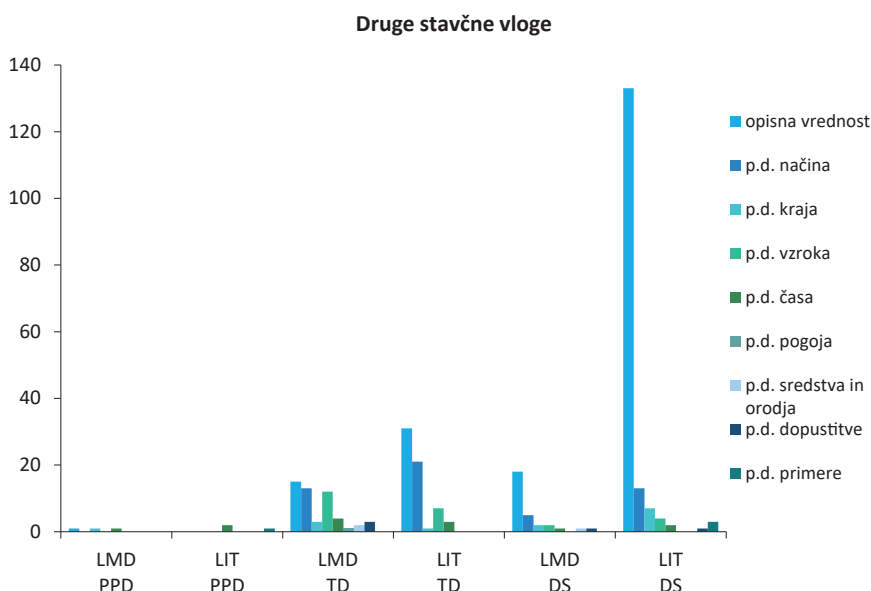
- (43) ***Instruits par les mêmes maîtres**, lisant les mêmes livres, pratiquant les mêmes sports et mesurant la même taille, l'inégalité entre eux résidait pourtant en tout : [...]. (LIT011-FRA)*
- (43a) ***Učili so ju isti učitelji**, brala sta iste knjige, se ukvarjala z istimi športi, bila sta enako visoka, in vendar ju je povesod spremljala neenakost: [...]. (LIT011-SLV)*

15 Zvezo *saturées de responsabilités* bi bilo v slovenščini ustrežneje izraziti z deležnikom *preobremenjene* (41b), saj je *prenasičene z odgovornostmi* (41a) neroden dobesedni prevod.

5.3.2.3 Druge stavčne vloge

Kategorija 'Druge stavčne vloge' je glede na rezultate skladenjske analize pomembna predvsem za prevode francoskih deležnikov stanja in trpnih deležnikov, medtem ko so se vanjo uvrstili le po trije primeri prevodov francoskih zloženih in nezloženih tvornih preteklih deležniških oblik iz polstavčne strukture (kategorija *participe passé*; LMD po enkrat opisna vrednost in vrednost kraja ter časa, LIT dvakrat vrednost časa in enkrat vrednost primere), kar je razvidno tudi iz grafičnega prikaza (grafikon 18).

Grafikon 18: Porazdelitev semantičnih vrednosti, izraženih z drugimi stavčnimi vlogami (polstavki s preteklo deležniško obliko).

Pri prevajanju francoskih deležnikov stanja iz literarnega dela korpusa je bila to najpogosteje uporabljena strategija, ki zajema 40 % vseh prevodov: od tega je bilo 80 % francoskih deležnikov stanja v slovenščini izraženih z deležnikom stanja v funkciji povedkovega prilastka ali prilastka z opisno vrednostjo; prislovno vrednost ima torej le petina prevodov francoskih deležnikov stanja iz literarnega podkorpusa, ki imajo v slovenščini funkcijo prislovnega določila: izpostaviti velja le vrednost načina (8 %), kraja (4 %) in vzroka (2,5 %), druge vrednosti (čas, dopustnost, primera) so zelo redke. V publicističnem podkorpusu, kjer je bila ta strategija rabljena v 23 % vseh prevodov, prav tako prevladuje opisna vrednost

(60 %), ki jo nosijo povedkovi prilastki in prilastki, od prislovnih vrednosti pa nekoliko izstopa le vrednost načina (5 primerov oziroma 16,7 %), druge vrednosti so bile izražene le v enem primeru (čas, sredstvo, dopustnost) oziroma v dveh primerih (kraj in vzrok).

Razporeditev semantičnih vrednosti, ki jih v slovenščini nosijo prevodi francoskih trpnih deležnikov, je med danima podkorpusoma prav tako nekoliko drugačna. V literarnem podkorpusu ima v tej kategoriji polovica francoskih trpnih deležnikov opisno vrednost (31 primerov oziroma 49,2 %), ki jo v slovenščini nosijo predvsem prilastki in povedkovi prilastki; tretjina francoskih trpnih deležnikov je bila v slovenščini izražena s predložno samostalniško besedno zvezo z vrednostjo načina (21 primerov oziroma 33,3 %), od drugih prislovnih vrednosti pa velja izpostaviti le še vzročnost, ki smo jo opazili v sedmih primerih (11 %). V publicističnem podkorpusu opisna vrednost (15 primerov oziroma 28,3 %) prilastkov in povedkovih prilastkov, ki nosijo vsebino francoskih trpnih deležnikov, rahlo izstopa pred vrednostjo načina (13 primerov oziroma 24,5 %) in vzroka (12 primerov oziroma 22,6 %) v okviru prislovnega določila, druge prislovne vrednosti (kraj, čas, pogoj, sredstvo, dopustnost) je opaziti le v nekaj primerih.

Povedkovi prilastki (44)–(44a) in prilastki (45)–(45a), ki izražajo spremno okoliščino oziroma stanje ali lastnost nanosnika v času dejanja glavnega stavka, večinoma izhajajo iz polstavkov, v katerih francoski deležnik stanja ali trpni deležnik nima dopolnila (45) ali pa je to zelo kratko (44):

(44) *Perchée sur mes hauts talons, je grelottais en regardant la scène.*
(LIT008-FRA)

(44a) *Prestopajoč se v visokih petkah sem opazovala prizor in drgetala.*
(LIT008-SLV)

Deležnik *perchée*, ki v francoskem polstavku (44) izraža stanje nanosnika v času dejanja glavnega stavka (dobesedno: *Dvignjena na visokih petkah ...*), je prevajalec v slovenščino prenesel z deležjem na -č in s tem stanje spremenil v nedovršeno dejanje. Povedkov prilastek kot del povedka omogoča večjo povezanost stanja/dejanja polstavka in dejanja glavnega stavka in s tem bolj zgoščeno poudarja sočasnost, kakor če bi uporabili osebno glagolsko obliko v priredno (*Prestopala sem se v visokih petkah in drgetala med opazovanjem prizora.*) ali podredno (*Medtem ko sem se prestopala v visokih petkah, sem opazovala prizor in drgetala.*) zloženi povedi. Zaradi ohranitve levega položaja so povedkovi prilastki blizu polstavčnim strukturam – od njih jih pravzaprav loči samo izpuščena vejica, ki bi jo v danem primeru sicer lahko uporabili.

(45) *Surpris, les moines se rendirent sans hésiter.* (LIT011-FRA)

(45a) *Presenečeni menihi so se brez odlašanja vdali.* (LIT011-SLV)

Deležnike stanja (tudi trpne deležnike, čeprav je takšnih primerov v korpusu manj), ki v polstavku nimajo dopolnila (ali pa je to zelo kratko) in se nanašajo na nanosnika, ki ga tvori samostalniška besedna zveza in ne zaimek (npr. *les moines* oziroma *menihi* v primeru (45)–(45a)), je zaradi pridevniške vrednosti v slovenščini mogoče jedrnato izraziti z izdeležniškim prilastkom (npr. *presenečeni* v (45a)), s čimer je vsebina francoskega deležnika veliko bolj integrirana v slovensko poved kakor v francoščini, kjer polstavek zaseda obrobni položaj.

Kadar francoski deležnik dopolnilo ima in je osebek glavnega stavka izražen s samostalniško besedno zvezo in ne z zaimkom, ga je zaradi opisne vrednosti v slovenščini mogoče vključiti tudi v prilastkov odvisnik (primer (46b)):

- (46) *Encerclé par les chiens et les léopards, le juge ne manifestait aucune crainte.* (LIT011-FRA)
- (46a) *Obkrožen s psi in z leopardi ni sodnik pokazal nobenega strahu.* (LIT011-SLV)
- (46b) *Sodnik, ki je bil obkrožen s psi in z leopardi, ni pokazal nobenega strahu.*
- (46c) *Ker je bil sodnik obkrožen s psi in z leopardi, ni pokazal nobenega strahu. Zaradi obkroženosti s psi in z leopardi ni sodnik pokazal nobenega strahu.*
- (46d) *Čeprav je bil sodnik obkrožen s psi in z leopardi, ni pokazal nobenega strahu.*

Iz francoskega izvornika je med vsebino polstavka in glavnega stavka v nekaterih primerih mogoče razbrati tudi prislovno vrednost (najpogosteje vzročno, kot v primeru (46c)), ki se s trpno-stanjskim deležnikom v funkciji povedkovnega prilastka, ki, na primer, prevaja francosko pasivno strukturo (46), v slovenščini zabiše (46a). V slovenskem prevodu (46a) razen spremne okoliščine (*obkroženost*) deležnik ne vzpostavlja nobenega razmerja z glavnim glagolskim dogodkom (*ne pokazati strahu*), medtem ko za francoščino tega ne bi mogli reči. Če poved iz (46) vzamemo iz konteksta, se zdi, da polstavek ustreza tako prilastkovemu (46b) kakor vzročnemu (46c) odvisniku, šele ob upoštevanju širšega konteksta¹⁶ pa ugotovimo, da francoski trpni deležnik *encerclé* pravzaprav nosi dopustno vrednost (46d), zato je semantično gledano prevod (46a) neustrezen, zaradi nepovezanosti z glavnim dogodkom prek neizraženega stavčnega povezovalca in zaradi izrazite

16 **Francoski izvornik:** *Un soir, le procureur Lai jun Chen sollicita un entretien secret. Il fut introduit dans mon palais par un passage souterrain. Lorsqu'il se jeta à mes pieds, j'aperçus sur ses joues pâles une rougeur fiévreuse. Ses yeux aux prunelles de loup, claires et glaciales, étaient animés d'une lumière presque joyeuse. Mes fauves qui semblaient avoir flairé en lui l'odeur du sang grondaient et s'agitaient. Encerclé par les chiens et les léopards, le juge ne manifestait aucune crainte. Il sortit de sa manche un rouleau de papier et me l'offrit en le portant des deux mains à la hauteur de ses sourcils.*

Slovenski prevod: *Nekega večera je tožilec Laj Džjun Čen prosil za skrivnen sestanek. V palačo so ga pripeljali po podzemnem prehodu. Ko se mi je urgel pred noge, sem na njegovih bledeh licih opazila vročično rdečico. Iz njegovih čistih in ledenih volčjih zenic je sijala skoraj radostna svetloba. Moje zveri, ki so na njem morda zavobale vonj krvi, so se vznemirile in zavenčale. Obkrožen s psi in z leopardi ni sodnik pokazal nobenega strahu. Iz rokava je potegnil zvitek papirja, ga z obema rokama ponesel do višine svojih obrvi in mi ga izročil.*

slogovne zaznamovanosti z vidika besednega reda pa je vprašljiva tudi dopustnost izbrane skladenjske ustreznice.

V povezavi s prislovnimi vrednostmi, v slovenščini izraženimi s prislovnim določilom, ki bolj zgoščeno podaja vsebino francoskih preteklih deležniških oblik od osebne glagolske oblike ali povedkovega določila, smo ob analizi ugotovili naslednje:

- na določitev vzročne vrednosti ima pri francoskih trpnih deležnikih iz polstavčne strukture pomembno vlogo desno dopolnilo: predlog *par* kot uvajalec prislovnega določila izvora glagolskega dejanja je v slovenskih prevodih najpogosteje izražen s predlogom *zaradi* (tudi *od*), ki je prestavljen na začetek povedi, neposredno pa mu sledi vsebina francoskega trpnega deležnika v posamostaljeni obliki (*Proscrite* iz primera (47) v slovenščini (47a) postane *prepoved(i)*; gl. tudi razpravo pri primeru (10)–(10a), razdelek 5.3.1);

(47) *Proscrite par toutes les instances internationales, la feuille de coca se voit dès lors interdite de production, d'industrialisation et de commercialisation.* (LMD157-FRA)

(47a) *Zaradi prepovedi vseh mednarodnih institucij so preprečeni proizvajanje, industrijska uporaba in komercializacija kokinega lista.* (LMD157-SLV)

- časovno vrednost, ki je sicer pri vseh tipih malokrat izražena s prislovnim določilom, v redkih primerih eksplicira uvajalni časovni prislov (npr. *aussitôt*, ki uvaja trpni deležnik v primeru (48), *puis*), drugih vzorcev nismo odkrili;

(48) *Aussitôt élu, le président George W. Bush sabote cette initiative, et fait savoir que le régime antiblanchiment sera atténué.* (LMD255-FRA)

(48a) *George W. Bush je po izvolitvi to pobudo nemudoma sabotiral in sporočil, da bo omilil sistem ukrepov za preprečevanje pranja denarja.* (LMD255-SLV)

- dopustna vrednost prislovnega določila je v večini sicer redkih primerov iz korpusa *FraSloK* poudarjena, kadar francoski glavni stavek vsebuje katerega od protivnih prislovov (npr. *pendant, néanmoins, au contraire* (49)–(49a));¹⁷

(49) *Accusée par la droite d'être l'« homme malade de l'Europe », la France, au contraire, est un pays qui résiste.* (LMD280-FRA)

(49a) *Kljub obtožbam desnice, da je »evropski bolnik«, je Francija nasprotno država odpora.*¹⁸ (LMD280-SLV)

¹⁷ S tem se v slovenskem prevodu argumentacijsko razmerje spremeni iz protivnega v dopustnega.

¹⁸ Prevod zveze 'un pays qui résiste' je neustrezen, saj ne gre za 'državo odpora', temveč za državo, ki kljub obtožbam desnice ne tone oziroma je še produktivna.

- pri primerih prislovnega določila *sredstva in orodja*, ki jih sicer le trikrat najdemo v publicističnem podkorpusu (dvakrat pri trpnem deležniku in enkrat pri deležniku stanja), smo ugotovili, da je vsebina francoskega deležnika v slovenščini vedno izražena s predlogom, ki se sicer v glagolski zvezi veže z njim (npr. *munis delopremljeni s* v primeru (50)–(50a); v slovenščini bi bila ohranitev neosebne glagolske oblike (npr. *opremljeni v* (50a)) odveč, saj vsebino nosi že predlog (v primeru (50a) *s* izraža *imetje* oziroma *opremljenost*)); s takšno strategijo se v slovenščini izognemo tudi potrpnjenju (v primeru (51a) *53 % glasov* namesto *Izvoljen s 53 % glasov* (51)), ki ga zavračajo nekateri jezikoslovci (npr. Breznik, Metelko, v Toporišč 2004: 502–503).

(50) *Munis d'un visa polonais, obtenu gratuitement et pour une longue durée dans la ville voisine de Lviv, les Ukrainiens pouvaient, très simplement, aller vendre de l'autre côté des cigarettes et des bouteilles d'alcool passées sous le manteau.* (LMD171-FRA)

(50a) *S preprosto poljsko vizo, ki so jo zastonj in za daljše obdobje dobili v sosednjem mestu Lviv, so Ukrajinci lahko zelo preprosto šli na drugo stran prodajat cigarete in steklenice alkohola, ki so jih skrili pod plaščem.* (LMD171-SLV)

(51) *Elu avec 53,7 % des voix, il devient le premier président cocalero de Bolivie et du monde.* (LMD157-FRA)

(51a) *S 53 % glasov postane prvi bolivijski predsednik iz vrst cocalerosov.* (LMD157-SLV)

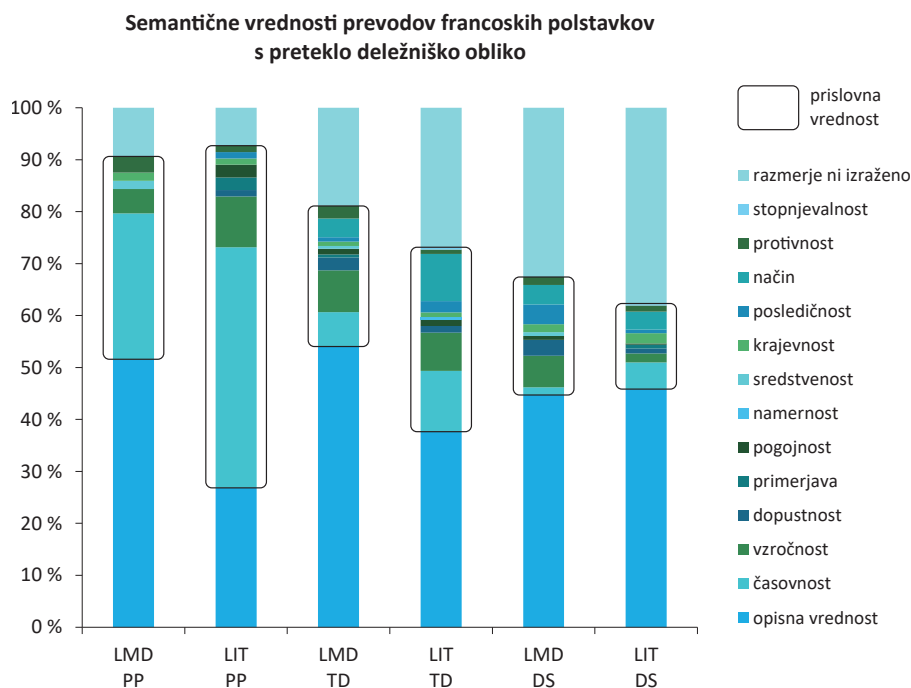
Pri drugih vrstah prislovnih določil nismo ugotovili posebnosti ali odkrili vzorcev, ki bi olajšali določitev pomenske vrednosti francoskih polstavkov s preteklo deležniško obliko.

5.3.2.4 Zaključne ugotovitve

Skladenjska analiza francoskih polstavkov s preteklo deležniško obliko je pokazala, da so od treh tipov preteklih deležniških oblik najbolj svojevrstni primeri iz številčno najmanj zastopane kategorije *participe passé* (v obeh podkorpusih predstavljajo približno 11 % vseh izluščenih preteklih deležniških oblik), v katero smo vključili zložene in nezložene tvorne pretekle deležniške oblike z glagolsko funkcijo. Te oblike so bile pričakovano v večini slovenskih prevodov izražene z osebno glagolsko obliko v preteklem (redkeje sedanjem) času, redko s pridevnikom ali z deležnikom v funkciji povedkovega določila – zaključimo lahko, da se francoske zložene in nezložene tvorne pretekle deležniške oblike iz polstavčne strukture v slovenščino najpogosteje prevajajo s tvornopreteklim opisnim deležnikom na *-l*.

Z vidika pomenskih razmerij, eksplicitno izraženih v slovenskih prevodih, se razporeditev med podkorpusedoma z izjemo pogostnosti neizraženih razmerij (6 primerov v obeh podkorpusedih oziroma LMD 9,4 % vseh primerov, LIT 7,3 %) precej razlikuje, kot kaže grafikon 19: v publicističnem podkorpusedu nekoliko izstopa opisna vrednost (51,6 %), izražena v okviru prilastkovega odvisnika in vezalnega priredja, pred prislovnimi vrednostmi (39,1 %), v literarnem podkorpusedu pa prevladujejo prislovne vrednosti (65,9 %) pred opisno vrednostjo (26,8 %). Od prislovnih vrednosti v obeh podkorpusedih izrazito izstopa časovna vrednost (LMD 72 %, LIT 70,4 %); poleg nje velja izpostaviti še vzročno vrednost (LMD 12,0 %, LIT 14,8 %), druge prislovne vrednosti, navedene v legendi grafikona 19, pa so bile v obeh podkorpusedih izražene redko (v enem primeru ali dveh) ali sploh ne.

Grafikon 19: Povzetek semantičnih vrednosti prevodov posameznih tipov francoskih polstavkov s preteklo deležniško obliko.

Razporeditev semantičnih vrednosti se med podkorpusedoma razlikuje tudi v primeru francoskih trpnih deležnikov iz polstavčne strukture (trpni deležniki predstavljajo dve tretjini vseh izluščenih polstavkov s preteklo deležniško obliko v publicističnem podkorpusedu in eno tretjino v literarnem podkorpusedu), ki so v približno tretjini slovenskih prevodov ohranili trpno obliko, v polovici prevodov

pa so izraženi z osebno glagolsko obliko v tvornem načinu. V publicističnem podkorpusu ima dobra polovica prevodov francoskih trpnih deležnikov opisno vrednost (54 %), dobra četrtina prislovno vrednost (27 %), medtem ko je implicitno razmerje ohranjeno v petini prevodov (19 %). Od prislovnih vrednosti nekoliko izstopa vzročna vrednost (30 %) pred časovno (25 %), sledijo vrednosti načina (13 %), dopustnosti in protivnosti (vsaka 9 %), druga pomenska razmerja so izražena le v nekaj primerih (primerjava, pogoj, sredstvo, kraj in posledica). V literarnem podkorpusu sta približno enako zastopani opisna (37,7 %) in prislovna (35,5 %) vrednost, implicitno razmerje pa je ohranjeno v 26,8 % prevodov francoskih polstavčnih struktur s trpnim deležnikom. Od prislovnih vrednosti so največkrat izražene vrednosti časa (33 %), načina (26 %) in vzroka (21 %), druga pomenska razmerja, navedena v legendi grafikona 19, so redko eksplicirana.

S skladenjsko-semantičnega vidika je med podkorpusoma opaziti največjo podobnost v prevodih francoskih deležnikov stanja iz polstavčne strukture, ki predstavljajo več kakor polovico vseh izluščenih polstavkov v literarnem podkorpusu in četrtino vseh polstavkov v publicističnem podkorpusu. Kot smo že ugotovili, so v približno dveh tretjinah prevodov deležniki stanja ohranjeni, v petini prevodov pa je njihova vsebina izražena z osebno glagolsko obliko v tvornem načinu. V obeh podkorpusih s približno enakim deležem izstopa opisna vrednost (LMD 44,7 %, LIT 45,9 %), zaradi velikega števila ohranjenih polstavkov pa je visoka tudi semantična implicitacija, ki jo je analiza pokazala v približno tretjini vseh prevodov polstavkov s francoskim deležnikom stanja. Glede na analizo imajo francoski deležniki stanja iz korpusa *FraSloK* najredkeje prislovno vrednost (LMD 22,7 % oziroma 30 primerov (od 132), LIT 16,3 % oziroma 67 primerov (od 410)): v publicističnem podkorpusu izstopa vzročnost (26,7 % oziroma 8 primerov) pred vrednostmi posledice, načina (obe po 5 primerov oziroma 16,7 %) in dopustitve (4 primeri, 13,3 %), v literarnem podkorpusu pa deležniki stanja najpogosteje nosijo vrednost časa (31,3 % oziroma 21 primerov), načina (20,9 % oziroma 14 primerov), kraja (11,9 % oziroma 8 primerov) in vzroka (10,4 % oziroma 7 primerov), druga prislovna razmerja, navedena v legendi grafikona 19, so redka ali niso izražena.

V nasprotju z do zdaj obravnavanimi tipi polstavkov (gerundijski in polstavki s sedanjo deležniško obliko) je semantična implicitacija najvišja pri polstavkih s preteklo deležniško obliko. Odkrili smo jo v slabi tretjini (31 %) primerov iz literarnega podkorpusa in petini (21 %) primerov iz publicističnega podkorpusa, višja kakor pri drugih tipih pa je predvsem zaradi večjega števila ohranjenih polstavkov. Gledano v celoti je torej semantična eksplicitacija potrjena v 79 % prevodov francoskih preteklih deležniških oblik iz literarnega podkorpusa in v 69 % prevodov iz literarnega podkorpusa.

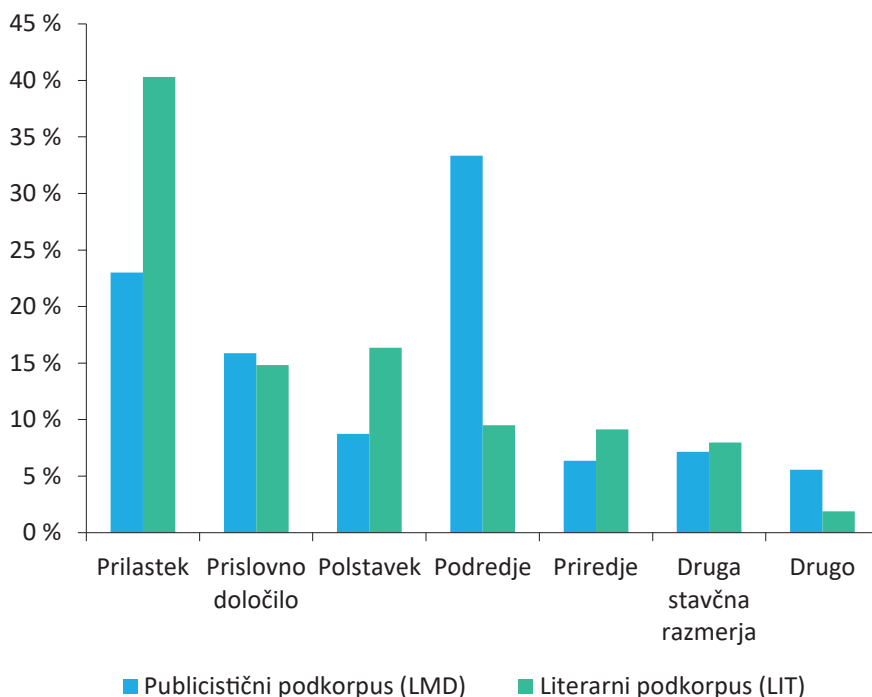
5.4 FRANCOOSKI PRIDEVNIŠKI POLSTAVKI

Iz korpusa *FraSloK* smo pridobili 126 francoskih pridevniških polstavkov v časopisnih člankih in 263 v romanih. V tem podpoglavju bomo analizirali njihove slovenske prevode s skladenjsko-semantičnega vidika.

5.4.1 Skladenjska analiza slovenskih prevodov

Prevode francoskih pridevniških polstavkov smo najprej analizirali glede na stavčne vloge in stavčna razmerja, ki jih povzema grafikon 20.

Grafikon 20: Porazdelitev slovenskih skladenjskih ustreznih francoskih pridevniških polstavkov.

Kot je razvidno iz grafikona 20, se razporeditev prevodnih strategij med podkorpuseroma nekoliko razlikuje, predvsem pri najbolj zastopanih kategorijah. V slovenskem delu publicističnega podkorpusa je tretjina (33,3 % oziroma 42 primerov) pridevniških jeder francoskih polstavkov izražena z osebno glagolsko obliko

ali s povedkovim določilom v odvisnem stavku (kategorija 'Podredje'), medtem ko je v literarnem podkorpusu ta strategija četrta po pogostnosti in zajema približno desetino (9,5 % oziroma 25 primerov) prevodov.

Pridevniška funkcija francoskih polstavčnih jeder, v slovenščini izražena s povedkovim določilom (pridevniškega izvora) v odvisnem stavku, je v publicističnem podkorpusu ohranjena v 81 % prevodov (34 primerov; (1)–(1a)), v literarnem pa v 44 % prevodov (11 primerov).

- (1) *Habituellement intense et chaotique, le trafic entre les deux pays n'a pas encore repris son cours.* (LMD170-FRA)
- (1a) *Promet med obema državama, ki je ponavadi intenziven in kaotičen, se še ni obnovil.* (LMD170-SLV)

Z osebno glagolsko obliko v podredju je vsebina francoskih pridevniških jeder pogostejše izražena v literarnem podkorpusu (14 primerov, LMD 8 primerov), poglagoljenje oziroma verbalizacijo pa je opaziti predvsem v primeru naslednjih francoskih pridevnikov: *capable/incapable* (sposoben/nesposoben → znati, močil/ne znati, ne moči), *conscient/inconscient* (zaveden/nezaveden → zavedati se/ne zavedati se), *célèbre* (slaven → sloveti), *impatient* (nepotrpežljiv, neučakan → komaj čakati), *inquiet* (zaskrbljen → skrbeti), *las* (naveličan → naveličati se), *soucieux* (zaskrbljen → skrbeti) in *vivant* (živ → živeti, preživeti – primer (2)–(2a)):

- (2) *Vivante, je renaîtrais plus forte que jamais !* (LIT011-FRA)
- (2a) *Če preživim, se bom znova rodila, močnejša kot kdajkoli prej!* (LIT011-SLV)

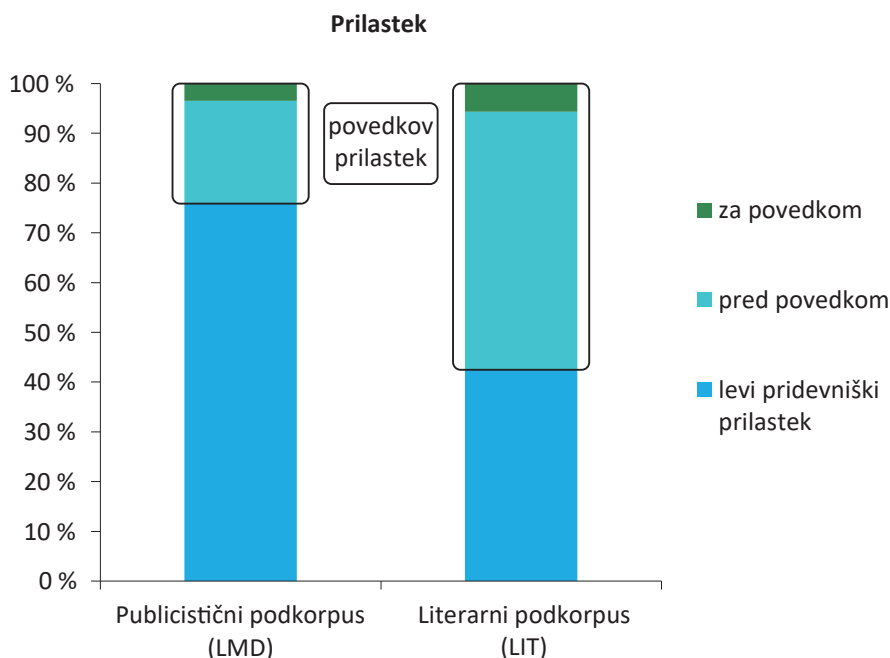
V obeh danih primerih ((1a) in (2a)) je skladenjska eksplicitacija obvezna, saj francoska pridevniška jedra nimajo desnega dopolnila, zato ohranitev polstavčne strukture v slovenščini ni mogoča (npr. (2) **Živa, se bom znova rodila, močnejša kot kdajkoli prej!*).

Najpogostejša prevodna strategija v slovenskem delu literarnega podkorpusa je izraženost vsebine francoskih pridevnikov iz polstavčne strukture s pridevnikom v funkciji prilastka ali povedkovega prilastka (40,3 %), in sicer znotraj enostavčne povedi ali glavnega stavka zložene povedi (kategorija 'Prilastek'), medtem ko je v publicističnem podkorpusu ta strategija druga po pogostnosti in zajema 23,0 % prevodov.

Kot je razvidno iz grafikona 21, v publicističnem podkorpusu v tej kategoriji prevladuje raba levega ujemalnega pridevniškega prilastka (75,9 %; primer (3)–(3a)) pred povedkovim prilastkom pred odnosnico (20,7 %), v literarnem podkorpusu pa ima dobra polovica francoskih pridevniških jeder funkcijo povedkovega prilastka (51,9 %, primer (4)–(4a)), medtem ko je raba levega prilastka opaziti v dobrih dveh petinah (42,5 %) prevodov; raba povedkovega prilastka za pomožnim

glagolom oziroma povedkom je v obeh podkorpusih redka (LMD 1 primer, LIT 6 primerov).

Grafikon 21: Pogostnost različnih vrst prilastkov kot prevodnih ustreznih pridevniških jeder francoskih polstavkov.

- (3) ***Illégale** - bien que le Conseil de sécurité ait refusé de la condamner -, l'intervention fait émerger de nouvelles questions.* (LMD071-FRA)
- (3a) *Ta **nezakonita** intervencija – čeprav se Varnostni svet ni odločil za njeno obsodbo – je sprožila celo kopico novih vprašanj.* (LMD071-SLV)
- (4) *Le sable de la plage respirait la miséricorde. **Plat, blanc, fin et poreux**, il laissait les vagues venir timidement sucer son âme.* (LIT008-FRA)
- (4a) *Pesek na plaži je puhtel od usmiljenja. **Ves raven, bel, droben in prosojen** je puščal valovom, da so mu plaho sesali dušo.* (LIT008-SLV)

V obeh danih primerih je skladenjska eksplicitacija zaradi nerazvitih francoskih pridevniških jeder (so brez desnega dopolnila) v slovenščini obvezna¹⁹ in vsebina

¹⁹ Ohranitev direktne strukture v slovenščini slovnično ni ustrezna, kadar pridevnik v polstavku nima desnega dopolnila (prim. Breznik 1967: 103, gl. 2.3.2.1); (3) **Nezakonita* – čeprav se Varnostni svet ni odločil za njeno obsodbo –, je ta intervencija sprožila celo kopico novih vprašanj.; (4) **Raven, bel, droben in prosojen*, je puščal valovom, da so mu plaho sesali dušo.

pridevnikov, ki opisujejo nanosnika glavnega stavka, bolj integrirana v slovensko poved kakor v francoščini. Polstavke iz primera (4) bi v slovenščini lahko izrazili tudi s povedkovim določilom znotraj vezalnega priredja (***Bil je ves raven, bel, droben in prosojen in je puščal valovom, da so ...***), medtem ko raba prilastkovega odvisnika v konkretnem primeru, kakor tudi v večini podobnih primerov iz korpusa, ni mogoča, saj je nanosnik glavnega stavka pozaimljen (v primeru (4) *il laissait ...*), s ponovitvijo samostalniške besedne zveze (npr. *Pesek v (4a)*) pa bi kršili medpovedno kohezijo (*Pesek na plaži je puhtel od usmiljenja. ?Pesek, ki je bil ves raven, bel, droben in prosojen, je puščal ...*).²⁰

Ohranitev polstavčne strukture je druga najpogostejša strategija v literarnem podkorpusu (16,3 % oziroma 43 primerov), v publicističnem podkorpusu pa zajema manj kakor desetino vseh prevodov (8,7 % oziroma 11 primerov) in je četrta po pogostnosti. Kot je razvidno iz grafikona 22, so vsi ohranjeni polstavki v publicističnem podkorpusu ohranili pridevniško jedro, glede na izvornik pa se je v slabih treh četrтинah primerov (8 oziroma 73 %) spremenilo njihovo mesto, saj so bili prestavljeni za odnosnico (5a); v tem položaju ustrezajo reduciranemu prilastkovemu odvisniku (v (5a) ..., *ki je odgovoren ...*) in so skladenjsko manj implicitni od izhodiščnih francoskih struktur.

(5) ***Responsable d'énormes opérations de blanchiment à travers des maisons de change amies, son principal assistant était un ancien cadre de la Banque mexicaine.*** (LMD260-FRA)

(5a) *Njegov glavni pomočnik, **odgovoren za izjemno obsežne operacije pranja denarja preko prijateljskih menjalniških družb**, je nekdam delal v vodstvu Mehiške banke.* (LMD260-SLV)

V literarnem podkorpusu je pridevniško jedro ohranjeno v 91 % prevodov (39 primerov): od tega je v približno 60 % primerov mesto polstavka ohranjeno pred glavnim stavkom, v drugih primerih pa se polstavki nahajajo za odnosnico. V slovenščini je raba pridevniškega polstavka pred odnosnico mogoča, kadar je pridevniško jedro skladenjsko razvito oziroma ima desno dopolnilo:

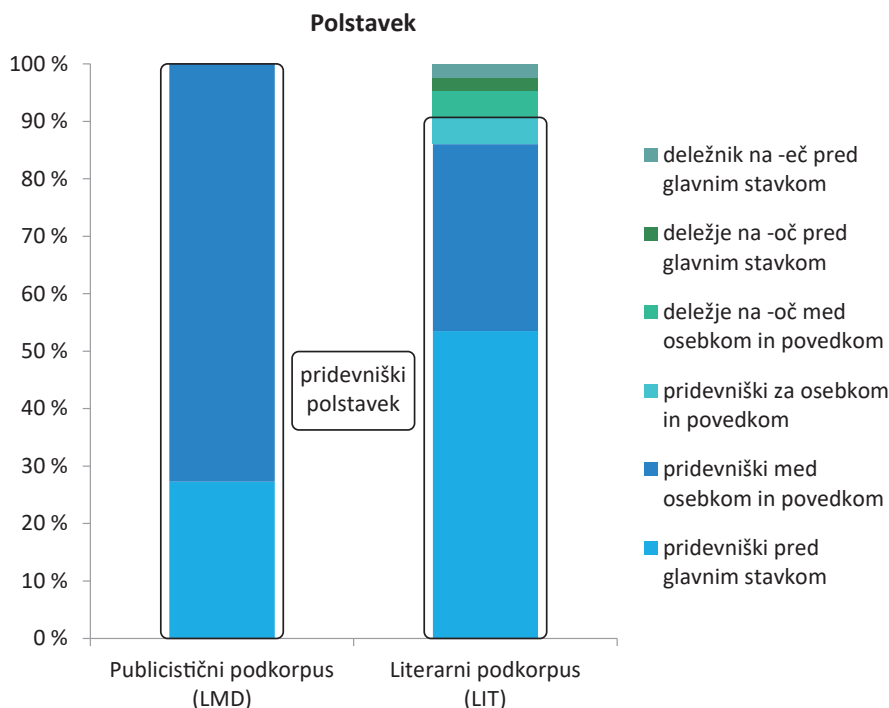
(6) ***Honteux comme celui que l'on surprend en train de parler avec lui-même,*** *je me voyais tel que j'étais.* (LIT010-FRA)

(6a) ***Osramočen kot nekdo, ki ga zalotimo, da se pogovarja sam s sabo,*** *sem se zagledal tak, kakršen sem.* (LIT010-SLV)

Analiza kaže, da so nekateri levi polstavki ohranjeni tudi v primerih, ko francosko pridevniško jedro nima desnega dopolnila, na primer:

²⁰ Sama poved (*Pesek, ki je bil ves raven, ...*) je sicer povsem ustrežna, vendar iz že omenjenega razloga ne v danem kontekstu oziroma v dani navezavi.

Grafikon 22: Vrsta ohranjenih polstavkov pri prevajanju francoskih pridevniških polstavkov v slovenščino.

(7) *Hier soir, **légèrement ivre**, en voyant ma main droite posée sur la nappe du dîner, éclairée par les guirlandes de Noël dispersées dans le laurier-rose, il m'a semblé évident que cette main n'avait été créée que pour pouvoir caresser Vincent ; ce matin, cette émotion est devenue abusive.* (LIT001-FRA)

(7a) *Sinoči, **rablo pijan**, ko sem gledal svojo desno roko, položeno na namizni prt, osvetljeno z božičnimi kitami, ovitimi po oleandru, mi je bilo očitno, da je bila ta roka ustvarjena samo zato, da lahko boža Vincenta; zjutraj se zdi to čustvo pretirano.* (LIT001-SLV)

V (7a) je prevajalec direktno prenesel v slovenščino francoske strukture brez spremembe besednega reda. Najbolj izstopa prav ohranitev levega pridevniškega polstavka, ki deluje popolnoma nepovezan s preostalim besedilom, predvsem zaradi prislovnega določila časa pred njim in časovnega odvisnega stavka, ki mu sledi. Prevod bi bil v slovenščini ustrezen, če bi polstavek prestavili za pomožni glagol časovnega odvisnika (*Sinoči, ko sem, **rablo pijan**, gledal svojo desno roko, ...*)²¹ ali

21 Popolnoma ustreza bi bila tudi varianta brez vejic: *Sinoči, ko sem **rablo pijan** gledal svojo desno roko, ...*; v tem primeru je **rablo pijan** povedkov prilastek.

ga pretvorili v povedkov prilastek in (skupaj s prislovnim določilom) integrirali v odvisni stavek (npr. *Ko sem sinoči **rahlo pijan** gledal svojo desno roko, ...*).

(8) ***Rouge, bleue, verte, scintillante, évanescence**, chaque étoile était une écriture mystérieuse et le ciel un livre sacré.* (LIT011-FRA)

(8a) ***Rdeča, modra, zelena, iskriva, minljiva**, vsaka zvezda je bila skrivnostna pisava in nebo sveta knjiga.* (LIT011-SLV)

Predvsem v romanu *Impératrice (Cesarica)* v nekaj povedih (primer (8)) opazimo naštevanje golih pridevnikov v polstavčni strukturi, ki jih je prevajalka najbrž zaradi želje po poustvaritvi slogovnega učinka direktno prenesla v slovenščino (8a). Kljub temu da je takšna »romanska« (Breznik 1967: 103) raba v slovenščini nenavadna, jo prav iz stilističnih razlogov (kopičenje ali asindeton) v literarnem besedilu lahko upravičimo, medtem ko bi jo v drugih vrstah besedil označili kot slovnično neustrezno. Gole pridevnike glede na do zdaj obravnavane kategorije ('Prilastek' in 'Podredje') lahko integriramo v slovensko poved z rabo prilastka, povedkovega prilastka ali povedkovega določila. V danem primeru (8a) bi bila, na primer, ustrezna raba povedkovega določila znotraj dopustnega odvisnika z veznikom *najsi* za odnosnico (*Vsaka zvezda, najsi bo **rdeča, modra, zelena, iskriva, minljiva**, je bila skrivnostna pisava ...*), sprejemljiva pa bi bila tudi poved s spremenjenim besednim redom (predstavitev pridevnikov za odnosnico) brez skladenjsko-semantične eksplicitacije (*Vsaka zvezda, **rdeča, modra, zelena, iskriva, minljiva**, je bila skrivnostna pisava ...*).

Poleg večinske ohranitve pridevniških polstavkov je bila v treh primerih iz literarnega podkorpusa vsebina francoskih pridevniških jeder verbalizirana z deležjem na -č (vedno na osnovi pridevnika *conscient* → dvakrat *zavedajoč se* za odnosnico, enkrat *vedoč* pred odnosnico), v enem pa z deležnikom na -č z ohranjenim mestom pred odnosnico (primer (9)–(9a)):

(9) ***Dégoulinante de sueur dans ses longues robes de basin**, les talons enfoncés dans le sable, elle jouait de son regard et intercalait quelques mots français.* (LIT008-FRA)

(9a) ***Cedeča se od znoja**, je v dolgih žametnih oblekah in s petkami, ugreznjenimi v pesek, uživala v njegovem pogledu in v stavke vpletala posamezne francoske besede.* (LIT008-SLV)

V (9a) verbalizacija ni presenetljiva, saj je *dégoulinante* pravzaprav izglagolski pridevnik (iz glagola *dégouliner/curljati, kapljati, cediti se*), ki ga v slovenščini lahko izrazimo le z deležjem (*cedeč se*) ali deležnikom (*cedeča se*). Primer bi pravzaprav sodil k francoskim polstavkom s sedanjo deležniško obliko, če bi se avtorica odločila za normativno rabo²² (tj. ***Dégoulinant de sueur...**, elle jouait...*).

22 Besede *dégoulinant* kot samostojne slovanske pridevniške iztočnice ne najdemo ne v slovarju *Le Nouveau Petit Robert* ne v *Trésor de la Langue française informatisé*.

Ohranjeni levi polstavki so v slovenščini s skladenjsko-semantičnega vidika enako implicitni kakor polstavki v francoščini in kakor pri do zdaj obravnavanih tipih polstavkov tudi pri pridevniških z vidika pogostnosti rabe izstopajo v literarnem podkorpusu. Poleg tega analiza kaže, da so nekateri ohranjeni polstavki z golim pridevniškim jedrom s skladenjskega, besedilnega in slogovnega vidika neustrezni (gl. primer (7a)), razen v primerih (kakor je (8)), kjer je kopičenje golih pridevnikov pred odnosnico besedna figura, ki jo je prevajalec želel ohraniti v slovenskem prevodu.

Po pogostnosti tretja strategija, ki v obeh podkorpusih zajema približno 15 % vseh prevodov (LMD 15,9 %, LIT 14,8 %), je poprislovljenje pridevniških jeder francoskih polstavkov (kategorija 'Prislovno določilo'). V tej kategoriji je vsebina francoskega pridevniškega jedra iz polstavčne strukture v slovenskih prevodih iz korpusa *FraSloK* najpogosteje izražena s prislovno obliko (10)–(10a) ali s predložno samostalniško besedno zvezo (11)–(11a).

(10) *Immuable*, je laisse les bruits et les odeurs m'envahir. (LIT006-FRA)

(10a) *Negibno* sedim in pustim, da me preplavljajo zvoki in vonjave. (LIT006-SLV)

(11) *Silencieux*, deux pêcheurs débarquèrent leur cargaison. (LIT008-FRA)

(11a) Dvoje ribičev je *v tišini* raztovorilo svoj ulov. (LIT008-SLV)

V danih primerih zaradi golega pridevniškega jedra direktna ohranitev levega polstavka v slovenščini ni mogoča.²³ V obeh primerih je pridevniško obliko sicer mogoče ohraniti v funkciji povedkovega prilastka (npr. *Negiben* sedim in pustim, ...; *Molčeca* sta ribiča raztovorila ...), vendar sta se prevajalca odločila za rabo prislova (v 10a) oziroma predložne samostalniške zveze (v 11a)²⁴ v funkciji prislovnega določila.

Če izvzamemo izpuste prevodov francoskih pridevniških polstavkov (kategorija 'Drugo'; LMD 5,6 %, LIT 1,9 %), nam ostaneta še kategoriji 'Priredje' (LMD 6,3 %, LIT 9,1 %) in 'Druga stavčna razmerja' (LMD 7,1 %, LIT 8,0 %), ki sta v obeh podkorpusih zastopani v manj kakor desetini prevodov.

V okviru priredja je vsebina večine izluščenih francoskih pridevniških jeder iz obeh podkorpusov *FraSloK* v slovenskih prevodih izražena s pridevnikom v funkciji povedkovega določila (LMD 6 primerov od 8 (75 %), LIT 16 primerov od 24 oziroma 67 %; primer (12)–(12a)), medtem ko je verbalizacijo francoskih pridevnikov opaziti v tretjini prevodov iz literarnega podkorpusa (8 primerov) in v četrtini prevodov (2 primera) iz publicističnega podkorpusa (13)–(13a):

23 Ne moremo reči: **Negiben*, sedim in pustim, da me preplavljajo zvoki in vonjave. (nanosnik glavnega stavka je moškega spola) ali **Molčeca*, sta ribiča raztovorila svoj ulov., temveč je treba francoske pridevnike iz polstavčne strukture v slovenščini integrirati v poved z glagolom (npr. *Negiben/Negibno* sedim in pustim, da me preplavljajo ...; *Molčeca/Molče/V tišini* sta ribiča raztovorila svoj ulov.).

24 Mogoča je tudi raba prislova: *Molče* sta ribiča raztovorila svoj ulov./Ribiča sta *molče* raztovorila svoj ulov.

- (12) *Plus jeune que Maxime, Robert a été mobilisé sur le front de l'Est.* (LIT002-FRA)
- (12a) *Robert je mlajši od Maxima in vpokličejo ga v vojsko na vzhodno fronto.* (LIT002-SLV)
- (13) *Originaires de l'Etat de Sinaloa, le creuset du narcotrafic au Mexique, ils travaillaient dans le passé comme seconds couteaux des grandes organisations.* (LMD260-FRA)
- (13a) *Slednji izvirajo iz zvezne države Sinaloa, »talilnega lonca« mehiške trgovine z mamili, in so v preteklosti delovali kot podaljšane roke velikih organizacij.* (LMD260-SLV)

Od drugih stavčnih razmerij v obeh podkorpusih izstopa protistava (LMD 6 primerov od 9 oziroma 67 %, LIT 15 primerov od 21 oziroma 71 %), primeri zapleteno zloženih povedi so redki. V obeh vrstah razmerij je sicer z izjemo enega primera iz literarnega podkorpusa, ko je pridevnik verbaliziran, pridevniška oblika v slovenskih prevodih ohranjena in ima funkcijo povedkovega določila:

- (14) *Tranquille, vertueuse, soumise et désintéressée, elle doit attirer l'admiration des quatre mers et satisfaire la volonté des dieux.* (LIT011-FRA)
- (14a) *Biti mora mirna, krepostna, pokorna in nesebična; vzbujati mora spoštovanje štirih mórj in izpolnjevati voljo bogov.* (LIT011-SLV)

V (14a) je skladenjska eksplicitacija obvezna, pomensko razmerje med polstavčnima deloma in glavnim stavkom pa ni eksplicitno izraženo. Ker se označena pridevnika v (14) nanašata na pozajmljenega nanosnika (*elle/ona* = *cesarica*, omenjena v predhodnem kontekstu), izhodiščne opisne vrednosti zaradi ohranitve zaimenskega navezovanja ni mogoče eksplicirati z rabo prilastkovnega odvisnika ali prilastka (gl. razpravo pri (4)–(4a)), vprašljiva pa bi bila tudi raba vezalnega priredja (npr. *Biti mora mirna, krepostna, pokorna in nesebična ter vzbujati spoštovanje štirih in izpolnjevati voljo bogov.*) zaradi kopičenja veznikov in enakovrednosti vsebine polstavčne strukture drugemu delu priredne povedi – polstavek ima namreč v francoščini pojasnjevalno oziroma dopolnjevalno funkcijo in prinaša informacije, ki so drugotnega pomena.

V nekaterih primerih protistave ugotavljamo, da bi bilo pomensko razmerje med deli povedi mogoče eksplicirati na več načinov. V (15), na primer, je med francoskim polstavkom in glavnim stavkom očitna vzročno-posledična povezava, ki se v slovenskem prevodu (15a) izgubi, čeprav bi jo lahko ohranili z rabo vzročnega odvisnega (*Ker je zelo nevarna, jo navadno zaupajo ...*) ali prirednega stavka (*Zelo je nevarna, zato jo navadno zaupajo ...*). Takšni primeri zmanjšujejo stopnjo semantične eksplicitacije²⁵ v slovenskem delu korpusa *FraSloK*.

²⁵ Po teoriji relevance (Sperber in Wilson 1986) je takšna eksplicitacija sicer nepotrebna, če jo naslovnik sam lahko izpelje iz konteksta.

- (15) *Ce n'est plus du tout la même tâche ! Très **dangereuse**, elle est normalement confiée à un chalumiste-monteur, c'est-à-dire un ouvrier qualifié et expérimenté, capable d'assurer sa propre sécurité.* (LMD038-FRA)
- (15a) *To sploh ni več ista naloga! **Zelo je nevarna**, navadno jo zaupajo varilcu-plezalcu, torej kvalificiranemu in izkušenemu delavcu, ki se je sposoben zavarovati.* (LMD038-SLV)

Analiza slovenskih skladijskih ustreznih francoskih pridevniških polstavkov je pokazala skladijsko eksplicitacijo v 86 % prevodov iz publicističnega podkorpusa in v 82 % prevodov iz literarnega podkorpusa. Ob tem lahko zaključimo, da je bila pridevniška oblika francoskih pridevniških polstavčnih jeder ohranjena v dobrih 70 % prevodov iz obeh podkorpsov (LMD 71 %, LIT 73 %), v publicističnem podkorpusu najpogosteje v okviru povedkovega določila in prilastka (redkeje pridevniškega polstavka in povedkovega prilastka), v literarnem podkorpusu pa v okviru povedkovega prilastka, ki mu sicer tesno sledijo povedkovo določilo, prilastek in pridevniški polstavek. Verbalizacijo francoskega pridevniškega jedra iz polstavčne strukture smo opazili v približno 8 % prevodov iz obeh podkorpsov, adverbializacija pa v 16 % (LMD) oziroma v 15 % (LIT) vseh prevodov iz korpusa *FraSloK*.

S prevajalskega vidika je hipotetična skladijska eksplicitacija nekoliko nižja od dejansko ugotovljene.²⁶ Kot kaže preglednica 28, je obvezna v dobrih treh četrtinah vseh prevodov iz obeh podkorpsov (LMD 75 %, LIT 77 %), le v približno tretjini primerov pa je fakultativna.

Preglednica 28: Razmerje med obvezno in fakultativno eksplicitacijo v primeru prevajanja francoskih pridevniških polstavkov iz korpusa *FraSloK* v slovenščino.

Eksplicitacija	Korpus			
	LMD		LIT	
	število polstavkov	%	število polstavkov	%
obvezna	94	75 %	203	77 %
fakultativna	32	25 %	60	23 %
skupaj	126	100 %	263	100 %

Najpogostejši razlog za obvezno eksplicitacijo je v obeh podkorpseh skladijsko nerazvito oziroma golo francosko pridevniško jedro brez desnih dopolnil, ki ga je v slovenščini treba integrirati v poved, saj kot tako ne more nastopati v periferni levi polstavčni strukturi:

²⁶ To pomeni, da bi bilo v slovenščino mogoče direktno prenesti več polstavčnih struktur, kot je dejansko pokazala analiza (gl. primer (20) v nadaljevanju).

- (16) ***Impitoyable**, le soleil fit fondre la couverture nocturne et nous exposa aux yeux de la morale.* (LIT008-FRA)
 [***Neusmiljeno**, je sonce stopilo prevleko noči in nas izročilo ...]
- (16a) ***Neusmiljeno** sonce je stopilo prevleko noči in nas izročilo na milost in nemilost moralnim zakonom.* (LIT008-SLV)

Analiza sicer kaže, da so bili nekateri takšni polstavki, predvsem v literarnem podkorpusu, kljub temu ohranjeni v slovenščini: ohranitev je upravičena le v primerih, kadar želimo v slovenščini poustvariti slogovni učinek iz izvornika (npr. kopičenje pridevnikov, kakor v primeru (8)–(8a)), v drugih primerih pa je neustrezna (gl. primer (7)–(7a)).

EksPLICITACIJA je obvezna tudi v primerih, kadar francoskega pridevnika ni mogoče izraziti s slovenskim pridevnikom²⁷ v polstavčni strukturi (17)–(17a) oziroma kadar se z rabo polstavčne strukture v slovenščini ne ohrani (sicer implicitno) pomensko razmerje iz izvornika (v (18a) se ne ohrani vzročno-posledično razmerje med vsebino polstavka in glavnega stavka (18b), zato objavljeni slovenski prevod ni ustrezen):

- (17) ***Victorieux aux élections législatives de la mi-mandat**, en novembre 2006, les démocrates ont fait de la fiscalité pétrolière l'une de leurs six priorités à réaliser dans les « cent premières heures » de pouvoir.* (LMD187-FRA)
 [***Zmagoviti/Zmagoslavni/Zmagajoč/Zmagujoč** na zakonodajnih volitvah sredi mandata novembra 2006, so demokrati ...]
- (17a) ***Ob zmagi na volitvah sredi mandata** novembra 2006 so demokrati obdavčitev naftnih družb uvrstili med šest prednostnih nalog, ki naj bi bile izvršene v »prvih 100 urah« mandata.* (LMD187-SLV)
- (18) *« En termes de nutrition, il n'y a pas de différences entre l'utilisation de la coca et la consommation directe d'aliments », affirment les auteurs du rapport. **Abondante en sels minéraux, fibres et vitamines, pauvre en calories**, la feuille pourrait, selon eux, figurer parmi les meilleurs aliments du monde.* (LMD157-FRA)
- (18a) *»Z vidika hranljivosti ni razlike med uporabo koke in uživanjem živil,« trdijo avtorji poročila. **Bogata z mineralnimi solmi, vlakni in vitamini, in hkrati nizkokalorična**, bi se lahko uvrščala med najboljša živila na svetu.* (LMD157-SLV)
- (18b) ***Ker je bogata z mineralnimi solmi, vlakni in vitamini, in hkrati nizkokalorična**, bi se lahko uvrščala med najboljša živila na svetu.*

27 Iz nekaterih pridevnikov je sicer mogoče izpeljati tudi neosebno glagolsko obliko (npr. *conscient* – *zavedajoč se*; gl. razpravo pri ohranjenih polstavkih v slovenskih prevodih).

EksPLICITACIJA je fakultativna v primerih, kadar je skladenjsko razvito pridevniško jedro z desnim dopolnilom v slovenščini mogoče ohraniti v polstavčni strukturi (v (19a) je to mogoče zaradi dopolnila za pridevnikom *harmonično* oziroma *harmonieuse*). Nekateri takšni primeri so bili v slovenščini kljub temu skladenjsko razviti (primer (20a)).

(19) *Géante, harmonieuse malgré les eaux qui inondaient ses avenues, une ville fantôme émergeait sous notre regard...* (LIT010-FRA)

(19a) *Velikansko, harmonično kljub vodi, ki je preplavljala njegove avenije, se je pred najinimi očmi pojavilo fantomsko mesto ...* (LIT010-SLV)

(20) *Impatient de me caser, le Conseil du clan décréta qu'il se passerait de son avis.* (LIT011-FRA)

[*Neučakan, da me omoži, je svèt klana sklenil, da ne bo upošteval njenega mnenja.*]

(20a) *Svèt klana, ki je komaj čakal, da me omoži, je sklenil, da ne bo upošteval njenega mnenja.* (LIT011-SLV)

5.4.2 Skladenjsko-semantična analiza slovenskih prevodov

Glede na rezultate skladenjske analize je eksplicitacijo pomenskih razmerij med pridevniškimi polstavki in glavnimi stavki mogoče opazovati znotraj kategorij 'Prilastek', 'Prislovno določilo', 'Podredje' in 'Priredje', v primerih iz drugih kategorij pa je razmerje tako kot v izvirniku implicitno ('Polstavek' in 'Druga stavčna razmerja') ali ni izraženo (izpusti prevodov pridevniških jeder iz francoskih polstavčnih struktur znotraj kategorije 'Drugo'). V nadaljevanju bomo predstavili rezultate analize ekspliciranih semantičnih vrednosti znotraj izpostavljenih relevantnih kategorij in poskusili najti vzorce, ki bi olajšali določitev semantičnih vrednosti francoskih pridevniških polstavkov v drugih besedilih.

5.4.2.1 Prilastek in povedkov prilastek

Kot je bilo ugotovljeno v razdelku 5.4.1, je v slovenskih prevodih vsebina francoskih pridevniških jeder pogosto (LMD 23,0 %, LIT 40,3 %) izražena s pridevnikom v funkciji levega ujemalnega pridevniškega prilastka ali povedkovega prilastka (v večini prevodov iz obeh podkorpusev stojijo pred odnosnico) znotraj enostavčne povedi ali glavnega stavka zložene povedi. Takšno izražanje omogočajo kratka francoska pridevniška jedra brez desnega dopolnila, ki imajo opisno

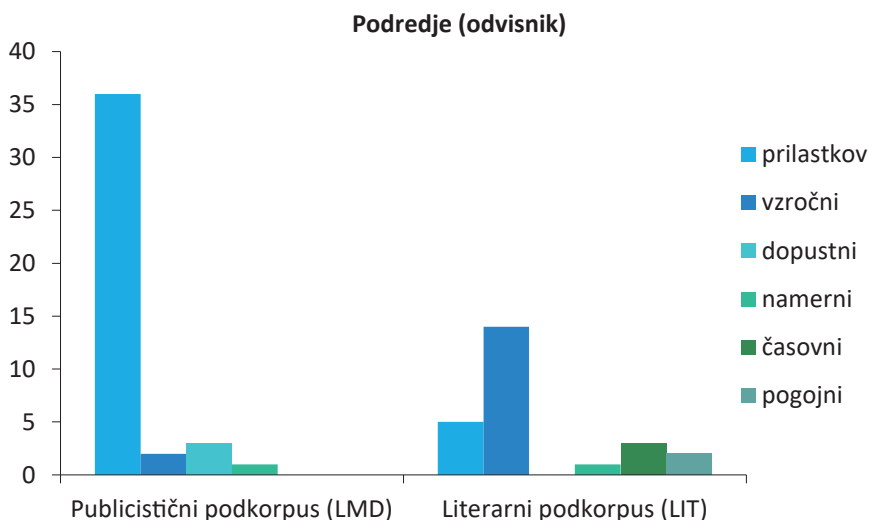
vrednost, saj prinašajo dodatno podrobnost o nanosniku glavnega stavka (njegovo lastnost, značilnost (21)–(21a)) ali izražajo spremno okoliščino (npr. duševno stanje v (22)–(22a)) dejanja glavnega stavka.

- (21) ***Diverses, souvent brutales**, les méthodes utilisées combinent pragmatisme froid et instrumentalisation des disparités.* (LMD005-FRA)
- (21a) ***Različne, pogosto brutalne** metode, ki jih pri tem uporablja, kombinirajo hladni pragmatizem in instrumentalizacijo raznolikosti.* (LMD005-SLV)
- (22) ***Curieux**, j'observais ses allées et venues de par les rues de Moscou.* (LIT010-FRA)
- (22a) ***Začuden** sem opazoval njegovo kroženje po moskovskih ulicah.* (LIT010-SLV)

5.4.2.2 Podredje

V okviru podredja je razporeditev semantičnih vrednosti, izraženih z odvisnim stavkom, med podkorpusoma popolnoma različna, kot je razvidno iz grafikona 23

Grafikon 23: Porazdelitev semantičnih vrednosti, izraženih z odvisnim stavkom (pridevniški polstavki).

V publicističnem podkorpusu je v 86 % prevodov (36 primerov) izražena opisna vrednost prek prilastkovega odvisnika z veznikom *ki*, prislovne vrednosti so

prisotne le v nekaj primerih (dopustnost 3 primeri, vzrok 2 primera, namera 1 primer); v literarnem podkorpusu v več kakor polovici primerov izstopa vzročna vrednost (56,0 % oziroma 14 primerov), opisno vrednost najdemo v petini primerov (20,0 % oziroma 5 primerov), druge prislovne vrednosti so redke (časovna vrednost 3 primeri, pogojnost 2 primera, vrednost namere 1 primer).

Prilastkov odvisnik, ki je vrinjen med osebek in povedek glavnega stavka, ima v odnosu do osebkova funkcijo prilastka in torej prinaša dodatno informacijo o njem (njegovo lastnost, značilnost, duševno stanje) oziroma ga pojasnjuje. Opisna vrednost je v okviru prilastkovega odvisnika najpogosteje izražena s povedkovim določilom (23)–(23a), s čimer se ohrani izvorna pridevniška oblika, redkeje z osebno glagolsko obliko.

(23) ***Riche en uranium**, le Niger est aussi l'un des pays les plus pauvres du monde (cent soixante-quatorzième sur cent soixante-dix-sept sur l'échelle du développement humain) et doit régulièrement faire face à de graves crises alimentaires.* (LMD168-FRA)

(23a) *Niger, **ki je bogat z uranom**, je tudi ena od najbolj revnih držav na svetu (174. od 177 na lestvici človeškega razvoja) in se redno sooča s hudimi prebrambenimi krizami.* (LMD168-SLV)

Na interpretacijo vzročno-posledične povezave med vsebino polstavka in glavnega stavka, ki je v slovenščini v okviru odvisnega stavka poudarjena z veznikom *ker*, vplivata besedišče polstavka in glavnega stavka ter širši kontekst. V literarnem podkorpusu, kjer ta vrednost izstopa, v polovici prevodov vzročno vrednost nosi pridevnik *incapable* (*nesposoben*), ki je v slovenščini v vseh primerih verbaliziran:

(24) ***Incapable de se libérer des démons lovés dans son cœur**, il préfère se recroqueviller dans les ténèbres de la Cité interdite.* (LIT011-FRA)

(24a) ***Ker se ni mogel otresti zlih duhov v svojem srcu**, se je raje zvil v klobčič v mraku Prepovedanega mesta.* (LIT011-SLV)

Na določitev drugih prislovnih vrednosti, ki so bile v okviru podredja sicer redko izražene v slovenskem delu korpusa, poleg konteksta vplivajo naslednji dejavniki:

- **vrednost namena:** v obeh podkorpusih je bil namen izražen po enkrat, in sicer vedno na osnovi pridevniške zveze *soucieux de* (dobesedno *zaskrbljen*) z veznikom *da bi*:

(25) ***Soucieux de détendre l'atmosphère**, Ndétare exhuma les perles ramassées dans son bétisier scolaire et se mit à égrener le chapelet de nos souvenirs communs.* (LIT008-FRA)

(25a) **Da bi naju razvedril**, je Ndétare iz rokava potegnil največje biserčke iz svoje učiteljske zgodovine in začel prebirati môlek najinih skupnih spominov. (LIT008-SLV)

- **vrednost pogoja**: pogojna vrednost je v literarnem podkorpusu izražena v dveh primerih, obkraj je povedek glavnega stavka v francoščini v pogojniku:

(26) **Vivante**, Mère aurait été terrifiée d'avoir accouché d'un empereur, d'un dieu. A présent, tous deux se taisaient de fierté. (LIT011-FRA)

(26a) **Če bi mati še živela**, bi jo obšla groza ob spoznanju, da je rodila cesarja in božanstvo. (LIT011-SLV)

- **vrednost časa**: izražena je v treh primerih iz literarnega podkorpusa, dvakrat v primeru pridevnika *vivante* (27)–(27a), ki ima sam po sebi časovno vrednost, v enem primeru pa je pridevniško polstavčno jedro v francoščini uvajal časovni veznik, ohranjen tudi v slovenskem prevodu (28)–(28a):

(27) **Vivante**, elle ne m'avait jamais totalement comprise. (LIT011-FRA)

(27a) **Ko je bila še živa**, me ni nikoli popolnoma razumela. (LIT011-SLV)

(28) Lorsque, **lasses d'être plongées dans l'opaque repos nocturne**, les pupilles désirent enfin les nuances du jour, le soleil se lève, inlassablement, sur des couleurs volées à la douceur de l'art pour borner le monde. (LIT008-FRA)

(28a) **Ko se zenice naveličajo motnega nočnega počitka** in si znova zaželi odtentkov dneva, takrat vzide neutrudno sonce in razkrije barve, ukradene nič hudega sluteči umetnosti, da bi zamejile svet. (LIT008-SLV)

5.4.2.3 Priredje

Tudi v okviru priredja se razporeditev semantičnih vrednosti pridevniških polstavkov med podkorpusoma precej razlikuje, kot je razvidno iz grafikona 24.

V literarnem podkorpusu izstopa raba vezalnega priredja (58,3 % oziroma 14 primerov), znotraj katerega ima vsebina francoskih pridevniških jeder v obliki povedkovega določila (redkeje osebne glagolske oblike) opisno vrednost, od prislovnih vrednosti pa sta v po petih primerih izražena vzročno in protivno razmerje (dvakrat 20,8 %). V publicističnem podkorpusu je od 8 primerov priredno zložene povedi štirikrat eksplicitna protivna vrednost, trikrat opisna in enkrat vzročna vrednost.

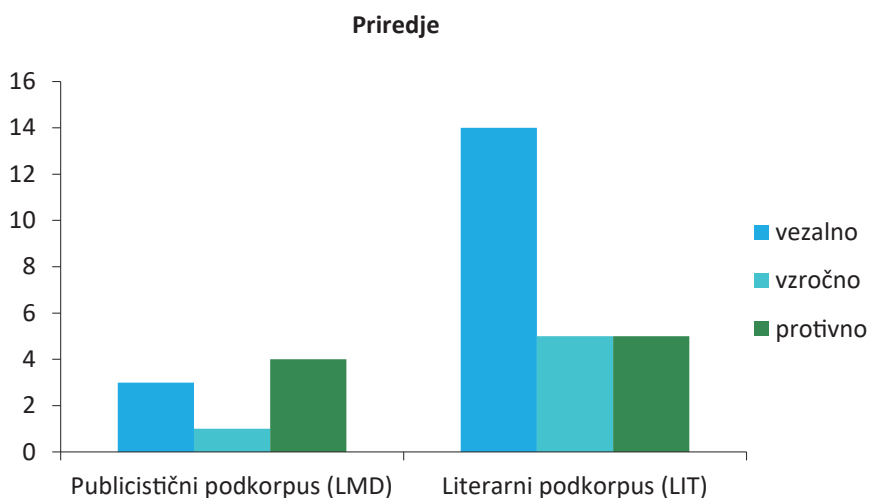
V okviru vezalnega priredja je vsebina francoskih pridevniških polstavkov večinoma izražena v prvem delu povedi in prinaša dodatno informacijo (npr. lastnost, značilnost, sposobnost, duševno stanje) o pogosto pozajimljenem nosniku ali

spremnjo okoliščino, ki je enakovredna glagolskemu dogodku v drugem delu povedi (29)–(29a).

(29) *Sensible à son charme, elle le lui témoigne par de multiples attentions.* (LIT002-FRA)

(29a) *Občutljiva je za njegovo očarljivost in mu to dokazuje s številnimi pozornostmi.* (LIT002-SLV)

Grafikon 24: Porazdelitev semantičnih vrednosti med deli priredno zložene povedi (pridevniški polstavki).

V redkih primerih je iz izvirnika razvidno tudi vzročno-posledično razmerje med vsebino polstavka in glavnega stavka (30)–(30b), vendar so prevajalci dali prednost opisni vrednosti:

(30) *Curieux de sa vie, je lui posais les questions que je ne m'étais jamais permises avec mes parents.* (LIT002-FRA)

(30a) *Njeno življenje me je zanimalo in postavljaj sem ji vprašanja, kakršnih si nikoli nisem dovolil postaviti svojim staršem.* (LIT002-SLV)

(30b) *Ker me je njeno življenje zanimalo, sem ji postavljaj vprašanja, ...*

Pri analizi primerov protivnega priredja ugotavljamo, da je nasprotje med polstavkom in glavnim stavkom mogoče določiti ob sopostavitvi pridevniškega jedra in povedka glavnega stavka (31)–(31a). V literarnem podkorpusu analiza kaže, da v štirih primerih od petih pridevniško jedro predstavlja zveza *non content* (*nezadovoljen*) (32)–(32a).

- (31) *Très critique à l'égard des mouvements d'opposition armée, elle n'en plaide pas moins pour une issue négociée du conflit.* (LMD284-FRA)
- (31a) *Do oboroženih opozicijskih gibanj je sicer zelo kritična, a se zavzema za pogajalsko rešitev konflikta.* (LMD284-SLV)
- (32) *Non contente de passer ses nerfs sur son époux, par des rafales quotidiennes de récriminations, elle le trompait avec opiniâtreté et ne s'en cachait pas.* (LIT012-FRA)
- (32a) *Ni ji bilo dovolj, da si je z vsakodnevnimi rafali očitkov dajala duška nad možem, ampak ga je še vztrajno varala in tega ni niti skrivala.* (LIT012-SLV)

Pri vzročnem priredju zaradi majhnega števila primerov nismo odkrili posebnih vzorcev, zdi pa se, da na določitev vzročno-posledičnega razmerja vplivata predvsem vsebina polstavka in glavnega stavka kakor tudi širši kontekst, na primer:

- (33) *Conscientes de traîner un utérus inutile, elles espèrent être veuves avant la ménopause et luttent pour rester belles.* (LIT008-FRA)
- (33a) *Zavedajo se, da v sebi nosijo brezdelno maternico, zato upajo, da bodo ovdovele še pred menopavzo, in se trudijo ostati lepe.* (LIT008-SLV)

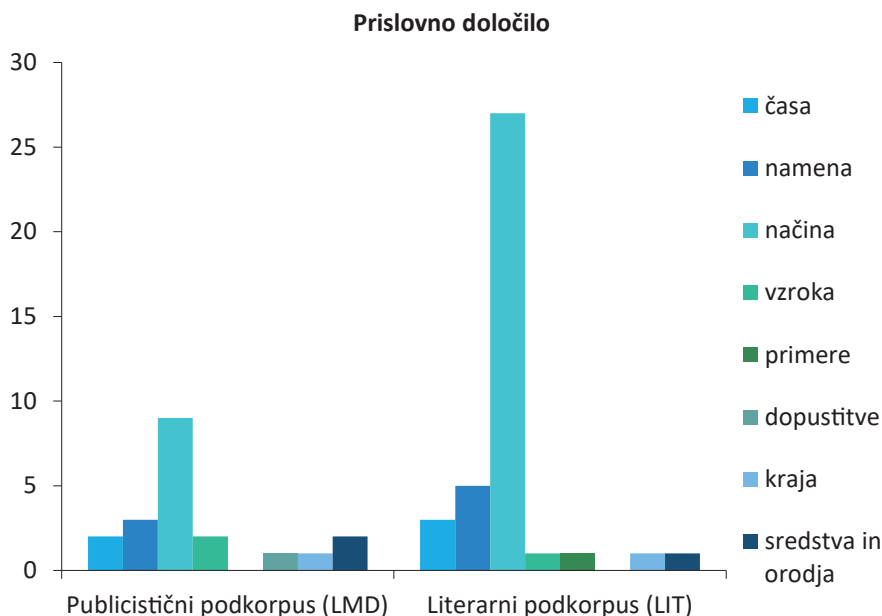
5.4.2.4 Prislovno določilo

Kot smo ugotovili pri skladenjski analizi, so pridevniška jedra francoskih polstavkov poprislovljena v približno 15 % vseh primerov iz obeh podkorpusov. Prislovne oblike imajo v obeh slovenskih podkorpusih najpogosteje vrednost načina (LMD 45,0 % oziroma 9 primerov od 20, LIT 69,2 % oziroma 27 primerov od 39), od drugih vrednosti pa velja izpostaviti le še namen (LMD 3 primeri, LIT 5 primerov) in čas v literarnem podkorpusu (3 primeri), ostale prislovne vrednosti, razvidne iz legende grafikona 25, so izražene le v primeru ali dveh.

Analiza kaže, da so s prislovom, redkeje s predložno samostalniško zvezo (gl. primer (11)–(11a)) v funkciji prislovnega določila načina v slovenščini pogosto izražena gola francoska pridevniška jedra, ki pojasnjujejo spremno okoliščino osrednjega glagolskega dogodka (kako je nekdo nekaj naredil/počel), na primer:

- (34) *Muette, j'admirais la patience de l'instituteur.* (LIT008-FRA)
- (34a) *Nemo sem občudovala učiteljevo potrpežljivost.* (LIT008-SLV)

Grafikon 25: Porazdelitev semantičnih vrednosti, izraženih s prislovnim določilom (pridevniški polstavki).

Funkcijo prislovnega določila časa, izraženega s predlogom ali predložno samostalniško zvezo, imajo v slovenščini francoski pridevniki, ki sami po sebi nosijo časovno vrednost (npr. *petit/majhen, jeunel/mlad, consécutif/tak, ki sledi* (35)–(35a)) in jih je v slovenščini treba skladijsko razviti (gl. primer (17)–(17a) (*victorieux – ob zmagi*) pri razpravi o obvezni eksplicitaciji, 5.4.1).

(35) *Consécutifs à une guerre aux salaires conduite au nom de la recherche de « compétitivité » et de la chasse au « coût du travail », la stagnation ou le recul du pouvoir d'achat ont été enfantés par des choix politiques.* (LMD165-FRA)

(35a) *Po vojni z zaposlenimi, ki so jo bojevali v imenu prizadevanja za »konkurenčnost« in za zniževanje »stroškov dela«, so stagnacijo ali zmanjševanje kupne moči povzročile politične odločitve.* (LMD165-SLV)

S predložno samostalniško zvezo v vlogi prislovnega določila namena so v korpusu izraženi nekateri francoski pridevniki, ki pojasnjujejo, čemu oziroma s kakšnim namenom se je zgodilo ali se dogaja to, kar izraža osrednji glagolski dogodek (npr. (36)–(36a): *désireux – v želji; soucieux – v prizadevanju; curieux – iz radovednosti*):

(36) *Désireux de rassurer les industriels, M. Prodi a évoqué une « méprise » et assuré que le TGV sera construit.* (LMD281-FRA)

(36a) *Prodi je v želji, da bi pomiril podjetnike, govoril o »napaki« in zagotovil, da bo hitra železnica zgrajena.* (LMD281-SLV)

Podobno ugotavljamo tudi pri sicer osamljenem primeru prislovnega določila kraja (37)–(37a) – pridevnik *proches* (bližnji) ima v francoščini v danem kontekstu vrednost kraja, ki je v slovenščini eksplicirana s predložno zvezo *v bližini*:

(37) *Soudain très proches, des landes de terre apparaissent : ce sont les îles Baléares.* (LMD102-FRA)

(37a) *Nenadoma se v bližini prikaže kopno: Bolearski otoki.* (LMD102-SLV)

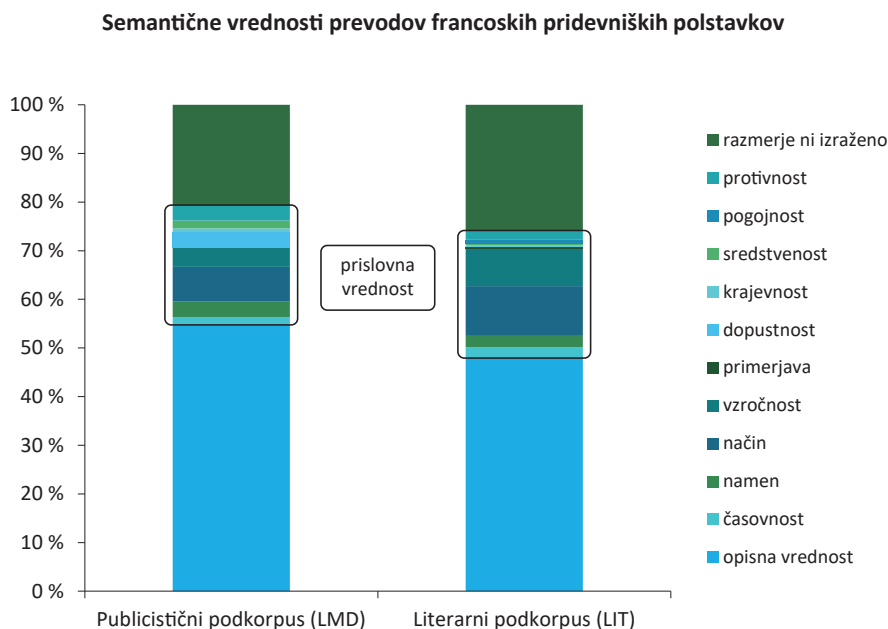
Pri drugih vrstah prislovnih določil (vzrok, primera, dopustnost, sredstvo in orodje) je prislovna vrednost prav tako odvisna od pomena, ki ga nosi pridevnik, in seveda od konteksta, drugih dejavnikov, ki bi olajšali interpretacijo posameznih vrednosti, pa nam zaradi majhnega vzorca ni uspelo določiti.

5.4.2.5 Zaključne ugotovitve

Semantična analiza prevodov francoskih pridevniških polstavkov, ki jo povzema grafikon 26, je pokazala, da približno polovica francoskih pridevniških jeder iz obeh podkorpusev nosi opisno vrednost (LMD 54,8 %, LIT 47,9 %), ki je v slovenščini izražena s povedkovim določilom znotraj prilastkovega odvisnika ali vezalnega priredja, s prilastkom ali povedkovim prilastkom.

Prislovna vrednost je v publicističnem podkorpusu (24,6 %) za štiri odstotke višja od deleža neizraženih pomenskih razmerij (20,6 %), v literarnem podkorpusu pa razlika med njima znaša le 0,3 % (prislovna vrednost: 26,2 %, razmerje ni izraženo: 25,9 %). Od prislovnih vrednosti v obeh podkorpuseh izstopa vrednost načina (LMD 29,0 % oziroma 9 primerov, LIT 39,1 % oziroma 27 primerov), v literarnem tudi vzročnost (29,0 % oziroma 20 primerov; LMD 16,1 % oziroma 5 primerov). Od drugih prislovnih vrednosti smo v publicističnem podkorpusu našli po štiri primere vrednosti namena, dopustnosti in protivnosti (12,9 % prislovnih vrednosti), v literarnem pa po šest primerov vrednosti časa in namena (8,7 % prislovnih vrednosti) ter pet primerov protivnosti (7,2 %); druge vrednosti, razvidne iz legende grafikona 26, se v obeh podkorpuseh pojavijo le v primeru ali dveh ali pa sploh ne.

Grafikon 26: Povzetek semantičnih vrednosti prevodov francoskih pridevniških polstavkov.

5.5 FRANCOOSKI SAMOSTALNIŠKI POLSTAVKI

Rezultati skladenjsko-semantične analize slovenskih prevodov francoskih samostalniških polstavkov bodo predstavljeni ločeno za samostalniške polstavke tipa 1 in za samostalniške polstavke tipa 2, saj zaradi skladenjskih in semantičnih razlik med njimi (gl. 1.4.4 in 4.2.5) rezultati analize slovenskih prevodov ne bi bili primerljivi. Osredotočili se bomo na prevode francoskih polstavkov z vidika stavčnih členov in skladenjskih razmerij v odnosu do izvornika. Vzporedno s skladenjsko analizo bomo komentirali semantično implicitacijo oziroma eksplicitacijo semantičnih vrednosti samostalniških jeder iz francoskih polstavkov in logičnih razmerij med stavčnimi deli.

5.5.1 Skladenjsko-semantična analiza francoskih samostalniških polstavkov tipa 1

V literarnem podkorpusu smo našli 143 primerov samostalniških polstavkov tipa 1, v publicističnem podkorpusu pa samo 5 primerov. Skladenjska analiza

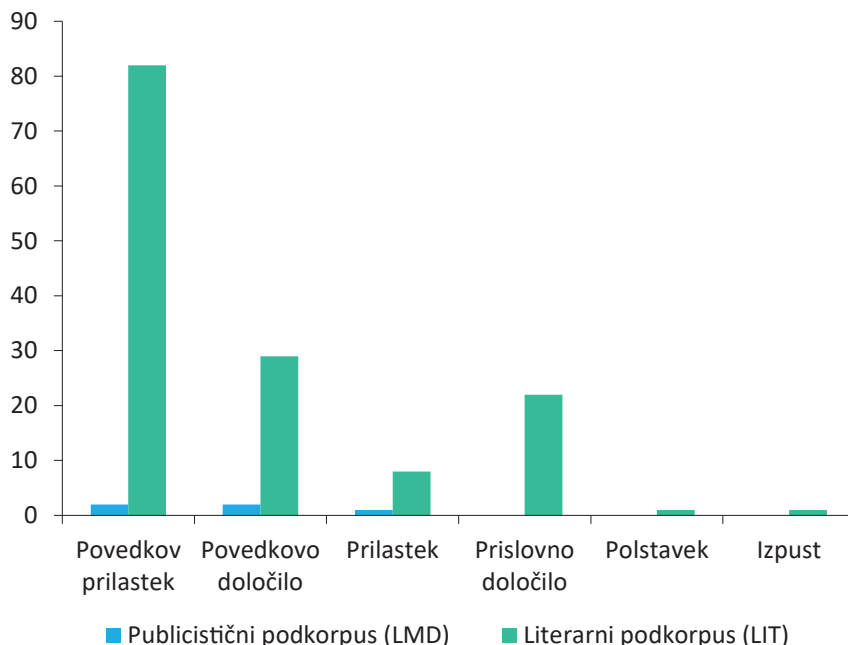
slovenskih prevodov, ki jo povzema grafikon 27, kaže na 100 % eksplicitacijo v publicističnem podkorpusu, v literarnem pa je ta zaradi enega izpusta 99,3 %.

Kot je razvidno iz grafikona 27, v literarnem podkorpusu najdemo en primer desnega polstavka, in sicer:

- (1) *Tapi dans un coin de cette cuisine encombrée, **L'épaule contre l'étagère sur laquelle trônait le téléviseur**, je les écoutais avidement en essayant de me rendre invisible.* (LIT010-FRA)
- (1a) *Potuhnil sem se v tej natrpani kuhinji, **naslonjen z ramo na polico, kjer je kraljeval televizor**, lakomno sem poslušal in se skušal narediti nevidnega.* (LIT010-SLV)

V (1a) je polstavek drugačne vrste kakor v francoščini, namreč deležniški, saj jedro predstavlja deležnik *naslonjen*, ki je posredno vpeljan na osnovi francoskega predloga *contre* (*proti, nasproti, ob, k, na*) oziroma zveze *l'épaule contre* (dobesedno: *rama na polici*) – ta dodani deležnik je nujen, saj bi bil pomen drugačen kakor v francoščini, če bi uporabili zvezo *z ramo na polici*. Francoskega samostalniškega jedra v slovenščini ni mogoče direktno ohraniti (gl. (1b)), zato je skladenjska eksplicitacija obvezna: v (1a) je jedro izraženo s predložno zvezo v vlogi

Grafikon 27: Porazdelitev slovenskih skladenjskih ustreznih francoskih samostalniških polstavkov tipa 1.

predmeta (z *ramo*), na kar vpliva vezljivost deležnika *naslonjen*. Z vidika pomenkega razmerja med polstavkom in glavnim stavkom je v slovenščini ohranjena implicitacija.

- (1b) **Potuhnjen v enem od kotov te natrpane kuhinje, rama/ramo na polici, na kateri je kraljeval televizor, sem lakomno poslušal ...*

Na osnovi primera (1b) lahko zaključimo, da direktna ohranitev strukture (levih ali desnih) francoskih samostalniških polstavkov tipa 1 v slovenščini ni mogoča, saj mora biti samostalniško jedro iz polstavčne strukture povezano (npr. predložno) s preostalim besedilom (prim. Breznik 1967: 92; gl. 2.3.2.2), zato je skladijska eksplicitacija pravzaprav obvezna v vseh prevodih francoskih samostalniških polstavkov tipa 1.

Analiza skladijskih ustreznih francoskih samostalniških polstavkov tipa 1 kaže izstopanje kategorije 'Povedkov prilastek', s katerim je v literarnem podkorpusu izraženih 57 % primerov, v publicističnem podkorpusu pa dva primera od petih. V literarnem podkorpusu je vsebina francoskih samostalniških jeder, ki imajo v slovenščini funkcijo povedkovega prilastka, v 89 % primerov izražena s predložno samostalniško besedno zvezo, ki je v 80 % primerov ohranjena pred odnosnico oziroma vsebino francoskega glavnega stavka (v publicističnem podkorpusu sta oba primera izražena s predložno zvezo pred odnosnico), kot kaže primer (2a):

- (2) *Grand, costaud, les cheveux blonds, les yeux bleus, il ressemblait un peu à Jean-Yves – avec dix ans de plus, et quelque chose de plus affirmé dans l'attitude.* (LIT009-FRA)
- (2a) *Bil je visok, plečat, s pšeničnimi lasmi in modrimi očmi je bil malo podoben Jean-Yvesu, starejšemu za deset let.* (LIT009-SLV)

Funkcijo povedkovega prilastka smo pripisali tistim predložnim samostalniškim zvezam, ki prinašajo informacijo o spremnih okoliščinah (po navadi je pojasnjen položaj telesa ali dela/-ov telesa (2a), lahko so podane tudi informacije o oblačilih, obutvi ali njenih delih, modnih dodatkih (z *očali* v primeru (3a)) ipd.) glagolskega dogodka (npr. dejanja, stanja) glavnega stavka in po katerih se je mogoče vprašati s *kakšen* (*kakšen* je nosnik v času dejanja glavnega stavka → *ima pšenične lase in modre oči* v primeru (2a), *ima veličasten trebuh, belo brado in očala* v (3a)), ne vplivajo pa na samo izvajanje oziroma potek glavnega glagolskega dogodka:

- (3) *Un vieil Allemand était attablé à ma gauche devant une Carlsberg : ventre imposant, barbe blanche, lunettes, il ressemblait assez à un professeur d'université à la retraite.* (LIT009-FRA)
- (3a) *Na moji levi je pred kozarcem Carlsberga za mizo sedel neki stari Nemec: z veličastnim trebuhom, belo brado, očali je bil podoben upokojenemu univerzitetnemu profesorju.* (LIT009-SLV)

Takšne primere po vprašalnici ločimo od predložnih samostalniških zvez, ki prav tako pojasnjujejo spremne okoliščine glavnega glagolskega dogodka, a smo jim pripisali funkcijo prislovnega določila (večinoma načina): po njih se vprašamo z vprašalnico *kako* (torej *kako* sem počel tisto, kar izraža dejanje glavnega stavka → v primeru (4a) *je potiskal leseno barko – Kako? – Z živahnimi gibi in ostrim pogledom.*) in po navadi vplivajo na samo izvajanje oziroma potek dejanja glavnega stavka (npr. *Z živahnimi gibi* v (4a)):

- (4) ***Le corps vif et le regard aigu***, *il poussait avec vigueur la barque en bois.* (LIT006-FRA)
- (4a) ***Z živahnimi gibi in ostrim pogledom*** *je z uso močjo potiskal svojo leseno barko.* (LIT006-SLV)

Če ostanemo pri kategoriji 'Povedkov prilastek', v slovenskih prevodih iz korpusa *FraSloK* njegovo jedro poleg predložne samostalniške zveze v nekaj primerih predstavljata še pridevniška (5a) ali samostalniška zveza (6a):

- (5) ***Le visage rouge de honte***, *je me retournai vers lui, après avoir fait quelques pas, et m'entendis lui dire : - Je vous propose un marché : [...].* (LIT004-FRA)
- (5a) ***Ves rdeč v obraz od sramu*** *sem že naredil nekaj korakov, potem pa sem se obrnil in rekel: »Tole vam predlagam: [...].* (LIT004-SLV)
- (6) ***Lèvres cramoisies, joues roses***, *ils avaient l'allure fière des enfants de haute naissance.* (LIT011-FRA)
- (6a) ***Živordečih ustnic in rožnatih lic*** *sta bila videti ponosna kot vsi otroci visokega rodu.* (LIT011-SLV)

V primerih pridevniške zveze je francosko samostalniško jedro v prevodu izpuščeno (*corps* oziroma *telo* v primeru (7a)) ali pa stoji desno od nje, izraženo s predložno zvezo (v primeru (5a) *v obraz*); v primerih, kadar je izraženo, ima v korpusu vedno vrednost kraja (*Kam* sem bil rdeč? – *V obraz.*), povedkov prilastek kot celota pa ima opisno vrednost. Ohranjene samostalniške zveze so brez predloga rabljene v 7 % primerov (6a) in imajo prav tako opisno vrednost.

- (7) ***Le corps nu***, *moi aussi, couvert de charbon jusqu'au moindre repli de ma peau, je pouvais le chargement au lieu de le tirer comme lui avec un harnais.* (LIT004-FRA)
- (7a) *Tudi jaz **nag**, s premogovim prahom v vsaki najmanjši kožni gubi, sem košaro raje porival, kakor da bi jo kot on vlekel za sabo.* (LIT004-SLV)

Francoski samostalniški polstavki tipa 1, v slovenščini izraženi s povedkovim prilastkom, imajo, kot že rečeno, opisno vrednost, iz nekaterih primerov (npr. (2) in (3)) pa je razvidna tudi vzročna vrednost, ki je prevajalci niso eksplicitno izrazili (npr. *Kako to, dal Zakaj/Zaradi česa* je bil podoben Jean-Yvesu (primer (2))

oziroma upokojenemu univerzitetnemu profesorju (primer (3))? *Ker* je imel *pšenične lase in modre oči, .../Zaradi pšeničnih las in modrih oči ...* v primeru (2a) oziroma *Ker* je imel *veličasten trebuh, belo brado in očala, .../Zaradi veličastnega trebuha, bele brade in očal ...* v primeru (3a).

Kot smo že omenili, imajo francoski samostalniški polstavki tipa 1 v slovenskih prevodih lahko funkcijo prislovnega določila: takšne primere smo našli samo v literarnem podkorpusu in predstavljajo 15 % vseh prevodov (tretja strategija po pogostnosti). V treh četrtninah primerov je vsebina francoskih samostalniških jeder izražena s predložno samostalniško zvezo, ki ima razen v enem primeru, kjer je poudarjeno sredstvo (*S čim tlačim evropska tla? – Z ustrojenimi podplati* v primeru (8)–(8a)), vrednost načina – pojasnjuje namreč spremno okoliščino dejanja glavnega stavka in po navadi vpliva na njegov potek (gl. primer (4)–(4a)). Prislovno vrednost je mogoče razbrati iz konteksta ob sopostavitvi besedišča polstavka in glavnega stavka.

(8) ***Les pieds modelés**, marqués par la terre africaine, je foule le sol européen.* (LIT008-FRA)

(8a) ***Z ustrojenimi podplati**, ki jih je zaznamovala afriška zemlja, tlačim evropska tla.* (LIT008-SLV)

V redkih primerih je samostalniško jedro polstavkov tipa 1 izraženo s prislovom (9)–(9a) ali z deležjem (10)–(10a) v funkciji prislovnega določila z vrednostjo načina:

(9) *Et, **les yeux écarquillés**, j'observais les adultes que ces épisodes, tous semblables à leur sens, amusaient : des morceaux de bois dans la plaie, des vers...* (LIT010-FRA)

(9a) ***Debelo** sem opazoval odrasle, ki so jih te zgodbe, ki so si bile po pomenu vse podobne, zabavale: drobci lesa v nogi, črvi ...* (LIT010-SLV)

Zveza *avoir les yeux écarquillés* je v *Francosko-slovenskem slovarju* (Grad 2000) prevedena s frazemom *debelo gledati* oziroma z zvezo *imeti izbuljene oči*. *Debelo opazovati* ne ustreza zakonitostim frazema, zato je prevod (9a) neustrezen. Francosko samostalniško jedro iz primera (9) bi v slovenščino lahko prevedli s predložno zvezo *S široko odprtimi očmi sem opazoval ...* (pretekla deležniška oblika *écarquillé* pomeni *široko odprt*), s čimer bi ohranili tudi samostalniško jedro iz francoskega polstavka (*yeux – oči*).

(10) ***Débranchements lents**, têtes baissées, quatre jeunes filles longèrent une galerie, montèrent les marches et franchirent le seuil avec savon, serviettes, verres, jarres, récipients.* (LIT011-FRA)

(10a) ***Počasi zibajoč boke** in spuščениh pogledov so vzdolž galerije prišla štiri mlada dekleta, se vzpela po stopnicah in čez prag prinesla milo, brisače, kozarce, vrče, posode.* (LIT011-SLV)

V (10) je *débranchements* glagolnik, izpeljan iz glagola (*se*) *débrancher* (*zibati se v bokih*); zveza *débranchements lents* torej dobesedno pomeni *počasno zibanje bokov*. Ker ohranitev samostalnika *zibanje* v slovenščini v dani povedi ni mogoča, ga je prevajalec izrazil z deležjem, s čimer je poudaril glagolsko funkcijo izhodiščnega glagolnika in sočasnost z dejanjem glavnega stavka.

Rezultati analize kažejo, da imajo jedra francoskih samostalniških polstavkov tipa 1 v slovenskih prevodih tudi druge stavčne vloge, in sicer vlogo a) povedkovega določila in b) prilastka:

a) **Povedkovo določilo**

Izraženost vsebine francoskih samostalniških polstavkov tipa 1 s povedkovim določilom je druga najpogostejša strategija v literarnem podkorpusu (29 oziroma 20 % vseh primerov), medtem ko sta s povedkovim določilom v publicističnem podkorpusu izražena dva polstavka od petih. V večini primerov vez z vsebino francoskega samostalniškega polstavka predstavlja vpeljeni pomožni glagol *imeti* (primer (11)–(11a)), ki izraža svojilnost in s čigar ustreznico *avoir* v francoščini razvezujemo tovrstne polstavke (gl. 1.4.4.1); drugi pomožni glagoli so v slovenskih prevodih lahko izpeljani iz dopolnila ob samostalniškem jedru (tj. pridevnika (v primeru (12a) je glagol *boleti* izpeljan iz pridevnika *douloureuse*, ki v slovenščini pomeni *boleč(e) uho*), preteklega ali sedanjega deležnika v vlogi prilastka) ali pa so vpeljani po smislu glede na vsebino polstavka (če jedro predstavlja oblačilo, lahko vpeljemo glagol *nositi*, ki se veže z njim (v primeru (13a) *nositi priprt ovratnik* – prevajalec se je za ta glagol morda odločil tudi zato, da bi se izognil ponavljanju glagola *imeti*)):

- (11) ***Les mains libres***, *M. Palacio purge l'aile « nationaliste-forajida » de son gouvernement, passe un pacte avec le patronat, joue la réconciliation avec Bogotá, normalise les relations avec les organismes financiers multilatéraux et négocie un traité de libre commerce (TLC) avec les Etats-Unis.* (LMD 201-FRA)
- (11a) *Palacios je imel zdaj proste roke in je počistil »nacionalistično forajida« krilo svoje vlade, podpisal pakt z delodajalci, se spravil z Bogoto, normaliziral odnose z večstranskimi finančnimi organizacijami in izposloval sporazum o prosti trgovini (SPT) z ZDA.* (LMD201-SLV)
- (12) *Cette nuit-là, l'oreille douloureuse, je me tournai et me retournai sur mon lit qu'on aurait dit tapissé d'aiguilles et, au lieu d'imaginer comment me venger et couper les oreilles du boiteux jaloux, je me voyais de nouveau assailli par la même bande.* (LIT004-FRA)
- (12a) *Tisto noč me je bolelo uho, premetaval sem se po postelji, kakor da bi bila polna bodic, in namesto da bi razmišljal, kako naj se maščujem in recimo*

ljubosumnemu kruljavcu odrežem ušesa, sem si zamišljaj, da me je banda spet napadla. (LIT004-SLV)

(13) *Coiffée d'un haut chignon, **le col entrebâillé**, elle avait la démarche noble et des seins d'une blancheur éblouissante.* (LIT011-FRA)

(13a) *Lase je imela spete v visoko figo, **nosila je priprt ovratnik**, imela je plemenito držo in bleščeče bele prsi.* (LIT011-SLV)

Jedra samostalniških polstavkov tipa 1 imajo opisno vrednost in po navadi izražajo neko podrobnost o nanosniku glavnega stavka (položaj telesa, videz ipd.). Razmerje med vsebino polstavka in glavnega stavka v 59 % primerov (iz kategorije 'Povedkovo določilo') iz literarnega podkorpusa tako kot v francoščini ni izraženo, saj si deli povedi sledijo brez izraženih povezovalcev (primera (12a) in (13a)). V dobri tretjini prevodov iz literarnega podkorpusa in v obeh primerih povedkovih določil iz publicističnega podkorpusa je izražena opisna vrednost, ki se večinoma vzpostavlja prek delov vezalnega priredja (primer (11a)), redko med prilastkovim odvisnikom, znotraj katerega se nahaja povedkovo določilo, in glavnim stavkom. V literarnem podkorpusu se v dveh prevodih med vsebino polstavka in glavnega stavka vzpostavljata tudi prislovni vrednosti, in sicer vrednosti načina (14)–(14a) in nasprotja (15)–(15a):

(14) ***Yeux baissés**, il demeurait impassible et muet.* (LIT011-FRA)

(14a) *Hladnokrvno je molčal, **ne da bi dvignil pogled**.* (LIT011-SLV)

(15) ***Le cœur déchiré**, l'âme en deuil, le souverain devait s'arracher à son étreinte.* (LIT011-FRA)

(15a) *Vladarju **se je trgalo srce**, a se je moral iztrgati njenemu objemu.* (LIT011-SLV)

V prevodu (14a) je vrednost načina samo ena od mogočih interpretacij povezave glavnega in odvisnega stavka in pravzaprav izhaja iz prostega prevoda zveze *yeux baissés* oziroma *ne dvigniti pogleda*. Če ostanemo zvesti izvorniku, francoski polstavek pomeni *spuščene oči* oziroma *spuščenih oči* in ima opisno vrednost, takšno vrednost pa ima pravzaprav tudi vez med stavčnima deloma, zato bi konkretni francoski polstavek v slovenščini lahko izrazili tudi s predložno samostalniško zvezo v funkciji povedkovega prilastka (npr. *Hladnokrvno je molčal s spuščenimi očmi*). Morda se je prevajalcu takšen prevod zdel preobložen in se je zato odločil za razširitev z odvisnim stavkom. V primeru (15) je nasprotje med polstavkom in glavnim stavkom razvidno iz izvornika, poudarja ga glagol *devoir* oziroma *morati*. V slovenščini bi bilo mogoče uporabiti tudi odvisnik z dopustnim veznikom (*Čeprav se je vladarju trgalo srce, se je moral iztrgati ...*), vendar veznik *čeprav* obrne argumentacijsko razmerje iz protivnega v dopustno razmerje, zato je rešitev, uporabljena v prevodu (15a), ustrenejša.

b) Prilastek

V slabih 6 % prevodov iz literarnega podkorpusa in v enem prevodu iz publicističnega podkorpusa ima vsebina francoskega samostalniškega polstavka tipa 1 vlogo prilastka: levega le v po enem primeru iz obeh podkorpusov (primer (16a)), na primer kadar je iz celotne francoske samostalniške zveze v slovenščini mogoče izpeljati pridevnik (v publicističnem podkorpusu je v (17a) popridevljena zveza *vingt-quatre ans – štiriindvajsetleten*), v drugih sedmih primerih iz literarnega podkorpusa pa desnega.

- (16) *Cheveux épars, tunique déchirée, le coupable fut traîné hors de la salle d'audience.* (LIT011-FRA)
- (16a) *Gologlavega krivca v raztrgani tuniki so nato odvedli iz avdiencične dvorane.* (LIT011-SLV)
- (17) *Vingt-quatre ans, mère de famille au chômage après avoir exercé plusieurs métiers – standardiste, vendeuse, femme de ménage –, elle réside alors au Moro do Jardim Guarujó, une favela de Sao Paulo.* (LMD033-FRA)
- (17a) *Štiriindvajsetletna brezposelna mati, ki je delala že vse mogoče – bila je telefonistka, prodajalka, gospodinjska pomočnica – zdaj živi v faveli Moro do Jardim Guarujó v predmestju São Paula.* (LMD033-SLV)

V (16a) *gologlavi* ni ustrezen prevod zveze *cheveux épars*, ki pomeni *skuštrani lasje* ali *redki lasje* (slednji prevod je rabljen v primeru (18a), ki je sicer iz istega besedila (tj. *Impératrice* oziroma *Cesarica*)), če poved vzamemo iz konteksta: v samem besedilu namreč izvemo,²⁸ da krivcu Šangu Guanu Jiju odvzamejo čepico, zato se je prevajalec verjetno odločil za prevod *gologlav* (tj. brez čepice).²⁹

Raba desnega prilastka je mogoča, kadar nanosnik ni pozajmljen oziroma je izražen s samostalnikom (*le coupable* oziroma *krivec* v primeru (16a) in *les pleureuses professionnelles* oziroma *poklicne žalovalke* v prevodu (18a)); z odnosnico je lahko direktno (npr. *redkih las* in *okrvavljenih obrazov* v (18a)) ali predložno povezan (npr. *v raztrgani tuniki* v prevodu (16a)). Ker prilastek pojasnjuje nanosnika, ima opisno vrednost.

- (18) *Cheveux épars, visages ensanglantés, les pleureuses professionnelles déchiraient leurs vêtements et psalmodiaient les lamentations.* (LIT011-FRA)

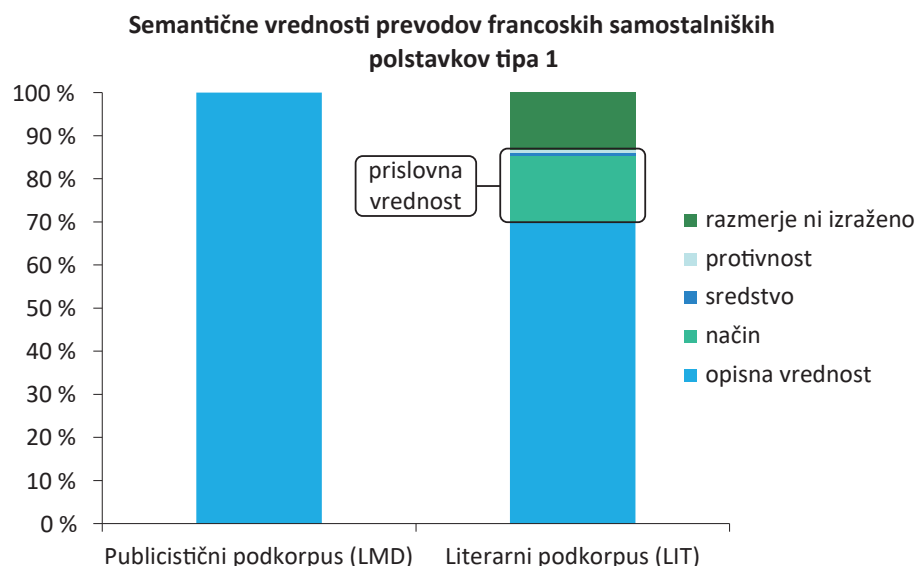
28 Predhodni kontekst: *Vladar je ukazal, naj aretirajo krivce. Prišli so oboroženi stražarji in zgrabili Šang Guan Jija, ki je zaman zatrjeval, da je nedolžen. Iztrgali so mu čepico izobraženca, slonokoščeno tablico, pas dostojanstvenika. Gologlavega krivca v raztrgani tuniki so nato odvedli iz avdiencične dvorane.* (LIT011-SLV)

29 To dejstvo je najbrž tudi kulturno in zaznamuje dotično osebo – z odvzemom omenjenih predmetov izgubi status izobraženca in dostojanstvenika.

(18a) *Poklicne žalovalke redkih las in okrvavljenih obrazov so si trgale oblačila s teles in prepevale enolične žalostinke.*³⁰ (LIT011-SLV)

Skladenjska analiza slovenskih prevodov francoskih samostalniških polstavkov tipa 1 je pokazala, da so francoska samostalniška jedra v 66 % prevodov iz literarnega podkorpusa in v dveh primerih od petih iz publicističnega podkorpusa izražena s predložno samostalniško besedno zvezo, ki ima v stavku večinoma funkcijo povedkovega prilastka, redkeje prislovnega določila in desnega prilastka. Druga najpogostejša strategija v literarnem podkorpusu je ohranitev samostalniške zveze, največkrat v funkciji povedkovega določila ob vpeljanem pomožnem glagolu (20 % vseh prevodov) (dva takšna primera najdemo tudi v publicističnem podkorpusu), redkeje povedkovega prilastka, prislovnega določila in desnega prilastka. V redkih primerih so francoske samostalniške zveze v slovenščini popridevljene, poprislovljene ali izražene z deležjem.

Grafikon 28: Povzetek semantičnih vrednosti prevodov francoskih samostalniških polstavkov tipa 1.

Francoski samostalniški polstavki tipa 1 imajo s semantičnega vidika opisno vrednost in ta vrednost je v slovenskih prevodih najpogosteje izražena tudi med vsebino polstavka in preostankom povedi (LMD 100 %, LIT 70 %), kot kaže

³⁰ Sintagma *redki lasje* ni nujno ustrezen prevod zveze *cheveux épars*, čeprav *épars* lahko pomeni *peu* (*malo*); slovar *Trésor de la langue française* namreč prav s primerom *las épars* razlaga kot *flottants en désordre*, torej *skuštrani*. Prevod *skuštrani lasje* bi bil ustrežnejši tudi zaradi kulturnega momenta: objokovalke, ki jih plačajo ob pogrebih, si namreč pulijo lase in trgajo oblačila v prikazovanju žalosti in bolečine. V (18a) raba genitiva deluje starinsko, zato bi bil ustrežnejši prevod *Poklicne žalovalke s skuštranimi lasmi in okrvavljenimi obrazi so si trgale oblačila s teles in prepevale enolične žalostinke*.

grafikon 28. V literarnem podkorpusu je v 17 % izražena prislovna vrednost, pri čemer prevladuje vrednost načina, medtem ko sta vrednosti sredstva in nasprotja izraženi le v po enem primeru. Logično razmerje med stavčnimi deli je implicitno v 13 % prevodov, predvsem zaradi primerov protistave. Gledano v celoti je semantična eksplicitacija ugotovljena v vseh primerih iz publicističnega podkorpusa in v 87 % prevodov iz literarnega podkorpusa.

5.5.2 Skladenjsko-semantična analiza francoskih samostalniških polstavkov tipa 2

Francoski samostalniški polstavki tipa 2 so glede na rezultate luščenja pogostejši v publicističnem (178 primerov) kakor v literarnem (122 primerov) podkorpusu.

Kot navajamo v teoretičnem delu (gl. 1.4.4.2), jedro tovrstnih polstavkov v francoščini predstavlja samostalniška besedna zveza, vedno rabljena brez člena, na primer:

- (1) ***Représentant des producteurs de maïs mexicains**, M. Carlos Salazar explique: « Nous cultivons vingt-sept millions d'hectares ; [...] ». (LMD139-FRA)*
- (1a) ***Predstavnik mehiških pridelovalcev koruze**, Carlos Salazar, razlaga: »Mi obdelujemo sedemindvajset milijonov hektarov. (LMD139-SLV)*

Ta zveza v slovenščini ne more nastopati v polstavku,³¹ saj ne izpolnjuje kriterija stavčne mobilnosti (1b)–(1d), temveč lahko stoji le desno od odnosnice (1c) v obliki pristavka (kadar gre za drugo poimenovanje nosilca, kakor v primeru (1)) ali opravlja kakšno drugo stavčno vlogo, na primer osebka, kakor v prevodu (1a).

- (1b) ****Predstavnik mehiških pridelovalcev koruze**, Carlos Salazar razlaga: ...*
- (1c) *Carlos Salazar, **predstavnik mehiških pridelovalcev koruze**, razlaga: ...*
- (1d) **Carlos Salazar razlaga, **predstavnik mehiških pridelovalcev koruze**: ...*

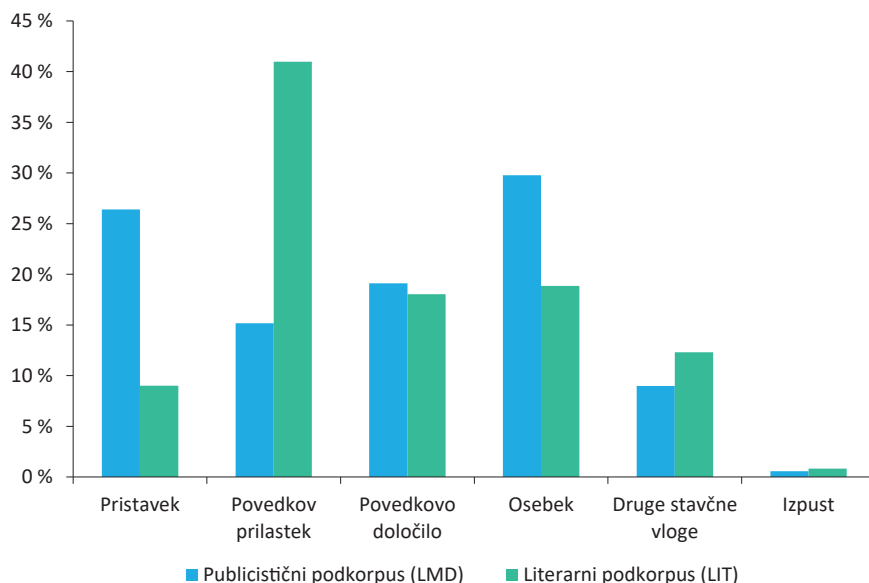
Ohranitev levega samostalniškega polstavka tipa 2 v slovenščini torej ni mogoča, kar potrjujejo tudi rezultati analize. Skladenjsko eksplicitacijo od 100 % loči le po en primer izpusta prevoda polstavka iz obeh podkorpusov.

Analiza skladenjskih ustreznih francoskih samostalniških polstavkov tipa 2 kaže precejšnjo razliko v razporeditvi prevodnih ustreznih med podkorpusoma, in sicer znotraj treh najbolj zastopanih kategorij: pristavek, povedkov prilastek in osebka, kar je razvidno tudi iz grafikona 29.

31 V francoščini vedno označujejo z vejico stavčni člen nezložene povedi, ki so ga premaknili, kar se v slovenščini ne dogaja.

V publicističnem podkorpusu po pogostnosti izstopata kategoriji 'Pristavek' (47 primerov oziroma 26,4 % vseh prevodov) in 'Osebek' (53 primerov oziroma 29,8 % vseh prevodov), ki pokrivata več kot polovico vseh prevodov in sta si pravzaprav precej podobni.

Grafikon 29: Porazdelitev slovenskih skladenjskih ustreznih francoskih samostalniških polstavkov tipa 2.

V nekaj več primerih so samostalniške zveze iz francoskega polstavka ohranjene na začetku povedi in imajo funkcijo osebka. V francoščini samostalniški polstavek tipa 2 pojasnjuje nosnika glavnega stavka (prinaša informacijo o njegovem poklicu, funkciji, članstvu ipd.) in je v odnosu do njega drugoten po pomenu, medtem ko se v slovenščini njun položaj spremeni: lahko sta si enakovredna, kadar sta združena v vlogi osebka (gl. primera (2a) in (3a)), ali pa nosnik postane drugoten, kadar je rabljen v pristavku (primer (4a)):

- (2) ***Président du Comité civique pro-Santa Cruz, il est également à la tête d'une grande entreprise nationale de production d'huile – un produit de première nécessité qui a augmenté de plus de 20 % en décembre 2007.*** (LMD125-FRA)
- (2a) ***Predsednik državljanskega sveta Pro Santa Cruz je tudi na čelu velikega državnega podjetja za proizvodnjo olja – osnovnega izdelka, ki se je decembra 2007 podražil za več kot 20 %.*** (LMD125-SLV)

- (3) *Conseiller politique de M. Correa, M. Ricardo Patino soupire* : « *Rafael a dit qu'il se sentirait très honoré d'être le candidat à la vice-présidence d'un compañoero représentant le mouvement indigène, à condition que ce soit une option ayant un maximum de chances.* » (LMD201-FRA)
- (3a) *Correïn politični svetovalec Ricardo Patino vzdihuje*: »*Rafael je rekel, da bi bil zelo počaščen, če bi postal kandidat za podpredsednika compañoera, ki predstavlja gibanje staroselcev, pod pogojem, da bi šlo za opcijo s kar največ možnostmi.*« (LMD201-SLV)
- (4) *Plante sacrée des Andes, la « mama coca » a en effet subi, au XXe siècle, les contrecoups du succès de ses nombreuses vertus.* (LMD157-FRA)
- (4a) *Sveta rastlina Andov, »mama koka«, je bila v 20. stoletju deležna precej pozitivnih odzivov zaradi svojih številnih blagodejnih učinkov.* (LMD157-SLV)

Vsebina francoskega samostalniškega polstavka tipa 2 je v slovenščini izražena v vlogi osebka, kadar je nanosnik francoskega glavnega stavka pozaimljen (2)–(2a). Kadar nanosnik glavnega stavka ni pozaimljen, sta samostalniška besedna zveza iz francoskega polstavka in nanosnik glavnega stavka lahko združena v vlogi osebka (3)–(3a) ali pa je francoski nanosnik v slovenščini ohranjen za vsebino polstavka in postane pristavek, s čimer se njegova vloga v primerjavi s francoščino, kot že rečeno, v slovenščini zmanjša (gl. (1)–(1a) in (4)–(4a)). Analiza primerov, ko sta jedro polstavka in nanosnik združena v vlogi osebka ali pa je nanosnik v pristavku, ni pokazala nobenih razlik (na izbiri ene ali druge strategije bi lahko vplivala dolžina samostalniške zveze iz polstavka, vendar ne), zato se zdi, da je izbira ene ali druge možnosti odvisna od odločitve prevajalca.

Kadar je vsebina francoskega polstavka v slovenščini v vlogi osebka, med njim in preostankom povedi pravzaprav ni mogoče določiti nobenega posebnega pomenskega razmerja, zato smo vse takšne primere uvrstili v kategorijo 'Razmerje ni izraženo' (gl. grafikon 31 na koncu poglavja). V literarnem podkorpusu je v vlogi osebka na začetku povedi slaba petina vseh prevodov (18,9 %; v tem podkorpusu je to druga strategija po pogostnosti), analiza pa kaže enake zaključke kakor pri primerih iz publicističnega podkorpusa.

Enako imenovalniško obliko, kakršno ima samostalniška zveza iz francoskega polstavka v slovenščini v vlogi osebka, ima tudi prevod francoske samostalniške zveze, prestavljen za odnosnico (tj. nanosnika glavnega stavka) in ločen od nje ter preostanka povedi z vejico – takšno strukturo v slovenščini imenujemo pristavek in je rabljena v dobri četrtini vseh prevodov iz publicističnega podkorpusa (47 primerov oziroma 26,4 %) in slabi desetini vseh prevodov iz literarnega podkorpusa (11 primerov od 122 oziroma 9,0 %). Slovenski pristavek razen z vidika stavčne mobilnosti skladenjsko in semantično ustreza francoskemu samostalniškemu polstavku tipa 2: ima površinsko enako obliko, je drugotno poimenovanje

nanosnika (v slovenščini torej ohrani sekundarno vlogo, nanosnik pred njim pa primarno) in po navadi prinaša informacijo o njegovem poklicu, nazivu, funkciji, poreklu, članstvu (npr. v stranki ali skupini v primeru (5)–(5a)), politični pripadnosti, o njegovih sorodstvenih vezeh (primer (6)–(6a)) itn. Samostalniška zveza v pristavku torej pojasnjuje nanosnika, ima pojasnjevalno vlogo, medtem ko logično razmerje med pristavkom in osebkom ni izraženo, temveč je pristavek samo postavljen zraven osebkoma brez kakršnega koli izraženega povezovalca.

- (5) *Ancien membre d'un groupe armé d'extrême gauche des années 1970 (les Prolétaires armés pour le communisme), M. Batisti ne cesse de clamer son innocence.* (LMD090-FRA)
- (5a) *Batisti, nekdanji član skrajno leve oborožene skupine iz sedemdesetih (Oboroženi proletarci za komunizem), nenehno zatrjuje svojo nedolžnost.* (LMD090-SLV)
- (6) *En voici un exemple, parmi d'autres. Fils de sidérurgiste, Gaetano rêve de suivre les pas de son père.* (LMD038-FRA)
- (6a) *To ponazarja denimo z naslednjim primerom: Gaetano, sin železarja, sanja, da bo stopal po poti svojega očeta.* (LMD038-SLV)

Glede na grafični prikaz (grafikon 29 na začetku razdelka 5.5.2) slovenskih skladenskih ustreznih francoskih samostalniških polstavkov tipa 2 v literarnem podkorpusu izstopa raba povedkovega prilastka (41 % vseh prevodov), medtem ko je v publicističnem podkorpusu ta strategija četrta po pogostnosti in zajema 15 % vseh prevodov. Takšne prevode francoske samostalniške zveze iz polstavka v korpusu vedno uvaja veznik *kot*, ki predstavlja vez med stavčnimi členi in se uporablja za izražanje funkcije ali položaja (SSKJ² na portalu *Fran*) nanosnika. V večini prevodov iz obeh podkorpusov je samostalniška zveza z uvajalnim veznikom *kot* ohranjena na začetku povedi:

- (7) *Chef du gouvernement provisoire de la République française, il a signé à Moscou, le 10 décembre 1944, un « traité d'alliance et d'assistance mutuelle », qu'il qualifie de « belle et bonne alliance ».* (LMD143-FRA)
- (7a) *Kot predsednik začasne vlade Republike Francije je 10. decembra leta 1944 v Moskvi podpisal »pogodbo o zavezništvu in vzajemni pomoči«, ki jo je označil za »lepo in dobro zavezništvo«.* (LMD143-SLV)

Vsebina francoskega polstavka je izražena s povedkovim prilastkom z uvajalnim veznikom *kot*, kadar želimo poudariti pomembnost položaja ali funkcije nanosnika za glagolski dogodek glavnega stavka. Poleg položaja ali funkcije v poklicnem smislu (primer (7)–(7a)) so v korpusu s povedkovim prilastkom izraženi pripadnost nanosnika različnim strujam, njegov gmotni položaj, sorodstvene vezi, poreklo ipd., ki so vsebinsko povezani s tem, kar je izraženo v preostanku povedi,

oziroma na neki način upravičujejo to, kar je povedano v preostanku povedi (primer (8)–(8a) in (9)–(9a)):

- (8) ***Autodidacte frénétique**, elle dévorait tout ce qui lui tombait sous la main, des sciences dures à la théologie.* (LIT012-FRA)
- (8a) ***Kot zagrizena samoukinja** je požirala vse, kar ji je prišlo pod roke, od naravoslovnih znanosti do teologije.* (LIT012-SLV)
- (9) ***Excellent comédien**, il sut donner le change aux infirmières et aux médecins.* (LIT012-FRA)
- (9a) ***Kot izvrsten igralec** je znal preslepiti bolniške sestre in zdravnike.* (LIT012-SLV)

Povedkov prilastek ima opisno oziroma pojasnjevalno vrednost, v nekaterih primerih pa se med njim in preostankom povedi vzpostavlja tudi implicitna vzročno-posledična povezava (*Ker je bila zagrizena samoukinja, je požirala vse ...* v primeru (8a) ali *Ker je (bil) izvrsten igralec, je znal preslepiti ...* v prevodu (9a)).

Tretja najpogostejša strategija, ki je v obeh podkorpusih uporabljena v slabi petini vseh prevodov (LMD 19,1 %, LIT 18,0 %), je raba povedkovega določila, s katerim je v slovenščini izražena vsebina izhodiščne samostalniške zveze ob pomžnem glagolu *biti*:

- (10) ***Colonne vertébrale économique du pays**, Grupo Carso est devenu intouchable.* (LMD149-FRA)
- (10a) *Družba Grupo Carso, **ki je skelet državnega gospodarstva**, je postala nedotakljiva.* (LMD149-SLV)

V več kot polovici primerov iz obeh podkorpusov je povedkovo določilo izraženo znotraj odvisnega stavka (11)–(11a), redkeje glavnega stavka (če že, se glavni stavek vedno nahaja pred prilastkovim odvisnikom, kot je razvidno iz prevoda (12a)).

- (11) ***Non membre de l'Union européenne** et dépourvue de tradition coloniale, la Suisse propose une sorte d'« assimilationnisme non participatif ».* (LMD259-FRA)
- (11a) *Švica, **ki ni članica Evropske unije** in nima kolonialne tradicije, ponuja nekakšen »neparticipativen asimilacionizem«.* (LMD259-SLV)
- (12) ***Alchimistes**, elles savent vaincre l'insolence de l'oignon, la témérité de l'ail et l'agressivité du piment pour restituer un peu de caractère à un espadon dompté par une huile ardente.* (LIT008-FRA)
- (12a) ***To so alkimistke**, ki se znajo spopasti s predrznostjo čebule, z neustrašnostjo česna in z bojevitostjo popra, da bi vrnile značaj mečarici, ukročeni v vrelem olju.* (LIT008-SLV)

V publicističnem podkorpusu izstopa raba prilastkovega odvisnika (prevoda (10a) in (11a)), ki pojasnjuje osebek glavnega stavka in ima torej opisno vrednost; od prislovnih vrednosti sta v enem primeru izražena čas in vzrok. V literarnem podkorpusu sta v po štirih primerih izražena čas in dopustnost, medtem ko sta vzročni (en primer) in prilastkov (dva primera) odvisnik rabljena redko. Pri prislovnih vrednostih ugotavljamo naslednje:

- vzročna vrednost: izražena je le v dveh primerih, vzročno-posledično razmerje med polstavkom in glavnim stavkom je mogoče razbrati iz sobesedila oziroma na osnovi sopostavitve besedišča polstavka in glavnega stavka:

(13) ***Intérimaire, son accident ne figure pas au bilan social de la filiale.*** (LMD038-FRA)

(13a) ***Ker je začasni delavec, se njegova nesreča ne pojavi v socialni bilanci podjetružnice.*** (LMD038-SLV)

- časovna vrednost: izpostavljena je v primerih, kadar samostalniška zveza v francoskem polstavku nosi podatek o življenjski dobi, v kateri se nahaja nanosnik glavnega stavka v času glagolskega dogodka, izraženega v glavnem stavku (npr. *otrok, najstnik, majbna deklica* oziroma *petite fille* v primeru (14)–(14a)), ali o statusu nanosnika v času dejanja glavnega stavka (*écolière* oziroma *šolar-ka* v primeru (15)–(15a) – v tem primeru časovno vrednost poudarja prislov *encore*šé):

(14) ***Petite fille, elle a passé des heures, assise sur un tabouret, à regarder voler les mains de cette femme toute en rondeurs, vêtue d'une blouse, chaussée de savates, ces mains d'où jaillissaient des miracles d'élégance.*** (LIT002-FRA)

(14a) ***Ko je bila majbna deklica, je tam preživljala ure in ure in na pručki sede gledala brzenje rok okrogle ženske, oblečene v haljo in obute v stare copate: te roke, ki so ustvarjale čudeže elegance.*** (LIT002-SLV)

(15) ***Encore écolière, elle a souffert de ne pouvoir briller : en dehors du dessin, seules ses aptitudes physiques ont été remarquées.*** (LIT002-FRA)

(15a) ***Ko je bila še šolar-ka, je trpela, ker ni mogla blesteti: razen njenih risb so učitelji opazili samo še njene telesne sposobnosti.*** (LIT002-SLV)

- dopustna vrednost: nasprotje med polstavkom in glavnim stavkom je mogoče določiti iz sobesedila (16)–(16a), v nekaterih primerih pa ga poudarja tudi protivni prislov *néanmoins* (pa vendar, vseeno) v glavnem stavku (17)–(17a):

(16) ***Fils unique, j'ai longtemps eu un frère.*** (LIT002-FRA)

(16a) ***Čprav sem edinec, sem dolgo imel brata.*** (LIT002-SLV)

- (17) ***Divinité souveraine, Maître du Monde**, je perdais néanmoins mes cheveux, mes dents, ma force comme tous les êtres vulgaires.* (LIT011-FRA)
- (17a) ***Čeprav sem bila vladarsko božanstvo, gospodarica sveta, sem useeno kot vsa navadna bitja izgubljala lase, zobe in moč.*** (LIT011-SLV)

V nekaj primerih je povedkovo določilo rabljeno v priredno zloženi povedi (v literarnem podkorpusu samo znotraj vezalnega priredja, v publicističnem dvakrat tudi znotraj protivnega priredja (v primeru (18) nasprotje eksplicitno izražata prislovni zvezi *jusque-là publique* (*doslej javno*) – *aujourd'hui en cours de privatisation* (*danes v procesu privatizacije*))), opaziti pa je tudi druga stavčna razmerja, od katerih izstopa protistava, kjer si deli povedi sledijo brez izraženih logičnih povezovalcev (vrednost logičnega razmerja med polstavkom in glavnim stavkom je razvidna iz konteksta; v primeru (19)–(19a) je vzročno-posledična (*Ker je imel na vesti nešteto krvavih čistk, so ga ljudje sovražili in se ga bali.*)).

- (18) ***Entreprise jusque-là publique**, Dagrís est aujourd'hui en cours de privatisation (voir l'enquête d'Olivier Piot, pages 18 et 19).* (LMD049-FRA)
- (18a) ***Doslej je bila družba Dagrís javno podjetje, danes pa je v procesu privatizacije** (preberite članek Oliviera Piota, str. 18 in 19).* (LMD049-SLV)
- (19) ***Auteur de nombreuses purges sanglantes, il était devenu un homme craint et haï.*** (LIT011-FRA)
- (19a) ***Na vesti je imel nešteto krvavih čistk; ljudje so ga sovražili in se ga bali.*** (LIT011-SLV)

Poleg do zdaj obravnavanih stavčnih vlog imajo francoski samostalniški polstavki tipa 2 v približno desetini slovenskih prevodov (LMD 9,0 %, LIT 12,3 %) druge stavčne vloge (kategorija 'Druge stavčne vloge' v grafikonu 29), od katerih v literarnem podkorpusu izstopata prislovno določilo in povedek, v publicističnem samo povedek, medtem ko je vloga predmeta v obeh podkorpusih redka, kot kaže grafikon 30.

a) Povedek

V 11 primerih iz publicističnega podkorpusa in v 6 primerih iz literarnega podkorpusa je vsebina francoskega samostalniškega jedra v slovenščini verbalizirana, saj nekateri samostalniki omogočajo takšno izpeljavo (npr. *fondateur/ustanovitelj* → *ustanoviti, zasnovati, osnovati* (20)–(20a); *ouvrier/delavec* → *delati* (21)–(21a); *adultes/odrasli* → *odrasti* (22)–(22a)):

- (20) ***Fondateur de Marazul**, agence organisatrice de vols vers Cuba, Francisco Aruca, de son côté, anime une émission, « Radio Progreso », sur WOCN – en espagnol, Unión Radio.* (LMD148-FRA)

- (20a) *Aruca, ki je osnoval letalsko agencijo Marazul za organizirane lete na Kubo, vodi radijsko oddajo Radio Progresso na WCN – v španščini je to Union Radio.* (LMD148-SLV)
- (21) *Ouvrier dans des usines chimiques, puis de peintures, il travaille aujourd'hui à Dijon, dans la production de la moutarde Maille.* (LMD050-FRA)
- (21a) *Sprva je delal v kemijski industriji, potem v tovarni barv, danes je zaposlen v Dijonu, v proizvodnji gorčice Maille.* (LMD050-SLV)
- (22) *Adultes, elles s'attachent à un époux inconstant.* (LIT011-FRA)
- (22a) *Ko odrastejo, se navežejo na nestalnega moža.* (LIT011-SLV)

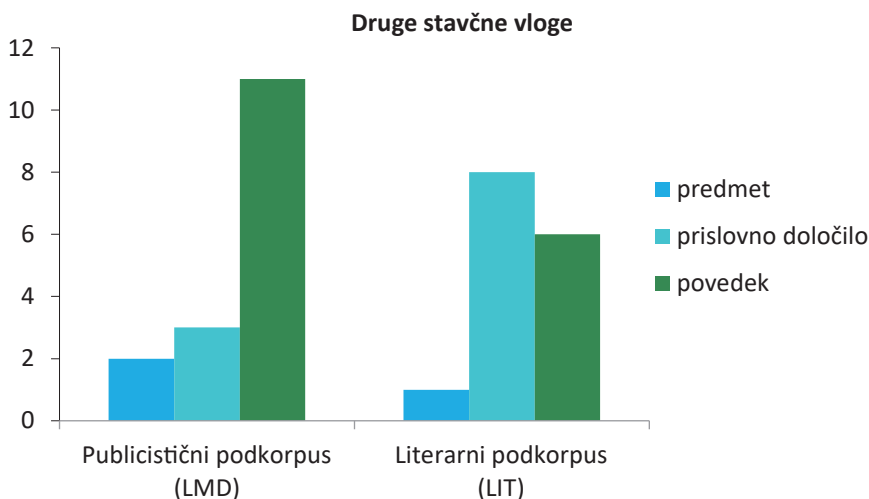
Verbalizirani francoski samostalniki imajo v slovenskih prevodih funkcijo povedka in so v primerih iz publicističnega podkorpusa večinoma izraženi znotraj prilastkovega odvisnika, ki prinaša dodatno pojasnilo o nanosniku glavnega stavka (20a), po enkrat pa znotraj vzročnega odvisnika in povedi brez izražene logičnega razmerja (21a); v literarnem podkorpusu poleg dveh primerov protistave najdemo še dva primera časovne vrednosti (francoski samostalnik pojasnjuje, v kateri življenjski dobi se nahaja nanosnik glavnega stavka v času glagolskega dogodka, izražene v glavnem stavku (npr. *adultes/odrasli – odrasti* v primeru (22a))) in po en primer opisne vrednosti (izražene z vezalnim priredjem) ter primerjave (izražene z veznikom *kot* znotraj primerjalnega odvisnika).

b) Prislovno določilo

V literarnem podkorpusu so s prislovnim določilom časa, ki ga najdemo v osmih primerih, izraženi samostalniki, ki pojasnjujejo, v kateri življenjski dobi se nahaja nanosnik v času dejanja glavnega stavka: v večini primerov gre za samostalnik *enfant/otrok*, ki ga v slovenskih prevodih uvaja veznik *kot* (*kot otrok* v pomenu *ko sem bil otrok*, primer (23)–(23a) – ti primeri so podobni zgoraj obravnavanim prevodom povedkovih določil znotraj časovnega odvisnika). V publicističnem podkorpusu najdemo en takšen primer, poleg tega pa še po en primer vzročne in dopustne vrednosti, ki ju je mogoče določiti na osnovi konteksta.

- (23) *Enfant, elle a connu la misère et s'est traînée dans les rues de la capitale de l'Est.* (LIT011-FRA)
- (23a) *Kot otrok je živela bedno in se je vlačila po ulicah vzhodne prestolnice.* (LIT011-SLV)

Grafikon 30: Porazdelitev prevodnih ustreznih francoskih samostalniških polstavkov tipa 2, izraženih z drugimi stavčnimi vlogami.

c) Predmet

Samostalniško jedro francoskega polstavka ima v slovenščini vlogo predmeta v dveh primerih iz publicističnega podkorpusa in v enem primeru iz literarnega podkorpusa. V vseh primerih je v francoskem glavnem stavku glagol v trpni obliki z izraženim vršilec v vlogi prislovnega določila izvora glagolskega dejanja: ta v slovenskih prevodih postane osebek, francosko samostalniško jedro iz polstavka pa predmet, ki ga z vidika vezljivosti zahteva izbrani glagol v tvor nem načinu, na primer *preпустiti koga čemu* v primeru (24a):

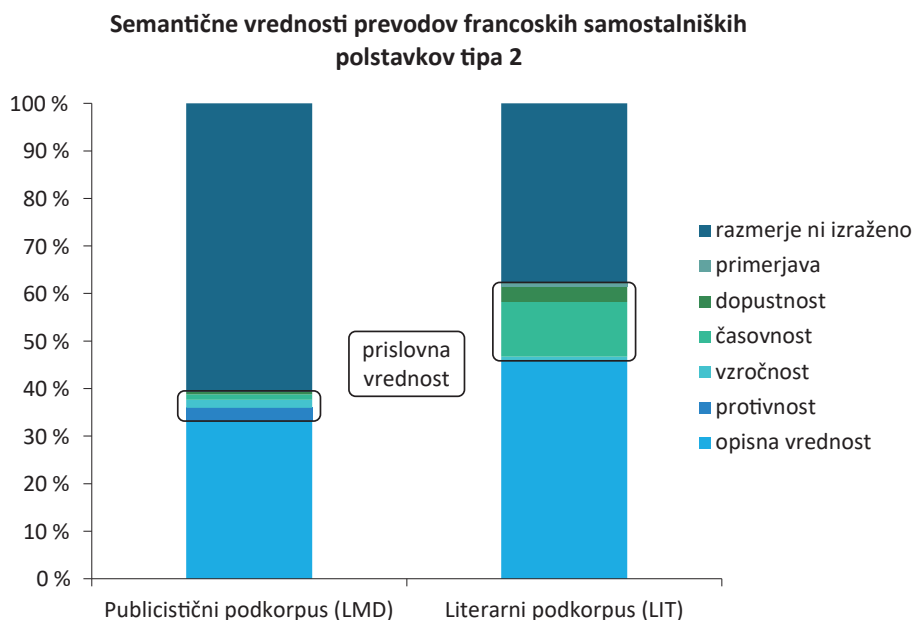
(24) ***Ex-soldats**, souvent indigènes, recrutés de force pour la guerre contre l'Equateur (1995) ou le Sentier lumineux, ils ont été abandonnés à leur triste sort par l'Etat.* (LMD228-FRA)

(24a) ***Nekdanje vojake**, pogosto domačijce, ki so jih za vojno proti Ekvadorju ali za Svetlečo pot rekrutirali s silo, je država prepustila njihovi usodi.* (LMD228-SLV)

Skladenjska analiza prevodov francoskih samostalniških polstavkov tipa 2 je pokazala, da imajo ti v slovenščini različne stavčne vloge (in sicer najpogosteje vlogo povedkovega prilastka, osebk in povedkovega določila, redkeje povedka (kadar je francosko samostalniško jedro verbalizirano), prislovnega določila in predmeta), predvsem v publicističnem podkorpusu pa je njihova vsebina pogosto izražena tudi v obliki pristavka.

Analiza pomenskih razmerij med vsebino polstavka in glavnega stavka, ki jo povzema grafikon 31, kaže nesorazmerje med podkorpused. V publicističnem podkorpused v 61 % prevodov razmerje ni izraženo, v tretjini primerov je izražena opisna vrednost, od prislovnih vrednosti, ki jih najdemo v enajstih primerih (6 %), pa nekoliko izstopa protivna vrednost (pet primerov) pred vzročno (trije primeri) in časovno (dva primera) vrednostjo, medtem ko je dopustnost izražena v enem primeru. V literarnem podkorpused je v slabi polovici primerov (46 %) poudarjena opisna vrednost, medtem ko je semantična implicitacija ohranjena v 38 % prevodov. Prislovna vrednost je nekoliko pogostejša (20 primerov oziroma 16 %) kakor v publicističnem podkorpused, in sicer izstopa vrednost časa (14 primerov) pred dopustnostjo (štirje primeri), medtem ko sta vzrok in primerjava izražena v po enem primeru. Semantično eksplicitacijo smo, gledano v celoti, ugotovili v 39 % prevodov iz publicističnega podkorpuseda in v 62 % prevodov iz literarnega podkorpuseda; glede na rezultate pri drugih obravnavanih vrstah francoskih polstavkov je torej najnižja prav v prevodih samostalniških polstavkov tipa 2.

Grafikon 31: Povzetek semantičnih vrednosti prevodov francoskih samostalniških polstavkov tipa 2.

5.6 POLSTAVKI V PREVEDENI SLOVENŠČINI

Eden od ciljev raziskave je bil ugotoviti pogostnost ohranitve polstavčnih struktur v prevedenih slovenskih besedilih iz korpusa *FraSloK*. Na osnovi vseh izluščenih francoskih polstavkov smo zato preverili, v koliko primerih je eksplicitacija pri prevajanju francoskih polstavkov v slovenščino obvezna in v koliko primerih fakultativna.

Ugotovitve, ki jih povzema preglednica 29, kažejo, da samostalniških polstavkov tipa 1 in 2 v slovenščino ni mogoče direktno prenesti, zato je skladijska eksplicitacija obvezna v vseh primerih. Pri drugih vrstah polstavkov je eksplicitacija obvezna v naslednjih primerih:

- kadar francoskega polstavčnega jedra v slovenščini ni mogoče izraziti z neosebno glagolsko obliko ali s pridevnikom;
- kadar francoski polstavek uvaja veznik, saj slovenščina »polstavkov z uvažalnim veznikom ne dopušča« (Milojević Sheppard 1992: 228);
- kadar je francosko polstavčno jedro golo, brez desnega dopolnila;
- kadar med polstavkom in glavnim stavkom v slovenščini ni mogoče ohraniti implicitnega logičnega razmerja iz francoskega izvirnika.

Preglednica 29: Razmerje med obvezno in fakultativno eksplicitacijo v primeru prevajanja posameznih vrst francoskih polstavkov v slovenščino.

	Publicistični podkorpus (LMD)		Literarni podkorpus (LIT)	
	fakultativna	obvezna	fakultativna	obvezna
Gerundijski polstavki	48 %	52 %	52 %	48 %
Polstavki s sedanjo deležniško obliko	48 %	52 %	44 %	56 %
Polstavki s preteklo deležniško obliko	81 %	19 %	68 %	32 %
Pridevniški polstavki	25 %	75 %	23 %	77 %
Samostalniški polstavki tipa 1	0 %	100 %	/	100 %
Samostalniški polstavki tipa 2	0 %	100 %	/	100 %

Rezultati kažejo, da je skladijska eksplicitacija obvezna v treh četrтинah primerov francoskih pridevniških polstavkov in v približno polovici izluščenih gerundijskih polstavkov ter polstavkov s sedanjo deležniško obliko, medtem ko med

izluščenimi polstavki s preteklo deležniško obliko približno petine (publicistični podkorpus) oziroma tretjine (literarni podkorpus) primerov v slovenščini ni mogoče ohraniti v polstavčni strukturi. Ohranitev polstavčne strukture (fakultativna eksplicitacija) bi bila v slovenščini torej hipotetično mogoča v dobrih štirih petinah (81 %, LMD) oziroma dveh tretjinah (68 %, LIT) polstavkov s preteklo deležniško obliko, v približno polovici primerov gerundijskih polstavkov in polstavkov s sedanjo deležniško obliko ter v četrtini primerov pridevniških polstavkov.

Skladenjska analiza dejanskih slovenskih prevodov posameznih vrst francoskih polstavkov iz korpusa *FraSloK* je pokazala redko ohranitev polstavčnih struktur v slovenščini, pri čemer se rezultati med podkorpusoma precej razlikujejo, in sicer je v slovenskem delu literarnega podkorpusa skupno ohranjenih 11,4 % (209 primerov; gl. preglednico 31) polstavkov, v publicističnem podkorpusu pa 5,5 % (67 primerov). Ob upoštevanju velikosti posameznih slovenskih podkorpusov to pomeni, da slovenski literarni podkorpus vsebuje skoraj trikrat več polstavkov kakor publicistični podkorpus (razmerje med njima je 1 : 2,73). Grafikon 32, v katerem so zbrani podatki o številu ohranjenih polstavkov v posameznih podkorpusih, kaže, da so prevajalci največ polstavkov iz obeh podkorpusov ohranili pri prevajanju francoskih polstavkov s preteklo deležniško obliko (LMD 54 primerov oziroma 10 %, LIT 140 primerov oziroma 19 %) in pridevniških polstavkov (LMD 11 primerov oziroma 8,7 %, LIT 43 primerov oziroma 16,3 %), pri drugih vrstah pa se število ohranjenih polstavkov giblje med 0 % (gerundijski in samostalniški polstavki iz publicističnega podkorpusa ter samostalniški polstavki tipa 2 iz literarnega podkorpusa) in 6 % (gerundijski polstavki: LIT 5 primerov oziroma 2 %; polstavki s sedanjo deležniško obliko: LMD 2 primera oziroma 1 %, LIT 20 primerov oziroma 6 %; samostalniški polstavki tipa 1: LIT 1 primer³² oziroma 0,7 %). Zaključimo lahko, da je število ohranjenih polstavkov v slovenskih prevodih bistveno manjše, kot bi bilo to hipotetično mogoče (glej preglednico 29, polje fakultativna eksplicitacija).

Razlike v številu ohranjenih polstavkov se ne kažejo samo med podkorpusoma, temveč tudi med posameznimi besedili, na osnovi česar lahko zaključimo, da je ohranjanje polstavkov v slovenskih prevodih odvisno tudi od prevajalca oziroma njegovega sloga prevajanja.

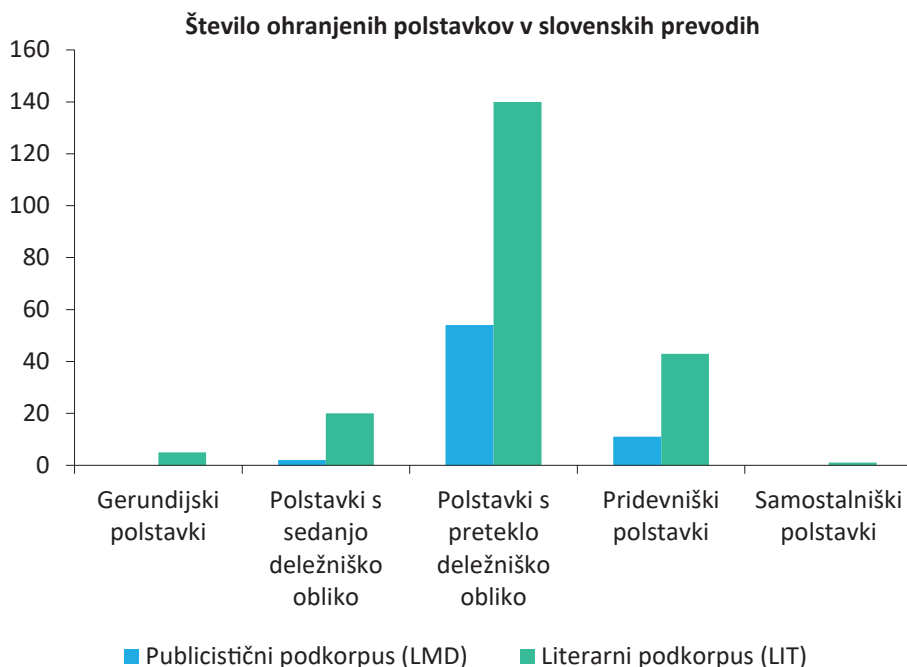
Prevodi francoskih časopisnih člankov, objavljeni v mesečniku *Le Monde diplomatique v slovenščini*, ne vsebujejo podatka o prevajalcu,³³ zato ni bilo mogoče preveriti, koliko polstavkov je ohranil posamezen prevajalec, število ohranjenih polstavkov v posameznih člankih pa vendarle kaže, da je njihova raba v slovenščini odvisna tudi od prevajalca. Kot je razvidno iz preglednice 30, v 82 % vseh

32 En primer samostalniškega polstavka tipa 1 iz literarnega podkorpusa je bil v slovenščino preveden z deležniškim polstavkom (predložna samostalniška zveza je bila rabljena ob uvedenem deležniku; glej primer (1)–(1a) v razdelku 5.5.1).

33 Prevajalci so sicer navedeni v kolofonu vsake izdaje, ne pa tudi pri posameznih člankih.

prevodov (247 člankov) iz slovenskega dela publicističnega podkorpusa ni ohranjen noben polstavek; od skupnega števila ohranjenih polstavkov (tj. 67) je po eden rabljen v 40 člankih, po dva v 12 člankih in trije v enem članku.

Grafikon 32: Skupno število ohranjenih polstavkov v slovenskih prevodih.

Preglednica 30: Pogostnost ohranitve polstavkov v slovenskih prevodih francoskih časopisnih člankov.

Pogostnost ohranjenih polstavkov na članek	Število člankov	Delež glede na skupno št. polstavkov (tj. 67)
0	247	/
1	40	59,7 %
2	12	35,8 %
3	1	4,5 %
skupaj	300	100 %

V prevodih časopisnih člankov iz publicističnega podkorpusa je mesto polstavka pred odnosnico ohranjeno v 24 % prevodov, v 76 % prevodov pa je bila

polstavčna struktura prestavljena desno od odnosnice. Jedra francoskih polstavčnih struktur so bila v slovenščino prevedena z naslednjimi oblikami:

- sedanja deležniška oblika → deležje (2 primera oziroma 100 %);
- pretekla deležniška oblika → deležnik (49 primerov oziroma 90,7 %), pridevnik (3 primeri oziroma 5,6 %), deležje (2 primera oziroma 3,7 %);
- pridevnik → pridevnik (11 primerov oziroma 100 %).

V prevodih francoskih romanov iz literarnega podkorpusa smo lahko preverili, ali je ohranitev polstavkov v romanih sorazmerna oziroma ali se razlikuje od prevajalca do prevajalca. Kot je razvidno iz preglednice 31, je raba polstavkov v

Preglednica 31: Primerjava števila polstavkov v izvornikih in ohranjenih polstavkov v posameznih slovenskih prevodih francoskih romanov iz korpusa *FraSloK*.

Prevod, prevajalec (francoski avtor)	Število polstavkov v izvorniku (delež)	Število polstavkov v prevodu (delež)
<i>Nor na Vincenta</i> , Brane Mozetič (Hervé Guibert)	19 (1,0 %)	3 (1,4 %)
<i>Skrivnost</i> , Jožica Grum (Philippe Grimbert)	86 (4,7 %)	8 (3,8 %)
<i>Grem</i> , Suzana Koncut (Jean Echenoz)	183 (10,0 %)	18 (8,6 %)
<i>Balzac in kitajska šiviljica</i> , Alenka Moder Saje (Dai Sijie)	92 (5,0 %)	4 (1,9 %)
<i>Svinjarije</i> , Marko Crnkovič (Marie Darrieussecq)	8 (0,4 %)	0 (0,0 %)
<i>Eldorado</i> , Tjaša Mohar (Laurent Gaudé)	10 (0,5 %)	2 (1,0 %)
<i>Sesalci</i> , Jan Jona Javoršek (Pierre Mérot)	18 (1,0 %)	1 (0,5 %)
<i>Trebuh Atlantika</i> , Ana Barič (Fatou Diome)	264 (14,4 %)	28 (13,4 %)
<i>Platforma</i> , Mojca Medvedšek (Michel Houellebecq)	129 (7,1 %)	3 (1,4 %)
<i>Francoski testament</i> , Nadja Dobnik (Andrei Makine)	231 (12,6 %)	28 (13,4 %)
<i>Cesarica</i> , Ana Barič (Shan Sa)	626 (34,2 %)	76 (36,4 %)
<i>Ljubezen do bližnjega</i> , Jaroslav Skrušný (Pascal Bruckner)	163 (8,9 %)	38 (18,2 %)
skupaj	1829 (100 %)	209 (100 %)

prevedeni slovenščini močno slogovno pogojena: več kakor tretjino vseh ohranjenih polstavkov najdemo v romanu *Cesarica* (Shan Sa – 36,4 %), ki ga je prevedla Ana Barič; ta prevajalka se je podpisala tudi pod prevod romana *Trebuš Atlantika* (Fatou Diome), ki je na tretjem mestu po številu ohranjenih polstavkov (13,4 %) – seštevek polstavkov iz obeh romanov pokaže, da je polovico (49,8 %) vseh ohranjenih polstavkov iz slovenskega dela literarnega podkorpusa uporabila Ana Barič. Nezanemarljiv delež polstavkov je ohranjen še v prevodih *Ljubezen do bližnjega* (Pascal Bruckner, prevod Jaroslav Skrušný – 18,2 %), *Francoski testament* (Andrei Makine, prevod Nadja Dobnik – 13,4 %) in *Grem* (Jean Echenoz, prevod Suzana Koncut – 8,6 %), v drugih prevodih pa je ohranjenih manj kakor deset polstavkov (z izjemo romana *Svinjarije* (Marie Darrieussecq, prevod Marko Crnkovič), v katerem ni ohranjen noben polstavek). V veliki meri gre za prevode francoskih romanov z najmanjšimi deleži izluščenih polstavkov (drugi stolpec v preglednici 31). Ugotovitve torej kažejo, da raba polstavkov v prevedeni slovenščini ni odvisna le od izbire prevajalca, temveč je pogojena tudi s pogostnostjo rabe polstavkov v izvorniku – večje je število polstavkov v nekem izvorniku, večja verjetnost je, da bo kakšen ohranjen v prevodu, in obratno.

V prevodih romanov iz literarnega podkorpusa je mesto polstavka pred odnosnico ohranjeno v dobri polovici primerov (54,5 % prevodov), v slabi polovici primerov (45,5 %) pa je bila polstavčna struktura prestavljena desno od odnosnice. Jedra francoskih polstavčnih struktur so bila v slovenščino prevedena z naslednjimi oblikami:

- gerundij → deležje (4 primeri oziroma 80 %), deležnik (1 primer oziroma 20 %);
- sedanja deležniška oblika → deležje (15 primerov oziroma 75 %), deležnik (5 primerov oziroma 25 %);
- pretekla deležniška oblika → deležnik (121 primerov oziroma 86,4 %), deležje (15 primerov oziroma 10,7 %), pridevnik (4 primeri oziroma 2,9 %);
- pridevnik → pridevnik (39 primerov oziroma 90,7 %), deležje (3 primeri oziroma 7,0 %), deležnik (1 primer oziroma 2,3 %);
- samostalniška besedna zveza (tip 1) → prevedena je bila s predložno samostalniško zvezo z uvedenim deležnikom (1 primer).

Na osnovi rezultatov ohranjenih polstavkov iz obeh podkorpusov lahko zaključimo, da sta bila francoski gerundij in sedanja deležniška oblika iz polstavčne strukture v slovenščino največkrat prevedena z deležjem, pretekla deležniška oblika s slovenskim deležnikom in pridevnik s pridevnikom.

5.7 NAČINI PREVAJANJA FRANCOŠKIH POLSTAVKOV V SLOVENŠČINO

V prejšnjem podpoglavju smo predstavili razmerje med 'hipotetično' fakultativno in obvezno eksplicitacijo pri prevajanju posameznih vrst francoskih polstavkov v slovenščino (gl. preglednico 29), tukaj pa bomo strnili rezultate dejanske eksplicitacije v prevodih iz korpusa *FraSloK* in povzeli glavne ugotovitve glede skladenjskih strategij prevajanja francoskih polstavkov v slovenščino.

Podatki, zbrani v preglednici 32, ki povzema dejanske deleže skladenjske eksplicitacije v prevodih posameznih vrst francoskih polstavkov, kažejo, da je skladenjska eksplicitacija blizu 100 % v prevodih francoskih samostalniških (tip 1: LMD 100 %, LIT 99 %; tip 2: oba 99 %) in gerundijskih (LMD 96 %, LIT 94 %) polstavkov ter polstavkov s sedanjo deležniško obliko (LMD 96 %, LIT 92 %), nekoliko nižja pa v prevodih pridevniških polstavkov (LMD 86 %, LIT 82 %) in polstavkov s preteklo deležniško obliko (LMD 86 %, LIT 78 %), in sicer predvsem zaradi večjega števila ohranjenih polstavkov v slovenščini.³⁴ Pri polstavkih s preteklo deležniško obliko je največ polstavkov ohranjenih v prevodih francoskih deležnikov stanja, zato je v tej kategoriji eksplicitacija najnižja (LMD 78 %, LIT 71 %). Z vidika skladenjske eksplicitacije bistvenih razlik med podkorpusoma ni opaziti, edino deleži pri posameznih vrstah iz publicističnega podkorpusa so v povprečju za nekaj odstotkov višji od deležev v literarnem podkorpusu, in sicer zaradi večjega števila ohranjenih polstavkov v prevodih francoskih romanov.

Preglednica 32: Skladenjska eksplicitacija v prevodih francoskih polstavkov.

	Publicistični podkorpus (LMD)	Literarni podkorpus (LIT)
Gerundijski polstavki	96 %	94 %
Polstavki s sedanjo deležniško obliko	96 %	92 %
Polstavki s preteklo deležniško obliko	86 %	78 %
<i>Participe passé</i>	97 %	98 %
<i>Trpni deležnik</i>	88 %	84 %
<i>Deležnik stanja</i>	78 %	71 %
Pridevniški polstavki	86 %	82 %
Samostalniški polstavki tipa 1	100 %	99 %
Samostalniški polstavki tipa 2	99 %	99 %

³⁴ Deleže skladenjske eksplicitacije smo dobili tako, da smo od skupnega števila posameznih vrst izluščili polstavkov odšteli primere ohranjenih polstavkov v slovenščini in primere izpustov prevodov francoskih polstavkov.

Pregled strategij prevajanja kaže razlike med polstavki z neosebno glagolsko obliko in brezglagolskimi polstavki.

Med prevodi polstavkov, katerih jedro predstavlja tvorna neosebna glagolska oblika (gerundijski polstavki, polstavki s sedanjo deležniško obliko in tvorni pretekli deležniki iz kategorije *participe passé*), opazimo podobne strategije v obeh podkorpusih. Če izvzamemo ohranjene polstavke in izpuste prevodov polstavkov, je približno 80 % gerundijev (oba podkorpusa 76 %) in sedanjih deležnikov (LMD 80 %, LIT 78 %) iz polstavčne strukture ter nekaj več kot 90 % tvornih *participe passés* (LMD 92 %, LIT 95 %) v slovenščini izraženih z osebno glagolsko obliko v funkciji povedka (redko s povedkovim določilom), druge stavčne vloge, med katerimi pri vseh tipih izstopa prislovno določilo, so rabljene redko. Pri vseh tipih so osebne glagolske oblike najpogosteje izražene v odvisnem stavku (v približno 70 % pri gerundijskih polstavkih in *participe passés*, pri sedanjih deležniških oblikah pa v 44 % primerov), sledijo priredno zložene povedi (slabih 10 % pri gerundijskih polstavkih, 15 % pri *participe passés* in 30 % pri polstavkih s sedanjo deležniško obliko), medtem ko so druga stavčna razmerja (od katerih izstopa protistava, enostavčne in zapleteno zložene povedi so redke) pri vseh tipih prisotna v manj kakor desetini prevodov.

Pri prevodih francoskih preteklih deležniških oblik s funkcijo trpnega deležnika v polstavčni strukturi ugotavljamo, da se trpna oblika v slovenščini ohrani v približno petini prevodov (znotraj povedkovega določila in povedkovega prilastka) iz obeh podkorpusov, v polovici prevodov pa je vsebina francoskih trpnih deležnikov izražena z osebno glagolsko obliko v tvornem načinu; to kaže, da je trpnost pogostejša v francoščini kakor v slovenščini.³⁵ Kar zadeva stavčna razmerja, so rezultati enaki kakor v prevodih zgoraj omenjenih polstavkov: podredje (LMD 57 %, LIT 33 %) prevladuje pred priredjem (LMD 10 %, LIT 13 %), druga stavčna razmerja so redkejša (LMD 6 %, LIT 11 %). Od drugih strategij velja omeniti še izraženost vsebine francoskih trpnih deležnikov s prislovnim določilom, kar je opaziti v približno desetini prevodov iz obeh podkorpusov.

Pri prevodih polstavkov s preteklo deležniško obliko v funkciji deležnika stanja je skladenjska eksplicitacija nižja kakor pri drugih tipih zaradi velikega števila ohranjenih polstavkov. Če izvzamemo ohranjene polstavke in izpuste, je deležniška oblika ohranjena v slabi polovici prevodov iz obeh podkorpusov, v publicističnem podkorpusu najpogosteje v vlogi povedkovega določila, v literarnem podkorpusu pa izstopa raba povedkovega prilastka pred povedkovim določilom. V približno petini prevodov iz obeh podkorpusov je bila vsebina francoskega deležnika izražena z osebno glagolsko obliko, s čimer so prevajalci izhodiščno stanje pretvorili v dejanje. Od drugih stavčnih vlog velja omeniti še prislovno določilo, s katerim

³⁵ Trpnosti v slovenščini med drugim nasprotujeta Breznik in Metelko (navedeno v Toporišič 2004: 502–503). Breznik v 1967 (86) celo navaja, da »trpna oblika ni slovenska!«.

je bilo v slovenskih prevodih izraženih slabih 10 % francoskih deležnikov stanja. Lestvica ekspliciranih stavčnih razmerij med vsebino francoskega polstavka in glavnega stavka je nekoliko drugačna kakor pri drugih do zdaj omenjenih neosebnih glagolskih oblikah, in sicer podredje (LMD 37 %, LIT 12 %) izstopa pred drugimi stavčnimi razmerji (LMD 11 %, LIT 9 %), najmanj pa je priredno zloženih povedi (oba 8 %).

Pridevniška oblika jeder francoskih pridevniških polstavkov je bila, če izvzamemo ohranjene polstavčne strukture, v obeh podkorpusedih ohranjena v približno 60 % vseh prevodov (LMD 62 %, LIT 58 %), v publicističnem podkorpusedu najpogosteje v vlogi povedkovega določila in prilastka, v literarnem podkorpusedu pa raba povedkovega prilastka izstopa pred povedkovim določilom in prilastkom. V drugih primerih se izhodiščna pridevniška oblika v slovenščini spremeni, in sicer je v približno 15 % prevodov iz obeh podkorpusedov poprislovljena, v 8 % pa verbalizirana. Stavčna razmerja med vsebino francoskega pridevniškega polstavka in glavnega stavka so v slovenskem delu literarnega podkorpuseda izražena v dobri četrtini prevodov (podredje (9,5 %) rahlo izstopa pred priredjem (9,1 %) in drugimi stavčnimi razmerji (8,0 %)), v drugih primerih imajo druge vloge (povedkov prilastek, prilastek, prislovno določilo). V slovenskem delu publicističnega podkorpuseda je vsebina tretjine pridevniških polstavkov izražena v odvisnem stavku, medtem ko so priredje (6,3 %) in druga stavčna razmerja (7,1 %) redki.

Francoski samostalniški polstavki tipa 1 so v 66 % prevodov iz literarnega podkorpuseda in v dveh primerih od petih iz publicističnega podkorpuseda izraženi s predložno samostalniško besedno zvezo, ki ima v stavku najpogosteje vlogo povedkovega prilastka (LIT 53 % prevodov), redkeje prislovnega določila (LIT 11 %) in desnega prilastka (LIT 2 %). Druga najpogostejša strategija v obeh podkorpusedih je ohranitev samostalniške oblike, največkrat v funkciji povedkovega določila (LIT 20 %) ob vpeljanem pomožnem glagolu (izstopa raba glagola *imeti*, drugi glagoli so po navadi izpeljani iz dopolnila ob samostalniškem jedru), redkeje povedkovega prilastka (LIT 4 %), prislovnega določila (LIT 2 %) in desnega prilastka (LIT 3 %). V redkih primerih so francoske samostalniške zveze v slovenskih prevodih iz literarnega podkorpuseda popridevljene, poprislovljene ali izražene z deležjem. Od stavčnih razmerij, znotraj katerih je samostalniška besedna zveza rabljena v funkciji povedkovega določila ob vpeljanem pomožnem glagolu, izstopa protistava (LIT 59 %) pred priredno zloženimi povedmi (34 %), medtem ko je raba odvisnega stavka zelo redka (2 primera oziroma 7 %).

Največje razlike med podkorpusedoma je opaziti v prevodih francoskih samostalniških polstavkov tipa 2. V publicističnem podkorpusedu je samostalniško jedro v dobri polovici primerov izraženo v vlogi osebka in v obliki pristavka (56 %), v literarnem podkorpusedu pa je takšnih primerov dobra četrtina (28 %). Najpogostejša strategija v literarnem podkorpusedu je ohranitev vsebine samostalniškega jedra ob

uvedenem vezniku *kot* s funkcijo povedkovega prilastka (41 %); v publicističnem podkorpusu je bila ta strategija uporabljena v 15 % primerov. Približno petina samostalniških jeder iz obeh podkorpusov ima funkcijo povedkovega določila ob uvednem pomožnem glagolu *biti*, od drugih strategij pa velja izpostaviti še verbalizacijo samostalniških jeder (LMD 6 %, LIT 5 %) in rabo prislovnega določila v literarnem podkorpusu (6,5 %). Od stavčnih razmerij, znotraj katerih se nahajajo povedkova določila in verbalizirane samostalniške besedne zveze, v obeh podkorpusih izstopa podredje (LMD 19 %, LIT 11 %), druga stavčna razmerja (LMD 4 %, LIT 7 %) in priredno zložene povedi (LMD 3 %, LIT 2 %) so manj pogosti.

5.8 EKSPLICITACIJA SEMANTIČNIH VREDNOSTI FRANCOŠKIH POLSTAVKOV

Francoski polstavki z glavnim stavkom lahko vzpostavljajo različne semantične vrednosti, ki so zaradi neizraženih logičnih povezovalcev na površinski ravni implicitne oziroma pomensko nedoločne. V odvisnosti od uporabljene skladske strategije se v prevodih implicitnost iz izvornika lahko ohrani, pri razvezovanju polstavkov (npr. v stavke z osebno glagolsko obliko) pa je praviloma treba eksplicirati logično razmerje med vsebino polstavka in preostankom povedi. Rezultate implicitacije oziroma eksplicitacije pomenskih vrednosti francoskih polstavkov v slovenskih prevodih smo natančno predstavili pri posameznih obravnavanih vrstah polstavkov, tukaj pa bomo povzeli glavne ugotovitve in strnili dejavnike, ki vplivajo na določitev posameznih vrednosti.

Rezultati analize, ki jih povzema preglednica 33, kažejo, da je semantična eksplicitacija najnižja v prevodih samostalniških polstavkov tipa 2: v publicističnem podkorpusu znaša 39 % (70 primerov od 178) in v literarnem 62 % (76 primerov od 122) – če upoštevamo velikost posameznih slovenskih podkorpusov, to pomeni, da med njima tako rekoč ni razlike, saj je razmerje v semantični eksplicitaciji 1 : 1,05 (v korist publicističnega podkorpusa). V tovrstnih primerih je bila sicer vsebina samostalniških polstavkov tipa 2 dobro integrirana v slovenske povedi, bodisi v vlogi osebka ali v obliki pristavka, vendar med samostalniškimi besednimi zvezami in preostankom povedi ni bilo mogoče določiti nobenega specifičnega pomenskega razmerja. Od izraženih pomenskih vrednosti v obeh podkorpusih izstopa opisna vrednost, izražena s povedkovim prilastkom, povedkovim določilom ali z verbaliziranim samostalniškim jedrom znotraj prilastkovega odvisnika (redkeje vezalnega priredja), ki večinoma pojasnjuje poklicno funkcijo oziroma položaj nanosnika glavnega stavka (LMD 33 %, LIT 46 %). Od prislovnih vrednosti, ki so bile pogosteje eksplicirane v literarnem (20 primerov/16 %) kakor

v publicističnem podkorpusu (11 primerov/6 %), v literarnem podkorpusu izstopa vrednost časa, izražena s prislovnim določilom ali s časovnim odvisnikom, ki pojasnjuje, v kateri življenjski dobi se nahaja nanosnik glavnega stavka v času osrednjega glagolskega dogodka, v publicističnem pa protivna vrednost.

Preglednica 33: Semantična eksplicitacija v prevodih francoskih polstavkov.

	Publicistični podkorpus (LMD)	Literarni podkorpus (LIT)
Gerundijski polstavki	95 %	92 %
Polstavki s sedanjo deležniško obliko	91 %	84 %
Polstavki s preteklo deležniško obliko	79 %	69 %
<i>Participe passé</i>	91 %	93 %
<i>Trpni deležnik</i>	81 %	73 %
<i>Deležnik stanja</i>	67 %	62 %
Pridevniški polstavki	79 %	74 %
Samostalniški polstavki tipa 1	100 %	87 %
Samostalniški polstavki tipa 2	39 %	62 %

Pri drugih vrstah polstavkov se eksplicitacija pomenskih vrednosti giblje med 70 % in 100 %. Najnižja je v prevodih pridevniških polstavkov (LMD 79 %, LIT 74 %) in polstavkov s preteklo deležniško obliko (LMD 79 %, LIT 69 %), pri čemer pri slednjih izstopajo zlasti prevodi deležnikov stanja. V teh prevodih je implicitacija višja kakor pri drugih vrstah, in sicer zaradi večjega števila ohranjenih polstavkov, predvsem v literarnem podkorpusu. Trpni deležniki, deležniki stanja in pridevniki imajo v slovenskih prevodih najpogosteje opisno vrednost – prinašajo namreč dodatne informacije o nanosniku glavnega stavka (njegovo lastnost, značilnost, duševno stanje ipd.) ali pojasnjujejo spremne okoliščine osrednjega glagolskega dogodka. Od prislovnih vrednosti imajo trpni deležniki in deležniki stanja v slovenskih prevodih najpogosteje vrednosti vzroka, časa in načina, medtem ko pri pridevniških polstavkih izstopata način in vzrok.

V prevodih francoskih polstavkov s tvorno neosebno glagolsko obliko je eksplicitacija višja od 90 %, saj je ohranjenih polstavkov malo, poleg tega so razvezana francoska polstavčna jedra redko rabljena v povedih brez izraženih logičnih povezovalcev (npr. enostavčna poved, protistava). Semantično gledano je največjo podobnost opaziti med polstavki s sedanjo deležniško obliko in polstavki s preteklo deležniško obliko, ki imajo tvorno glagolsko funkcijo (kategorija *participe passé*). Pri obeh tipih imajo primeri iz publicističnega podkorpusa najpogosteje opisno vrednost (prvi 48 %, drugi 52 %), primeri iz literarnega podkorpusa pa prislovno vrednost (prvi 51 %, drugi 66 %). Od prislovnih vrednosti sicer pri obeh tipih

izstopa časovna vrednost pred vzročno vrednostjo, pri sedanjih deležniških oblikah pa nezanemarljiv delež predstavljata še vrednosti sredstva in posledice.

Prislovna vrednost je najizrazitejša v prevodih francoskih gerundijskih polstavkov (LMD 84 %, LIT 85 %), in sicer v obeh podkorpusih izstopa časovna vrednost pred vrednostjo sredstva in pogojno vrednostjo. Opisna vrednost je z rabo osebne glagolske oblike znotraj prilastkovega odvisnika ali vezalnega priredja izražena v približno desetini slovenskih prevodov, z njo pa je, kot ugotavljamo pri analizi, pogosto zabrisana dejanska pomenska vrednost izhodiščnih francoskih gerundijskih polstavčnih jeder.

Semantična eksplicitacija je 100 % v vseh petih prevodih samostalniških polstavkov tipa 1 iz publicističnega podkorpusa, v literarnem podkorpusu pa je nekoliko nižja (87 %) zaradi primerov samostalniških besednih zvez v funkciji povedkovega določila, rabljenih v povedih brez izraženih logičnih povezovalcev med stavčnimi deli (protistava). V obeh podkorpusih prevladuje opisna vrednost (LMD 100 %, LIT 70 %), ki jo nosijo povedkovi prilastki, prilastki in povedkova določila, rabljena znotraj vezalnega priredja, redko prilastkovega odvisnika – ti prinašajo informacijo o tem, kakšen je nanosnik v času dejanja glavnega stavka, ali pojasnjujejo spremne okoliščine osrednjega glagolskega dogodka. Od prislovnih vrednosti je v literarnem podkorpusu v 92 % primerov izražena vrednost načina, ki pojasnjuje, kako nanosnik počne tisto, kar izraža dejanje glavnega stavka.

Ob skladenjsko-semantični analizi smo ugotovili, da posamezni primeri francoskih polstavkov lahko implicirajo več različnih vrednosti. Pri prevajanju v primeru skladenjske eksplicitacije prevajalec mora izbrati eno od njih, zato je izbrana semantična eksplicitacija lahko le ena od mogočih interpretacij in torej izhaja iz subjektivne odločitve prevajalca. Pri nekaterih analiziranih primerih se je tudi izkazalo, da so prevajalci neustrezno interpretirali pomensko vrednost francoskih polstavkov (gl. npr. primer (46) pri polstavkih s preteklo deležniško obliko, 5.3.2.3), kar je mogoče ugotoviti le ob upoštevanju širšega konteksta in ob natančni primerjavi izvirnika in prevoda.

Semantična analiza prevodov francoskih polstavkov je pokazala, da je implicitno pomensko vrednost posameznih vrst polstavkov večinoma mogoče razbrati iz same povedi (podobno Havu 2002a: 4; 2002b: 391) na osnovi besedišča oziroma ob sopostavitvi elementov polstavka in glavnega stavka. Opisna vrednost se pojavi, kadar polstavčno jedro pojasnjuje nanosnika glavnega stavka in med polstavkom in glavnim stavkom ni mogoče razbrati nobene od prislovnih vrednosti (Combettes 2005: 34). Pri pogostejše zastopanih prislovnih vrednostih so se ob analizi pokazali tudi nekateri logični elementi, ki omogočajo lažjo določitev posameznih prislovnih vrednosti; z njihovim povzetkom zaključujemo to poglavje:

- vrednost časa: kadar polstavek uvajata veznik (npr. *mais, et, ainsi, puis*) ali prislovno določilo časa; kadar veznik v glavnem stavku (npr. *ainsi, alors, en effet*) izraža posledico in s tem implicira časovno-posledično povezavo med vsebino polstavka in glavnega stavka; kadar polstavčno jedro tvori ta pridevnik ali samostalnik, ki vsebujeta časovno vrednost (npr. *jeune/ mlad, petit/ majhen, vivant/ živ; enfant/ otrok, petite fille/ deklica, écolière/ solarka*);
- vrednost vzroka: kadar polstavek uvaja vzročni veznik *mais* (pri polstavkih s sedanjo deležniško obliko); vzročno vrednost vsebujejo nekateri glagoli, rabljeni v polstavku z neosebno glagolsko obliko (npr. *craindre/ bati se, soupçonner/ sumiti*), pridevniki pri pridevniških polstavkih (npr. *incapable/ nesposoben* – verbaliziran kot *ne moči, ne znati*) in dopolnila polstavčnih jeder (npr. predlog *par* pri polstavkih s preteklo deležniško obliko);
- vrednost pogoja: (pogosto) kadar je povedek glavnega stavka v pogojniku;
- vrednost dopustnosti: kadar je v glavnem stavku rabljen kateri od protivnih prislovov (npr. *cependant, néanmoins, toutefois, pourtant, pour autant, au contraire*); pri gerundijskih polstavkih jo implicira prislov *tout* pred gerundijskim jedrom, ki izraža nasprotje;
- vrednost nasprotja: kadar je v glavnem stavku rabljen kateri od protivnih prislovov (npr. *pourtant, néanmoins*);
- vrednost namena: vsebujejo jo nekateri pridevniki pri pridevniških polstavkih (npr. *desireux de/ želji, da; soucieux de/ skrbi, da, v prizadevanju; curieux/ iz radovednosti*).

6

Sklepne ugotovitve

V središču pričujoče raziskave je bila kontrastivno-prevodoslovna analiza slovenskih prevodov francoskih polstavkov, ki zaradi skladenjske reduciranosti in pomenske nedoločnosti na površinski ravni nematernim govorcem francoščine povzročajo težave pri njihovem razumevanju in/ali dekodiranju, predvsem kadar imajo v povedi začetni položaj oziroma se nahajajo pred odnosnico.

Zaradi splošne uporabnosti korpusov za raznovrstne raziskave smo kot osnovo za pridobivanje primerov francoskih polstavkov in njihovih prevodov uporabili elektronski francosko-slovenski korpus sodobnih publicističnih in literarnih besedil (*FraSloK*). Besednovrstna označenost francoskega dela korpusa je po eni strani omogočila naprednejše iskalne možnosti kakor bi jih surovi oziroma neoznačeni korpus, ki omogoča le osnovno iskanje po posameznih besedah ali končnicah, po drugi strani pa se je metoda računalniškega luščenja na osnovi ukazov, sestavljenih iz besednovrstnih oznak in regularnih izrazov, izkazala manj primerna za pridobivanje kompleksnih struktur, kot so polstavki, saj so bili rezultati pri nekaterih tipih zaradi nezmožnosti vključitve kriterijev polstavčnosti v ukaze slabi, ročno analiziranje in razvrščanje zadetkov pa precej zamudno. Rezultati so bili slabši tudi zaradi napačno pripisanih besednovrstnih oznak nekaterim pojavnicam, tako da so na področju avtomatskega označevanja naravnega jezika potrebne izboljšave, saj je uspešnost slovnične raziskave, ki temelji na primerih, pridobljenih z računalniškim luščenjem na osnovi besednovrstnih oznak, odvisna od kakovostne označenosti korpusa. Uporabljeni vzporedni francosko-slovenski korpus *FraSloK* je bil prvenstveno zgrajen za proučevanje rabe polstavkov v francoščini in prevedeni slovenščini, omogoča pa tudi raziskave drugega tipa, kot je bilo omenjeno v podpoglavju 3.3, in je tako uporabnejši od nabora ročno izpisanih primerov posameznega jezikovnega pojava iz tiskanih besedil. Na področju slovenskega korpusnega jezikoslovja zapolnjuje vrzel za to jezikovno kombinacijo in predstavlja bogato zakladnico avtentičnih primerov rabe francoskega jezika in njegove prevodnosti v slovenščino ter s tem pomemben jezikovni vir za vse, ki jih zanima proučevanje tega jezikovnega para. Ne nazadnje korpus lahko dopolnjuje obstoječe dvojezične slovarje,¹ njegova uporabnost pa se kaže tudi pri pripravi učnega gradiva.²

Pri luščenju francoskih polstavkov smo ugotovili, da so ti nekoliko pogostejši v romanih kakor v časopisnih člankih (razmerje je 1 : 1,37 v prid literarnega podkorpusa ob upoštevanju velikosti podkorpusov), pogostnost njihove rabe v francoščini pa ni odvisna le od tipa besedila, temveč tudi od pisca oziroma od njegovega sloga pisanja, saj so polstavki v manjšini izvirnih francoskih besedil iz korpusa *FraSloK* rabljeni pogosto, v večjem delu pa redko ali sploh ne.

1 Če slovar ne vsebuje iskanega gesla ali če imamo zaradi nenavzočnosti sobesedila (v nasprotju s korpusom, kjer so pojavnice vedno obkrožene s kontekstom) težave pri izbiri ustreznega prevoda (gl. Mezeg 2020).

2 Med drugim je predstavljal osnovo za oblikovanje vaj, vključenih v učbenik o skladnji, oblikoslovju in semantiki francoskih glagolov, ki je obvezno gradivo pri predmetu Francoska slovnica v 1. letniku študijskega programa Prevajalstvo na Oddelku za prevajalstvo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani (Schlamberger Brezar in Mezeg 2010 ter 2018).

Kvantitativna skladijska analiza je pokazala, da je raba polstavkov pogostejša v izvorni pisni francoščini kakor v prevedeni pisni slovenščini. V slovenskih prevodih je bilo sicer ohranjenih manj polstavkov, kot bi bilo to hipotetično mogoče, pri čemer smo med podkorpusoma opazili precejšnjo razliko: v literarnem podkorpusu je bilo namreč ohranjenih skoraj trikrat (razmerje 1 : 2,73) več polstavkov (209 primerov) kakor v publicističnem podkorpusu (67 primerov). Raba polstavkov v prevedeni slovenščini je torej žanrsko pogojena, pogojena pa je tudi z njihovo pogostostjo v izvirniku: večje je njihovo število, večja je verjetnost, da bo kakšen ohranjen v prevodu.

Izbira strategije pri prevajanju francoskih polstavkov v slovenščino je po eni strani odvisna od načinov izražanja, ki jih omogoča sistem jezika prevoda, in od besedilnih zakonitosti (npr. kohezije in koherence), ki jih je treba upoštevati pri prenosu vsebine v prevedeno besedilo, po drugi pa od namena (poustvariti slog avtorja izvirnika ali prevod približati ciljnemu bralcu) oziroma pristopa prevajalca. Poustvaritev sloga avtorja izvirnika se kaže predvsem v prevodih nekaterih romanov iz literarnega podkorpusa, v katerih so prevajalci ohranili večje število polstavkov.

Ohranitev polstavkov v slovenskih prevodih lahko izhaja tudi iz vpliva jezika izvirnika na jezik prevoda. Raba polstavkov v sodobni pisni slovenščini sicer ni natančno raziskana, je pa slogovno zaznamovana. V prevodih iz korpusa *FraSloK* deležij na -*ši*, ki v *SSKJ*² (Fran) nosijo oznako zastarelo ali starinsko, nismo našli, deležja na -*č*, katerih raba v slovenščini peša, pa so se pojavila v 6 % ohranjenih polstavkov iz publicističnega podkorpusa in v 18 % polstavkov iz literarnega podkorpusa, tako da njihova raba vendarle ni nezanemarljiva, predvsem v literarnem diskurzu. Opisi v slovenskih slovnicaх so skromni in pomanjkljivi (npr. raba ločil za levimi polstavki ni natančno določena) in po navadi ne vsebujejo podatka o normi, zato se mora prevajalec ali pisec v zvezi s tem zanašati na svoj občutek za jezik. V prihodnosti bi veljalo dopolniti opise polstavkov v slovnici in natančneje raziskati njihovo rabo v izvorni slovenščini (npr. v sodobnem megakorpusu *Giga-fida 2.0*, ki zajema različne tipe besedil), kar bi omogočilo zaključke, ali njihova ohranitev v prevedeni slovenščini odstopa od norme in torej izhaja iz vpliva jezika izvirnika na jezik prevoda, ali pa je samo slogovno pogojena.

Kadar neosebni glagolski oblik in pridevnikov ni mogoče uporabiti v polstavčni strukturi, prevajalci morajo izbrati druga skladijska sredstva, medtem ko je v primeru fakultativne eksplicitacije odločitev o morebitnem ohranjanju ali izpuščanju polstavka v prevodu odvisna od prevajalca. Pričujoča raziskava je pokazala, da so se prevajalci pogosto tudi takrat, kadar bi bilo v prevodu mogoče uporabiti neosebno glagolsko obliko ali pridevnik znotraj polstavka, raje odločili za razvezovanje francoskih polstavčnih jeder. Hipoteza o skladijski eksplicitaciji je tako potrjena v večini prevodov vseh obravnavanih vrst polstavkov (giblje se med 78 % in 100 %).

Izbira prevajalske strategije je v veliki meri odvisna od vrste polstavčnega jedra: polstavki z neosebno glagolsko obliko so bili pogosto pretvorjeni v stavke z osebno glagolsko obliko v povedku, s čimer se je ohranila njihova glagolska funkcija (izjema so pretekli deležniki s funkcijo deležnika stanja, pri katerih je pogostejša raba povedkovega določila in povedkovega prilastka), pridevniška in samostalniška jedra pa so večinoma ohranila svojo obliko v vlogi povedkovega določila ali drugih stavčnih vlog (npr. v vlogi povedkovega prilastka, prilastka, prislovnega določila ali osebka, odvisno od jedra), ki omogočajo učinkovito skladijsko strnjavanje oziroma jedrnato izražanje. V prevodih francoskih polstavkov s pridevniškim ali samostalniškim jedrom je verbalizacija redka. Konkretnih dejavnikov za rabo določene strukture ni mogoče natančno določiti, kar kaže na relativno nedeterminiranost prevajanja, izhajajo pa iz že omenjenih možnosti slovničnega izražanja, upoštevanja besedilnih zakonitosti in pristopa prevajalca.

Razlike v izbiri skladijskih ustreznice so v prevodih posameznih vrst francoskih polstavkov med podkorpusoma prisotne, medtem ko od ekspliciranih stavčnih razmerij med vsebino polstavka in glavnega stavka skoraj pri vseh tipih (izjema so prevodi samostalniških polstavkov tipa 1, pri katerih prevladuje protistava) izstopa podredje pred priredjem in drugimi tipi povedi brez izraženih logičnih povezovalcev. V vseh primerih skladijske eksplicitacije je vsebina izhodiščne polstavčne strukture bolj vpeta v slovensko poved kakor v francoščini, kjer ima obrobni položaj.

S skladijsko eksplicitacijo se v slovenskih prevodih spremeni tudi hierarhizacija oziroma porazdelitev informacij na lestvici komunikacijskega dinamizma, v določenih primerih tudi členitev po aktualnosti. Rezultati raziskave kažejo, da je katafora značilnejša za francoščino kakor za slovenščino. V francoščini namreč v levem polstavku najprej izpostavijo neko podrobnost oziroma lastnost, šele v glavnem stavku pa izvemo, na koga se ta podrobnost oziroma lastnost nanaša, medtem ko so v slovenščini običajnejši stavki, kjer glavni delovalnik oziroma oseba najprej uvedemo, šele potem o njem kaj povemo.

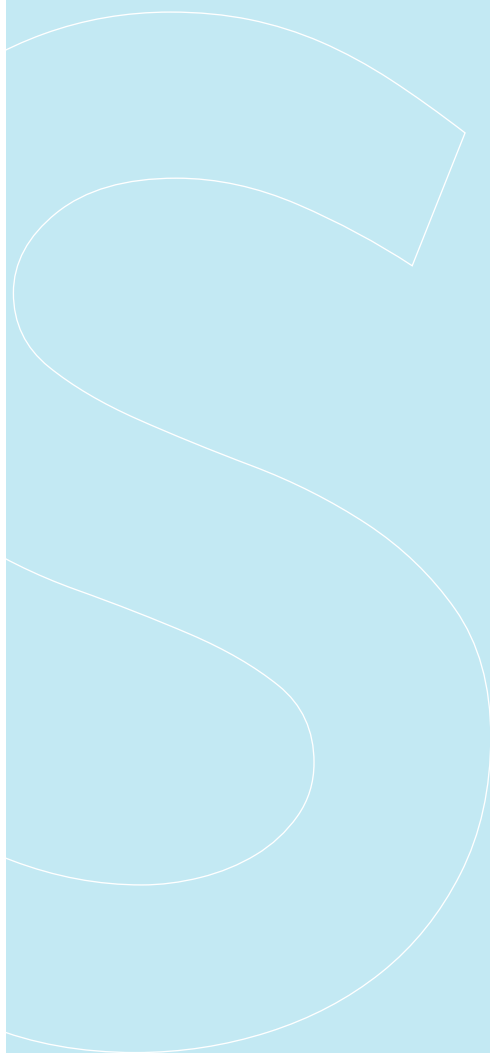
Izbira skladijske strategije pri prevajanju francoskih polstavkov v slovenščino vpliva tudi na implicitacijo (najpogosteje v primeru ohranitve polstavka ali vključitve vsebine polstavka v poved brez izraženih logičnih povezovalcev med stavčnimi deli) oziroma eksplicitacijo logičnega razmerja med vsebino polstavka in glavnega stavka. V slednjem primeru prevajalec ne samo prevaja, temveč tudi interpretira izvirnik. Po besedah Levija (1982: 154, navedeno v Milojević Sheppard 1991: 553) ima eksplicitacija v umetnostnih besedilih negativen učinek, »saj se slabi estetska in krepi informativna funkcija besedila,« a zaradi jezikovnih zakonitosti ciljnega jezika je ta včasih neizbežna.

Posamezne vrste polstavkov imajo različne pomenske vrednosti (pri neosebnih glagolskih oblikah izstopa vrednost časa, pri pridevnikih vrednost načina, pri samostalnikih opisna vrednost), pri čemer se lestvica ekspliciranih vrednosti v prevodih nekaterih vrst med podkorpusera razlikuje (npr. pri samostalniških polstavkih tipa 2 in pri polstavkih s preteklo deležniško obliko). Hipoteza o semantični eksplicitaciji ni potrjena v prevodih samostalniških polstavkov tipa 2 (fr. *appositions nominales*) iz publicističnega podkorpusa (39 %), pri vseh drugih tipih pa je višja od 60 %.

Posamezen primer francoskega polstavka ima lahko več vrednosti, zato je za ustrezno interpretacijo nujno upoštevanje širšega konteksta. Pri vseh obravnavanih vrstah polstavkov ugotavljamo, da se včasih tudi na osnovi konteksta ni mogoče z gotovostjo opredeliti za eno ali drugo vrednost, zato je pomenska interpretacija polstavkov pogosto subjektivna. Eva Havu (2002a: 11; 2003: 37) polstavke primerja z umetniškimi deli, saj jih lahko razumemo, ne da bi z gotovostjo vedeli, kaj natančno je avtor želel povedati, lahko pa jih razložimo oziroma ekspliciramo, ne da bi kdaj koli izvedeli, ali bi se avtor strinjal z nami. Maternim govorcem francoščine razumevanje polstavkov ne predstavlja težav, čeprav si tudi pri določitvi njihovih vrednosti niso vedno edini, kakor ugotavlja Eva Havu (2002b: 392), saj se jim določanje pomenskih vrednosti polstavkov ne zdi naravno oziroma niti pomislijo ne, da bi jih eksplicirali (2002b: 399). Drugače je pri nematernih govoricah francoščine, ki takšnih struktur niso vajeni. To opažamo pri slovenskih študentih francoščine, ki se pogosto šele na fakulteti srečajo s takšnimi strukturami, zato bo izsledke skladenjske eksplicitacije polstavkov kakor tudi ugotovljene dejavnike, ki olajšujejo določitev pomenske vrednosti posameznih vrst polstavkov, mogoče uporabiti pri pouku francoščine, uporabni pa bodo tudi v prevajalski praksi.

V prihodnosti bi bilo smiselno izvesti obratno raziskavo, in sicer kako se slovenski polstavki prevajajo v francoščino, ter v prvi vrsti raziskati rabo polstavkov v sodobni izvorni pisni slovenščini. Tako bi lahko preverili eno od glavnih hipotez korpusnega prevodoslovja, ki pravi, da se prevedeni jezik razlikuje od jezika izvirnika (gl. Baker 1993: 236; Laviosa 2002: 19), ali hipotezo o asimetričnosti (Klaudy 2001 in 2009), po kateri so prevodi ne glede na jezikovni par eksplicitnejši od izvirnika, glede na rezultate analize pričujoče raziskave pa bi bilo zanimivo tudi raziskati, katere slovenske strukture v francoskih prevodih postanejo polstavki.

Summary

The present research is centred on a contrastive, corpus-based analysis of French sentence-initial detached constructions and their Slovenian translations from the *FraSloK* French-Slovenian parallel corpus, compiled for the purposes of this research. French detached constructions (*i.e.* non-finite and verbless clauses) are syntactically reduced and semantically opaque in the surface structure, which hinders their interpretation and comprehension for non-native speakers of French. Contrary to French, detached constructions are obsolete and less present in Slovenian, therefore we assume that Slovenian translators tend towards the syntactic-semantic explicitation of these structures.

In Chapters One and Two, we set the theoretical framework of the research, defining detached constructions in French (Chapter One) and Slovenian (Chapter Two) and presenting their syntactic, semantic and textual characteristics. We also provide a short overview of some existing contrastive studies focused on the translation of detached constructions. On the basis of their findings as well as the differences in their use in French and Slovenian, we put forward a hypothesis that Slovenian translations from the French-Slovenian parallel corpus are syntactically and semantically more explicit than the source French structures.

In Chapter Three, we first provide an overview of the development of corpus linguistics and corpus-based translation studies, followed by a look at state-of-the-art of corpus activity in Slovenia, focusing on parallel corpora, and in France. The strengths and weaknesses of a corpus-based approach to studying language are followed by a short overview of the main aspects of the 2.5-million word French-Slovenian corpus of modern journalistic texts and literary novels (*FraSloK*), the first independent electronic parallel corpus for this language pair.

In Chapter Four, we present and evaluate the method of automatic extraction of French detached constructions from the part-of-speech tagged corpus and summarize the results, which show that the French literary subcorpus contains 1.37 times more detached constructions than the journalistic one, the distribution in individual texts not being equal, which suggests that the usage of detached constructions depends on the author's style.

Chapter Five is the main chapter, providing a syntactic-semantic analysis of five types of French detached constructions (having as a base a gerund, a present and past participle, an adjective and a noun), extracted from the corpus with Michael Barlow's ParaConc (2005) using syntactic patterns composed of part-of-speech tags and regular expressions. According to the results, only 5% of detached constructions from the journalistic subcorpus and 11% from the literary one are retained in Slovenian translations, their usage depending on the text type and translator's style. The syntactic analysis thus confirms the hypothesis that the majority of French detached constructions are syntactically explicitated in Slovenian

translations. Semantic explicitation, on the other hand, is on average lower, ranging from 62% to 100% (except in the case of nominal appositions, where it amounts to only 39%). We conclude the chapter with a discussion of potential reasons for the preservation of detached constructions in Slovenian as well as for their syntactic-semantic explicitation, and provide an overview of some factors which can facilitate the determination of individual semantic values of French detached constructions, the findings being useful in pedagogic as well as professional translation contexts.

In Chapter Six, we summarize the results of the research and propose some possible future studies, which would test one of the main hypotheses in translation studies, namely that translated language differs from the language of the original (see Baker 1993: 236; Laviosa 2002: 19), as well as Klaudy's (2001 and 2009) asymmetry hypothesis, according to which translated texts are more explicit than source texts, regardless of the language pair in question.

Bibliografija

Literatura

- Amourette, Céline, 2009: Sémantique temporelle de quelques constructions appositives. Apothéloz, Denis, Bernard Combettes in Franck Neveu (ur.): *Les linguistiques du détachement. Actes du colloque international de Nancy (7.–9. junij 2006)*. Bern: Peter Lang. 33–47.
- Apothéloz, Denis, Bernard Combettes in Franck Neveu, 2009: Présentation. Apothéloz, Denis, Bernard Combettes in Franck Neveu (ur.): *Les linguistiques du détachement. Actes du colloque international de Nancy (7.–9. junij 2006)*. Bern: Peter Lang. 1–2.
- Arénilla-Béros, Aline, 1982: *Améliorez votre style*. Pariz: Hatier.
- Arhar, Špela, in Vojko Gorjanc, 2007: Korpus *FidaPlus*: nova generacija slovenskega referenčnega korpusa. *Jezik in slovtvo* 52/2. 95–110.
- Arjoca-Ieremia, Eugenia, 2007: Remarques sur certaines constructions absolues du français et les constructions équivalentes du roumain. Flaux, Nelly, in Dejan Stosic (ur.): *Les constructions détachées : entre langue et discours*. Arras: Artois Presses Université. 207–227.
- Arrivé, Michel, Françoise Gadet in Michel Galmiche, 1986: *La Grammaire d'aujourd'hui: Guide alphabétique de linguistique française*. Pariz: Flammarion.
- Bajec, Anton, Rudolf Kolarič in Mirko Rupel, 1964: *Slovenska slovnica* (Druga popravljena izdaja). Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Baker, Mona, 1993: Corpus linguistics and translation studies: Implications and applications. Baker, Mona, Gill Francis in Elena Tognini-Bonelli (ur.): *Text and technology: in honour of John Sinclair*. Amsterdam, Filadelfija: John Benjamins. 233–250.
- Baker, Mona, 1995: Corpora in translation studies: An overview and some suggestions for future research. *Target* 7/2. 223–243.
- Baker, Mona, 1996: Corpus-based translation studies: The challenges that lie ahead. Somers, Harold (ur.): *Terminology, LSP and translation: studies in language engineering in honour of Juan C. Sager*. Amsterdam, Filadelfija: John Benjamins. 175–186.
- Baumgarten, Nicole, Bernd Meyer in Demet Özçetin, 2008: Explicitness in translation and interpreting. A review and some empirical evidence (of an elusive concept). *Across languages and cultures* 9/2. 177–203.
- Béchade, Hervé-D., 1986: *Syntaxe du français moderne et contemporain*. Pariz: PUF.
- Becher, Viktor, 2010: Abandoning the notion of “translation-inherent” explicitation: against a dogma of translation studies. *Across languages and cultures* 11/1. 1–28.
- Bentolila, Alain, 1995: *Grammaire alphabétique. La référence pour tous avec les réponses immédiates à 700 questions d'usage. Les guides Le Robert & Nathan*. Pariz: Nathan.

- Benzitoun, Christophe, in Sandrine Caddeo, 2005: Indices linguistiques pour le repérage automatique de certains types d'apposition dans un corpus de presse. Williams, Geoffrey (ur.): *La linguistique de corpus*. Rennes: Presses Universitaires de Rennes. 307–321.
- Bešter, Marja, 1994: Tip besedila kot izrazilo sporočevalčevega namena. Kovačič, Irena (ur.): *Uporabno jezikoslovje, tematska številka Analiza diskurza*. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje. 44–52.
- Biber, Douglas, Susan Conrad in Randi Reppen, 1998: *Corpus linguistics. Investigating language structure and use*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Blanche-Benveniste, Claire, in Sandrine Caddeo, 2000: Préliminaires à une étude de l'apposition dans la langue parlée. Leeman, Danielle (ur.): *Langue française. Nouvelles recherches sur l'apposition*. Pariz: Larousse. 60–70.
- Blum-Kulka, Shoshana, 1986: Shifts of cohesion and coherence in translation. House, Juliane, in Shoshana Blum-Kulka (ur.): *Interlingual and intercultural communication. Discourse and cognition in translation and second language acquisition studies*. Tübingen: Gunter Narr Verlag. 17–35.
- Boch, Françoise, Agnès Tutin in Damien Laurent, 2009: Construction détachée et adjectifs d'affects. Apothéloz, Denis, Bernard Combettes in Franck Neveu (ur.): *Les linguistiques du détachement. Actes du colloque international de Nancy (7.–9. junij 2006)*. Bern: Peter Lang. 99–115.
- Borillo, Andrée, 2009: Le participe passé comme mode d'expression d'une prédication seconde de sens temporel. Apothéloz, Denis, Bernard Combettes in Franck Neveu (ur.): *Les linguistiques du détachement. Actes du colloque international de Nancy (7.–9. junij 2006)*. Bern: Peter Lang. 129–149.
- Boulton, Alex, 2008: Esprit de corpus : promouvoir l'exploitation de corpus en apprentissage des langues. *Texte et corpus* 3. 37–46. <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-00326988/document>. (Dostop 21. 1. 2020)
- Bowker, Lynne, in Jennifer Pearson, 2002: *Working with specialized language. A practical guide to using corpora*. London, New York: Routledge.
- Breznik, Anton, 1967: *Življenje besed* (priretil Jakob Šolar). Maribor: Založba Obzorja.
- Busuioc, Ileana, 2007: Détachée, cette construction serait ambiguë. Valeurs circonstancielles des modificateurs du nom détachés en français et en roumain. Flaux, Nelly, in Dejan Stosic (ur.): *Les constructions détachées : entre langue et discours*. Arras: Artois Presses Université. 229–240.
- Cazinkić, Robert, 2000: Oziralni prilastkovi odvisniki. *Jezik in slovstvo* 46/1–2. 29–40.
- Chevalier, Jean-Claude, Claire Blanche-Benveniste, Michel Arrivé in Jean Peytard, 1964: *Grammaire Larousse du français contemporain*. Pariz: Librairie Larousse.
- Chomsky, Noam, 1957: *Syntactic structures*. S-Gravenhage: Mouton & Co.
- Chomsky, Noam, 1965: *Aspects of the theory of syntax*. Cambridge (Mass.): M.I.T.

- Combettes, Bernard, 1988: Fonctionnement des nominalisations et des appositions dans le texte explicatif. *Pratiques* 58. 107–119.
- Combettes, Bernard, in Roberte Tomassone, 1988: *Le texte informatif, aspects linguistiques*. Bruselj: Prisme, De Boeck Université.
- Combettes, Bernard, 1996: Facteurs textuels et facteurs sémantiques dans la problématique de l'ordre des mots : le cas des constructions détachées. *Langue française* 111 (Tematska številka *L'ordre des mots*). 83–96.
- Combettes, Bernard, 1998: *Les constructions détachées en français*. Pariz: Ophrys.
- Combettes, Bernard, 2000: L'apposition comme unité textuelle et constituant phrastique : approche diachronique. *Langue française* 125 (Tematska številka *Nouvelles recherches sur l'apposition*). 90–105.
- Combettes, Bernard, 2005: Les constructions détachées comme cadres de discours. *Langue française* 148 (Tematska številka *Les adverbiaux cadratifs*). 31–44.
- De Beaugrande, Robert Alain, in Wolfgang Ulrich Dressler, 1992: *Uvod v besedilosllovje*. Ljubljana: Park.
- Dubois, Jean, in René Lagane, 1973: *La nouvelle grammaire du français*. Pariz: Larousse.
- Dubois, Jean, Mathée Giacomo, Louis Guespin, Christiane Marcellesi, Jean-Baptiste Marcellesi in Jean-Pierre Mével, 2007: *Grand dictionnaire : Linguistique & Sciences du langage*. Pariz: Larousse.
- Englund Dimitrova, Birgitta, 2005: *Expertise and explicitation in the translation process*. Amsterdam, Filadelfija: John Benjamins.
- Erjavec, Tomaž, 1996/1997: Računalniške zbirke besedil. *Jezik in slovstvo* 42/2–3. 81–95.
- Erjavec, Tomaž, 1999: Making the ELAN Slovene-English corpus. Vintar, Špela (ur.): *Proceedings of the workshop Language technologies – multilingual aspects*. Ljubljana: Department of translation and interpreting. 23–30.
- Erjavec, Tomaž, Camelia Ignat, Bruno Pouliquen in Ralf Steinberger, 2005: Massive multi-lingual corpus compilation: Acquis Communautaire and totale. Vetulani, Z. (ur.): *Proceedings of the 2nd Language and technology conference, Poznan, 21.–23. april*. Poznan: Wydawnictwo Poznanskie Sp. z.o.o. 32–36.
- Erjavec, Tomaž, 2006: The English-Slovene ACQUIS corpus. *Proceedings of the 5th International conference on language resources and evaluation, Genova, Italija, 22.–28. maj 2006*. 2138–2141.
- Flaux, Nelly, in Dejan Stosic, (ur.), 2007: *Les constructions détachées : entre langue et discours*. Arras: Artois Presses Université.
- Fligelstone, Steven, 1993: Some reflections on the question of teaching, from a corpus linguistics perspective. *ICAME journal* 17. 97–109.
- Forsgren, Mats, 1988: Apposition adnominale : déterminants et ordre des constituants. *Travaux de linguistique* 17. 137–157.
- Forsgren, Mats, 1993: L'adjectif et la fonction d'apposition : observations syntaxiques, sémantiques et pragmatiques. *L'Information grammaticale* 58. 15–22.

- Forsgren, Mats, 2000: Apposition, attribut, épithète : même combat prédicatif ? *Langue française* 125 (Tematska številka *Nouvelles recherches sur l'apposition*). 30–45.
- Frankenberg-Garcia, Ana, in Diana Santos, 2003: Introducing COMPARA, the Portuguese-English parallel corpus. Zanettin, Federico, Silvia Bernardini in Dominic Stewart (ur.): *Corpora in translator education*. Manchester: St. Jerome. 71–87.
- Frankenberg-Garcia, Ana, 2009: Are translations longer than source texts? A corpus-based study of explicitation. Beeby, Allison, Patricia Rodríguez Inés in Pilar Sánchez-Gijón (ur.): *Corpus use and translating*. Amsterdam, Filadelfija: John Benjamins. 47–58.
- Glatigny, Michel, 1966: L'adjectif en apposition se rapporte-t-il au nom ? *Le français moderne* 34/4. 264–279.
- Goes, Jan, 2007: L'apposition dans tous ses états. Flaux, Nelly, in Dejan Stosic (ur.): *Les constructions détachées : entre langue et discours*. Arras: Artois Presses Université. 267–293.
- Goes, Jan, 2009: L'adjectif prototypique et l'apposition. Apothéloz, Denis, Bernard Combettes in Franck Neveu (ur.): *Les linguistiques du détachement. Actes du colloque international de Nancy (7.–9. junij 2006)*. Bern: Peter Lang. 277–288.
- Gorjan, Taja, 2012: *Medmeti v literarnem delu korpusa FraSloK*. Diplomaska seminarska naloga. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za prevajalstvo.
- Gorjanc, Vojko, 2005: *Uvod v korpusno jezikoslovje*. Domžale: Založba Izolit.
- Gorjanc, Vojko, in Darja Fišer, 2010: *Korpusna analiza*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Oddelek za prevajalstvo.
- Gregorčič, Teja, 2012: *Slovenske prevodne variante francoskega subjunktiva pri dopustnih odvisnikih bien que, quoique, encore que in vzročnih odvisnikih non que, mais parce que (po korpusu FraSloK)*. Diplomaska seminarska naloga. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za prevajalstvo.
- Gregorčič, Teja, 2017: *Kontrastivna analiza modalnosti in pretvorbe nedoločnika v francoskih stavkih z modalnimi in brezosebniimi glagoli*. Magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za prevajalstvo.
- Grevisse, Maurice, 1980: *Le bon usage. Grammaire française avec des remarques sur la langue française d'aujourd'hui* (Enajsta izdaja). Pariz: Duculot.
- Habert, Benoît, Adeline Nazarenko in André Salem, 1997: *Les linguistiques de corpus*. Pariz: Armand Colin.
- Habert, Benoît, 2005: *Instruments et ressources électroniques pour le français*. Pariz: Ophrys.
- Halliday, M. A. K., in Ruqaiya Hasan, 1997: *Cohesion in English*. London: Longman.
- Halmøy, Odile, 2003: *Le gérondif en français*. Pariz: Ophrys.
- Havu, Eva, 2002a: L'interprétation des constructions détachées. *Cercles de linguistique appliquée à la communication* 10. <http://www.ucm.es/info/circulo/no10/havu.htm>. (Dostop 21. 1. 2020)

- Havu, Eva, 2002b: Sur quels principes l'interprétation des constructions détachées repose-t-elle ? Dørum, Hallvard (ur.): *Actes du XVe congrès des romanistes scandinaves, Oslo, 12.–17. avgust 2002*. Oslo: Universitetet i Oslo. 389–400.
- Havu, Eva, 2003: Comment interpréter les constructions détachées initiales ? Juhani, Härmä (ur.): *Le langage des medias : discours éphémères ?* Pariz: L'Harmattan. 19–38.
- Herslund, Michael, 2000: Le participe présent comme co-verbe. *Langue française* 127 (Tematska številka *La prédication seconde*). 86–94.
- Hirci, Nataša, 1999: Pogled v prihodnost: vloga prevodoslovnih besedilnih korpusov v Sloveniji. Kovačič, Irena, in Inka Štrukelj (ur.): *Uporabno jezikoslovje. Tematska številka: Prevajanje in tolmačenje*. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje. 137–155.
- Holmes, James Stratton, 1988: *Translated! Papers on literary translation and translation studies*. Amsterdam: Rodopi.
- Horvat, Julija, 2016: *Prevajanje nedoločnika iz francoščine v slovenščino v časopi-snih besedilih*. Magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za prevajalstvo.
- House, Juliane, 2004: Explicitness in discourse across languages. Koller, Werner, Juliane House in Klaus Schubert (ur.): *Neue Perspektiven in der Übersetzungs- und Dolmetschwissenschaft. Festschrift für Heidrun Gerzymisch-Arbogast zum 60. Geburtstag*. Bochum: AKS. 185–208.
- Hunston, Susan, 2002: *Corpora in applied linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jackiewicz, Agata, Thierry Charnois in Stéphane Ferrari, 2009: Jugements d'évaluation et constituants périphériques. *Actes de la 16ème conférence sur le traitement automatique des langues naturelles (Senlis, 24.–26. junij 2009)*. Elektronski zbornik, 1–10. <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-01011828/document>. (Dostop 21. 1. 2020)
- James, Carl, 1980: *Contrastive analysis*. London: Longman.
- Jereb, Elza, 2004: *Francoska slovnica po naše* (Četrta izdaja). Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Jesenšek, Marko, 1998a: *Deležniki in deležja na -č in -ši. Razširjenost oblik v slovenskem knjižnem jeziku 19. stoletja*. Maribor: Slavistično društvo Maribor.
- Jesenšek, Marko, 1998b: Nekateri oblikoslovno-skladenjske značilnosti vzhodnoštajerskega knjižnega jezika 19. stoletja. Jesenšek, Marko, in Bernard Rajh (ur.): *Dajnkov zbornik: referati s simpozija v Črešnjevcih*. Maribor: Slavistično društvo. 93–110.
- Johansson, Stig, 1998: On the role of corpora in cross-linguistic research. Johansson, Stig, in Signe Oksefjell (ur.): *Corpora and cross-linguistic research. Theory, method and case studies*. Amsterdam, Atlanta: Rodopi. 3–24.
- Johansson, Stig, 2007: *Seeing through multilingual corpora. On the use of corpora in contrastive studies*. Amsterdam, Filadelfija: John Benjamins.

- Kavčič, Ivana, 2012: *Slovenske prevodne variante francoskega subjunktiva pri časovnih odvisnikih literarnega dela korpusa FraSloK, ki jih uvajajo avant que, jusqu'à ce que in en attendant que*. Diplomaska seminarska naloga. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za prevajalstvo.
- Kennedy, Graeme D., 1998: *An introduction to corpus linguistics*. London, New York: Longman.
- Kenny, Dorothy, 2001: *Lexis and creativity in translation. A Corpus-based study*. Manchester, Northampton: St. Jerome.
- Kenny, Dorothy, 2008: Corpora in translation studies. Baker, Mona (ur.): *Routledge encyclopedia of translation studies*. London, New York: Routledge. 50–53.
- Klaudy, Kinga, 1993: On explicitation hypothesis. Klaudy, Kinga, János Kohn, Katalin Molnár in Lajos Szalai (ur.): *Transfere necesse est ... Current issues of translation theory*. Szombathely: Dániel Berzsenyi College Printing Press. 69–77.
- Klaudy, Kinga, 2001: The Asymmetry hypothesis. Testing the asymmetric relationship between explicitations and implicitations. Neobjavljeni prispevek na konferenci *Third International congress of the European society for translation studies: Claims, changes and challenges in translation studies, 30. avgust–1. september, København*.
- Klaudy, Kinga, 2008: Explicitation. Baker, Mona (ur.): *Routledge encyclopedia of translation studies*. London, New York: Routledge. 80–84.
- Klaudy, Kinga, 2009: The asymmetry hypothesis in translation research. Dimitriu, Rodica, in Miriam Shlesinger (ur.): *Translators and their research. In homage to Eugene A. Nida*. Bruselj: Les Éditions du Hazard. 283–302.
- Kordiš, Nina, 2012: *Francoske razcepljene povedi in slovenski ekvivalenti v literarnem delu korpusa FraSloK*. Diplomaska seminarska naloga. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za prevajalstvo.
- Korzen, Hanne, 2001: Les attributs indirects en français et en danois. Différences typologiques et problèmes de traduction. Hansen, Gyde, Kirsten Malmkjær in Daniel Gile (ur.): *Claims, changes and challenges in translation studies. Selected contributions from the EST congress, Copenhagen 2001*. Amsterdam, Filadelfija: John Benjamins. 73–81.
- Korošec, Tomo, 2002: Sovretovi nepravi relativniki. Jesenšek, Marko (ur.): *Nacionalno, regionalno, provincialno. Zbornik Slavističnega društva Slovenije 13*. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije. 42–51.
- Kovačič, Irena, 1994: Uvod. Kovačič, Irena (ur.): *Uporabno jezikoslovje, tematska številka Analiza diskurza*. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje. 5–10.
- Krek, Simon, Polona Gantar, Špela Arhar Holdt in Vojko Gorjanc, 2016: Nadgradnja korpusov Gigafida, Kres, ccGigafida in ccKres. Erjavec, Tomaž, in Darja Fišer (ur.): *Zbornik konference Jezikovne tehnologije in digitalna humanistika*, 29. september do 1. oktober 2016, Ljubljana, Slovenija. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 200–203.

- Krek, Simon, Špela Arhar Holdt, Jaka Čibej, Andraž Repar in Nikola Ljubešić, 2019: *Specifikacije izdelave korpusa Gigafida 2.0//Gigafida 2.0 Corpus Compilation: Specifications*. Ljubljana: Center za jezikovne vire in tehnologijo, Ministrstvo za kulturo RS, Clarin.si. https://www.cjvt.si/gigafida/wp-content/uploads/sites/10/2019/06/Gigafida2.0_specifikacije.pdf. (Dostop 21. 1. 2020)
- Križaj-Ortar, Martina, 1993: Trpnost in stanje v sodobnem slovenskem knjižnem jeziku: teze za predavanje. Orožen, Martina, Mateja Hočevar in Milena Hajnšek-Holz (ur.): *Vprašanje slovarja in zdomske književnosti (Zborovanje slavistov)*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport. 229–235.
- Kunst-Gnamuš, Olga, 1985/86: Od oblike prek pomena do smisla besedila. *Jezik in slovstvo* 32/8. 267–274.
- Laviosa, Sara, 2002: *Corpus-based translation studies. Theory, findings, applications*. Amsterdam, New York: Rodopi.
- Le Goffic, Pierre, 1993: *Grammaire de la phrase française*. Pariz: Hachette livre.
- Lengar Verovnik, Tina, 2012: Pravopisna obravnava pristavčnosti. Jakop, Nataša, in Helena Dobrovoljc (ur.): *Pravopisna stikanja: razprave o pravopisnih vprašanjih*. Ljubljana: Založba ZRC. 163–167.
- Lesot, Adeline, 2010: *Bescherelle. L'essentiel pour mieux s'exprimer à l'écrit et à l'oral*. Pariz: Hatier.
- Lindqvist, Karin, 2006: *Les appositions en français et en suédois. Étude contrastive du détachement adnominal*. Doktorska disertacija. Stockholm: Univerza v Stockholmu.
- Logar, Nataša, 2015: Polstavčna vejica. Arhar Holdt, Špela (ur.): *Pravopisna razpotja: razprave o pravopisnih vprašanjih*. Ljubljana: Založba ZRC. 47–54.
- Logar Berginc, Nataša, in Simon Šuster, 2009: Gradnja novega korpusa slovenščine. *Jezik in slovstvo* 54/3–4. 57–68.
- Logar Berginc, Nataša, Miha Grčar, Marko Brakus, Tomaž Erjavec, Špela Arhar Holdt in Simon Krek, 2012: *Korpusi slovenskega jezika Gigafida, KRES, cc-Gigafida in ccKRES: gradnja, vsebina, uporaba*. Ljubljana: Trojina, zavod za uporabno slovenistiko; Fakulteta za družbene vede.
- Lujić, Andra, 2006: *Slovenske prevodne ustreznice gerundija (gérondif) in sedanje-ga deležnika (participe présent) v frankofonskem afriškem romanu*. Diplomsko delo. Ljubljana: Oddelek za prevajalstvo.
- Markelc, Ana, 2015: *Izglagolska nominalizacija v publicističnih besedilih*. Magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za prevajalstvo.
- Mauranen, Anna, in Pekka Kujamäki, (ur.), 2004: *Translation Universals: Do they exist?* Amsterdam, Filadelfija: John Benjamins.
- McEnery, Tony, in Andrew Wilson, 1996: *Corpus linguistics*. Edinburg: Edinburgh University Press.
- McEnery, Tony, Richard Xiao in Yukio Tono, 2006: *Corpus-based language studies. An advanced resource book*. London, New York: Routledge.

- Mezeg, Adriana, 2010: Compiling and using a French-Slovenian parallel corpus. Xiao, Richard (ur.): *Proceedings of The International symposium on using corpora in contrastive and translation studies (UCCTS 2010)*. Ormskirk: Edge Hill University. 1–27. <http://www.lancs.ac.uk/fass/projects/corpus/UCCT-S2010Proceedings/papers/Mezeg.pdf>. (Dostop 21. 1. 2020)
- Mezeg, Adriana, 2011a: Traduction des constructions détachées initiales françaises en slovène. Estève, Isabelle, Auriane Faure, Aurélie Guitton, Tiphaine Mout, Agnès Souque in Aïcha Touati (ur.): *Autour des langues et du langage n° 2 : Perspective pluridisciplinaire*. Grenoble: Presses Universitaires de Grenoble. 295–302.
- Mezeg, Adriana, 2011b: *Korpusno podprta analiza francoskih polstavkov in njihovih prevedkov v slovenščini*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za romanske jezike in književnosti.
- Mezeg, Adriana, 2011c: Analyse contrastive des constructions détachées participiales et de leurs traductions slovènes dans le corpus parallèle *FraSloK*. Pavelin Lešić, Bogdanka (ur.): *Francontraste 2, La francophonie comme vecteur du transculturel*. Mons: CIPA. 239–244.
- Mezeg, Adriana, 2013: Pridevniški polstavki v francoščini in prevedeni slovenščini. Vintar, Špela (ur.): *Slovenski prevodi skozi korpusno prizmo*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 94–95.
- Mezeg, Adriana, 2014: Francoski gerundijski polstavek in njegove ustreznice v prevedeni slovenščini. Pisanski Peterlin, Agnes, in Mojca Schlamberger Brezar (ur.): *Prevodoslovno usmerjene kontrastivne študije*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. 50–63.
- Mezeg, Adriana, 2015: Les constructions détachées nominales en français et en slovène. Schlamberger Brezar, Mojca, David Limon in Ada Gruntar Jermol (ur.): *Contrastive analysis in discourse studies and translation/Analyse contrastive de discours et traduction/Kontrastive Diskurzanalyse und Translation*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 150–168.
- Mezeg, Adriana, 2017a: Traduire les constructions détachées verbales françaises en slovène : aspects syntaxiques et sémantiques. Pavelin Lešić, Bogdanka (ur.): *Francontraste 3 : Structuration, langage, discours et au-delà : [Actes du colloque Francontraste 2016]. Tome 1, Activité traduisante, enseignement du FLE, études littéraires*. Mons: CIPA. 59–74.
- Mezeg, Adriana, 2017b: Participe passé détaché dans des romans contemporains français et leurs traductions slovènes. *Intralinea online translation journal* (special issue *Corpora and literary translation*). http://www.intralinea.org/specials/article/participe_passe_detache_dans_des_romans_contemporains_francais. (Dostop 21. 1. 2020).
- Mezeg, Adriana, 2018: Le vocabulaire militaire dans le corpus français-slovène *FraSloK*. Perko, Gregor, Goudaillier, Jean-Pierre (ur.): *Comment parle-t-on de la guerre en termes populaires/argotiques ? = Kako se v pogovornem/argojevskem jeziku govori o vojni?* *Linguistica* 58. 237–248.

- Mezeg, Adriana, 2019a: Le lexique du corpus parallèle français-slovène *FraSloK*. Lukajić, Radana, in Jelena Ristanović Kuprešak (ur.): *Le triple visage du langage : forme, sens, expression*. Banja Luka: Université de Banja Luka, Faculté de Philologie. 44–59.
- Mezeg, Adriana, 2019b: Migration-related lexis in *FraSloK*. Gruntar Jermol, Ada, Mojca Schlamberger Brezar in Vlasta Kučič (ur.): *Translation and/und migration, prevajanje in migracije*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 80–96.
- Mezeg, Adriana, 2019c: La langue slovène traduite diffère-t-elle de la langue slovène originale ? Le cas du gérondif dans les structures détachées du discours littéraire. Schlamberger Brezar, Mojca, in Ada Gruntar Jermol (ur.): *Norms in language, norms in translation/Normes en langue, normes en traduction/Sprach- und Übersetzungsnormen*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 32–53.
- Mezeg, Adriana, 2020 (v pripravi): Parallel corpus vs. bilingual dictionary: their usefulness in translator training. Granger, Sylviane, in Marie-Aude Lefer (ur.): *Corpora and Language in Use. UCCTS 2018 Proceedings*. Louvain-la-Neuve: Louvain University Press.
- Mikolič Južnič, Tamara, 2007: *Nominalne strukture v italijanščini in slovenščini: pogostnost, tipi in prevodne ustreznice*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Mikolič Južnič, Tamara, 2009: Vzporedni korpus – prevajalsko orodje in orodje za jezikoslovne analize. Mikolič, Vesna (ur.): *Jezikovni korpusi v medkulturni komunikaciji*. Koper: Založba Anales. 75–87.
- Mikolič Južnič, Tamara, 2017: *Nominalizacija: korpusni pristop h kontrastivnim in prevodoslovnim vprašanjem*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Milojevič Sheppard, Milena, 1991: *Oblikoslovno-skladenjske razširitve pri prevajanju iz angleščine v slovenščino kot prototipični odziv na zapletenost izvornika*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Milojevič Sheppard, Milena, 1992: Polstavki v angleščini in slovenščini. *Vestnik* 26/1–2. 224–237.
- Milojevič Sheppard, Milena, 1993: *Morpho-syntactic expansions in translation from English into Slovenian as a prototypical response to the complexity of the original*. München: Verlag Otto Sagner.
- Morel, Mary-Annick, in Laurent Danon-Boileau, 1998: *Grammaire de l'intonation: L'exemple du français*. Pariz: Ophrys.
- Neveu, Franck, 1996: La notion d'apposition en linguistique française : perspective historique. *Le français moderne* 64/1. 1–27.
- Neveu, Franck, 1998a: *Études sur l'apposition. Aspects du détachement nominal et adjectival en français contemporain, dans un corpus de textes de J.-P. Sartre*. Pariz: Honoré Champion Éditeur.

- Neveu, Franck, 1998b: Les appositions frontales et la structure informationnelle de l'énoncé. *Actes du colloque international de linguistique française d'Uppsala – Prédication, assertion, information, 1996*. Uppsala: Acta Universitatis Upsalensis, Studia Romanica. 367–375.
- Neveu, Franck, 2000: L'apposition : concepts, niveaux, domaines. Présentation. *Langue française* 125 (Tematska številka *Nouvelles recherches sur l'apposition*). 3–17.
- Nida, Eugene Albert, 1964: *Toward a science of translating: with special reference to principles and procedures involved in Bible translating*. Leiden: Brill.
- Noailly, Michèle, 1999: *L'adjectif en français (Collection L'essentiel français)*. Pariz: Ophrys.
- Olohan, Maeve, in Mona Baker, 2000: Reporting *that* in translated English: Evidence for subconscious process of explicitation? *Across languages and cultures* 1/2. 141–158.
- Pavlin Povodnik, Marta, 1993: *Skladnja. Priročnik z vajami*. Ljubljana, Nova Gorica: Jutro.
- Perko, Gregor, in Adriana Mezeg, 2012: Uporaba francosko-slovenskega vzporednega korpusa pri slovarski analizi nekaterih mejnih področij idiomatike. Šorli, Mojca (ur.): *Dvojezična korpusna leksikografija: slovenščina v kontrastu: novi izzivi, novi obeti* (Zbirka Trojinski konj). Ljubljana: Trojina, zavod za uporabno slovenistiko. 12–34.
- Picabia, Lélia, 2000: Appositions nominales et déterminant zéro : le cas des appositions frontales. *Langue française* 125 (Tematska številka *Nouvelles recherches sur l'apposition*). 71–89.
- Pisanski Peterlin, Agnes, 2009: Izražanje svojilnosti v prevedeni slovenščini: korpusna analiza. Mikolič, Vesna (ur.): *Jezikovni korpusi v medkulturni komunikaciji*. Koper: Založba Anales. 105–116.
- Prelaz, Tjaša, 2014: *Expression nominale du but en français et en slovène*. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za romanske jezike in književnosti.
- Quirk, Randolph, Sidney Greenbaum, Geoffrey Leech in Jan Svartvik, 1985: *A comprehensive grammar of the English language*. London, New York: Longman.
- Riegel, Martin, Jean-Christophe Pellat in René Rioul, 1999: *Grammaire méthodique du français*. Pariz: Presses Universitaires de France.
- Rossi-Gensane, Nathalie, 2009: Register variation in the non-standard use of non-finite forms. Beeching, Kate, Nigel Armstrong in Françoise Gadet (ur.): *Sociolinguistic variation in contemporary French*. Amsterdam, Filadelfija: John Benjamins. 177–191.
- Ruquet, Michel, in Jean-Luc Quoy-Bodin, 1988: *Comment dire? Raisonner à la française. Étude des articulations logiques*. Pariz: CLE International.
- Salkie, Raphael, 2000: Quelques questions méthodologiques dans l'exploitation des corpus multilingues. Bilger, Mireille (ur.): *Corpus. Méthodologie et applications linguistiques*. Pariz: Honoré Champion. 180–195.

- Schlamberger Brezar, Mojca, 2005a: Nekaterne skladijske značilnosti prevodov iz francoščine v slovenščino – lekcija iz kontrastivne slovnice. Mikolič, Vesna, in Karin Marc Bratina (ur.): *Slovenščina in njeni uporabniki v luči evropske integracije*. Koper: Založba Anales. 261–268.
- Schlamberger Brezar, Mojca, 2005b: Politčna besedila kot tip besedil in postopki prevajanja stalnih formul. Kocijančič Pokorn, Nike, Erich Prunč in Alessandra Riccardi (ur.): *Beyond equivalence – Jenseits der Äquivalenz – Oltre l'equivalenza – Onkraj ekvivalence*. Gradec: Institut für Theoretische und Angewandte Translationswissenschaft. 121–135.
- Schlamberger Brezar, Mojca, in Gregor Perko, 2008: *La morphosyntaxe non-verbale*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Schlamberger Brezar, Mojca, 2009a: Oblikovanje slovensko-francoskega korpusa primerljivih in vzporednih besedil. Mikolič, Vesna (ur.): *Jezirovni korpusi v medkulturni komunikaciji*. Koper: Založba Anales. 89–104.
- Schlamberger Brezar, Mojca, 2009b: Metodološki postopki v kontrastivnih raziskavah. Kocijančič Pokorn, Nike (ur.): *Sodobne metode v prevodoslovnem raziskovanju*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske Fakultete Univerze v Ljubljani. 132–144.
- Schlamberger Brezar, Mojca, 2009c: *Povezovalci v francoščini: od teoretičnih izhodišč do analize v diskurzu*. Zbirka Prevodoslovje in uporabno jezikoslovje. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Schlamberger Brezar, Mojca, in Adriana Mezeg, 2010: *La morphosyntaxe et la sémantique du verbe français*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Schlamberger Brezar, Mojca, 2011: Le gérondif et le participe présent et leur évolution vers la grammaticalisation : étude contrastive du français et du slovène. *Linguistica* 51. 333–348.
- Schlamberger Brezar, Mojca, 2012: Les marqueurs discursifs »mais« et »alors« en tant qu'indicateurs du degré de l'oralité dans les discours officiels, les débats télévisés et les dialogues littéraires. *Linguistica* 52. 225–237.
- Schlamberger Brezar, Mojca, 2013: Primerjava slovenskih prevodnih variant povezovalca *mais* v francosko-slovenskem vzporednem korpusu. Vintar, Špela (ur.): *Slovenski prevodi skozi korpusno prizmo*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 120–142.
- Schlamberger Brezar, Mojca, 2015: Ordre des mots en français et en slovène : entre la position grammaticale fixe et structure informationnelle. Schlamberger Brezar, Mojca, David Limon in Ada Gruntar Jermol (ur.): *Contrastive analysis in discourse studies and translation/Analyse contrastive de discours et traduction/Kontrastive Diskurzanalyse und Translation*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 132–149.
- Schlamberger Brezar, Mojca, 2017: Exploration des corpus littéraires à des fins linguistiques et traductionnels : exemple du connecteur »mais« en français

- et de ses variantes traductionnelles en slovène. *Intralinea online translation journal* (special issue *Corpora and literary translation*). http://www.intralinea.org/specials/article/exploration_des_corpus_litteraires. (Dostop 21. 1. 2020)
- Schlamberger Brezar, Mojca, 2018: Nedoločniške skladijske strukture v francoščini in slovenščini in njihovo prevajanje. *Jezik in slovtvo* 63/2–3. 213–236.
- Schlamberger Brezar, Mojca, in Adriana Mezeg, 2018: *La morphosyntaxe et la sémantique du verbe français*. Druga, dopolnjena izdaja. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Schmid, Helmut, 1994: Probabilistic part-of-speech tagging using decision trees. *Proceedings of the International conference on new methods in language processing, Manchester, Velika Britanija*. <https://pdfs.semanticscholar.org/bd0b/ab6fc8cd43c0ce170ad2f4cb34181b31277d.pdf>. (Dostop 21. 1. 2020)
- Schmid, Josef, in Hildegard Schäffler, 1996: Approaching translationese through parallel and translation corpora. Percy, Carol, Charles F. Meyer in Ian Lancashire (ur.): *Synchronic corpus linguistics. Papers from the sixteenth International conference on English language research on computerized corpora, Toronto 1995*. Amsterdam: Rodopi. 41–56.
- Shlesinger, Miriam, 2009: Towards a definition of interpretese: An intermodal, corpus-based study. Hansen, Gyde, Andrew Chesterman in Heidrun Gerzymisch (ur.): *Efforts and models in interpreting and translation research*. Amsterdam, Filadelfija: John Benjamins. 237–253.
- Sinclair, John, 1991: *Corpus, concordance, collocation*. Oxford: Oxford University Press.
- Sperber, Dan, in Deirdre Wilson, 1986: *Relevance – communication and cognition*. Oxford: Basil Blackwell.
- Stabej, Marko, 1998: Besedilnovrstna sestava korpusa FIDA. Kačič, Zdravko (ur.): *Uporabno jezikoslovje 6. Tematska številka »Jezikovne tehnologije«*. 96–106.
- Struna Berden, Tatjana, 2018: Raba nedoločnih količinskih zaimkov v dveh francosko-slovenskih korpusih; v Spooku in v Evrokorpusu. *Vestnik za tuje jezike* 10/1. 45–62.
- Šircelj Svetec, Polona, 2013: *Strategije prevajanja deležijskih in deležniških polstavkov v delih Stephenie Meyer*. Diplomsko delo. Ljubljana: Oddelek za prevajalstvo.
- Šumrada, Simona, 2014: *EksPLICITACIJA V PREVEDENIH IN TOLMAČENIH POLITIČNIH GOVORIH*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Oddelek za prevajalstvo.
- Tesnière, Lucien, 1988: *Éléments de syntaxe structurale* (Peta izdaja). Pariz: Éditions Klincksieck.
- Thiry, Paul, Jean-Jacques Didier, Philippe Moreau in Michel Seron, 2005: *Vocabulaire français. Trouver et choisir le mot juste. 550 exercices pour enrichir son vocabulaire et améliorer son style* (Šestnajsta izdaja). Bruselj: De Boeck, Duculot.

- Tognini-Bonelli, Elena, 2001: *Corpus linguistics at work*. Amsterdam, Filadelfija: John Benjamins.
- Toporišič, Jože, 1970: *Slovenski knjižni jezik 4*. Maribor: Založba Obzorja.
- Toporišič, Jože, 1980: *Slovenski knjižni jezik 3*. Maribor: Založba Obzorja.
- Toporišič, Jože, 1982: *Nova slovenska skladnja*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Toporišič, Jože, 1992: *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Toporišič, Jože, in sod., 2001: *Slovenski pravopis*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti in Znanstveno-raziskovalni center SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša.
- Toporišič, Jože, 2004: *Slovenska slovnica* (Četrta, prenovljena in razširjena izdaja). Maribor: Obzorja.
- Toury, Gideon, 1980: *In search of a theory of translation*. Tel Aviv: The Porter institute for poetics and semiotics.
- Toury, Gideon, 1995: *Descriptive translation studies and beyond*. Amsterdam, Filadelfija: John Benjamins.
- Turk, Urška, 2016: Prevajanje lastnih imen v publicističnih besedilih: prevodi poimenovanj francoskih političnih institucij v slovenščino. *Vestnik za tuje jezike* 8/1. 113–129.
- Valli, André, 2000: Traitement informatique. Introduction. Bilger, Mireille (ur.): *Corpus. méthodologie et applications linguistiques*. Pariz: Honoré Champion. 77–82.
- Van Hoof, Henri, 1989: *Traduire l'anglais, théorie et pratique*. Pariz: Duculot.
- Vaseva, Ivana, 1980: *Teoriya i praktika perevoda*. Sofia: Nauka i isskustvo.
- Véronis, Jean, 2000: From the Rosetta stone to the information society. A survey of parallel text processing. Véronis, Jean (ur.): *Parallel text processing: alignment and use of translation corpora*. Dordrecht, Boston, London: Kluwer Academic Publishers. 1–24.
- Vinay, Jean-Paul, in Jean Darbelnet, 1958: *Stylistique comparée du français et de l'anglais*. Pariz: Les éditions Didier.
- Vinay, Jean-Paul, in Jean Darbelnet, 1995 [1958]: *Comparative stylistics of French and English. A methodology for translation*. Prev. Juan C. Sager in M.-J. Hamel. Amsterdam, Filadelfija: John Benjamins.
- Vintar, Špela, 1999: A lexical analysis of the IJS-ELAN Slovene-English parallel corpus. Vintar, Špela (ur.): *Proceedings of the workshop language technologies – multilingual aspects*. Ljubljana: Department of Translation and Interpreting. 63–70.
- Vintar, Špela, 2009: Slovenski prevodoslovni korpus. Stabej, Marko (ur.): *Infrastruktura slovenščine in slovenistike (Simpozij Obdobja)*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 385–391.
- Vintar, Špela (ur.), 2013: *Slovenski prevodi skozi korpusno prizmo*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

- Zanettin, Federico, 2000: Parallel corpora in translation studies: Issues in corpus design. Olohan, Maeve (ur.): *Intercultural faultlines. Research methods in translation studies I: Textual and cognitive aspects*. Manchester: St. Jerome. 105–118.
- Wagner, Robert-Léon, in Jacqueline Pinchon, 1962: *Grammaire du français classique et moderne*. Pariz: Hachette.
- Wilmet, Marc, 1997: *Grammaire critique du Français*. Louvain-la-Neuve: Hachette Supérieur, Duculot.
- Žagar, France, 2001: *Slovenska slovnica in jezikovna vadnica* (Deseta pregledana in dopolnjena izdaja). Maribor: Založba Obzorja.

Slovarji

- Grad, Anton, 2000: *Francosko-slovenski slovar na plošči CD-ROM*. Ljubljana: DZS.
- Le Nouveau Petit Robert de la langue française*, 2008. Pariz: Le Robert. CD.
- Slovenski pravopis* (Fran). <https://fran.si/134/slovenski-pravopis> (Dostop 21. 1. 2020)
- SSKJ²* (Fran). <https://fran.si/133/sskj2-slovar-slovenskega-knjiznega-jezika-2> (Dostop 21. 1. 2020)
- Trésor de la langue française informatisé*. <http://atilf.atilf.fr/>. (Dostop 21. 1. 2020)

Programsko orodje

- Barlow, Michael, 2005: *ParaConc*. Houston: Athelstan.
- Scott, Mike, 2007: *Oxford WordSmith Tools*, različica 4.0. Oxford: Oxford University Press. <http://www.lexically.net/downloads/version4/wordsmith.pdf>. (Dostop 21. 1. 2020)

Imensko kazalo

A

Amourette, Céline 20, 265
 Apothéloz, Denis 19, 265, 266, 268
 Arénilla-Béros, Aline 22, 265
 Arhar, Špela 78, 265, 270, 271
 Arjoca-Ieremia, Eugenia 19, 265
 Arrivé, Michel 18, 190, 265, 266

B

Bajec, Anton 52, 63, 70, 265
 Baker, Mona 70, 75, 78, 79, 80, 258, 262, 265, 270, 274
 Barič, Ana 93, 94, 185, 245, 246
 Barlow, Michael 82, 94, 261, 278
 Baumgarten, Nicole 70, 265
 Béchade, Hervé-D. 18, 265
 Becher, Viktor 70, 72, 265
 Bentolila, Alain 20, 36, 40, 42, 265
 Benzitoun, Christophe 18, 266
 Berková, Alexandra 37
 Bešter, Marja 17, 266
 Bevk, France 10
 Biber, Douglas 83, 84, 103, 145, 266
 Blanche-Benveniste, Claire 18, 21, 36, 266
 Blum-Kulka, Shoshana 70, 266
 Boch, Françoise 18, 20, 22, 41, 42, 97, 266
 Borillo, Andrée 20, 24, 38, 266
 Boulton, Alex 85, 266
 Bowker, Lynne 75, 266
 Breznik, Anton 9, 10, 11, 49, 50, 51, 52, 65, 66, 70, 202, 207, 210, 225, 248, 266
 Bruckner, Pascal 94, 104, 110, 125, 134, 135, 142, 143, 245, 246
 Busuioc, Ileana 18, 19, 27, 29, 30, 266

C

Caddeo, Sandrine 18, 21, 266
 Cankar, Ivan 10, 50, 51, 52, 66
 Cazinkić, Robert 28, 266

Claudé, Paul 22

Cobb, Tom 90

Combettes, Bernard 9, 11, 15, 16, 18, 19, 20, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 41, 42, 43, 44, 45, 53, 66, 69, 97, 126, 164, 252, 265, 266, 267, 268

Conrad, Susan 83, 84, 103, 145, 266

Crnkovič, Marko 93, 245, 246

Chambers, Angela 88, 89

Charnois, Thierry 97, 269

Chevalier, Jean Claude 20, 36, 266

Chomsky, Noam 9, 75, 76, 77, 90, 266

D

Danon-Boileau, Laurent 21, 273

Darbelnet, Jean 70, 72, 277

Darriussecq, Marie 93, 104, 110, 121, 125, 134, 142, 143, 245, 246

de Beaugrande, Robert Alain 9, 31, 179

de Chateaubriand, François-René 22

de Nerval, Gérard 22

Diome, Fatou 93, 104, 110, 121, 125, 134, 135, 141, 142, 143, 245, 246

Dobnik, Nadja 94, 245, 246

Dressler, Wolfgang Ulrich 9, 31, 179, 267

Dubois, Jean 22, 41, 267

E

Echenoz, Jean 93, 103, 104, 107, 110, 121, 125, 134, 141, 143, 245, 246

Englund Dimitrova, Birgitta 70, 267

Erjavec, Tomaž 75, 81, 94, 267, 270, 271

F

Ferrari, Stéphane 97, 269

Fišer, Darja 75, 98, 268, 270

Flaubert, Gustave 9, 43, 52, 65

- Flaux, Nelly 19, 265, 266, 267, 268
 Fligelstone, Steve 85
 Forsgren, Mats 18, 19, 20, 21, 32, 45, 267, 268
 France, Anatole 9
 Francis, Nelson 77, 265
 Frankenberg-Garcia, Ana 79, 81, 268
- G**
- Gadet, Françoise 18, 265, 274
 Galmiche, Michel 18, 265
 Gaudé, Laurent 93, 104, 110, 121, 125, 134, 135, 142, 143, 245
 Glatigny, Michel 18, 22, 42, 43, 140, 268
 Goes, Jan 18, 19, 20, 268
 Gorjanc, Vojko 75, 77, 78, 83, 92, 98, 265, 268, 270
 Gorjan, Taja 91, 268
 Gouverneur, Cédric 122
 Gregorčič, Teja 91, 268
 Grevisse, Maurice 18, 268
 Grimbert, Philippe 93, 104, 110, 121, 125, 134, 135, 142, 143, 245
 Grum, Jožica 93, 245
 Guibert, Hervé 93, 104, 110, 121, 125, 134, 135, 142, 143, 245
- H**
- Habert, Benoît 84, 85, 268
 Halliday, M. A. K. 9, 268
 Halmøy, Odile 33, 34, 35, 101, 155, 158, 268
 Hasan, Ruqaiya 9, 268
 Havu, Eva 9, 18, 27, 29, 30, 31, 38, 42, 45, 46, 97, 154, 252, 258, 268, 269
 Herslund, Michael 36, 269
 Hirci, Nataša 75, 269
 Holmes, James Stratton 78, 269
 Horvat, Julija 91, 269
 Houellebecq, Michel 94, 104, 110, 121, 125, 134, 143, 245
- House, Juliane 70, 266, 269
 Hunston, Susan 75, 83, 84, 91, 138, 269
- J**
- Jackiewicz, Agata 97, 269
 James, Carl 145
 Janežič, Anton 50
 Javoršek, Jan Jona 93, 245
 Jereb, Elza 16, 127, 269
 Jesenšek, Marko 11, 49, 50, 52, 53, 54, 59, 269, 270
 Johansson, Stig 75, 79, 80, 86, 145, 269
- K**
- Kavčič, Ivana 91, 270
 Kennedy, Graeme D. 75, 76, 77, 78, 83, 84, 270
 Kenny, Dorothy 78, 79, 80, 270
 Klaudy, Kinga 68, 70, 149, 258, 262, 270
 Kolarič, Rudolf 52, 63, 70, 265
 Koncut, Suzana 93, 245, 246
 Kordiš, Nina 91, 270
 Korošec, Tomo 57, 270
 Korzen, Hanne 9, 21, 69, 270
 Kovačič, Irena 21, 145, 266, 269, 270
 Kraigher, Alojzij 51
 Krek, Simon 51, 78, 270, 271
 Križaj-Ortar, Martina 62, 63, 271
 Kübler, Nathalie 85
 Kučera, Henry 77
 Kujamäki, Pekka 79, 271
 Kunst-Gnamuš, Olga 9, 271
- L**
- Lagane, René 41, 267
 Laurent, Damien 18, 20, 22, 41, 42, 97, 266
 Laviosa, Sara 79, 80, 258, 262, 271
 Le Baron, Florence 89
 Le Goffic, Pierre 18, 19, 20, 271

Lemoine, Maurice 110, 122
 Lengar Verovnik, Tina 57, 271
 Lesot, Adeline 20, 271
 Levstik, Fran 50
 Levstik, Vladimir 10, 51
 Lindqvist, Karin 9, 18, 69, 271
 Logar Berginc, Nataša 78, 271
 Logar, Nataša 56, 66, 271
 Lovrenčič, Joža 51
 Lujčić, Andra 49, 67, 68, 271

M

Makine, Andreï 94, 104, 110, 121,
 125, 134, 141, 142, 143, 245, 246
 Markelc, Ana 91, 271
 Mauranen, Anna 79, 271
 McEnery, Tony 75, 76, 77, 90, 138,
 271
 Medvedšek, Mojca 94, 245
 Mérot, Pierre 93, 104, 110, 121, 125,
 134, 142, 143, 245
 Metelko, Franc 202, 248
 Meyer, Bernd 70
 Meyer, Stephenie 68, 265, 276
 Mezeg, Adriana 25, 70, 79, 80, 81,
 82, 90, 91, 92, 101, 146, 255,
 272, 273, 274, 275, 276
 Mikolič Južnič, Tamara 75, 79, 81,
 273
 Milojevič Sheppard, Milena 27, 49,
 54, 55, 58, 60, 68, 71, 149, 166,
 242, 257, 273
 Moder Saje, Alenka 93, 245
 Mohar, Tjaša 93, 245
 Morel, Mary-Annick 21, 273
 Mozetič, Brane 93, 245

N

Nazarenko, Adeline 84, 85, 268
 Neveu, Franck 9, 18, 19, 20, 22, 41,
 97, 140, 265, 266, 268, 273, 274
 Nida, Eugene Albert 70, 270, 274
 Noailly, Michèle 40, 41, 274

O

Olohan, Maeve 70, 274, 278
 Özçetin, Demet 70, 265

P

Pavlin Povodnik, Marta 53, 55, 274
 Pearson, Jennifer 75, 266
 Pellat, Jean-Christophe 16, 18, 19,
 20, 21, 27, 33, 34, 35, 36, 37, 38,
 39, 40, 41, 43, 140, 178, 274
 Perko, Gregor 91, 127, 272, 274,
 275
 Picabia, Lélia 45, 274
 Pinchon, Jacqueline 18, 42, 278
 Pisanski Peterlin, Agnes 79, 272, 274
 Pregelj, Ivan 51
 Prelaz, Tjaša 91, 274
 Prešeren, France 53

Q

Quirk, Randolph 76, 274
 Quoy-Bodin, Jean-Luc 112, 274

R

Ravnikar, Matjaž 50
 Reppen, Randi 83, 84, 103, 145, 266
 Riegel, Martin 16, 18, 19, 20, 21, 27,
 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41,
 43, 139, 178, 274
 Rimbaud, Arthur 22
 Rioul, René 16, 18, 19, 20, 21, 27,
 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41,
 43, 140, 178, 274
 Rossi-Gensane, Nathalie 18, 21, 22,
 34, 36, 38, 274
 Rupel, Mirko 52, 63, 70, 265
 Ruquet, Michel 112, 274

S

Salem, André 84, 85, 268
 Salkie, Raphael 79, 145, 274
 Sardenko, Silvin 51
 Sartre, Jean-Paul 22

- Sa, Shan 94, 104, 110, 121, 125,
134, 141, 142, 143, 245, 246
Scott, Mike 92, 278
Shlesinger, Miriam 82, 270, 276
Schäffler, Hildegard 80, 276
Schlamberger Brezar, Mojca 10, 17,
25, 32, 49, 59, 67, 71, 82, 91,
127, 145, 180, 255, 272, 273,
275, 276
Schmid, Helmut 94, 276
Schmid, Josef 80, 276
Sijie, Dai 93, 101, 104, 110, 121,
125, 134, 135, 142, 143, 245
Sinclair, John 77, 91, 265, 276
Sket, Jakob 50
Skrušný, Jaroslav 94, 185, 245, 246
Stabej, Marko 78, 91, 92, 276, 277
Stosic, Dejan 19, 265, 266, 267,
268
Struna Berden, Tatjana 91, 276
Stubbs, Michael 83
- Š**
Šircelj Svetec, Polona 68, 276
Šolar, Jakob 51, 266
Šumrada, Simona 82, 276
Šuster, Simon 78, 271
- T**
Tesnière, Lucien 18, 276
Thiry, Paul 22, 276
Tognini-Bonelli, Elena 77, 83, 145,
277
Tomassone, Roberte 18, 19, 26, 27,
32, 33, 42, 164, 267
Tono, Yukio 77, 138, 271
Toporišič, Jože 9, 10, 15, 16, 17, 19,
24, 25, 28, 52, 53, 54, 55, 56,
57, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66,
70, 147, 148, 154, 162, 178, 180,
202, 248, 277
Tourey, Gideon 78, 79, 277
- Turk, Urška 91, 277
Tutin, Agnès 18, 20, 22, 41, 42, 97,
266
- V**
Valli, André 85, 277
Van Hoof, Henri 71, 277
Vaseva, Ivana 70, 277
Véronis, Jean 80, 277
Vesel Koseski, Jovan 50
Vinay, Jean-Paul 70, 72, 277
Vintar, Špela 81, 91, 94, 267, 272,
275, 277
- W**
Wagner, Robert-Léon 18, 42, 278
Wilmet, Marc 18, 278
Wilson, Andrew 75, 76, 77, 90, 138,
212, 271, 276
- X**
Xiao, Richard 77, 138, 271, 272
- Z**
Zanettin, Federico 81, 268, 278
Zola, Émile 9
Zorè, Janez Evangelist 51
- Ž**
Žagar, France 53, 54, 55, 58, 59, 61,
63, 278
Župančič, Oton 9, 51, 52